

Velon 45 jaar!

Velon

Online

Verjaardagscongres

8 + 9 MAART

2021

ABSTRACTBOEK

Abstracts parallelsessies

Op 8 en 9 maart 2021 komen ruim 800 lerarenopleiders uit Nederland en Vlaanderen online samen.

Er is naast twee inspirerende keynotes en drie themablokken rondom het bestuursakkoord Flexibilisering van lerarenopleidingen een rijk aanbod van 100 bijdragen, verdeeld over vijf parallele rondes.

- Maandag 8 maart
 - o Parallelsessies ronde 1: 11.40-12.10 uur
 - o Parallelsessies ronde 2: 13.45-14.45 uur
 - o Parallelsessies ronde 3: 14.50-15.20 uur (twee sessies die 60 min duren)
- Dinsdag 9 maart
 - o Parallelsessies ronde 4: 11.40-12.10 uur
 - o Parallelsessies ronde 5: 13.45-14.45 uur

Per sessie is er een inhoudsopgave met titels en auteurs.

Vanuit de inhoudsopgave wordt door op de gekleurde titel te klikken de volledige bijdrage weergegeven.

Er zullen ook een aantal bestanden worden geupload in het online platform, waar verder geen presentatie over zal worden gegeven. De abstracts daarvan kunt u ook in dit abstractboek vinden.

Klik hieronder op een sessie voor de desbetreffende **inhoudsopgave**:

Inhoudsopgave Geen presentatie, wel een bestand.....	3
Inhoudsopgave parallelsessies ronde 1.....	4
Inhoudsopgave parallelsessies ronde 2.....	7
Inhoudsopgave parallelsessies ronde 3.....	10
Inhoudsopgave parallelsessies ronde 4.....	13
Inhoudsopgave parallelsessies ronde 5.....	16

Inhoudsopgave Geen presentatie, wel een bestand

006 - Grenzen verleggen met peer feedback..... 19

Jos Castelijns¹, Diana Baas¹

¹Hogeschool de Kempel

039 - Hoe krijg ik meer inzicht in de verbondenheid van leerlingen met hun alledaagse omgeving? 21

Marian Blankman¹

¹Hogeschool Inholland

045 - Verkennen van pedagogische waarden over landsgrenzen heen: het Pedagogische Prioriteitenspel in een internationale context 23

Fedor de Beer¹, Carlos van Kan²

¹Kenniscentrum Kwaliteit van Leren, Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (han),

²Kenniscentrum Talentontwikkeling, Hogeschool Rotterdam

064 - Voorwaarden voor het creëren van een wij-gevoel in heteroogeen samengestelde Research & Designgroepen..... 25

Caya Dijkgraaf¹, Marloes Alblas, Daniël Moes, Marian van Popta-Erkelen, Laura Slob, Marijke van Voorthuysen

¹Marnix Academie

084 - Leren³ : leerrendement bij student, opleiding en externe organisaties via Service Learning met oog voor wederkerigheid . 27

Leene Leyssen¹, Nele Vanhemel¹

¹Uc Leuven Vzw

104 - Het uitleggen aan een fictieve ander op video ('teaching on video') als instructiestrategie om pabostudenten kritisch te leren denken 29

Suzan van Brussel¹, Miranda Timmermans¹

¹Avans Hogeschool

130 - Grenzen verleggen binnen de regio. Hoe kun je regionaal werken aan het opleiden van wereldburgers? 30

Gonnie Niemeijer^{1,2}, Ans Koster³, Marjolein Leezenberg¹

¹NHL Stenden Hogeschool, ²Aspirant-Opleidingsschool Ommelanden, ³Dollard College

Inhoudsopgave parallelsessies ronde 1

001 - Les is meer	31
Peter Teitler¹	
¹ pna-counseling	
010 - Praktijkvoorbeeld - Internationalisering op de lerarenopleidingen	32
Stan van Laarhoven¹, Frans Kranenburg²	
¹ Nuffic, ² Hogeschool van Amsterdam	
035 - onderzoekspresentatie – Onderzoek bijhouden en gebruiken: hoe doe je dat?	34
Monique Marreveld¹, Bea Ros¹	
¹ Didactief	
054 - Inspirerend Meertalig Onderwijs: Studenten participeren in praktijkgericht ontwerponderzoek	35
Albert Walsweer¹, Linde Kootstra¹, Bernadet de Jager²	
¹ NHL Stenden Hogeschool, ² Cedin	
055 - Grenzeloos ontwikkelen: netwerklere in de driehoek werkveld-opleiding-onderzoek.....	36
Rosanne Hebing¹, Carolien van Riswijk², Gerdo Velthorst¹	
¹ Iselinge Hogeschool, ² Partnerschap Opleiden in School Oost-Gelderland	
079 - Burgerschap en boeken. Hoe verhalen aankomend leerkrachten uitnodigen om over grenzen heen te kijken	38
Inouk Boerma¹, Monique Leygraaf¹, Annerieke Boland¹	
¹ Hogeschool iPabo	
081 - Leren observeren van de interactie in kleine groepen bij integratie van taal- en zaakvakonderwijs	40
Jan Berenst¹, Frans Hiddink¹, Maaïke Pulles¹	
¹ NHL Stenden Hogeschool	
085 - Samenwerken in interprofessionele teams: Een inventarisatie van de benodigde kennis en vaardigheden.....	42
Trynke Keuning¹, Ietje Pauw¹	
¹ Hogeschool Kpz	

091 - Grensverleggend opleiden: leren bijdragen aan duurzame ontwikkeling en sociaal ondernemerschap 44

Stella van der Wal-Maris¹, Kevin Mol¹, Elizabeth Rigg¹, **Marijke van Voorthuijsen¹**, **Marleen van Oortmerssen¹**

¹Hogeschool Marnix Academie

107 - Met een open blik kijken naar vernieuwend onderwijs - praktijkvoorbeeld 46

Yke Meindersma¹, Petra Eszter van Beveren²

¹Vrije Universiteit, ²Opleidingsschool NOA

111 - De plek van onderzoekend vermogen in een nieuw pabo-curriculum 48

Lisette Munneke¹, **Luuk de Bakker¹**, **Carolien Duijzer¹**

¹Marnixacademie

112 - Opleiden op de werkplek; de CMA-didactiek 50

Nicole Poulussen¹

¹Avans Hogeschool

131 - Onderzoek door lerarenopleiders: verbreed je horizon 52

Wouter Schenke¹, **Monika Louws²**, **Helma Oolbekkink³**, **Martijn Willemse⁴**, **Anna van der Want⁵**

¹Kohnstamm Instituut, ²Universiteit Utrecht, ³Hogeschool van Arnhem en Nijmegen,

⁴Hogeschool Windesheim, ⁵Marnix Academie

133 - Ruim 10 jaar praktijkonderzoek doorstudenten; wat hebben we bereikt? 53

Lidewij van Katwijk¹

¹NHL Stenden, ²Rijksuniversiteit Groningen

136 - Samenwerking leraren en jeugdhulp in de school: samen leren praten en vooral samen leren doen 56

Karin M.C.H.L. Diemel¹, Anja van Zon¹, Mariette Haasen¹

¹Fontys Hogescholen

137 - Eigenaarschap creëren bij eerstejaars leraren in opleiding? Dat gaat zomaar niet 57

Robert Boonstra¹, **Marjan Groenhout-van Veen³**, **Alwin Truin¹**, **Lotte Jongman-Haarman²**, Karel Schoenmaker¹, Machiel Stolk¹

¹Hogeschool Windesheim, ²CT Stork college, ³Het Assink lyceum

138 - Over de grenzen van partnerschappen: kwaliteitskader en peer review Samen Opleiden & Inductie 59

Mirella Verspiek¹, **Bob Koster²**, **Miranda Timmermans^{3,4}**, **Edmee Suasso de Lima de Prado⁵**

¹Platform Samen Opleiden & Professionaliseren, ²Fontys Lerarenopleiding Tilburg, ³Velon,

⁴Avans Hogeschool, ⁵Saxion

140 - Digitale geletterdheid in Pabo NHL Stenden..... 61

Age Wesselius¹

¹Nhl Stenden

161 - Fysiek trainen van leraren in opleiding: ervaringen uitwisselen 62

Edith de Vries¹

¹NHL Stenden

169 - Bestuursakkoord Flexibilisering Lerarenopleidingen: wat kunnen we verwachten? 63

Dieuwertje Scheringa¹, **Rhea van der Dong²**

¹Vereniging Hogescholen, ²VSNU

Inhoudsopgave parallelsessies ronde 2

004 - Zullen we na ruim 35 jaar eens gaan doen wat de WPO voorschrijft? 64

Dolf Janson¹, Gertjan Boog²

¹Janson Academy, ²Hogeschool Utrecht - Instituut Theo Thijssen

005 - Rekenen op Spel: PLG's ontwerpen wiskundekansen voor jonge kinderen..... 66

Henk Logtenberg¹, Annerieke Boland²

¹Marnix Academie, ²Hogeschool iPabo

008 - Hybride leren & ontwikkelen, #hoe dan? 69

Mieke Nauta^{1,2}, Wil Hamminga^{3,4}

¹3Dingen, ²Hanzehogeschool Groningen, ³Bureau Wilskracht, ⁴Noorderpoort

011 - Educatieve escaperoom over het versterken van veerkracht van aanstaande leraren 71

Michelle Gemmink¹, Marjon Fokkens-Bruinsma²

¹Hogeschool KPZ, ²Rijksuniversiteit Groningen

015 - Een training voor lerarenopleiders over beeldbegeleiding als opleidingsdidactiek..... 73

Vincent Klabbers¹

¹Hogeschool De Kempel

021 - Een gezamenlijk curriculum van 3 bij 3 bij 3. Opbrengsten van ontwerpnetwerken 75

Miranda Timmermans¹, Chris Kroeze²

¹Pabo Avans Hogeschool, ²Hogeschool van Arnhem en Nijmegen

029 - Krachtgericht grensverleggend opleiden van Teacher Leaders binnen de master Leren en innoveren 77

Lennart Visser¹, Peter Ruit¹, Ellen Aanen-Zilvold²

¹Driestar Hogeschool, ²Christelijke hogeschool Ede (CHE)

050 - Vakdidactisch afkijken met Didiclass; gereedschap van en voor de lerarenopleider 79

Walter Geerts¹, Martine Dijk²

¹Nhl Stenden, ²Hanzehogeschool Groningen

056 - Toekomstbehendig opleiden, hoe doen we dat? 81

Quinta Kools¹, Dubravka Knezic², Loes van Wessum³, Jacqueline Kusters², Frank Crasborn⁴

¹Fontys Lerarenopleiding Tilburg, ²Hogeschool van Amsterdam, ³Windesheim, ⁴Fontys Lerarenopleiding Sittard

058 - Gesprekken over kunst om interculturele competentie en kritische (zelf)reflectie van aankomend leerkrachten te vergroten 82

Marjolein Deunk¹, Hanke Korpershoek¹, Mariëtte Hingstman¹, Annegien Langeloo²

¹RUG, GION, Onderwijswetenschappen, ²Alfa College

067 - Wat kunnen en moeten we leren van de geschiedenis van de lerarenopleiding? 84

Gerda Geerdink¹, Anja Swennen²

¹Hogeschool Arnhem Nijmegen, ²Vrije Universiteit Amsterdam

086 - Zijn er grenzen aan formatief toetsen in de lerarenopleiding? 86

Desirée Joosten-ten Brinke¹, Rosa Bartman², Liesbeth Baartman³, Judith Gulikers⁴, Gerdineke Silfhout⁵

¹Open Universiteit, ²Fontys lerarenopleiding Tilburg, ³Hogeschool Utrecht, ⁴Wageningen University, ⁵SLO

096 - Levenlang ontwikkelen in regionale netwerken: de kracht van partnerschappen. 87

Joke Kiewiet-Kester¹, Edmée Suasso²

¹Han, ²Saxion

101 - Online lesson study 89

Siebrich de Vries¹, Floortje Goettsch², Wouter van Joolingen³, Sui Lin Goei⁴, Tijmen Schipper⁵, Anne Khaled⁶, Tom Coenen⁷, Sjors in 't Veld⁴

¹RUG, ²NHL Stenden, ³Universiteit Utrecht, ⁴VU, ⁵Hogeschool Windesheim, ⁶Hogeschool Utrecht, ⁷Universiteit Twente

115 - De relatie tussen praktijk, theorie en persoon handen en voeten gegeven vanuit het perspectief van leren op de werkplek! 90

Bob Koster¹, Tom Adams¹, Mieke van Dijk², Martin van der Plas³

¹Fontys Lerarenopleiding Tilburg (FLOT), ²Fioretti College Veghel, ³Scalda MBO / ZAOS Opleidingschool

118 - Expeditie Lerarenagenda: Over het ontwikkelen van adaptief vermogen van studenten in de lerarenopleiding 91

Expeditie Lerarenagenda Expeditie Lerarenagenda¹, Wouter Schenke², Monika Louws³, Martine van Rijswijk³, Patricia Brouwer⁴, Amber Walraven⁵, Bregje de Vries⁶, Marieke van der Pers⁷

¹Oberon, ²Kohnstamm Instituut, ³Universiteit Utrecht, ⁴Hogeschool Utrecht, ⁵Radboud Universiteit, ⁶Vrij Universiteit, ⁷Rijksuniversiteit Groningen

154 - Digitaal internationaliseren op de pabo/lerarenopleidingen! 93

Sushama Doebri¹

¹Nuffic

159 - Samen reflecteren en leren: tool voor kwaliteitsontwikkeling samen opleiden en professionaliseren 95

Carla Reijnierse¹, Myrte Legemaate²

¹Opleidingsschool Passie voor Leren, ²HAN - Instituut voor Leraar en School (nu: Avans Hogeschool)

162 - Online spelvormen om communicatie in de klas te verbeteren 97

Edith de Vries¹

¹NHL Stenden

167 - LOB de rode draad van het onderwijs 98

Douwe van der Hucht¹

¹Expertisepunt LOB

Inhoudsopgave parallelsessies ronde 3

003 - 'Teampayers' Evaluatieonderzoek naar het project 'Co-teaching in het kunstonderwijs' 99

Ellen van Hoek¹

¹Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten

019 - (Op) Weg met de vakgroep – Ontschotten van vakken via de liefde voor het vak..... 101

Johan Ardui¹, Tobias Frenssen¹

¹Hogeschool UCLL

022 - Who's got the power? Over machtsrelaties in de lerarenopleiding 103

Monique Leygraaf¹, Hanneke Jones²

¹Hogeschool iPabo, ²Newcastle University

026 - Leerkrachtcompetenties voor curriculum-integratie 105

Rens Gresnigt¹

¹Fontys Hogescholen

031 - Het programma SPRONG Educatief, een jaar verder;Leren van en in netwerken 107

Lex Sanou¹, Linda Sontag², Maaïke Hajer³, Symen Van der Zee⁶, Quinta Kools⁴, Pierre Gorissen⁵

¹Regieorgaan Sia, ²Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek, ³Hogeschool Utrecht, ⁴Fontys Hogescholen, ⁵Hogeschool van Arnhem en Nijmegen, ⁶Saxion

043 - Een inductietraject voor nieuwe Fontys lerarenopleiders. 108

Barbara Roosken¹, Marielle Daemen¹, Marina Bouckaert¹

¹Fontys Lerarenopleiding

044 - Studenten aan het roer (ontwikkeling van) een gepersonaliseerd portfolio 110

Nancy van Maanen¹, Emmy Vrieling², Lizette de Man¹

¹Iselinge Hogeschool, ²Welten

068 - Educatieve masters versterken met de leerlijn urban education 112

Tom Smits¹, Els Tanghe¹

¹Antwerp School of Education Universiteit Antwerpen

070 - Maatwerk voor zijinstromers: succesfactoren en uitdagingen	113
Jacobijn Olthoff¹	
¹ UvA lerarenopleidingen (ILO)	
078 - Onderzoeken en ontwerpen als grensverleggende professionaliteit	114
Lucas Kampman¹	
¹ NHLStenden	
089 - Professionele identiteitsontwikkeling van aanstaande leraren: een longitudinaal onderzoek naar de ontwikkeling van de professionele identiteit van pabo-studenten.....	116
Marieke Pillen¹, Christa Dekker², Ietje Pauw¹	
¹ Hogeschool Kpz, ² Marnix Academie	
090 - Integratie begrijpend lezen en W&T in het basisonderwijs: #hoedan?	118
Maaïke Vervoort¹, Anna Hotze²	
¹ Hogeschool Saxion, ² Hogeschool iPabo	
099 - Wat zijn succesfactoren voor het bevorderen van de reflectieve dialoog binnen een team?	120
Gerjon Elings¹	
¹ Marnix Academie	
103 - Mag het een onsje minder... ? 2de onderwijsbevoegdheid Zij-instroom in Beroep	122
Inge Oudkerk Pool¹, Paulien Langedijk¹	
¹ Hogeschool Van Amsterdam	
108 - Zicht op schooltransformatie middels netwerklere: W&T PLGs onder de loep	123
Anika Embrechts¹, Caroline Timmers¹, Anneloes Müller¹, Edmee Suasso de Lima de Prado¹, Cindy Poortman²	
¹ Saxion Hogeschool, ² Universiteit Twente	
117 - Lerarenopleiding voor vernieuwingscholen	126
Evelien van Geffen, Dion Sondervan, Armin Viergever, Jacqueline Kusters, Marco Snoek	
Hogeschool van Amsterdam	

129 - Grenzen verleggen met het meten van leerkrachtvaardigheden bij differentiëren 127

Trynke Keuning¹, Marieke van Geel², Marjoleine Dobbelaer³

¹Hogeschool Kpz, ²Universiteit Twente, ³Onderzoeker Kenniscentrum Kwaliteit van Leren bij Hogeschool van Arnhem en Nijmegen

144 - Makers! Leren in de Amsterdamse maakplaatsen 129

Monique Pijls¹, Tom Van Eijck¹, Marco Kragten¹, Bert Bredeweg¹

¹Lectoraat Didactiek van de Betavakken, Kenniscentrum Onderwijs en opvoeding, Hogeschool Van Amsterdam

146 - Grensverleggend samen opleiden en professionaliseren volgens Trion opleidingsdidactiek 132

Saskia Heunks¹, Rita Schildwacht¹, Anne Kerkhoff², Petra Poelmans²

¹Trion Opleidingschool, ²Fontys Lerarenopleiding Tilburg

166 - BRLO, nut en noodzaak voor toekomstbehoudige lerarenopleiders 134

Miranda Timmermans¹, Edmee Suasso de Lima de Prado², Christine Kemmeren²

¹Velon, ²Saxion

Inhoudsopgave parallelsessies ronde 4

000 - Flexibel beoordelen van het masterniveau: de ontwikkeling van een kijkwijzer 136

Linda van den Bergh¹, Wilma Klabbers¹, Ginny Vlieks², Miriam Limpens³

¹Fontys Opleidingscentrum Speciale Onderwijszorg, ²Hogeschool Utrecht, ³Windesheim

023 - Grenzen verleggen met James Baldwin: kritisch bewustzijn van privileges binnen de lerarenopleiding 138

Monique Leygraaf¹, Jenelle Reeves²

¹Hogeschool iPabo, ²University of Lincoln Nebraska

024 - A course for innovative teaching and research practice for teacher trainers in Ecuador and Cambodia 140

Anniek Orye¹

¹PXL Hogeschool

032 - Onderzoek gebruiken: waar moet je op letten? 142

Monique Marreveld¹

¹Didactief

040 - Opleiden tot een professional in een team met onderzoekend vermogen 143

Debbie Buchner¹, Colleen Clinton¹, Rianne Bosland¹

¹Hogeschool Inholland

041 - Studenten als partners van lerarenopleiders Rolmodellen, observeren en discussiëren in de les 145

Gerda Geerdink¹, Marijke Gommers¹

¹Hogeschool van Arnhem en Nijmegen

049 - Beoordelen kan anders: coachende gesprekken voeren met studenten om zelfsturing te bevorderen 146

Rudy Vandamme¹

¹Deep Evolvement Institute

057 - Opleiden en professionaliseren in leerateliers 147

Quinta Kools¹, Karin Derksen²

¹Fontys Lerarenopleiding Tilburg, ²Ons Middelbaar Onderwijs

059 - Vorming zichtbaar maken? Het herkennen en benutten van vormingsmomenten in het basisonderwijs. 148

Peter Elshout¹

¹Inholland

073 - De Hybride Tech Docent als verbinder tussen onderwijs en bedrijfsleven. Ontwikkeling van de Hybride Tech Docent Monitor binnen Brainport Eindhoven. 150

Kara Vloet¹, Ellen Koop-Spoor², Mieke Zijlstra³

¹Fontys Hogeschool Bedrijfsmanagement Educatie en Techniek. Lectoraat Industrial Engineering & Entrepreneurship, ²Fontys Hogeschool HRM en Psychologie. Lectoraat Dynamische Talentinterventies, ³Brainport Development Pilot Hybride Tech Docenten

074 - Samen taalvaardig(e) en taalbewust(e) vakbewaamde eerstegraads docenten biologie opleiden 152

Anne Kerkhoff¹, Mandy Klerkx¹

¹Fontys Lerarenopleiding Tilburg

109 - Grenscontroles? Selectie en zelfselectie bij de start van de lerarenopleiding 154

Marco Snoek¹, Jacqueline Kusters¹

¹Hogeschool Van Amsterdam

119 - Passend/ Inclusief onderwijs en lerarenopleidingen, een HvA-onderzoeksproject naar een handelingsrepertoire van tweedegraads studenten 156

Karen Slot¹, Anton Okkels², Jasper Hooimeijer¹

¹Hogeschool van Amsterdam, ²Altra Onderwijs

126 - Regionale Samenwerking Kinderopvang, Onderwijs en Jeugdzorg middels een master Leiderschap en Innovatie 159

Anne Looijenga¹, Jorien Van Heerde¹

¹Hogeschool KPZ

127 - Een gezamenlijke kijk op opleiden: de waarde van narratieven 161

Gonnie Niemeijer^{1,2}, Hiske Koldijk³, Lucia van Timmeren⁴

¹NHL Stenden Hogeschool, ²Aspirant-Opleidingschool Ommelanden, ³Solidum onderzoek, ⁴Dr. Aletta Jacobs College

132 - Grensoverschrijdend gedrag, professioneel samen handelen over discipline-grenzen heen 163

Korsten & De Jong Korsten & De Jong¹

¹ArtEZ, University of the Arts

143 - Design Based Education & praktijkonderzoek in de Pabo . 165

Age Wesselius¹

¹Nhl Stenden

157 - Online contact maken: hoe doe je dat?..... 166

Edith de Vries¹

¹NHL Stenden

165 - Perspectieven op de Derde Ruimte; Samen Opleiden en de doorgaande professionalisering van de leraar. 167

Wilma Weekenstroo^{1,9}, Mariëlle Theunissen², Carry Quint^{3,4}, Corry Leenders^{5,6}, Femke Gerritsen^{7,9}, Regie Driessen⁸, Sanne van der Linden¹⁰

¹Hogeschool Windesheim, ²Hogeschool Rotterdam, ³Universiteit Utrecht, ⁴Haarlemmermeer Lyceum, ⁵iXperium Nijmegen, ⁶Stichting Sint Josephscholen, ⁷Bonhoeffer College, ⁸AOS Midden Brabant, ⁹AOS Oost-Nederland, ¹⁰Hogeschool Leiden

Inhoudsopgave parallelsessies ronde 5

007 - Grenzen verleggen om de kwaliteit van Samen opleiden samen te borgen..... 169

Peter Ruit¹, Jeannette Geldens², Herman Popeijus²

¹Driestar Educatief, ²De Kempel

016 - Leraren van de toekomst: flexibele professionals..... 171

Monique Bekker¹, Maaïke Steeman², Femke Klomp

¹BOP-advies, ²Skills to ACT

033 - Het ontwikkelen van agency van Pabo-studenten 173

Monique van der Heijden¹, Paul Brouwers¹, Janine Swinkels¹, Mark Sanders¹

¹Hogeschool De Kempel

038 - Pedagogiek van onderbreking en verbinding. De betekenis van het handelen van leraren in onverwachte situaties, voor de vorming van kinderen 175

Hester IJsseling¹, Pieter Boshuizen¹, Jos van den Brand¹, Roeland Vrolijk¹

¹Thomas More Hogeschool Rotterdam

047 - Kennisbenutting door leraren(opleiders): kansen en bedreigingen voor benutting van antwoorden van de Kennisrotonde 177

Martine Gijzel^{1,2,3}, Simone Barneveld¹, Ruud Van der Aa¹, Sandra Beekhoven¹, Christa Teurlings¹, Lisette Uiterwijk¹

¹Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek (NRO), ²Hogeschool Saxion, ³Expertisecentrum Nederlands

065 - Inspiratie voor toekomstbehendige Opleidingspraktijken 179

Mariëlle Theunissen¹, Henderijn Heldens², Loes Van Wessum³

¹Hogeschool Rotterdam, ²Fontys Hogeschool, ³Hogeschool Windesheim

072 - Loopbaanontwikkeling: grenzen verleggen als leraar en lerarenopleiding 180

Marco Snoek¹, Ietje Pauw², Anje Ros³

¹Hogeschool Van Amsterdam, ²Katholieke pabo Zwolle, ³Fontys Lerarenopleidingen Tilburg

075 - Kennis en professioneel leren van lerarenopleiders 182

Gonny Schellings¹, Jurriën Dengerink², Mieke Lunenberg², Cui Ping¹, Douwe Beijaard¹, Helma Oolbekkink-Marchand³, Quinta Kools⁴

¹Technische Universiteit Eindhoven, ²Vrije Universiteit, ³Hogeschool van Arnhem en Nijmegen, ⁴Fontys Lerarenopleidingen Tilburg

076 - Nieuw kwaliteitskader 2020! Waar begint en eindigt Partnerschap bij Inductie?	184
Christine Kemmeren¹, Edmée Suasso de Lima de Prado¹, Hester Langkamp¹, Anneloes Muller¹	
¹ Saxion, ² Brigantijn	
077 - Leraren in opleiding talentgericht ondersteunen bij het verleggen van hun pedagogisch-didactische grenzen	185
Fenny van Daalen¹, Nynke de Graaf²	
¹ Gomarus College, ² OSG Singelland	
080 - Leraren tijdens de les coachen via een App	187
Maurice Smeets¹, Maurice Smeets¹	
¹ Fontys Hogescholen	
098 - "Brave Research" als een vorm van betrokken onderzoek	188
Anja Swennen¹, David Powell²	
¹ Vrije Universiteit Amsterdam, ² University of Huddersfield	
100 - Lesson Study in de Lerarenopleiding: verschillende perspectieven	190
Siebrich de Vries¹, Floortje Goettsch¹, Carien Bakker², Wouter van Joolingen³, Catherine van Beuningen⁴, Dubravka Knezic⁴, Sui Lin Goei⁵	
¹ NHL Stenden, ² Rijksuniversiteit Groningen, ³ Universiteit Utrecht, ⁴ Hogeschool van Amsterdam, ⁵ Hogeschool Windesheim	
122 - Hoe kunnen we vluchtelingen het beste ondersteunen in het hoger onderwijs?	192
Laura Nap¹, Joana Duarte¹, Tialda Dijkstra¹, Ula Hayatleh¹, Frans Labberton², Mayke Frasa², Mirjam Günther-Van der Meij¹	
¹ NHL Stenden Hogeschool, ² Stichting voor Vluchteling-Studenten UAF	
155 - Escape(class)room en leesbevorderingsproject rondom Anno N.	194
Fokke Jagersma¹	
¹ Afûk	
163 - Beginnende Lerarenopleiders	196
Evelien van Geffen¹, Anna van der Want, Marije Bent, Peter Sniekers	
¹ Themagroep VELON	

164 - World café – Velon ledenraad: Wat voor lerarenopleider zou je (over 5 jaar) willen zijn? 197

Harry Stokhof¹, Niek van de Berg², Elsje Huij³, Inge Adams⁴, Jeroen van der Linden¹, Fenny van Daalen⁵, Marjan Groenhout⁶

¹Hogeschool Arnhem Nijmegen, ²Aeres Hogeschool, ³Pedagogische Academie Hanzehogeschool, ⁴SaKS, ⁵Gomarus College, ⁶Het Assink Lyceum

168 - Ruimte voor de lerende: Nadenken over de rol van Samen Opleiden in een veranderende context 198

Ton Zondervan¹, Ingrid Paalman², Jeske Fricker¹, Jente Menger¹, Jan Fasen³

¹Teachers College, ²Viaa Hogeschool, ³Agora

Geen presentatie, wel een bestand

006 - Grenzen verleggen met peer feedback

Jos Castelijns¹, Diana Baas¹

¹Hogeschool de Kempel

Biografie

Jos Castelijns, lector aan Hogeschool de Kempel.

Diana Baas, hogeschooldocent aan Hogeschool de Kempel.

Abstract

Zowel in de wetenschappelijke literatuur als in de opleidingspraktijk wordt peer feedback gezien als een manier om zelfregulerend leren te bevorderen. Peer feedback is het proces waarbij lerenden met elkaar in dialoog gaan over elkaars leerproducten aan de hand van kwaliteitsstandaarden of criteria (Liu & Carless, 2006).

Hogeschool de Kempel voert momenteel een organisatie-breed project uit, dat tot doel heeft peer feedback te integreren in het opleidingsonderwijs. Met het oog hierop doorlopen opleiders een collectief leerproces. In een onderzoeksproject waaraan studenten en docenten deelnamen, werd antwoord gezocht op de vraag: Op welke wijze hangen het handelen van de opleider, de kwaliteit van de peer feedback en de zelfregulering van studenten samen? Er werd een mixed methods aanpak gekozen met lesobservaties (vastgelegd met video), semigestructureerde interviews met opleiders en studenten en een studentvragenlijst. De resultaten laten zien dat het handelen van opleiders samenhangt met de kwaliteit van de peer feedback en de zelfregulering van studenten. De waardering van studenten voor peer feedback neemt toe naarmate zij meer ervaring opdoen met het uitwisselen van feedback. Studenten stellen dat peer feedback niet alleen waarde heeft voor de feedback-ontvanger, maar vooral voor de feedback-gever.

Korte beschrijving

Het initiëren en uitvoeren van een organisatie-breed leerproces gericht op de integratie van peer feedback in de lerarenopleiding is grensverleggend, niet alleen vanwege het collectieve karakter ervan, maar ook door de evidence-informed aanpak waarin data uit het onderzoek worden benut om de praktijk te verbeteren.

Praktijk

Hogeschool de Kempel voert een project uit, dat tot doel heeft peer feedback te integreren in het opleidingsonderwijs. Met het oog hierop doorlopen alle opleiders een collectief leerproces, waarbij zij hun eigen opleidingspraktijk onderzoeken en ontwikkelen op basis van verzamelde informatie (Castelijns, Vermeulen & Kools, 2013).

Inleiding en theoretisch kader

In de assessmentliteratuur (Black & Wiliam, 2009; Liu & Carless, 2006; Panadero, Jonsson & Strijbos, 2016) en in de onderwijs- en opleidingspraktijk (Van Kemenade- De Pooter & Wouters, 2015) wordt gewezen op het belang van peer feedback, het proces waarbij lerenden met elkaar in dialoog gaan over elkaars leerproducten aan de hand van kwaliteitsstandaarden of criteria (Liu & Carless, 2016).

Hattie & Timperley (2007) onderscheiden drie aspecten van feedback: feed back (Waar staat de lerende in het leerproces?), feed up (Waar gaat de lerende naar toe?) en feed forward (Welke stappen kan de lerende zetten om daar te komen?). Deze aspecten zijn ook van toepassing wanneer studenten met elkaar feedback uitwisselen (Black & Wiliam, 2009). Panadero, Jonsson en Strijbos (2016) geven een reeks richtlijnen voor het stimuleren van peer feedback, zoals het betrekken van lerenden bij het vaststellen en verhelderen van criteria. Er zijn aanwijzingen dat peer feedback positief samenhangt met zelfregulering (Black & Wiliam, 2003), het cyclische proces waarbij lerenden zich op een taak oriënteren, de uitvoering ervan monitoren en controleren en na afloop reflecteren op de het proces en de opbrengsten (Zimmerman, 2007)

Onderzoeksvraag

In het onderzoek is antwoord gezocht op de vraag: Op welke wijze hangen het stimuleren van peer feedback, de peer feedback en zelfregulering van studenten samen?

Methode

Er is een mixed methods aanpak gekozen met lesobservaties (vastgelegd met video), semigestructureerde interviews met opleiders (N=30) en studenten (N=26) alsmede een studentvragenlijst (N=72). Voor het analyseren van de opnames zijn twee rubrics geconstrueerd. De vragenlijst (vijf-punts Likert schaal) bestaat uit zes subschalen: stimuleren van peer feedback, peer feedback en een waardering van de peer feedback alsmede drie subschalen met betrekking tot zelfregulerend leren. Het interview is bedoeld om kwalitatieve data te verzamelen met betrekking tot de peer feedback en het stimuleren ervan alsmede over het collectieve leerproces (alleen docentversie).

Resultaten

De resultaten laten zien dat de kwaliteit van de peer feedback en de zelfregulering van studenten samenhangt met de wijze waarop de opleider peer feedback stimuleert. Een belangrijke opleidersvariabele blijkt te zijn het bevorderen dat studenten een actieve rol vervullen bij het vaststellen van de criteria voor het geven van feedback. Hoe meer opleiders dit deden, hoe meer studenten feed back (.54**, $p=0.1$) en feed forward (.60**) uitwisselden adhv criteria. Er was een positief verband tussen studentpercepties van stimuleren van peer feedback en studentwaardering voor peer feedback (.64**). Studenten benadrukken dat peer feedback niet alleen waarde heeft voor degene die de feedback ontvangt, maar vooral voor de gever. Ze benoemen verschillende factoren die het uitwisselen van peer feedback in hun ogen waardevol maken. Zo stellen zij dat peer feedback uitwisselen enkel mogelijk is wanneer zij beschikken over bruikbare criteria.

039 - Hoe krijg ik meer inzicht in de verbondenheid van leerlingen met hun alledaagse omgeving?

Marian Blankman¹

¹Hogeschool Inholland

Biografie

Marian Blankman is docent aan de pabo van Hogeschool Inholland op de locatie Haarlem. Zij deed promotieonderzoek naar de kwaliteit van het aardrijkskundeonderwijs op de pabo. De afgelopen twee jaar was zij post doctoraal onderzoeker binnen het Lectoraat de Pedagogische Opdracht.

Abstract

Je verbonden voelen met een bepaalde plaats (sociaal en fysiek) en bij een bepaalde gemeenschap is belangrijk voor het vormen van de identiteit van kinderen, het versterken van het zelfvertrouwen en de manier waarop kinderen denken over de wereld. Maar hoe breng je die verbondenheid in kaart en hoe analyseer je vervolgens deze gegevens?

In deze presentatie maak je kennis met manieren om die verbondenheid in kaart te brengen en het gebruik van reflectieve tools om vervolgens de gegevens te analyseren en inzicht te verkrijgen in die verbondenheid. Door het gebruik van de instrumenten en de reflectieve tools leren aanstaande leraren (basisonderwijs) zo hun onderwijs te verbinden met de wereld om hen heen.

Korte beschrijving

De in de presentatie gepresenteerde en gebruikte werkwijze (de reflectieve tools) helpen (aanstaande) leerkrachten over grenzen heen kijken. Zij verbinden hun onderwijs met de wereld om hen heen. De opleiding leert hen die tools te gebruiken zodat zij voorbereid worden op een docentschap waarbij inclusiviteit als vanzelfsprekend ervaren wordt.

Praktijk van waaruit ingediend

Lerarenopleiding basisonderwijs (Pabo)

Doel

Het doel van de presentatie is de deelnemers inzicht te geven in manieren om de verbondenheid met de omgeving in kaart te brengen en te analyseren.

Context

De in deze presentatie gebruikte reflectieve tools zijn ontwikkeld in het kader van het onderzoek. De alledaagse omgeving als plaats waar je telt, waarin via participatief actieonderzoek samengewerkt werd met leerkrachten basisonderwijs. Het onderzoek wordt uitgevoerd in het kader van de HBOpostdoc regeling.

In dit onderzoek staat de verbondenheid van leerlingen met hun alledaagse omgeving (place attachment) en de betekenis die zij hieraan verlenen (sense of place) centraal. Je thuisvoelen op c.q. verbonden voelen met een bepaalde plaats (sociaal en fysiek) en bij een bepaalde gemeenschap is belangrijk voor het vormen van de identiteit van kinderen, het versterken van het zelfvertrouwen en de manier waarop kinderen denken over de wereld (Wilson, 1997; Owens, 2004; Tani & Surma-aho, 2012). Als iemand zich thuis voelt in zijn/haar omgeving en de lokale gemeenschap kan het vermogen voor 'empowerment' en actief burgerschap versterkt worden. Het is om die reden van groot belang om onderwijs en leren te verbinden aan de alledaagse omgeving.

Daarnaast blijkt uit recent onderzoek van de WRR (Jennissen, Engbersen, Bokhorst, & Bovens, 2018) dat in buurten met een grote diversiteit aan bewoners inwoners zich onveiliger en minder thuis voelen en de sociale samenhang minder is dan in meer homogene wijken.

De dataverzameling in het onderzoek heeft plaatsgevonden via een zogenaamde mozaïekbenadering (Clark, 2005; Clark & Moss, 2005). Kinderen worden in de mozaïekbenadering gezien als actieve participanten in het onderzoek, naar wie geluisterd wordt en die hun eigen competenties meebrengen in het onderzoek. De ingezette instrumenten vormen stukjes uit een mozaïek en geven tezamen inzicht in de verbondenheid met en betekenisverlening aan de omgeving.

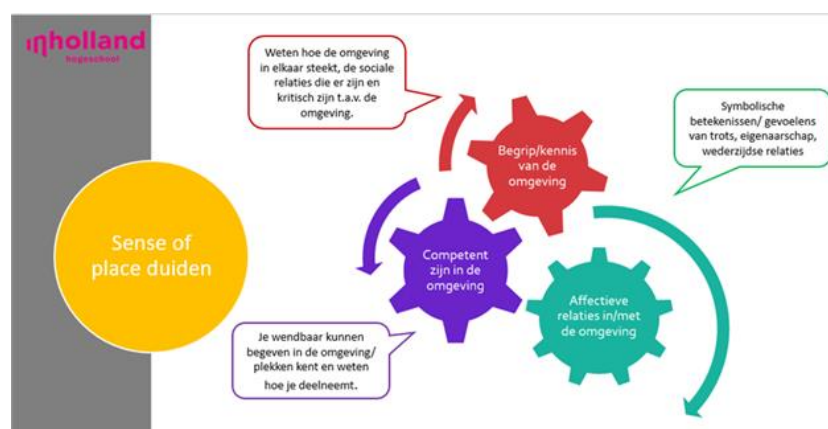
De tools die centraal staan in deze presentatie worden ingezet om de bovengenoemde data te analyseren. Ze geven (aanstaande) leerkrachten basisonderwijs inzicht in de verbondenheid van hun leerlingen met hun alledaagse omgeving en de betekenis die zij hieraan verlenen. Met behulp van de ontwikkelde tools analyseert de onderzoeker daarnaast de data, wat inzicht oplevert over de sense of place en place attachment van de leerlingen. Deze resultaten worden verbonden met reeds beschikbare theorie/ genereren nieuwe kennis.

Discussiepunt

In hoeverre zijn de ingezette instrumenten en de reflectieve tools bruikbaar in andere contexten dan het basisonderwijs? Welke inzichten kan het jou geven over bijvoorbeeld je eigen studenten?

Referenties

- Clark, A. (2005). Ways of seeing: using the Mosaic approach to listen to young children's perspectives. In A. Clark, Kjørholt, & P. Moss, Beyond Listening (pp. 29-49). Bristol: Policy Press.
- Clark, A., & Moss, P. (2005). Spaces to Play: More listening to young children using the Mosaic approach. London: National Children's Bureau.
- Jennissen, R., Engbersen, G., Bokhorst, M., & Bovens, M. (2018). De nieuwe verscheidenheid, toenemende diversiteit naarherkomst in Nederland. Den Haag: Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid.
- Owens, P. (2004). Researching the Development of Children's Environmental Values in the Early School Years. In S. Catling, & F. Martin, Research in Primary Geography Special Publication No.1 (pp. 64-76). London: Register of Research in Primary Geography.
- Tani, S., & Surma-aho, O. (2012). Young people and the hidden meanings of the everyday: time-space paths as a methodological opportunity. International research in Geographical and Environmental Education, 21(3), 187-203.
- Wilson, R. (1997). A Sense of Place. Early Childhood Education Journal, 191-194.

045 - Verkennen van pedagogische waarden over landsgrenzen heen: het Pedagogische Prioriteitenspel in een internationale context

Fedor de Beer¹, Carlos van Kan²

¹Kenniscentrum Kwaliteit van Leren, Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (han), ²Kenniscentrum Talentontwikkeling, Hogeschool Rotterdam

Samenvatting

Studenten van ILS-HAN die in het kader van de minor Onderwijs in International Perspectief stagelopen of studeren in het buitenland, zijn tevreden over de meerwaarde van deze internationale ervaring voor hun persoonlijke en professionele ontwikkeling. Medewerkers van Bureau Internationalisering zijn echter van mening dat wat betreft professionele groei nog winst geboekt kan worden. Zij ervaren dat studenten het lastig vinden om in reflectie op het buitenlandverblijf te expliciteren wat het hen in hun ontwikkeling als leraar heeft gebracht. Om hen uit te dagen tijdens het buitenlandverblijf bewust na te denken over wat zij belangrijk vinden in onderwijs en hier ook met mensen uit andere landen en culturen over van gedachten te wisselen, is in 2017 het pedagogische prioriteitenspel als opdracht opgenomen in de 'onderwijskoffer'. Studenten spelen het spel met leraren en medestudenten op hun stageschool of internationale klas en reflecteren hier op. Het doel is tweeledig: inzicht verkrijgen in de pedagogische waarden van anderen ('waarom doen jullie het hier zoals jullie het hier doen?') én de eigen visie op goed onderwijs en leraarschap verder aanscherpen en expliciteren. In onze bijdrage zoomen we in op de ervaringen van studenten, de toegenomen diepgang van de reflecties en de doorontwikkeling van de opdracht.

Inleiding

Ruim 30% van de studenten van de lerarenopleidingen van de HAN verblijven tijdens hun studie enige maanden in het buitenland (Bartels, 2017). Deze internationale ervaring draagt volgens studenten bij aan zowel persoonlijke als professionele groei, maar medewerkers van Bureau Internationalisering merken dat het voor studenten lastig is te expliciteren wat het precies bijdraagt aan hun visie op 'goed' onderwijs en leraarschap. Door hen te vragen tijdens hun verblijf het Pedagogisch Prioriteitenspel (Van Kan & De Beer, 2017; 2020) te spelen met leraren van hun stageschool of met medestudenten van hun internationale klas, is de verwachting dat zij meer gericht gesprekken voeren over 'goed' onderwijs en ervaren dat hier in andere landen/culturen op legitieme argumenten hele andere keuzes worden gemaakt. Dit levert niet alleen inzicht in beweegredenen van anderen op, maar dwingt ook de eigen opvattingen kritisch te beschouwen, te expliciteren en te onderbouwen.

Theoretisch Kader

Internationalisering wordt gezien als belangrijk middel om de persoonlijke en professionele ontwikkeling van leraren te stimuleren (Sanderson, 2008; Onderwijsraad, 2016). Uit diverse studies blijkt dat een verblijf in het buitenland daadwerkelijk meerwaarde heeft voor persoonlijke en professionele groei (Van den Hoven & Walenkamp, 2013; Klarenbeek & Beekwilder, 2012). Tegelijkertijd is bekend dat deze effecten samenhangen met de mate waarin internationalisering een plek heeft in het curriculum, er heldere doelen worden gesteld en hier ook op wordt gestuurd (Edmond & Castanheira, 2018). Door studenten het Pedagogisch Prioriteitenspel mee te geven, worden studenten gestimuleerd heel gericht met leraren uit andere landen/culturen in dialoog te gaan over wat zij waarom van belang vinden in het onderwijs voor hun leerlingen. De verwachting is dat dit helpt hun eigen pedagogische waarden en idealen verder te expliciteren en te beargumenteren (van Kan, Ponte, Verloop, 2013).

Onderzoeksvraag

In hoeverre draagt het spelen van het Pedagogisch Prioriteitenspel tijdens verblijf in het buitenland bij aan inzicht in opvattingen over onderwijs van anderen en aan een aanscherping van de eigen visie op 'goed' onderwijs?

Methode

Om te achterhalen wat het effect is van het spelen van het spel tijdens een buitenlandverblijf, is een klein aantal video's waarop studenten het spel spelen bestudeerd, zijn de reflecties die studenten na afloop inleverden geanalyseerd en is een aantal studenten geïnterviewd.

Resultaten

Studenten geven aan dat het spelen van het Pedagogisch Prioriteitenspel inzicht geeft in de argumenten achter het handelen van leraren op hun stageschool of internationale klas. Dit leidt tot meer begrip en waardering voor de wijze van onderwijs in het land waar ze verblijven. Tegelijkertijd geven studenten aan dat deze buitenlandervaring hen juist extra sterkt in hun eigen visie op leraar-zijn. Genoemde knelpunten in het spelen van het spel zijn met name de taalbeheersing van de deelnemers en de belemmerende invloed van hiërarchie in Aziatische en Afrikaanse landen.

NB. Ondertussen is het artikel dat we schreven naar aanleiding van deze resultaten gepubliceerd. Het artikel wordt gedeeld in het online congresplatform.

064 - Voorwaarden voor het creëren van een wij-gevoel in heterogeen samengestelde Research & Designgroepen

Caya Dijkgraaf¹, Marloes Alblas, Daniël Moes, Marian van Popta-Erkelen, Laura Slob, Marijke van Voorthuysen

¹Marnix Academie

functioneren / heterogene PLG

Abstract

In dit onderzoek is onderzocht hoe je als heterogene professionele leergemeenschap (PLG) succesvol kunt functioneren. Hierbij is specifiek ingegaan op erkenning van elkaars expertise, het opbouwen van wederzijds vertrouwen en eigenaarschap en boundary crossing. Deze drie punten zijn gebaseerd op onderzoek van Zuiker, Schot en Oomen (2016) die deze drie punten als succesfactoren omschrijven voor het ontwikkelen van een wij-gevoel in heterogene onderzoeksgroepen. Ook is er gekeken naar wat deelnemers vinden wat een groep succesvol functionerend maakt. Om tot antwoord op deze vragen te komen, zijn er focusgroepgesprekken geweest en een enquête. Op basis van de verschillende uitspraken zijn er conclusies geformuleerd.

R&D-groepen zorgen voor erkenning van elkaars expertise door erachter te komen wat elkaars expertise is, dit in durven zetten en elkaar hier ook op aan te spreken. Voor het wederzijds vertrouwen en eigenaarschap zijn vooral de basale omgangsvormen in het begin van het proces belangrijk. Daarnaast is samen doelen behalen en dingen doen belangrijk. Om bij te dragen aan boundary crossing werkt het goed om de groep op te delen in subgroepjes. Ook kunnen studenten ingezet worden als broker. Een R&D-groep wordt succesvol bevonden als er in de praktijk iets mee gebeurt en er ook persoonlijke opbrengsten zijn.

Korte beschrijving

In deze bijdrage wordt omschreven hoe je samen met professionals uit verschillende contexten (namelijk basisscholen en hogescholen) samen één professionele leergemeenschap kan vormen en op deze manier studenten kunt opleiden, studenten zichzelf kunt laten professionaliseren en ook de professionals zichzelf verder kunt laten professionaliseren.

Praktijk van waaruit geschreven

Vanuit het Marnix Innovatiecentrum wordt onderzoek gedaan in Research & Designgroepen (R&Dgroepen), waarin lerarenopleiders, leraren basisonderwijs, studenten en senior onderzoekers samen onderzoek doen naar vragen vanuit de onderwijspraktijk (Van Popta-Erkelen, Van der Wal-Maris, & Peltenburg, 2018). Dit voorstel is ingediend vanuit één van deze R&D-groepen, waarin deze vorm van onderzoek doen onderzocht is.

Inleiding

Bij onderzoek doen in een heterogene PLG komen twee onderdelen naar voren; de onderzoeksmatige aanpak en de heterogeniteit van de groep. Dit onderzoek richt zich op de heterogeniteit en dan specifiek op het wij-gevoel.

Theoretisch kader

Om samen als gelijkwaardige onderzoekers vanuit verschillende achtergronden en rollen te kunnen functioneren in een professionele leergemeenschap, is er een bepaalde mate van communityvorming (Zuiker, Schot, & Oomen, 2016), ofwel groepsidentiteit (Admiraal, Lockhorst, & van der Pol, 2012) nodig. Dit cultuurkenmerk van PLG's is kortgezegd het 'wij-gevoel'. Zuiker et al. (2016) onderscheiden drie succesfactoren voor het ontwikkelen van een wij-gevoel in heterogene onderzoeksgroepen, namelijk vertrouwen en eigenaarschap, erkennen van elkaars expertise en boundary crossing.

Onderzoeksvraag

Uit het theoretisch kader volgt de onderzoeksvraag: Op welke manier draagt het wij-gevoel bij aan het succesvol functioneren van R&D-groepen binnen het Marnix Innovatiecentrum?

Hierbij zijn de volgende deelvragen geformuleerd:

- Hoe zorgen de R&D-groepen voor erkenning van elkaars expertise?
- Hoe zorgen de R&D-groepen voor wederzijds vertrouwen en eigenaarschap?
- Hoe zorgen de R&D-groepen voor boundarycrossing (brokers en crossers)?
- Wanneer functioneert een R&D-groep succesvol?

Methode

Alle acht R&D-groepen die in het schooljaar 2017-2018 onderzoek deden zijn bij dit evaluatieonderzoek betrokken. Per rol in de R&D-groepen hebben we een focusgroepgesprek gevoerd. Helaas lukte het niet om een focusgroepgesprek te plannen met de leraaronderzoekers. Daarom hebben we deze groep via een vragenlijst bevestigd, waarin dezelfde vragen centraal stonden als in de focusgroepgesprekken. Er waren dus vier meetmomenten. Alle focusgroepgesprekken zijn op video vastgelegd, getranscribeerd en gecodeerd aan de hand van een codeboom (zie figuur 1). Dit coderen is steeds in tweetallen gebeurd, om de betrouwbaarheid te waarborgen. De analyse vond plaats met de hele groep, waarbij er per deelvraag de dialoog is aangegaan over de betekenis van de uitspraken per deelvraag. De opbrengsten zijn vastgelegd.

Resultaten

- De R&D-groepen zorgen voor erkenning van elkaars expertise door erachter te komen wat elkaars expertise is, dit in te durven zetten en elkaar hier ook op aan te spreken. Echter is dit ook een dynamisch proces van matches en stretches.
- Voor wederzijds vertrouwen en eigenaarschap zijn basale omgangsvormen in het begin van het proces belangrijk. Hierbij moet een gevoel van gelijkwaardigheid voelbaar zijn voor alle groepsleden. Daarnaast is het samen doelen behalen en dingen doen belangrijk.
- Het opdelen van de groep in heterogene subgroepjes draagt bij aan boundary crossing. Daarnaast kunnen studenten goed worden ingezet als broker.
- Een R&D-groep wordt succesvol bevonden als er in de praktijk iets mee gebeurt. Daarnaast is de persoonlijke opbrengst van de groep belangrijk. Ook wordt het een succes genoemd als het proces methodologisch verantwoord verloopt.

084 - Leren³ : leerrendement bij student, opleiding en externe organisaties via Service Learning met oog voor wederkerigheid

Leene Leyssen¹, Nele Vanhemel¹

¹Uc Leuven Vzw

Biografie

Leene Leyssen : lector Service Learning, Outdoor Learning, Bewegingsopvoeding, Muzische Vorming, STEAM aan UCLL lerarenopleiding campus Diest

Nele Vanhemel : lector Service Learning, Opvoedkundige Wetenschappen, Diversiteit aan UCLL lerarenopleiding Campus Diest

Samenvatting

CSL is een vernieuwende onderwijsvorm die zich weet te verspreiden over heel de wereld. Via maatschappelijk engagement verwerft de student maatschappelijke-, persoonlijke- en academische competenties. Er werd en er wordt al heel wat onderzoek gedaan naar deze onderwijsvorm, ook in de Vlaamse universiteiten en hogescholen (Mottart 2015(1) , UGent(2) , KULeuven(3)). we onderzoeken het leerrendement bij de drie betrokkenen en gaan na wat nodig is om het te versterken.

Doel

Via pesha kusha deelnemers van het congres informeren over Service Learning en aan het denken zetten over wederkerigheid.

Praktijk en theoretisch kader

In 2015 werd een platformtekst ondertekend door minister van onderwijs H. Crevits en de VLHORA(1) waarin alle Vlaamse lerarenopleidingen zich verbinden om het onderdeel maatschappelijk engagement via CSL expliciet in de curricula op te nemen. Op een studiedag in december 2016 over CSL beloofden ook de vice-rectoren van de vijf Vlaamse universiteiten dat hun instellingen dergelijke projecten duurzaam gaan inbouwen in de curricula(2) . Het zette in de Vlaamse hogescholen en universiteiten heel wat initiatieven m.b.t. CSL in beweging (Mottart 2015(3) , KULeuven(4) , UGent.(5). Er ontstond een Vlaams netwerk waarin hogescholen en universiteiten onderzoeksgegevens en good practices uitwisselen. Zo vond er in september 2019 het 'Second European Conference on ServiceLearning in Higher Education plaats in Antwerpen(6). Wederkerigheid is belangrijk in CSL. Ook de partnerorganisatie hoort baat te hebben bij de samenwerking. Het engagement van de student moet een antwoord bieden aan de noden van de organisatie, de doelgroep of de gemeenschap doordat de student competenties inzet om de organisatie toekomstgericht te versterken. Onderzoek wijst op een valkuil : het opleidingsinstituut levert expertise aan de gemeenschap waar geen nood aan is. Het vooraf verhelderen en concretiseren van wederzijdse verwachtingen is daarom erg belangrijk. Het betrekken van de sociale partners bij de evaluatie van studenten en de aanpak vanuit het opleidingsinstituut is daarbij zeer wenselijk(7). Ook het opleidingsinstituut kan zich professionaliseren via CSL. Zo zijn er heel wat kansen op het versterken van verbindingen met de brede samenleving, cfr. brede school(8) of the Engaged University(9) . We presenteerden hierover een bijdrage op het VELOV-congres 2019 in Breda (Leyssen,L., Vanhemel(10) en op de 'Second European Conference on Service-Learning in Higher Education plaats in Antwerpen(11) .

Referenties Samenvatting

1 Mottart, M. (2015). Service-learning: vorming van de student als volledig persoon door de integratie van dienen, reflecteren en leren. Tijdschrift voor Onderwijsrecht en Onderwijsbeleid, 5, 386-395.

2 <https://www.ugent.be/nl/univgent/waarvoor-staat-ugent/diversiteit-en-gender/communityservice-learning/csl-tool/definiering.htm>

3 <https://www.kuleuven.be/onderwijs/sl/wat/>

Referenties praktijk en theoretisch kader

1 <https://onderwijs.vlaanderen.be/nl/leren-door-maatschappelijk-engagement-in-delerarenopleiding-een-meerwaarde-voor-leraar-en>

2 <http://www.hogeronderwijsonderneemt.be/studiedag-community-service-learning-te-antwerpenop-13-december-2016>.

3 Mottart, M. (2015). Service-learning: vorming van de student als volledig persoon door de integratie van dienen, reflecteren en leren. Tijdschrift voor Onderwijsrecht en Onderwijsbeleid, 5, 386-395.

4 <https://www.kuleuven.be/onderwijs/sl/wat/watisservicelearning>

5 <https://www.ugent.be/nl/univgent/waarvoor-staat-ugent/diversiteit-en-gender/communityservice-learning/csl-tool/definiering.htm>

6 <https://www.ecsl2019.eu/> 7 Mottart, M. (2015). Service-learning: vorming van de student als volledig persoon door de integratie van dienen, reflecteren en leren. Tijdschrift voor Onderwijsrecht en Onderwijsbeleid, 5, 386-395.

7 Mottart, M. (2017) Handvaten voor een duurzame institutionele inbedding van service-learning in de Vlaamse hogeronderwijscontext in T.O.R.B. 2017, 18/3.

8 <http://www.bredeschool.org/>

9 <https://www.publicengagement.ac.uk/about-engagement/what-does-engaged-university-look>

11 <https://veloncongres.nl/programma/parallelsessies/> 12 <https://www.ecsl2019.eu/>

104 - Het uitleggen aan een fictieve ander op video ('teaching on video') als instructiestrategie om pabostudenten kritisch te leren denken

Suzan van Brussel¹, Miranda Timmermans¹

¹Avans Hogeschool

Biografie

Suzan van Brussel is sinds 2011 werkzaam als lerarenopleider op de pabo van Avans Hogeschool. In het lectoraat Leerkracht van dr. Miranda Timmermans, doet zij promotie-onderzoek naar de instructie van kritische denkvaardigheden. Haar PhD rondt zij in 2021 af aan de Erasmus Universiteit Rotterdam.

Kritische denkvaardigheden zijn nodig om de zgn. confirmation bias te verminderen. Dit is de onbewuste neiging om te zoeken naar bevestigende informatie die je eigen (voor)oordelen bevestigt en informatie die je standpunt tegenspreekt te negeren. Om confirmation bias te verminderen en een open-mind te bevorderen, is de kritisch denkvaardigheid perspectiefwisseling nodig. In twee experimenten hebben we getest welke instructiestrategie het meest effectief is om 1) de confirmation bias bij pabostudenten te verminderen en 2) pabostudenten een open-minded les te laten ontwerpen m.b.t. een les burgerschapsvorming.

In de eerste studie kregen pabostudenten (n = 138) instructie over perspectiefwisseling en maakten oefeningen waarop ze feedback kregen. Vervolgens gingen zij met één van de drie instructiestrategieën aan de slag: 1) een lesvoorbereiding maken en deze les vervolgens geven op video aan peers, 2) een lesvoorbereiding maken of 3) het leermateriaal opnieuw bestuderen. In de tweede studie kregen pabostudenten (n = 176) instructie over het concept confirmation bias en het toepassen van perspectiefwisseling om een open-minded les te maken. Ook hier werd de leerstof verwerkt d.m.v. één van de drie genoemde strategieën.

De hypothese in beide studies was dat de eerste leerstrategie het meest effectief zal zijn omdat het idee dat er een publiek van medestudenten meekijkt ('social presence') motivationele en cognitieve processen in gang zet die bijdragen aan dieper leren (bijvoorbeeld de opwinding die ontstaat door het idee dat anderen iets geleerd moet worden, door het structuren van informatie in betekenisvolle kennisstructuren en het ontdekken van kennishiaten die vervolgens gedicht moeten worden). Dit is met name effectief voor studenten met weinig voorkennis over het onderwerp. Hoewel de instructiestrategie 'teaching on video' in andere leerdomeinen veelbelovend is, bleek uit beide onderzoeken m.b.t. kritisch denken dat de hypothese verworpen moest worden: de instructiestrategie om de lesstof uit te leggen aan een ander op video, leidde niet tot significant betere resultaten in vergelijking tot het alleen voorbereiden van een les of het bestuderen van de leerstof. Alle deelnemers waren in de eerste studie na de interventie wel minder gevoelig voor de confirmation bias (gemeten met o.a. Wason selectie taken) en in de tweede studie waren alle deelnemers meer open-minded (gemeten met de Actively Open-Minded Thinking test).

Een verklaring zou kunnen zijn dat de deelnemers meer vertrouwd zijn met het opnemen van video's en deze delen op sociale mediaplatforms zoals Instagram, TikTok of Snapchat dan werd aangenomen. Dit zou ertoe kunnen leiden dat deze 'generatie Z' (d.w.z. geboren tussen 1996 en 2012), minder gevoelig is voor 'social presence' omdat het opnemen van video's en het delen ervan met een wereldwijd publiek een dagelijkse bezigheid is. Wel is instructie nodig als het gaat om het leren van kritische denkvaardigheden en deze vaardigheden zouden opgenomen moeten worden in het curriculum van de pabo.

De artikelen zijn ingediend bij internationale onderzoekstijdschriften en worden momenteel gereviewed.

130 - Grenzen verleggen binnen de regio.

Hoe kun je regionaal werken aan het opleiden van wereldburgers?

Gonnie Niemeijer^{1,2}, Ans Koster³, Marjolein Leezenberg¹

¹NHL Stenden Hogeschool, ²Aspirant-Opleidingsschool Ommelanden, ³Dollard College

regio / samenwerking

Hoe bereiden we onze studenten voor op een professionele toekomst waarin zij het eigen onderwijs en de wereld optimaal met elkaar verbinden om zo hun leerlingen te ondersteunen bij de ontwikkeling tot wereldburgers? En hoe doe je dat binnen een opleidingsschool die een sterk regionale insteek heeft gekozen? In een krimpregio als Ommelanden is het van groot belang aandacht te besteden aan 'toekomstkracht', bewustzijn en trots.

En daarmee verdient de context aandacht binnen Samen Opleiden, want 'de toekomst van een gebied wordt voor een belangrijk deel bepaald door het vertrouwen in zijn kracht en de bereidheid erin te investeren'. In een krimpregio als Ommelanden is het van groot belang aandacht te besteden aan 'toekomstkracht', bewustzijn en trots. En daarmee verdient de context aandacht binnen Samen Opleiden, want 'de toekomst van een gebied wordt voor een belangrijk deel bepaald door het vertrouwen in zijn kracht en de bereidheid erin te investeren'.

In de visie van Ommelanden is gekozen voor drie ontwikkelthema's: Identiteitsontwikkeling, Burgerschap en Wendbaar Vakmanschap, in een kader van normatieve professionalisering. Werken met deze ontwikkelthema's zorgt ervoor dat studenten zich bewust kunnen verhouden tot die context. En dat ze dat daarna ook kunnen toepassen in andere contexten, waarmee ze het actieve wereldburgerschap in principe binnen elke context vorm kunnen geven. In de dialoog verkennen we graag een aantal manieren waarop we met de focus op de regio het wereldburgerschap stimuleren. Wij vinden: Ook regionaal kun je werken aan de vorming van wereldburgers!

In het document hebben we voorbeelden verzameld van de manier waarop we de context proberen te verbinden aan het Samen Opleiden.

Parallelsessies ronde 1

001 - Les is meer

Peter Teitler¹

¹pna-counseling

Biografie

Peter heeft 40 jaar lesgegeven in VO en HBO. Als gedragsspecialist is hij verbonden geweest aan het Seminarium voor Orthopedagogiek. Hij is onderwijskundige en pedagoog. Het begeleidt basisscholen, scholen voor VO en ROC's, traint docenten, en geeft lezingen en cursussen.

141 manieren om gewenst gedrag te bevorderen Na het eerste jaar als beginnende leraar is de uitstroom het hoogst: 15 tot 26% van de leraren is na één jaar lesgeven uitgestroomd. Rijksoverheid.nl (april 2019) Een noodzakelijke voorwaarde om lesgeven effectief te laten zijn is dat de docent de regie heeft over het onderwijsleerproces. Zij moet er m.b.v. liefdevolle autoriteit zorgen voor een veilige leeromgeving waarbij de relatie tussen haar en de klas en de tussen de leerlingen onderling goed is. Om dat in de klas te realiseren moet aan een aantal voorwaarden worden voldaan, ongewenst gedrag dient voorkomen en gehanteerd te worden, en gewenst gedrag bevorderd. In De Preventiepyramide stelt DeKlerck (2011) dat wat je ook met je leerlingen wilt – 21^e eeuwse vaardigheden aanleren, differentiëren, activerende didactiek – je zonder goed klassenmanagement dat niet kunt realiseren. Voegen we aan die stelling Brophy toe (Teaching Problem Students, 2003) dan zien we dat goed klassenmanagement staat of valt met het hebben van een variëteit aan mogelijkheden om het gedrag van leerlingen in een gewenste richting te beïnvloeden. Dit culmineert in de aanpak van Les is meer waarbij u 141 manieren krijgt aangereikt om gewenst gedrag te bevorderen.

010 - Praktijkvoorbeeld - Internationalisering op de lerarenopleidingen

Stan van Laarhoven¹, Frans Kranenburg²

¹Nuffic, ²Hogeschool van Amsterdam

Biografie

Frans Kranenburg is van origine biologie docent havo, vwo en International Baccalaureate. In de jaren 90 droeg hij bij aan de ontwikkeling van het IB middle years programme (IBMYP) en het tweetalig onderwijs. Hij werd in 2000 vakdidacticus biologie en Lerarenopleider bij de Universiteit Utrecht (IVLOS) en gaf twee jaar IB Biology op de Amsterdam International Community School (AICS). Jaarlijks biedt Frans leraren in opleiding een internationale perspectief op onderwijs, door hen kennis te laten maken met onderwijs in het buitenland en cultureel bewustzijn met hen bespreekbaar te maken. Sinds 2015 werkt Frans bij de Hogeschool van Amsterdam en verzorgt daar allerlei generiek onderwijs rond adolescentie, tweetalig onderwijs, global citizenship, lesgeven in het buitenland en onderwijs vernieuwing en begeleidt hij docenten in opleiding op hun opleidingsscholen. Frans coördineert daarnaast de ontwikkeling van het IB programma op ALASCA (Amsterdam Liberal Arts & Sciences Amsterdam).

Abstract

De studenten van de lerarenopleidingen komen voor zeer diverse klassen te staan. De uitdaging van de opleidingen is om ze hier goed op voor te bereiden. Internationalisering kan daar sterk aan bijdragen. Een student die internationaal vaardig en intercultureel competent is, voelt zich thuis in een globaliserende wereld. Deze vaardigheden zijn van ongekend belang om op een constructieve manier om te gaan met diversiteit in de klas.

In deze presentatie laten de leden van het Cilo-netwerk (Centrum Internationalisering Lerarenopleidingen) weten wat de mogelijkheden zijn om een internationale dimensie toe te voegen aan het curriculum van de opleidingen voor po en vo. Welke mogelijkheden zijn er voor internationalisation@home en hoe zorg je ervoor dat dit niet bovenop het reguliere programma komt, maar dat internationalisering geïntegreerd wordt in alle vakken?

Korte beschrijving

Een presentatie met internationaliseringsideeën om direct toe te passen met je studenten. Daarnaast informatie over wat internationale vaardigheden zijn en hoe je studenten kunt voorbereiden voor het moment dat ze zelf met internationalisering en wereldburgerschap aan de slag gaan op een school.

Lopende tekst

Het netwerk Cilo is een netwerk van coördinatoren internationalisering van lerarenopleidingen voor po en vo. De netwerkleden hebben ervaring met het aanbieden van internationalisering op een praktische manier. Denk daarbij niet alleen aan uitwisselingen, maar juist aan internationalisation@home. De leden hebben samenwerkingsverbanden over de hele wereld. Ze gaan letterlijk de grens over, maar ook zonder fysiek een grens over te gaan, kunnen studenten samenwerken met studenten van over de hele wereld in allerlei projecten. Voorbeelden hiervan zullen we delen in deze presentatie.

Internationalisering is een thema waar elke ho-instelling in meerdere of mindere mate mee bezig is. We zien dat de lerarenopleidingen vaak minder aan internationalisering doen dan andere opleidingen. Dat is onterecht, want juist als je als leraar voor de klas staat, kom je in hoge mate met diversiteit in achtergronden en talenkennis in aanraking en moet je er ook nog op een constructieve manier mee om kunnen gaan.

De meeste opleidingen denken dat het een uitdaging is om tijd en draagvlak te creëren voor het vormgeven van internationalisering. In deze presentatie laten we zien dat dat niet per se nodig is. Ook op een heel laagdrempelige manier, die weinig tijd kost, kan je een internationale dimensie aan je opleiding geven. Aan het eind van deze presentatie hebben de deelnemers meer kennis over de mogelijkheden en voordelen van internationalisering in hun opleiding.

De lerarenopleiders zullen aan de hand van eigen praktijkvoorbeelden laten zien wat de mogelijkheden zijn om studenten op te leiden tot internationaal vaardige en intercultureel competente wereldburgers en docenten. Doel is om de deelnemers handvatten aan te reiken over hoe je op een laagdrempelige manier vorm kan geven aan internationalisation@home, zodat je je studenten goed voorbereidt op de globaliserende samenleving.

035 - onderzoekspresentatie – Onderzoek bijhouden en gebruiken: hoe doe je dat?

Monique Marreveld¹, Bea Ros¹

¹Didactief

gelijke kansen / onderwijsonderzoek

Abstract

Als leraar wil je het beste voor je leerlingen. Hoe zorg je ervoor dat je daadwerkelijk iedereen gelijke kansen geeft? En dat je jongens én meisjes op hun talenten – en niet op bijvoorbeeld hun afkomst of taal – beoordeelt? Deze presentatie geeft inzicht in hoe verwachtingen van leraren tot stand komen en welke invloed die hebben op de prestaties van leerlingen. Het helpt lerarenopleiders om leraren beter voor te bereiden op het werk maken van gelijke kansen. 25 Kernpublicaties uit het internationale onderwijsonderzoek staan centraal. Er is aandacht voor de kerninzichten, met ruim aandacht voor praktische tips. In het debat dat volgt willen we verkennen hoe lerarenopleiders op de pabo deze inzichten uit onderwijsonderzoek het beste kunnen overdragen op aanstaande leraren.

Korte beschrijving

Presentatie van relevant internationaal onderwijsonderzoek naar gelijke kansen.

De relevante onderzoeken zijn geselecteerd door Monique Volman, Eddie Denessen en Linda van den Bergh. Zij zijn vertaald door de redactie van onderwijsvakblad Didactief.

054 - Inspirerend Meertalig Onderwijs: Studenten participeren in praktijkgericht ontwerponderzoek

Albert Walsweer¹, Linde Kootstra¹, Bernadet de Jager²

¹NHL Stenden Hogeschool, ²Cedin

NHL Stenden wil met het nieuwe onderwijsconcept design based education (DBE) studenten op een uitdagende en moderne wijze voorbereiden op de snel veranderende beroepspraktijk: “De actuele en (complexe) vraag uit de praktijk en de leervraag van de student vormen het vertrekpunt voor leren en samenwerken” (Van der Hoek in een NHL Stenden Blog van het CVB, 2018). Vanuit het project Inspirerend Meertalig Onderwijs, dat met subsidie van de Provincie Fryslân wordt uitgevoerd door een consortium van drie verschillende instanties (Cedin, Afûk en het lectoraat Meertaligheid & Geletterdheid) proberen we vorm te geven aan die nieuwe onderwijsvisie.

Het project is ‘grensverleggend’, omdat er door verschillende instanties wordt samengewerkt met de onderwijspraktijk, met de bedoeling innovaties tot stand te brengen met betrekking tot ‘goed meertalig onderwijs’ met specifieke aandacht voor de kwaliteit van het (vak) Fries. Daarnaast worden studenten van de Pabo, de lerarenopleiding en masterstudenten van de RUG door middel van opdrachten betrokken bij het ontwerpen, uitvoeren en evalueren van deelprojecten. In ateliers werken groepjes studenten samen met onderzoekers en onderwijsadviseurs aan echte vraagstukken uit de (stage)praktijk.

In de dialogische presentatie staat de samenwerking tussen studenten, de stageschool en het consortium centraal. Na een korte inleiding waarbij we de context van het project zullen schetsen, zal ondermeer Linde Kootstra (masterstudent onderwijskunde RUG) presenteren wat zij in opdracht van het consortium heeft onderzocht. Ook zullen we laten zien hoe groepjes studenten participeren in de ontwerpgerichte aanpak en wat daarvan de resultaten zijn voor die studenten, voor de (stage)school en voor de kwaliteit van de ontwikkelde werkwijzen en producten.

In de kenniskring Meertaligheid & Geletterdheid zien we DBE vooral als een kans om innovaties in de onderwijspraktijk te realiseren en tegelijkertijd bij te dragen aan het leren van studenten. DBE sluit daarmee nauw aan bij het concept van knowledge building (Bereiter, 2002). Onze onderzoeksprojecten worden gekenmerkt door een ontwerpgerichte benadering (zie bijvoorbeeld Van Aken & Andriessen, 2011), waarbij onderzoekers, adviseurs, maar ook de studenten gefaseerd (in iteratieve cycli) werken aan de ontwikkeling van zogenaamde beroepsproducten (Losse, 2018; Walsweer, 2019).

Het gaat ons in deze presentatie met name om de vraag in hoeverre onze aanpak kan worden gezien als een ‘grenzen verleggend’ opleidingsmodel, waarbij studenten participeren in ‘echte’ onderwijsvraagstukken en daarmee zowel bijdragen aan de innovatie van die onderwijspraktijk en tegelijkertijd als individu leren. We zien de deelnemers aan de presentatie als een focusgroep van vakgenoten, waarmee we graag in dialoog bespreken of deze aanpak ‘praktisch bruikbaar’ en ‘effectief’ is en op welke punten er nog verbeteringen te realiseren zijn.

055 - Grenzeloos ontwikkelen: netwerkleren in de driehoek werkveld-opleiding-onderzoek

Rosanne Hebing¹, Carolien van Riswijk², Gerdo Velthorst¹

¹Iselinge Hogeschool, ²Partnerschap Opleiden in School Oost-Gelderland

Biografie

De drie sprekers zijn verbonden aan Iselinge Hogeschool als vertegenwoordigers van curriculum, onderzoek en werkveld.

Samenvatting

Deze bijdrage beschrijft de toenemende grensvervaging tussen Iselinge Hogeschool als opleidings- en onderzoeksinstituut en het werkveld in een cross-over tussen opleiden, onderzoeken en professionaliseren. Op dit moment vinden hogeschool en werkveld elkaar op verschillende vlakken: schoolopleiders, mentoren en hogeschooldocenten dragen samen bij aan het opleiden van studenten. Daarnaast doen educatieve professionals uit het werkveld, studenten en docent-onderzoekers samen ontwerpgericht onderzoek naar thema's als computational thinking, hoogbegaafdheid en ouderbetrokkenheid. Het is de wens van vertegenwoordigers van opleiding, onderzoek en werkveld om te zoeken naar innovatiemogelijkheden die het raakvlak van deze drie processen te bieden heeft. Het doel is om aanstaande en zittende educatieve professionals in staat te stellen om in heterogene netwerken te leren, onderzoeken en professionaliseren op praktijkrelevante thema's door flexibele ontwikkeltrajecten in te richten. Wij gaan de dialoog aan met onze vakgenoten om best practices, 'wilde ideeën' en obstakels uit te wisselen en zo te leren en inspireren over de wijze waarop instituutleren, leren op de werkplek, opleiden, specialiseren, onderzoeken en professionaliseren kunnen amalgameren.

Doel

Iselinge Hogeschool zoekt naar mogelijkheden om de samenwerking met het werkveld in opleiding, onderzoek en professionalisering zo vorm te geven dat zowel aanstaande als zittende onderwijsprofessionals zich in heterogene netwerken door middel van maatwerktrajecten kunnen ontwikkelen op praktijkrelevante thema's.

Praktijk

Iselinge Hogeschool leidt educatieve professionals op en heeft een lange traditie van samenwerking met het werkveld. Men vindt elkaar waar het gaat om curriculumontwikkeling, strategisch beleid van de opleidingsbesturen en gezamenlijk onderzoeken en ontwerpen. De kleine, zelfstandige hogeschool in de Achterhoek werkt samen met meer dan honderd opleidingsscholen van zestien opleidingsbesturen in het Partnerschap Opleiden in School Oost-Gelderland. Vanuit die samenwerking zijn vertegenwoordigers van opleiding, onderzoek en werkveld op zoek gegaan naar welke innovatiemogelijkheden het raakvlak van deze drie processen te bieden heeft.

Theorie

Het educatieve beroepenveld verkeert in een staat van verandering. Herziening van het kerncurriculum, het oprichten van IKC's, interprofessioneel samen opleiden, de toevoeging van basis- en vakbekwaamheidseisen voor zittende leerkrachten in aanvulling op de startbekwaamheidseisen die als eindtermen gelden voor de pabo en het nijpende lerarentekort – evenals de daarmee samenhangende zij-instroom – leiden tot een roep om passende professionaliseringsmogelijkheden (Coördinatiegroep Curriculum.nu, 2019) en een doorgaande lijn tussen initiële en post-initiële opleiding gericht op onderwijsprofessionals die “een voorbeeldfunctie in de school en een nadrukkelijke rol in het team” kunnen aannemen (Onderwijscoöperatie, 2015). Tegelijkertijd zien we groeiende erkenning van het belang van co-makership en grenspraktijken – gedeeld eigenaarschap van hogeschool en werkplek en kruisbestuiving tussen aanstaande en zittende educatieve professionals (Stokhof, De Vries, & Derks, 2018; Bruining & Akkerman, 2017). Beide zaken geven aanleiding tot het doorbreken van de ogenschijnlijke tweedelingen tussen opleiding en professionalisering én tussen hogeschool en werkveld. Zowel aanstaande als zittende educatieve professionals zijn gebaat bij maatwerk als het gaat om specialisatie en professionalisering (Bray & McClaskey, 2017); het ligt daarom voor de hand om netwerklere als zogenoemd ‘grensobject’ (Bruining & Akkerman, 2017) in te zetten. De vraag is nu hoe aanstaande en zittende educatieve professionals met en van elkaar kunnen leren in gepersonaliseerde trajecten waarin werkveld én hogeschool hun expertise inbrengen.

079 - Burgerschap en boeken. Hoe verhalen aankomend leerkrachten uitnodigen om over grenzen heen te kijken

Inouk Boerma¹, Monique Leygraaf¹, Annerieke Boland¹

¹Hogeschool iPabo

Biografie

Inouk Boerma is postdoconderzoeker en opleider aan Hogeschool iPabo in Amsterdam/Alkmaar. Leesplezier en leesbegrip staan centraal in haar onderzoek. Haar postdoconderzoek gaat over de relatie tussen het lezen van (of luisteren naar) verhalen en multiperspectiviteit.

Monique Leygraaf is senior-onderzoeker en opleider aan Hogeschool iPabo in Amsterdam/Alkmaar. Het domein van haar onderwijs en onderzoek is Diversiteit & Kritisch Burgerschap. Daarbinnen is zij vooral geïnteresseerd in vraagstukken met betrekking tot (opleidings)onderwijs met het oog op Social Justice; macht en machtsrelaties; privileges en positionaliteit; en pluralisme.

Abstract

Door het lezen van of luisteren naar verhalen kunnen kinderen leren om zich te verplaatsen in andere mensen en ze kunnen kennismaken met andere werelden en culturen. Dit vereist een bepaald inlevingsvermogen in de verschillende perspectieven van mensen. Het vermogen om zich te verplaatsen in anderen laat zich verbinden met de burgerschapsopdracht die is vastgelegd in de Wet op het Primair Onderwijs. Volgens de Inspectie van het Onderwijs (2016) geven scholen wel invulling aan burgerschapsonderwijs, maar weinig plan- en doelmatig. Hier liggen dus kansen voor verbetering. Als leerkrachten kinderen willen leren om verschillende perspectieven aan te nemen is het van belang dat zij ook zelf in staat zijn om zich te verplaatsen in anderen. In deze congresbijdrage staat de vraag centraal hoe wij als lerarenopleiders aankomend basisschoolleerkrachten zo goed mogelijk kunnen voorbereiden op de combinatie boeken en burgerschap, oftewel: hoe kunnen we verhalen inzetten in ons opleidingsonderwijs om multiperspectiviteit bij aankomend leerkrachten te stimuleren? En hoe kunnen zij dit vervolgens vertalen naar hun eigen (lees)onderwijs op de basisschool? Tijdens de congresbijdrage gaan wij over dit onderwerp in discussie aan de hand van een aantal vragen over dit onderwerp en de eigen ervaringen van de deelnemers.

Korte beschrijving

Als we grensverleggend leraren willen opleiden, dan impliceert dat dat aankomend leerkrachten leren om over hun eigen grenzen heen te kijken en de wereld te beschouwen vanuit een ander perspectief dan dat van henzelf. In dit voorstel staat de vraag centraal hoe opleiders dit kunnen doen met behulp van verhalen.

Praktijk

Dit voorstel is geschreven vanuit de praktijk van de pabo, waar de drie auteurs werkzaam zijn als docent/onderzoeker. Het onderwerp staat tevens centraal in het postdoconderzoek van de eerste auteur, in het verlengde van haar promotieonderzoek (Boerma, 2016).

Onderwerp

Het inzetten van verhalen in het opleidingsonderwijs om multiperspectiviteit te stimuleren bij aankomend leerkrachten.

Theoretisch kader

Het (voor)lezen van verhalen stelt ons in staat om de wereld beter te begrijpen. Een verhaal kan helpen om je te verplaatsen in andere mensen en je de wensen en emoties van die ander in te beelden, een begrip dat Nussbaum (1997, 2010) 'narrative imagination' noemt. Voor Nussbaum behoort 'narrative imagination' tot de kenmerken van een kritisch burger. Deze 'narratieve verbeelding' laat zich daarom nauw verbinden met de burgerschapsopdracht die sinds 2006 is vastgelegd in de Wet op het Primair Onderwijs. Ook in de voorstellen van Curriculum.nu (2019) is een belangrijke plek ingeruimd voor het leren aannemen van verschillende perspectieven en het ontwikkelen van empathie binnen het leergebied 'Burgerschap'. Ook binnen het leergebied 'Nederlands', specifiek 'Meertaligheid en cultuurbewustzijn' en 'Leesmotivatie en literaire competentie' benoemt Curriculum.nu nadrukkelijk de kracht van verhalen in het kader van empathie en perspectiefname. De Inspectie van het Onderwijs constateerde in 2016 dat scholen wel invulling geven aan burgerschapsonderwijs, maar weinig plan- en doelmatig. Er zijn dus kansen voor verbetering en die kansen lijken zich voor te doen in de combinatie van het (voor)lezen van verhalen en burgerschap.

Als leerkrachten de combinatie van verhalen en burgerschap willen vertalen naar hun onderwijspraktijk, dan moeten zij zelf ook in staat zijn om verschillende perspectieven in te nemen en zich te verplaatsen in anderen. Eerder onderzoek wijst uit dat het selecteren en lezen van cultureel diverse teksten en hierop reflecteren een goede manier is om leerkrachten te helpen om een cultureel sensitieve visie op (lees)onderwijs te ontwikkelen (Christ & Sharma, 2018). In onze studie onderzoeken wij deze en andere mogelijkheden voor leerkrachten en aankomend leerkrachten binnen het opleidingsonderwijs van de pabo.

Methode

Wij starten deze congresbijdrage met een korte inleiding op het onderwerp en willen vervolgens met de aanwezigen in gesprek gaan aan de hand van enkele vragen. Wij zijn o.a. benieuwd naar de eigen ervaringen van opleiders met (het ontbreken van) multiperspectiviteit bij studenten/leerkrachten en de vraag of en hoe verhalen hier een rol in hadden kunnen spelen. Met behulp van de werkvorm Denken, Delen, Uitwisselen vragen wij deelnemers om eerst zelf na te denken over de vragen, hier iets over te noteren en vervolgens te reageren in een plenaire discussie.

Discussiepunt

Tijdens deze congresbijdrage staat de vraag centraal op welke manier en in welke contexten verhalen kunnen bijdragen aan burgerschapsonderwijs, zowel op de basisschool als op de opleiding. De ideeën die uit deze discussie voortkomen worden in een volgende fase van het onderzoek voorgelegd aan leerkrachten en pabostudenten.

081 - Leren observeren van de interactie in kleine groepen bij integratie van taal- en zaakvakonderwijs

Jan Berenst¹, Frans Hiddink¹, Maaïke Pulles¹

¹NHL Stenden Hogeschool

Inleiding en samenvatting

Hoewel taal terecht als kernvak wordt aangemerkt, weten we tegelijkertijd dat leerlingen het als zelfstandig vak weinig aantrekkelijk vinden, en dat taal(vaardigheids)onderwijs ook aanmerkelijk effectiever is als leerlingen het als functioneel en betekenisvol ervaren. Dat kan door zinvolle en motiverende inhoud van de zaakvakken te verbinden met taalvaardigheidsvakken, in het kader van onderzoekend leren. In die didactiek speelt de interactie tussen leerlingen tijdens groepswork een centrale rol. En juist in die interactie zien we dan hoe leerlingen gezamenlijk kennis ontwikkelen (van die zaakvakken) en hoe ze hun taal daarbij functioneel inzetten. Voor leraren is het echter een uitdaging om op zulke peer-interacties adequaat te reageren en die zo nodig bij te sturen. Dat vereist observatievaardigheden die in de huidige lerarenopleidingen niet vanzelfsprekend zijn. In deze presentatie zullen we op basis van een meerjarig praktijkgericht onderzoek op 7 basisscholen, laten zien in video-opnames en transcripten, wat leraren kunnen observeren op basis van Conversatie-analytische inzichten, zowel wat betreft het samen kennis construeren als wat betreft de functionaliteit van het taalgebruik van de leerlingen. Op basis van zowel video-observaties als ervaringen van de betrokken leraren, zullen we tevens bespreken hoe de observatievaardigheden van (aankomende) leraren voor dit type onderwijs kunnen worden geoptimaliseerd. Onderzoekend leren waarin taal- en zaakvakonderwijs in een betekenisvol en functioneel kader worden geïntegreerd, impliceert interactie tijdens groepswork, waarin zowel kennisontwikkeling als taalvaardigheidsontwikkeling kan plaatsvinden, mits die interactie op een adequate wijze plaatsvindt. Dit vereist nieuwe observatievaardigheden van leraren. We zullen laten zien wat en hoe leraren kunnen leren observeren. De praktijk waarvan we uitgaan en waarin het onderzoek heeft plaatsgevonden, zijn basisscholen waar men zoekt naar mogelijkheden om onderzoekend en samenwerkend leren met een sterke integratie van functioneel taalvaardigheids- en zaakvakonderwijs, meer inhoud te geven.

Theoretisch kader

Sinds Barnes en Todd's publicaties (o.a. 1977), maar zeker na de studies van Mercer (o.a. 2007) en Howe (o.a. 2012) weten didactici dat groepswork een belangrijke werkvorm kan zijn, om leerlingen tot het samen construeren van kennis te brengen. Maar dit effect is sterk afhankelijk van de manieren waarop leerlingen samen overleggen. Daarom is het van belang dat leraren in staat zijn om nauwkeurig waar te nemen wat er gebeurt in peer-interacties zodat ze deze eventueel ook kunnen bijsturen. De betrekkelijk algemene karakterisering in de onderwijspsychologische literatuur als 'exploratory, cumulative of disputational talk'; zijn daarbij behulpzaam, maar missen tegelijkertijd een stevige verankering in de details van het taalgebruik. In de traditie van de Conversatieanalyse is echter een stevige grondslag te vinden voor de analyse van relevante gespreksfenomenen, die zicht geven op hoe leerlingen met elkaar wel of niet tot oplossingen van problemen komen.

Onderzoeksvragen

In deze presentatie staan twee onderzoeksvragen centraal: Welke fenomenen zijn relevant in de analyse van de interactie in kleine groepen van leerlingen die werken aan het oplossen van problemen in het licht van taalvaardigheids- en kennisontwikkelingsdoelen? Hoe zouden leraren georiënteerd kunnen worden op dergelijke fenomenen om de interactie te monitoren en leerlingen te kunnen coachen?

Methode

Het meerjarige onderzoek had het karakter van Educational Design Research (Plomp & Nieveen, 2013), waarbij in een vijftal rondes in de klassen werd gewerkt binnen een bepaald thema aan onderzoeksprojecten (in middenbouw en bovenbouw) of aan verhalend ontwerp-projecten (in onderbouw). Iedere ronde (met analyse) leidde tot aanpassing van de werkwijze in de volgende ronde (Zie Pulles, Hiddink & Herder, 2014). Voor de analyse van de peer-interacties gebruikten we met name de kwalitatieve methodiek van de Conversatieanalyse (Antaki, 2011; Berenst, 2009, Freebody, 2003). De leerkrachtervaringen zijn op basis van etnografische observaties tijdens de verschillende rondes vastgelegd; tevens zijn op basis van video-opnames (en transcripten) leerkrachtinterventies geanalyseerd.

Resultaten

Tijdens de presentatie gaan we in op:

A: Hoe leerlingen gezamenlijk probleemoplossingen structureren en daarbij een oriëntatie op kennisontwikkeling demonstreren. Hoe leerlingen in die gesprekken tot bijzondere vormen van mondeling taalgebruik worden aangezet en dat taalgebruik daarmee verder ontwikkelen. Hoe leerlingen in onderlinge gesprekken rondom teksten, zowel laten zien hoe ze tot tekstbegrip komen als hun vaardigheid met betrekking tot kritisch lezen versterken.

B: Hoe leraren kunnen waarnemen dat hun verschillende reactie-praktijken consequenties hebben voor de karakteristieken van het leerling-gesprek. Hoe het bekijken en bespreken met leraren van video-opnames in combinatie met transcripten, hen inzicht geeft in wat leerlingen daadwerkelijk doen om bijvoorbeeld gezamenlijk een probleem op te lossen of relevante informatie uit een tekst te halen.

Discussiepunt

Hoe realiseren we dat leren observeren en coachen van interacties in kleine groepen in de lerarenopleiding een zaak van alle vakken wordt?

Referenties

Antaki, C. (ed.) (2011). *Applied Conversation Analysis. Intervention and change in institutional talk*. New York: Palgrave MacMillan.

Barnes, D. & Todd, F. (1977). *Communication and learning in small groups*. London: Routledge.

Berenst (2009). *Dialogisch leren: een uitdaging voor gespreksanalytisch onderzoek*. In: Backus, A. et al (red.), *Artikelen van de Zesde Anela Conferentie*. Delft: Eburon.

Freebody, P. (2003). *Qualitative Research in Education. Interaction and Practice*. London: Sage.

Howe, C. (2010). *Peer dialogue and cognitive development: a two-way relationship?* In: Littleton, K. & Howe, C. (eds.), *Educational Dialogues. Understanding and promotion productive interaction*. London: Routledge.

Mercer, N., & Littleton, K. (2007). *Dialogue and the Development of Children's Thinking: A sociocultural approach*. London: Routledge.

Plomp, T. & Nieveen, N. (eds.) (2013), *Educational Design Research*. Enschedé: SLO.

Pulles, M., Hiddink, F., Herder, A. (2014), *Taalontwikkeling door onderzoekend leren binnen thema's*. In: *MeerTaal 1-2*.

085 - Samenwerken in interprofessionele teams: Een inventarisatie van de benodigde kennis en vaardigheden

Trynke Keuning¹, Ietje Pauw¹

¹Hogeschool Kpz

Biografie

Trynke Keuning (t.keuning@kpz.nl) is docent en postdoctoraal onderzoeker aan Hogeschool KPZ. Ze doet onderzoek naar differentiëren in het primair onderwijs en interprofessionele samenwerking rondom het kind van 0 tot 18.

Abstract

Van professionals in het veld 'kind en educatie' (onderwijs, kinderopvang, sociaal werk, jeugdzorg, buurtwerk, sociaal werk en gemeente) wordt steeds meer verwacht dat ze samen werken met professionals uit verschillende sectoren om de zorg rondom het kind zo optimaal mogelijk te organiseren. Hoewel de noodzaak voor interprofessionele samenwerking steeds meer benadrukt wordt, ontbreekt een eenduidig beeld van wat goed 'interprofessioneel werken' inhoudt. Om professionals goed te kunnen opleiden is het essentieel om hier meer zicht op te krijgen. Hogeschool KPZ gaat op zoek naar goede praktijkvoorbeelden, om door middel van een cognitieve taakanalyse inzichtelijk te krijgen welke kennis, vaardigheden en attitudes professionals nodig hebben voor effectieve interprofessionele samenwerking. Door middel van interviews, observaties en expertmeetings wordt een vaardighedenhiërarchie ontwikkeld: een overzicht van alle benodigde vaardigheden en hun onderlinge relaties. Daarnaast worden bevorderende en belemmerende factoren in kaart gebracht. Tijdens dit rondetafelgesprek zullen de onderzoekers de eerste bevindingen van de cognitieve taakanalyse delen.

Korte beschrijving

Dit onderzoek richt zich op de kern van het congressthema grensverleggende leraren opleiden. De resultaten kunnen worden ingezet om leraren op te leiden tot wendbare professionals.

Praktijk van waaruit geschreven

Lerarenopleiding, primair onderwijs

Onderwerp

Interprofessioneel samenwerken

Theoretisch kader

Van professionals in het veld 'kind en educatie' (onderwijs, kinderopvang, sociaal werk, jeugdzorg, buurtwerk, sociaal werk en gemeente) wordt steeds meer verwacht dat ze samenwerken met professionals uit verschillende sectoren om de zorg rondom het kind zo optimaal mogelijk te organiseren. Hoewel er meer en meer aandacht is voor interprofessioneel samenwerken (bijv. Van der Grinten, et al., 2019; Van der Star, 2019), ontbreekt een eenduidig beeld van wat goed 'interprofessioneel samenwerken' inhoudt. Om professionals goed te kunnen opleiden is het essentieel om hier meer zicht op te krijgen. Er is behoefte aan meer inzicht in het begrip 'interprofessioneel samenwerken' en in de kennis en vaardigheden die nodig zijn om interprofessioneel samen te kunnen werken. Een analyse van goede praktijkvoorbeelden kan hier inzicht in geven (Clark, et. al., 2008; Merriënboer & Kirschner, 2018).

Methode

Door middel van een cognitieve taakanalyse (CTA, Clark, et. al, 2008; Van Geel et al., 2019) wordt in kaart gebracht welke kennis, vaardigheden en attitudes professionals nodig hebben om interprofessioneel samenwerken tot een succes te brengen. Tien goede praktijkvoorbeelden worden in kaart gebracht: hierbij kan gedacht worden aan de sociale wijkteams, ondersteuningsteams op basisscholen (samenwerking tussen professionals uit de school met instanties buiten de school) of goed functionerende kindcentra. Teambijeenkomsten worden geobserveerd en deelnemers van het samenwerkingsverband worden geïnterviewd door middel van een ‘criticla decision method’ (Schraagen, et al., 2000). Daarin worden professionals gevraagd terug te denken aan een situatie waarin interprofessioneel samenwerken nodig was en tot een effectieve oplossing leidde. De interviewer stelt dan vragen over deze good practice om te identificeren welke vaardigheden en kennis, van zowel de professional als de overige teamleden nodig was om tot deze oplossing te komen. In expert meetings met interprofessionele teams en externe experts (bijv. opleiders en onderzoekers) zullen de resultaten worden gevalideerd en worden bevorderende en belemmerende factoren voor interprofessionele samenwerking in kaart gebracht.

Resultaten en discussiepunten

Ten tijde van het Velon-congres zullen de eerste resultaten van de interviews en observaties gedeeld worden samen met een eerste versie van de vaardighedenhiërarchie: een overzicht van de samenstellende vaardigheden en hun onderliggende relaties voor interprofessioneel samenwerken. In de het groepsgesprek willen we in gesprek gaan met de aanwezigen over deze vaardighedenhiërarchie met als doel het aanvullen en aanscherpen van de vaardighedenhiërarchie.

Relatie met de programmalijn

De resultaten uit dit onderzoek kunnen worden gebruikt om professionals in het domein kind en educatie op te leiden tot wendbare professionals. Daarmee is deze bijdrage gerelateerd aan de lijn grensoverschrijdende professionaliteit.

Referenties

- Clark, R. E., Feldon, D., van Merriënboer, J. J. G., Yates, K., & Early, S. (2008). Cognitive task analysis. *Handbook of Research on Educational Communications and Technology*, 3, 577-593.
- Schraagen, J., Chipman, S., & Shalin, V. (2000). Introduction to Cognitive Task Analysis. In J. Schraagen, S. Chipman, & V. Shalin (Eds.), *Cognitive Task Analysis* (pp. 3-23). Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Van Geel, M., Keuning, T., Frèrejean, J., Dolmans, D., van Merriënboer, J., Visscher, A.J. (2019). Capturing the complexity of differentiated instruction. *School Effectiveness and School Improvement*, 30(1), 51-67.
- Van der Grinten, M., Kieft, M., Kooij, D., Bomhof, M. & Van der Berg, E. (2019). Samenwerking in beeld 2019. Basisscholen, kinderopvang & kindcentra. Oberon onderzoek advies.
- Van der Star, A. (2019). Over het schoolhek heen. Interdisciplinair samenwerken: ontwikkelkansen voor professionals en leerlingen. Huizen: Uitgeverij Pica.

091 - Grensverleggend opleiden: leren bijdragen aan duurzame ontwikkeling en sociaal ondernemerschap

Stella van der Wal-Maris¹, Kevin Mol¹, Elizabeth Rigg¹, **Marijke van Voorthuijsen¹**, **Marleen van Oortmerssen¹**

¹Hogeschool Marnix Academie

Biografie

Marijke van Voorthuijsen en Marleen van Oortmerssen zijn leden van de Onderzoeksgroep Onderwijs & Sociaal Ondernemerschap van het lectoraat Toekomstgericht Onderwijs van de Marnix Academie. Het onderzoek van de onderzoeksgroep richt zich op actief en ondernemend bijdragen aan duurzame ontwikkeling.

Marijke van Voorthuijsen is ook opleidingsdocent op de Marnix Academie, en betrokken bij de curriculumvernieuwing van de bacheloropleiding. Marleen werkt ook als docent bij Ithaka Internationale Schakelklassen te Utrecht.

Het programma van lerarenopleidingen is vol. Leraren-in-opleiding voelen zich vaak zelfs overladen door de kennis die ze over veel verschillende onderwerpen moeten opdoen. Dit weerhoudt de Marnix Academie, een pabo in het midden van het land, er niet van om het bachelorcurriculum uit te breiden. De academie staat voor waardegericht opleiden en wil een bijdrage leveren aan het realiseren van een duurzame toekomst. Het thema 'sociale verbondenheid en duurzame ontwikkeling' zal in een vernieuwd curriculum meer aandacht krijgen dan tot dusver. Na een succesvolle pilot met vierdejaars studenten in 2018-2019, wordt nu gefaseerd in alle fasen van de opleiding (onderwijs in) sociaal ondernemerschap ingevoerd. Leren sociaal te ondernemen wordt hierbij gedefinieerd als leren om vanuit compassie, empathie en zorgzaamheid allereerst kansen voor het bijdragen aan duurzame ontwikkeling te onderkennen, om vervolgens ideeën te genereren en initiatieven te ontplooiën die een bijdrage leveren aan duurzame ontwikkeling. Tijdens deze dialoogsessie gaan we graag met u in gesprek over wat het inhoudt om als leerkracht bij te dragen aan het vormen van een duurzame toekomst, en in hoeverre (onderwijs in) sociaal ondernemerschap in de lerarenopleiding en klas haalbaar en kansrijk is.

Korte beschrijving

Het samen vormgeven van een duurzame toekomst staat hoog op de internationale ontwikkelagenda. De vraag hoe dat aan te pakken houdt veel mensen binnen en buiten het onderwijs bezig. Het is een cruciale vraag voor lerarenopleidingen, die vraagt om het verleggen van de grenzen van huidige curricula. Praktijk van waaruit geschreven De Marnix Academie, een lerarenopleiding voor het basisonderwijs, wil bijdragen aan (het vormgeven van) een duurzame toekomst. Momenteel vindt een vernieuwing van het bachelor programma plaats. Hierbij is één van de kernthema's 'sociale verbondenheid en duurzame ontwikkeling'. Op de Marnix Academie onderzoeken we hoe we maatschappelijk betrokken leraren kunnen opleiden die zelf actief bijdragen aan een duurzame toekomst, en die sociaal ondernemerschap kunnen stimuleren bij hun leerlingen.

Onderwerp

In deze sessie vertellen we kort iets over de curriculumontwikkelingen en over UKids, een internationaal project waarin de Marnix Academie participeert en waarin onderwijs in sociaal ondernemerschap centraal staat. Vervolgens verkennen we met elkaar hoe lerarenopleidingen kunnen bijdragen aan het vormgeven van een duurzame toekomst.

Theoretisch kader

De afgelopen decennia richtten internationale onderwijsinspanningen zich vooral op het verbeteren van toegang tot basale geletterdheid en gecijferdheid voor iedereen. De huidige inspanningen zijn hier nog steeds op gericht, maar er is een groeiende vraag naar onderwijs dat verder gaat (O'Donoghue, Taylor, & Venter, 2018). Het World Education Forum (2015) gaat in haar omschrijving van kwalitatief goed onderwijs expliciet in op de 'zachtere' doelstellingen van onderwijs: het ontwikkelen van vaardigheden, waarden en attitudes die burgers in staat stellen een gezond en vervuld leven te leiden, weloverwogen beslissingen te nemen en te reageren op lokale en mondiale. Het forum pleit hierbij voor onderwijs dat zich richt op duurzame ontwikkeling (Education for Sustainable Development) en mondiale burgerschapseducatie. Dergelijk onderwijs is onderwijs waarin studenten/leerlingen kennis opdoen en leren te zijn, leren te doen en leren samen te leven (vgl. Bolstad, et al., 2012). Er lopen veel initiatieven waarin ervaringen opgedaan worden met het vormgeven dat zich hier op richt. Een mogelijke uitwerking van dergelijk onderwijs is onderwijs in sociaal ondernemerschap (Social Entrepreneurship Education): onderwijs gericht op duurzame ontwikkeling dat gestoeld is op een democratisch concept en dat handelingsgericht is. Het is onderwijs dat studenten/leerlingen in hun kracht zet en hen in staat stelt zich als changemakers te ontplooiën (Lindner, 2018). Leren sociaal te ondernemen is leren om vanuit compassie, empathie en zorgzaamheid kansen voor het bijdragen aan duurzame ontwikkeling te onderkennen, om vervolgens ideeën te genereren en initiatieven te ontplooiën die een bijdrage leveren aan duurzame ontwikkeling (Van der Wal-Maris, 2019). Bij het vormgeven van sociaal ondernemerschap in een lerarenopleiding staat het opleiden van wendbare en weerbare leraren centraal die a) maatschappelijke betrokkenheid weten om te zetten in sociaal ondernemen en b) sociaal ondernemen bij hun leerlingen stimuleren.

Referenties

- Bolstad, R., Gilbert, J., McDowall, S., Bull, A., Boyd, S., & Hipkins, R. (2012). Supporting future-oriented learning & teaching: A New Zealand perspective (Ministry of Education). Opgehaald van <https://www.educationcounts.govt.nz/publications/schooling/supporting-futureoriented-learning-and-teaching-a-new-zealand-perspective>
- Lindner, J. (2018). Entrepreneurship education for a sustainable future. *Discourse and Communication for Sustainable Education*, 9(1), 115-127. doi:10.2478/dcse-2018-0009
- O'Donoghue, R., Taylor, J., & Venter, V. (2018). How are learning and training environments transforming with ESD? In A. Leicht, J. Heiss, & W. J. Buyn, *Issues and trends in Education for Sustainable Development* (pp. 111-131). Parijs: UNESCO Publishing.
- Van der Wal-Maris, S. J. (2019). *In verbinding_ Onderwijs met het oog op de toekomst*. Lectorale rede. Utrecht: Marnix Academie.
- World Education Forum (2015). *World Education Forum 2015: Final Report*. Paris, UNESCO. opgehaald van http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/ED/ED_new/pdf/WEF_report_E.pdf.

107 - Met een open blik kijken naar vernieuwend onderwijs - praktijkvoorbeeld

Yke Meindersma¹, Petra Eszter van Beveren²

¹Vrije Universiteit, ²Opleidingsschool NOA

Biografie

Yke Meindersma is lerarenopleider aan de Vrije Universiteit en vakdidacticus Nederlands. Zij heeft 13 jaar gewerkt als lerares Nederlands, 10 jaar als auteur van een taalvaardigheidsmethode voor de bovenbouw, zij is actief als examinator voor de Europese scholen.

Abstract

In de lerarenopleiding komen de nieuwste inzichten op (vak)didactisch en onderwijskundig gebied aan bod, zodat lio's deze kunnen benutten bij het ontwerpen, uitvoeren en evalueren van onderwijs. De focus ligt tijdens de opleiding niet zozeer op ontwikkelingen op schoolniveau, terwijl het onderwijs op schoolniveau de laatste decennia ook volop in beweging is. Het is voor lio's de moeite waard om zich te verdiepen in vernieuwende onderwijsconcepten. Daarmee verbreedt en verdiept de lio zijn/haar visie op onderwijs en wordt het gemakkelijker om een bewuste keuze te maken voor de school waar hij/zij wil werken. Om dit te kunnen realiseren werkten opleidingsschool NOA en de lerarenopleiding van de VU samen.

Samen ontwikkelden zij het keuzevak Vernieuwend Onderwijs waarbij onderwijsinnovatie op schoolniveau centraal staat. Masterstudenten kunnen dit vak in het tweede deel van hun opleiding kiezen. Ze luisteren naar gastsprekers, interviewen schoolopleiders en schoolleiders die verbonden zijn aan een school met een traditioneel of hedendaags vernieuwend onderwijsconcept en zij gaan op schoolbezoek. Voor alle betrokkenen bleek de gekozen opzet goed uitvoerbaar en het bleek zeer de moeite waard om door deze uitwisseling de eigen visie op onderwijs en docentschap te verbreden en verdiepen.

Korte beschrijving

Opleidingsschool NOA en de lerarenopleiding van de VU ontwikkelden samen het keuzevak Vernieuwend Onderwijs (3EC), waarmee ze onderwijsinnovatie op schoolniveau onder de aandacht van lio's brengen. Lio's verkennen traditionele en hedendaagse vernieuwende onderwijsconcepten door de dialoog aan te gaan met schoolleiders, schoolopleiders en leerlingen, scholen te bezoeken en onderwijsactiviteiten te observeren.

Praktijk

Amsterdam barst van de scholen die werken met een hedendaags vernieuwend onderwijsconcept, zoals Lumion, het IJburg College, Spring High, Spinoza20first, Vox-College en van scholen die een eigentijdse invulling geven aan een traditioneel vernieuwend onderwijsconcept. Een aantal van deze scholen is aangesloten bij de opleidingsschool NOA (Nieuwe Opleidingsschool Amsterdam), waar de VU mee samenwerkt. VU en NOA bundelden de krachten. In deze bijdrage presenteren wij een nieuw initiatief in het kader van Samen Opleiden: opleidingsinstituut VU en opleidingsschool NOA ontwikkelden samen het keuzevak Vernieuwend Onderwijs, waarbij onderwijsinnovatie op schoolniveau centraal staat en lio's worden uitgenodigd om hun blik op onderwijs te verbreden en te verdiepen. Lio's duiken met een historisch pedagoog in de geschiedenis van het onderwijs in Nederland, gaan in gesprek met schoolleiders, docenten en leerlingen van scholen met een vernieuwend onderwijsconcept en bezoeken een aantal van deze scholen en observeren onderwijsactiviteiten.

Doel van de module is lio's aan het denken te zetten over hoe scholen variëren op de 'grammatica' van het reguliere onderwijs. Ze realiseren zich wat op schoolniveau gemaakte keuzes betekenen voor de dagelijkse realiteit van leerlingen en docenten. Ze denken na over wat zij belangrijk vinden aan de onderwijsomgeving waarin ze zelf willen werken en aan het onderwijs dat ze zelf willen verzorgen. Dit keuzevak helpt lio's om een weloverwogen keuze te maken voor regulier onderwijs of een school met een vernieuwend onderwijsconcept en het geeft ze de kennis en de taal om weloverwogen uitspraken te kunnen doen over vernieuwende onderwijsconcepten. De betrokken schoolleiders krijgen door hun participatie in de module beter inzicht in de drijfveren én vragen van leraren in opleiding met betrekking tot schoolconcepten.

Het keuzevak is inmiddels twee keer uitgevoerd. Voor alle betrokkenen bleek deze opzet goed uitvoerbaar en enorm de moeite waard. Tijdens de presentatie zullen we ingaan op de meerwaarde van dit vak voor alle betrokkenen.

Theoretisch kader

We analyseren de curricula (o.a.) met behulp van het curriculaire spinnenweb van Jan van den Akker (2003, 2009).

We beschouwen de doelen die nagestreefd worden en de drijfveren met behulp van de drie doeldomeinen van onderwijs zoals getypeerd door onderwijspedagoog Gert Biesta en gebruiken daarvoor zijn oratie uit 2018.

We beschouwen het 'waarom' door te kijken naar wat we weten over motivatie en gebruiken daarbij https://www.researchgate.net/publication/11946306_SelfDetermination_Theory_and_the_Facilitation_of_Intrinsic_Motivation_Social_Development_and_Well-Being en het recent verschenen rapport van de inspectie over motivatie.

Discussie

We gaan graag met de deelnemers in gesprek over twee stellingen:

1. Onderwijsinnovatie op schoolniveau zou niet alleen een keuzevak maar een vast onderdeel van de opleiding moeten zijn voor alle lio's in het kader van visieontwikkeling en professionalisering.
2. Dit is samenwerking die ertoe doet voor leraren in opleiding en voor school- en instituutleiders .

111 - De plek van onderzoekend vermogen in een nieuw pabo-curriculum

Lisette Munneke¹, Luuk de Bakker¹, Carolien Duijzer¹

¹Marnixacademie

Biografie

Lisette Munneke (1976) studeerde onderwijskunde aan de Universiteit Utrecht en promoveerde in 2008 op de ondersteuning van leren argumenteren met online samenwerkingstools. Ze werkte daarna tien jaar als lerarenopleider bij de lerarenopleidingen van de Hogeschool Utrecht. Sinds 2013 is ze als onderzoeker werkzaam bij het Lectoraat Methodologie van Praktijkgericht Onderzoek bij dezelfde hogeschool. Haar expertise is de rol van onderzoekend vermogen in beroepsprocessen en de ontwikkeling hiervan bij hbo-studenten. Ze is o.a. projectleider van het project 'onderzoekend vermogen' bij de Marnixacademie.

Naar aanleiding van een grote curriculumverandering en kwaliteitsafspraken met studenten is er binnen de Marnixacademie Utrecht de behoefte opgekomen om de leerlijn onderzoekend vermogen binnen de pabo grondig te evalueren en waar nodig te herzien. Op dit moment blijkt uit evaluaties dat alle belanghebbenden (studenten en praktijkpartners) tevreden zijn over de ontwikkeling van de onderzoekende houding bij studenten en de invloed die dit heeft op veranderingen in de praktijk. De precieze rol en functie van onderzoek voor het dagelijkse functioneren van een leerkracht in de klas blijft daarmee nog onderbelicht.

Om dit te kunnen doen, is er een projectgroep ingesteld die door middel van een participatief actieonderzoek in samenwerking met alle belanghebbenden onderzoek doet naar de waarde en functie die studenten en praktijk zien voor onderzoekend vermogen in de dagelijkse klassenpraktijk. Tijdens het VELON-congres zouden we graag de resultaten van dit onderzoek plus ons eerste nieuwe ontwerp van leerlijn en afstuderen willen voorleggen aan een breder publiek met kennis van zaken.

Korte beschrijving

In onze bijdrage zouden we graag de resultaten van een participatief actieonderzoek naar de rol en functie van onderzoekend vermogen in de dagelijkse klassenpraktijk met bijbehorend ontwerp van een nieuwe leerlijn en afstudeervorm binnen de pabo van Marnixacademie willen voorleggen aan een breder publiek met kennis van zaken.

Op dit moment is de Marnixacademie Utrecht de bacheloropleiding leerkracht basisschool aan het herzien. Eén van de doelen die men hiermee hoopt te bereiken, is een betere aansluiting van het leren in de praktijk met de aangeboden theorie in de opleiding. Op basis van het 4C/ID model (Van Merriënboer & Kirschner, 2007), wordt een nieuw curriculum ontwikkeld waarin de beroepstaken van een leerkracht basisschool de ruggengraat zijn.

Eén van de redenen achter de curriculumwijziging is een toenemende vraag naar breed georiënteerde, wendbare professionals die in staat zijn om in te spelen op de nieuwe, unieke vragen die voortkomen uit het professionele handelen in de onderwijspraktijk (Markauskaite & Goodyear, 2017). Die vraagt om professionals die naast 'knowing that' ook 'knowing how' ontwikkelen (Griffioen, 2017). Een belangrijke voorwaarde om te komen tot wendbare kennis is de ontwikkeling van het onderzoekende vermogen.

Hiermee wordt bedoeld het op een systematische, methodische manier kunnen beantwoorden van kennisvragen die opkomen in het directe professionele handelen, met een voor die context passende grondigheid (Munneke, Andriessen & Schilder, submitted). Het gaat hierbij dus niet alleen om het kunnen doen van onderzoek naar grotere vraagstukken op bijvoorbeeld het niveau van de school, maar ook het onderzoeksmatig kunnen bekijken van kwesties die zich voordoen in het dagelijkse professionele handelen in de klas (zie ook Losse & Nahuis, 2017).

De Marnixacademie heeft al een groot aantal jaar een leerlijn onderzoekend vermogen. Deze leerlijn is geïntegreerd in de pedagogische vakken zoals Greve, Munneke & Andriessen (2015) beschrijven, met een toenemende zelfstandigheid en complexiteit (Griffioen & Wortman, 2013). Dit mondt uit in een afstudeeronderzoek aan het einde van de opleiding als onderdeel van het afstuderen. Op dit moment blijkt uit de evaluaties dat alle belanghebbenden (studenten, praktijkpartners) tevreden zijn met de leerlijn en het afstuderen wat betreft de ontwikkeling van een onderzoekende houding. Dit is conform de bevindingen van Van Katwijk, Berry, Jansen en De Jong (2019). Daarmee blijft op dit moment nog onduidelijk welke waarde onderzoek op zichzelf binnen het beroep van leerkracht zou kunnen hebben, met name waar het gaat om het directe handelen in de klassituatie.

Vanwege de grotere curriculumverandering en in kader van de kwaliteitsafspraken is er binnen de Marnixacademie de behoefte opgekomen om de huidige leerlijn grondig te evalueren en waar nodig te herzien. Om dit te kunnen doen, is er een projectgroep ingesteld die door middel van een participatief actieonderzoek in samenwerking met alle belanghebbenden onderzoek doet naar de waarde en functie die studenten en praktijk zien voor onderzoekend vermogen in de dagelijkse klassenpraktijk. Tijdens het VELON-congres zouden we graag de resultaten van dit onderzoek plus ons eerste nieuwe ontwerp van leerlijn en afstuderen willen voorleggen aan een breder publiek met kennis van zaken.

112 - Opleiden op de werkplek; de CMA-didactiek

Nicole Poulussen¹

¹Avans Hogeschool

Biografie

Nicole Poulussen is een docent aan de pabo van Avans Hogeschool. Inmiddels is ze al weer 10 jaar werkzaam op de pabo, inmiddels met taken als reken-wiskunde docent, coördinator internationalisering en secretaris van de examencommissie. Zij is daarnaast lid van de kenniskring van het Lectoraat Leerkracht onder leiding van Miranda Timmermans. Ze heeft verschillende onderzoeken gedaan naar het samen opleiden. Op moment is vanuit deze rol ook betrokken bij een toegekend, internationaal Erasmus+ KA203 project.

Pabo Avans Hogeschool en het werkveld hebben door middel van het werken volgens de CMA-didactiek gewerkt aan een andere manier van opleiden van studenten op de werkplek. Deze didactiek bestaat uit een cyclus van drie gezamenlijk voorbereide en geëvalueerde lessen door mentor en student. Door deze opbouw krijgt de student een inkijkje in de praktijkkennis van de mentor. Door middel van modellen en scaffolds begeleidt de mentor de student naar het gewenste leerkrachthandelen ten aanzien van de leervraag van de student.

We hebben de opbrengsten en ontwikkelpunten van het werken met deze didactiek in kaart gebracht. Over het algemeen kan ten aanzien van de opbrengsten geconcludeerd worden dat de deelnemers de CMA-opleidingsdidactiek als zeer nuttig en waardevol ervaren hebben. Maar ondanks dat de CMA-didactiek veel heeft opgeleverd, is er ook ruimte voor verbetering.

De focus van deze verbetering is geweest: het zorgen dat een student zijn rol kan vervullen bij het werken volgens de CMA-didactiek. Het belangrijkste onderdeel hierbij was het ondersteunen bij het opstellen van een goede leervraag. Hier is een vragenset voor ontwikkeld.

Korte beschrijving

De inhoud van de bijeenkomst betreft een opleidingsdidactiek waar schoolopleider/mentor, pabo docent én student een actieve rol in hebben. De ervaringen zijn erg positief en daarom zou het waardevol zijn om dit praktijkvoorbeeld te delen met andere lerarenopleiders. Er wordt ook ingezoomd op de ontwikkelde vragenset ter ondersteuning bij het opstellen van een leervraag.

Praktijk van waaruit geschreven

Pabo Avans Hogeschool en het werkveld hebben door middel van het werken volgens de CMA-didactiek gewerkt aan een andere manier van begeleiding van studenten op de werkplek. De studenten kwamen uit verschillende jaarlagen.

Er is op de pabo van Avans Hogeschool gewerkt aan het versterken van de samenwerking met het werkveld door onder andere het verbeteren van de theorie-praktijkkoppeling en het voeren van kwalitatief hoogstaande begeleidingsgesprekken. Hiervoor is de opleidingsdidactiek CMA, Collaborative Mentoring Approach, ingezet (Van Velzen, 2013). Maak kennis met deze didactiek en lees over de bevindingen van de studenten en de collega's die op de werkplek gewerkt hebben volgens deze didactiek.

Theoretisch kader

De CMA-didactiek bestaat uit een cyclus van drie gezamenlijk voorbereide en geëvalueerde lessen (Van Velzen, Volman & Brekelmans, 2014). De leervraag van de student staat altijd centraal tijdens de verschillende activiteiten van deze cyclus. Teams bestaande uit een mentor, student en begeleidende contactdocent, doorlopen één of meer cycli volgens de CMA-didactiek.

De eerste les uit de cyclus bestaat uit een voorbespreking waarin het helder krijgen van de leervraag van de student centraal staat. De mentor laat tijdens deze fase het gewenst leerkrachtgedrag in een klassensituatie zien ten aanzien van de leervraag, en de student observeert. Dan volgt de nabespreking. Bij de tweede les wordt de lesactiviteit ook weer gezamenlijk voorbereid en uitgevoerd. Dit betekent dat zowel de mentor als de student tegelijkertijd voor de klas staan.

De derde les wordt weer gezamenlijk voorbereid, maar dit keer neemt de student de uitvoering van de les op zich. In de nabespreking wordt dan met de student geëvalueerd of het leerkrachtgedrag ten aanzien van de leervraag verbeterd is, of dat er wellicht nog een cyclus gewenst is ten aanzien van deze leervraag (Van Velzen, 2013).

Belangrijke interventies die een mentor bij de CMA-didactiek inzet zijn modellen en scaffolds. De mentor modelt door voorbeeldgedrag te laten zien en deelt zo ook zijn praktijkkennis (Van Velzen, 2013). Het scaffolden bestaat uit het bieden van begeleiding door de mentor aan de student op het moment dat deze uitvoering geeft aan de les. De mentor en de student staan dan allebei voor de klas. De student geeft les en de mentor onderbreekt af en toe kort de les om te overleggen met de student en tips te geven waar de student weer mee verder kan (Kroeze & Van Veen, 2017).

Onderzoeksvraag

1. Welke opbrengsten worden door de deelnemers benoemd ten aanzien van het werken met de CMA-didactiek?
2. Wat heeft de student nodig om zijn rol te kunnen vervullen bij het werken volgens de CMA-didactiek?

Methode

Door middel van interviews en enquêtes zijn de bevindingen geïnventariseerd.

Resultaten

Over het algemeen kan ten aanzien van de opbrengsten geconcludeerd worden dat de deelnemers de CMA-opleidingsdidactiek als zeer nuttig en waardevol ervaren hebben. Maar ondanks dat de CMA-didactiek veel heeft opgeleverd, is er ook ruimte voor verbetering. Daar gaan we verder op in tijdens de presentatie.

131 - Onderzoek door lerarenopleiders: verbreed je horizon

Wouter Schenke¹, Monika Louws², Helma Oolbekkink³, Martijn Willemse⁴, Anna van der Want⁵

¹Kohnstamm Instituut, ²Universiteit Utrecht, ³Hogeschool van Arnhem en Nijmegen, ⁴Hogeschool Windesheim, ⁵Marnix Academie

Biografie

De sprekers zijn werkzaam bij verschillende instituten als onderzoeker of lerarenopleider. Ze zijn deskundig op het terrein van onderzoek doen door lerarenopleiders.

In deze sessie creëren we een dialoog tussen wetenschappers en lerarenopleiders over het (nog) onderbenutte potentieel van onderzoek door lerarenopleiders. Onderzoek doen en gebruiken is onderbelicht in de rolopvatting van lerarenopleiders, terwijl onderzoek kan bijdragen aan het verbreden van je horizon en kan helpen om de diepte in te duiken. Tijdens de online sessie gaan we in op manieren waarop onderzoek een bijdrage kan leveren aan curriculumvernieuwing in de lerarenopleiding en het creëren van een onderzoekscultuur in de lerarenopleiding. De aanwezigen bepalen welk van de onderwerpen centraal staat in het gesprek en kunnen vragen stellen in de chat. De sessie is bedoeld voor (startende en ervaren) lerarenopleiders, die interesse hebben in wat onderzoeksmatig werken kan opleveren voor hun werk in de lerarenopleiding. De organisatie van de sessie is een initiatief van de VOR divisie Leraren & Lerarenopleiding.

133 - Ruim 10 jaar praktijkonderzoek doorstudenten; wat hebben we bereikt?

Lidewij van Katwijk¹

¹NHL Stenden, ²Rijksuniversiteit Groningen

Biografie

Lidewij van Katwijk (1968) studeerde biologie in Wageningen en haalde haar eerstegraads lesbevoegdheid in Utrecht. Sinds 2001 geeft zij natuur & techniekonderwijs aan de NHLStenden pabo in Assen. Hiernaast is zij momenteel werkzaam bij de eerstegraads lerarenopleiding van de RUG als vakdidacticus biologie. Zowel bij de eerste -als tweedegraads lerarenopleiding vo begeleidt zij afstudeerders bij Lesson Study. In het najaar van 2020 promoveerde ze op de rol van praktijkonderzoek in het curriculum van de pabo. De titel van haar proefschrift luidt: "Empowering pre-service teachers through inquiry - development of an inquiry stance in intended, implemented and attained curriculum of primary teacher education". Een belangrijke uitkomst van dit onderzoek is dat opleidingen beogen om onderzoekend vermogen te ontwikkelen, maar dat onderwijsactiviteiten en toetsing intussen vooral gericht zijn op onderzoeksvaardigheden.

Abstract

Sinds ruim 10 jaar is praktijkonderzoek een verplicht onderdeel geworden op de lerarenopleidingen basisonderwijs. Alle opleidingen hebben een enorme kwaliteitsontwikkeling doorgemaakt op dit vlak, mede onder invloed van de accreditatieronde in 2014, waarbij de kwaliteit van de eindwerkstukken centraal stond. Soms is hierbij de vraag uit het oog verloren waarom praktijkonderzoek eigenlijk in het curriculum zit.

Deze presentatie gaat over een promotieonderzoek naar de bijdrage van praktijkonderzoek aan de professionele ontwikkeling van aanstaande leraren. In dit onderzoek zijn vier deelstudies te onderscheiden. De eerste deelstudie is een documentanalyse over de onderzoeksleerlijnen bij 19 van de 25 Pabo's in Nederland, waarbij gezocht is naar consistentie in doelen, onderwijsactiviteiten en toetsing. In de tweede deelstudie zijn de bevindingen uit de eerste studie uitgediept in focusgroepgesprekken met studenten en met lerarenopleiders van acht verschillende pabo's. Hierbij is geanalyseerd wat verschillen zijn in perceptie over doelen, onderwijsactiviteiten en leeruitkomsten van praktijkonderzoek tussen studenten en opleiders, alsook tussen opleidingen. In de derde studie is een internationale vergelijking gemaakt met twee lerarenopleidingen in Melbourne, Australië. Tot slot is in de laatste deelstudie gekeken naar de relatie tussen kwaliteit van het praktijkonderzoek, kwaliteit van het lesgeven en de perceptie ten aanzien van praktijkonderzoek.

Korte beschrijving

Deze presentatie past goed binnen het thema grensoverschrijdende professionaliteit, omdat praktijkonderzoek op de pabo een goede bijdrage kan leveren aan autonome, wendbare professionals die over hun grenzen durven te kijken.

Praktijk van waaruit geschreven

Deze presentatie gaat over onderzoek naar de ontwikkeling van onderzoekend vermogen bij studenten aan de lerarenopleiding primair onderwijs. Uitkomsten van dit onderzoek zijn ook relevant voor tweedegraads lerarenopleidingen, alsook voor universitaire lerarenopleidingen.

Inleiding

Sinds ongeveer 10 jaar vormt praktijkonderzoek op alle hbo lerarenopleidingen een belangrijk onderdeel van het programma. Alle opleidingen hebben hierin een enorme kwaliteits-ontwikkeling doorgemaakt, vooral met betrekking tot de eindwerkstukken. Soms is hierbij de vraag uit het oog

verloren waarom praktijkonderzoek eigenlijk in het curriculum zit. De bijdrage van praktijkonderzoek aan de ontwikkeling van aanstaande leraren basisonderwijs is onderzocht in vier deelstudies.

Theoretisch kader

Hbo-opgeleide professionals zoals leerkrachten moeten (kunnen) nadenken over de beste manier van lesgeven (Cochran-Smith & Lytle, 2009) en de kwaliteit van het onderwijs kunnen verbeteren (Bolhuis, 2012; Dobber, Akkerman, Verloop & Vermunt, 2012). Op basis van een internationale studie komen Kyvik, Vågan, Prøitz, & Aamodt (2015) echter tot de conclusie dat onderzoek en onderwijs elkaar in de bachelor vaak niet versterken doordat de docenten onvoldoende onderzoekservaring hebben, studenten het belang van onderzoek niet inzien voor hun toekomstig beroep en het curriculum bij de meeste opleidingen hier niet op toegesneden is. Het blijkt dat veel studenten een negatieve connotatie aan (het doen van) onderzoek overhouden, terwijl het ook vrijwel nooit leidt tot vernieuwde resultaten, grote inzichten of de beoogde onderzoeksgerichte houding (Puustinen et al., 2018). Het is de vraag of studenten het onderdeel praktijkonderzoek in hun studie op dit moment als relevant en waardevol ervaren voor het beroep waar ze voor opgeleid worden. Wat ook interessant is, is of beoogde doelen zoals beschreven in de visie van lerarenopleidingen en specifiek zijn gemaakt in de curriculum-documenten ook daadwerkelijk terug te vinden zijn in de leerervaringen en resultaten van studenten. Het model over verschijningsvormen van een curriculum van Van den Akker (2003) vormt hierbij het onderzoekskader (zie Fig. 1).

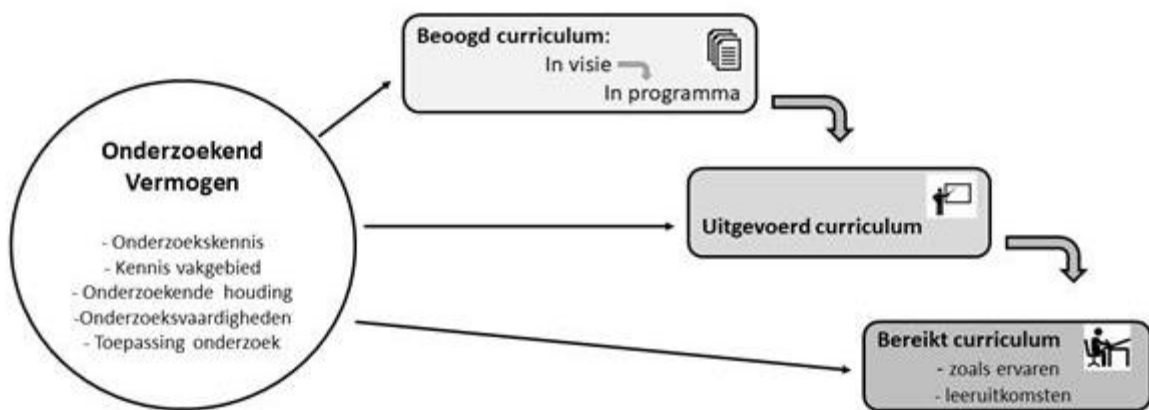

Fig. 1 Onderzoeksonwerp op basis curriculummodel van Van den Akker (2003)

Onderzoeksvraag

Wat is de bijdrage van praktijkonderzoek aan de professionele ontwikkeling van aanstaande leraren basisonderwijs?

Methode

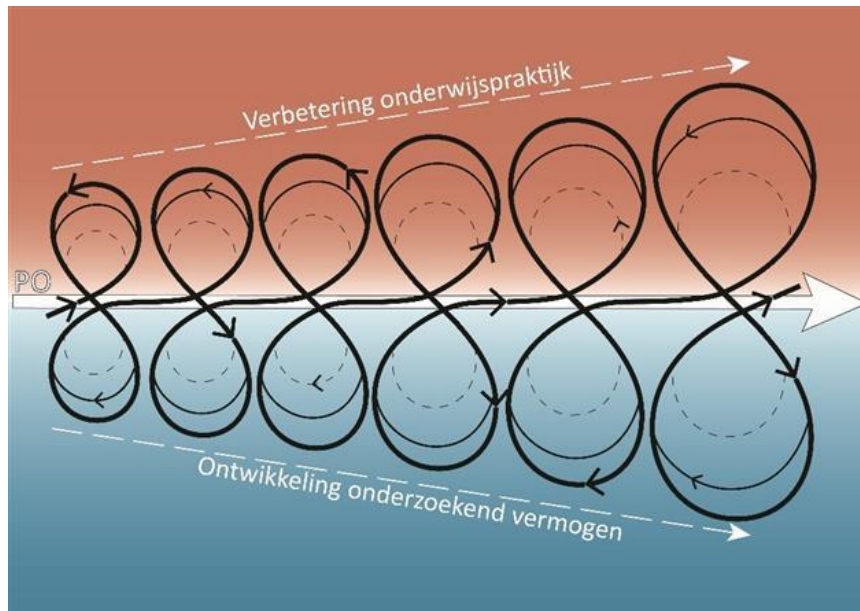
In dit onderzoek is gebruik gemaakt van documentanalyse van de leerlijnen onderzoek van 19 lerarenopleidingen, vragenlijsten over de perceptie van praktijkonderzoek in het curriculum focusgroep-gesprekken met studenten en opleiders van acht Nederlandse opleidingen en twee Australische, en een analyse van de kwaliteit van het praktijkonderzoek en de onderwijskwaliteit aan de hand van cijfers in de afstudeerfase.

Resultaten

Het belangrijkste resultaat van het onderzoek is dat zowel studenten als opleiders erkennen dat praktijkonderzoek een interessant en belangrijk onderdeel van de opleiding is. Het draagt bij aan de ontwikkeling van onderzoekend vermogen en verhoging van de professionaliteit. Het begrip

onderzoekend vermogen is in dit onderzoek theoretisch en empirisch uitgewerkt (Van Katwijk, Jansen & Van Veen, 2019).

In het pabo-curriculum ligt de nadruk nog sterk op onderzoeksvaardigheden, waar ontwikkeling van de onderzoekende houding meer geëxpliciteerd kan worden. Ongeveer de helft van de aanstaande leraren verwacht geen praktijkonderzoek te doen in hun toekomstige werk. Dit komt onder andere door een gebrek aan onderzoekscultuur op basisscholen.

136 - Samenwerking leraren en jeugdhulp in de school: samen leren praten en vooral samen leren doen

Karin M.C.H.L. Diemel¹, Anja van Zon¹, Mariette Haasen¹

¹Fontys Hogescholen

Biografie

Karin Diemel is gepromoveerd op pedagogische sensitiviteit in het onderwijs en is docent aan de master EN opleiding van Fontys OSO. Zij is momenteel onder andere verbonden aan de onderzoeksprojecten samenwerken van onderwijs en jeugdhulp en diversiteit in het onderwijs.

Anja van Zon is docent aan de master EN opleiding van Fontys OSO. Zij is op dit moment verbonden aan het onderzoeksproject samenwerken van onderwijs en jeugdhulp.

Mariette Haasen is docent en aan de master EN opleiding van Fontys OSO. Zij is projectleider van het onderzoeksproject rondom samenwerken van onderwijs en jeugdhulp

interdisciplinair versus multidisciplinair / samen professionaliseren / samenwerken

In het NRO project 'Jeugdhulpverlening in de school. Samen praten en vooral samen doen' richten we ons op het (verder) ontwikkelen van samenwerken van professionals uit het onderwijs en de jeugdhulpverlening in de klas. Scholen hebben bij de gedragsontwikkeling van leerlingen, samen met ouders, een belangrijke rol. Het blijkt voor leraren echter niet altijd eenvoudig om de gedragsontwikkeling van leerlingen te stimuleren. Een meerderheid van leraren geeft aan het niet gemakkelijk te vinden om in de klas te werken met leerlingen met gedragsproblemen en in alle onderwijssectoren melden leraren dat zij behoefte hebben aan ondersteuning hierbij. Ondanks de regionale inspanningen rondom de samenwerking onderwijs en jeugdhulp worden aan de jeugdhulpverlening echter nog weinig vragen gesteld die gericht zijn op preventie van probleemgedrag en het ontwikkelen van sociaal emotionele competenties in de klas, terwijl zij zeker sinds de wet Passend Onderwijs een waardevolle partner met expertise op dit gebied kunnen zijn. Tijdens een dialoog willen we aan de hand van stellingen vanuit de eerste onderzoeksresultaten uit het onderzoek in gesprek gaan over hoe leraren en professionals uit de jeugdhulpverlening samen kunnen professionaliseren tot wendbare professionals die samenwerken op de werkvloer van het onderwijs.

137 - Eigenaarschap creëren bij eerstejaars lerarenin opleiding? Dat gaat zomaar niet

Robert Boonstra¹, Marjan Groenhout-van Veen³, Alwin Truin¹, Lotte Jongman-Haarman², Karel Schoenmaker¹, Machiel Stolk¹

¹Hogeschool Windesheim, ²CT Stork college, ³Het Assink lyceum

Biografie

De sprekers zijn allen meerdere jaren actief als lerarenopleider binnen partnerschappen AOSON en PART2.

Abstract

‘Wat moet ik doen om dit vak te halen?’ is een bekende en veelgestelde vraag in de tweedegraads lerarenopleidingen van Windesheim. De ervaring leert dat studenten in de lerarenopleiding zich regelmatig weinig eigenaar voelen van hun leerproces. Oorzaken voor dit gevoel zijn onder andere het aanbodgestuurde curriculum en de scheiding tussen het onderwijs op het instituut en de begeleiding op de stageschool. In deze dialoog gaan wij in gesprek over een lopende pilot in de opleidingsscholen AOSON en PART2 waarin eerstejaarsstudenten van de tweedegraads lerarenopleiding van Hogeschool Windesheim een deel van het instituutsonderwijs leervraaggestuurd krijgt aangeboden op de stageschool. Het blijkt uiterst lastig te zijn om eerstejaarsstudenten eigenaar te laten worden van hun leerproces, en bovengenoemde vraag komt dan ook regelmatig terug. In deze dialoog bespreken de betrokken docenten rond drie thema’s de zoektocht en antwoorden die zijn gevonden voor het bijsturen van de ondersteuning van het leerproces in een hybride grenspraktijk: organisatie, eigenaarschap en kennisontwikkeling.

Korte beschrijving

De dialoog gaat over de praktische uitdagingen en bijsturing in een nog lopende pilot. De grenzen tussen instituut en werkplek zijn zoveel mogelijk opgeheven, maar geestverschijningen ervan lijken toch nog te bestaan. AOSON en PART2 hebben verschillende aanpakken gehanteerd, waarin de ervaringen vergelijkend zijn, maar ook zeer uiteen lopen.

In 2018 besloten de lerarenopleidingen Windesheim en opleidingsschool Partnerschap 2 (PART2) en de Academische Opleidingsschool Oost Nederland (AOSON) tot een pilot naar het model van Windesheim Afstandleren Samen Opleiden (WASO) (Parels uit de praktijk, 2016). In deze pilot worden zogenaamde generieke vakken (onderwijskunde, stage, studieloopbaanbegeleiding en drama) als één vak ‘Onderwijstraject’ aangeboden. Het werkplekleren van de eerstejaars studenten vond zo bijna het gehele jaar op een school plaats, begeleid door opleiders van de school en het instituut.

Onderwerp

Begeleiders gaan in dialoog over de vraagstukken die ze tegen zijn gekomen in het bieden van begeleiding en support in het leerproces van eerstejaars studenten die grip proberen te krijgen op het beroep van docent. De uitdagingen voor de begeleiders varieerden van alledaagse zaken als communicatie met betrokkenen en de bereidheid tot handelen naar een nieuw concept, tot epistemologische vragen over de wijze waarop het leren van de student op een werkplek opgevat werd. De vraagstukken zijn daarom gecategoriseerd in de volgende dimensies: organisatie, eigenaarschap en kennisontwikkeling

Theoretisch kader

Hoewel boundary crossing het overkoepelende thema is van de pilot, is er een specifiekere focus. We proberen studenten geïnformeerd te laten handelen door een dialectische dialoog tussen praktijk en theorie op basis van betrokkenheid te laten plaatsvinden. Deze betrokkenheid zou ertoe moeten leiden dat een student vragen stelt aan de praktijk en zo richting geeft aan een ontwikkeling en de opbouw van (persoonlijke) kennis van en over het docentschap, doordat verbondenheid met een 'probleem' wordt ervaren (Shulman, 2002; Onstenk, 2015).

De keuze om met leervragen te werken heeft enerzijds zijn oorsprong in the table of learning van Shulman (2002), waarin betrokkenheid als belangrijke motor voor het leerproces wordt verondersteld. Anderzijds heeft de keuze meer onbewust zijn wortels in de aard van het werkplekleren. Taakgericht werkplekleren lijkt anders te verlopen dan leren in curricula die op het instituut alleen worden uitgerold (Billet, 2006; Onstenk, 2015). Hoe vatten we dan het leren van de studenten op? De beelden van 'beroepsgerichte kennisontwikkeling' in onze discussie zijn helder verwoord door Cochran-Smith en Lytle (1999) die onderscheid maken tussen drie voorstellingen van wijzen waarop docenten leren. Het eerste beeld is dat van knowledge-for-practice waar docenten gewapend met formele kennis de praktijk in gaan om deze te verbeteren. Het tweede beeld is dat van knowledge-in-practice, kennis die in de praktijk, door ervaring, is opgedaan en door reflectie tot inzichten leidt om leren in de klassensituatie te bevorderen. Het derde beeld is dat van knowledgeof-practice waar docenten hun eigen praktijk en studies door anderen kritisch en onderzoekend benaderen om vanuit de situatie opgedane kennis breder te verbinden (Cochran-Smith & Lytle, 1999).

Methode

Een casus vormt het vertrekpunt van dit groeps gesprek. Er wordt rekening gehouden met de verschillende perspectieven van de student, schoolopleider en instituutopleider. In de casus worden de dimensies organisatie, eigenaarschap en kennisontwikkeling geïntroduceerd. Vervolgens zal in kleine groepjes besproken worden welke betekenis hieraan te ontleen valt.

Discussiepunt

Hoe vind je balans tussen sturing, begeleiding en support enerzijds en het nemen van eigenaarschap door de student anderzijds?

138 - Over de grenzen van partnerschappen: kwaliteitskader en peer review Samen Opleiden & Inductie

Mirella Verspiek¹, Bob Koster², Miranda Timmermans^{3,4}, Edmee Suasso de Lima de Prado⁵

¹Platform Samen Opleiden & Professionaliseren, ²Fontys Lerarenopleiding Tilburg, ³Velon, ⁴Avans Hogeschool, ⁵Saxion

Abstract

Door een ontwikkelteam van lerarenopleiders, bestuurders en experts rond samen opleiden en inductie is in opdracht van OCW en de vijf sectorraden een kwaliteitskader voor Samen Opleiden en Inductie ontwikkeld. Dit nieuwe kader richt zich op kwaliteitsborging- én ontwikkeling van samen opleiden en inductie vanuit het perspectief van partnerschappen. Het bestaat uit vier inhoudelijke waarborgen voor Samen Opleiden en Inductie in partnerschappen en een peer review procedure. Een van de uitgangspunten is dat betrokkenen bij samen opleiden en inductie uit verschillende partnerschappen elkaar visiteren t.b.v. de peer review. Daarmee ontstaat kwaliteitsontwikkeling over de grenzen van partnerschappen heen.

In het najaar van 2019 zijn de conceptuitwerkingen van het kwaliteitskader en de peer review voorgelegd aan het veld en is de feedback benut voor doorontwikkeling. Begin 2020 zijn de definitieve versies verschenen. Medio 2020 is gestart met pilots om de werkwijze van peer review in de praktijk te toetsen.

In deze sessie gaan we in op hoe het kwaliteitskader gebruikt kan worden om de eigen basiskwaliteit en ontwikkelingsambities van het partnerschap in kaart te brengen en hoe de peer review systematiek gehanteerd kan gaan worden. Daarbij benutten we de ervaringen die zijn opgedaan in de pilots. De deelnemers worden geprikkeld om na te denken over manieren waarop zij binnen hun eigen context met het kader aan het werk kunnen en worden uitgenodigd om met het ontwikkelteam in gesprek te gaan.

Korte beschrijving

De inhoud past bij het thema omdat:

- peer review op landelijk niveau georganiseerd wordt, waardoor partnerschappen over de eigen grenzen kijken, luisteren, inzichten meenemen en delen
- het gaat om de doorgaande lijn samen opleiden en inductie en dus kwaliteitsontwikkeling over de grenzen van de initiële en post-initiële fase.

Praktijk van waaruit ingediend

Partnerschappen samen opleiden in po, vo en mbo.

Onderwerp

In opdracht van OCW en de vijf sectorraden heeft een ontwikkelteam recent een kwaliteitskader Samen Opleiden & Inductie en een werkwijze voor peer review uitgewerkt. Dit kader beschrijft de basiskwaliteit waaraan een partnerschap zou moeten voldoen en geeft zicht op de ontwikkeling van het betreffende partnerschap en op de landelijke ontwikkeling van Samen Opleiden en Inductie. Het landelijk kwaliteitskader wordt de basis voor een peer review-systeem waarmee de kwaliteit van Samen Opleiden en Inductie wordt geborgd en toekomstige kwaliteitsontwikkeling wordt gestimuleerd.

Context

De beoordeling van de erkende opleidingsscholen door de NVAO is in de zomer van 2019 geschrapt als een voorwaarde voor aanvullende bekostiging, zoals omschreven in de aanpassing van de Regeling tegemoetkoming kosten opleidingsscholen. Voor de toekomst wordt gewerkt aan een beter passende vorm van kwaliteitszorg, waar het partnerschap centraal staat. Hiertoe is een kwaliteitskader opgesteld, welke de basis gaat vormen voor een systeem van peer review waarmee de kwaliteit van Samen Opleiden en Inductie wordt geborgd en toekomstige kwaliteitsontwikkeling wordt gestimuleerd.

Het kwaliteitskader en de werkwijze voor peer review is ontwikkeld door een team van experts en veldvertegenwoordigers, en is door middel van raadplegingen en korte pilots voorgelegd aan partnerschappen samen opleiden en gremia betrokken bij samen opleiden en inductie. Een bestuurlijke werkgroep van de vijf sectorraden en OCW heeft het kader en de peer review begin 2020 vastgesteld. Medio 2020 is gestart met pilots om de werkwijze van peer review in de praktijk te toetsen.

Doel

- Informeren over landelijk kwaliteitskader Samen Opleiden & Inductie en de werkwijze voor peer review.
- Uitnodigen tot reflectie op kwaliteitsontwikkeling in de eigen context, in relatie tot het kwaliteitskader en peer review.
- Verbinden van het kwaliteitskader met mogelijkheden tot handelen binnen de eigen context.

Activering deelnemers en organisatie groepsgesprek

De sessie start met een pitch rond de opzet en uitwerking van het kwaliteitskader en de werkwijze voor peer review. Enkele ervaringen zoals opgedaan in de pilots worden toegelicht.

Het groepsgesprek biedt de deelnemers gelegenheid in gesprek te gaan met de leden van het ontwikkelteam. Aan de hand van thema's gaan zij met de deelnemers in gesprek over vragen als:

- Op welke manier kun je in je eigen context aan het werk met het kwaliteitskader en de peer review? Wat heb je daarbij nodig? Hoe zou je dat aan kunnen of willen pakken?
- Hoe zou je ervoor kunnen zorgen in je eigen context dat kwaliteitsontwikkeling daadwerkelijk bij jou tot stand komt?
- Hoe kan kwaliteitsontwikkeling op grond van het werken met het kwaliteitskader, landelijk tot stand gebracht worden?

140 - Digitale geletterdheid in Pabo NHL Stenden

Age Wesselius¹

¹Nhl Stenden

Biografie

Age Wesselius is docent-trainer ICT & Didactiek bij de Academie Primair Onderwijs en het ECNO van NHL Stenden Hogeschool. Zijn expertise en ruime ervaring ligt op het didactisch gebruik van ICT in het (primair) onderwijs, 21st Century Skills en Digitale Geletterdheid. Zowel in de opleiding voor aankomende leraren als voor onderwijsteams verzorgt hij trainingen en workshops. De filosofie en didactiek van Design Thinking, Design Based Education en het Onderzoekend & Ontwerpend Leren past hij toe in zijn onderwijs in zowel de lerarenopleiding als in de trainingen en workshops.

Tegenwoordig zijn er veel technologische mogelijkheden voor leerkrachten om onderwijs mee vorm te geven. Dit vraagt van (aankomende) leerkrachten basisvaardigheden en een brede kennis van digitale mogelijkheden, waarbij zij leerlingen kunnen begeleiden en ondersteunen in de digitale wereld. En vooral: het onderbouwd kunnen maken van keuzes in waar technologie behulpzaam kan zijn in hun onderwijs. De Pabo aan NHL Stenden Leeuwarden heeft hiervoor 3 EC voor 'Digitale Geletterdheid' gereserveerd in de prodeutische fase. In de aanpak worden geen colleges gegeven. Studenten krijgen vrijheid in het werken aan en verzamelen van bewijsmateriaal van hun bekwaamheid. Hiervoor kunnen zij trainingen aanvragen en zelf suggesties aandragen. Door middel van een nieuw ontwikkeld bekwaamheidsmodel voor 'Digitale Didactiek & Mediawijs' werken studenten in 3 trappen in de opleiding toe van ICTBasisvaardig, via Digitaal Geletterd, naar Digitale Didactiek & Mediawijs-Bekwaam.

Door het verzamelen van 'blocks' (vastgestelde bewijzen) tonen studenten hun bekwaamheid aan. De methodiek sluit aan bij het werken met 'open badges'. De (leer)uitkomst ligt vast, de route er naar toe, mogelijkheden om aan de uitkomsten te werken en aan te tonen zijn flexibel. Betrokken collega's kunnen studenten beoordelen en van feed-forward voorzien. Integraal wordt gewerkt aan professionalisering op digitale didactiek voor docenten.

161 - Fysiek trainen van leraren in opleiding: ervaringen uitwisselen

Edith de Vries¹

¹NHL Stenden

Biografie

Edith de Vries is van oorsprong docent Engels. Inmiddels al jaren lerarenopleider en coördinerend instituutopleider van de FROSK.

Expertise: onderwijsontwikkeling, vakdidactiek, Stevig voor de Klas, fysiek coachen, ervaringsleren, assessments. Inspiratie!

Tijdens deze inspiratiesessie willen we graag ervaringen uitwisselen met mensen van andere hogescholen die ook studenten fysiek trainen en werken met simulaties (met en zonder trainingsacteurs) om het leraarsberoep te leren. Op de NHL Stenden Hogeschool geven we fysieke trainingen, waarbij we de door bewust-maken van het lichaam en de mogelijkheden van het lichaam, de 'aanwezigheid' van studenten in de klas vergroten. Van daaruit is de relatie met de ander makkelijker te leggen. Dat trainen we vervolgens in spelvormen, die uiteindelijk uitmonden in klassen-simulaties.

Graag willen wij tijdens deze sessie een platform bieden aan anderen op hogescholen die ook zo werken en ervaringen en kennis uitwisselen. Na een korte inleiding hoe wij het doen, horen we graag hoe anderen het doen en hoe we ons handelen hierin kunnen verdiepen.

169 - Bestuursakkoord Flexibilisering Lerarenopleidingen: wat kunnen we verwachten?

Dieuwertje Scheringa¹, Rhea van der Dong²

¹Vereniging Hogescholen, ²VSNU

Eind oktober 2020 hebben de VH, VSNU en OCW het Bestuursakkoord Flexibilisering Lerarenopleidingen ondertekend. Met als doel de lerarenopleidingen verder te flexibiliseren om meer recht te kunnen doen aan de ervaringen en behoeften van studenten en zij-instromers die leraar willen worden.

In deze posterpresentatie lichten de VH en VSNU de ambities in het akkoord toe. Wat is er precies afgesproken? Wat betekent dit voor de lerarenopleidingen? Wat vinden lerarenopleiders van de ambitie en hoe kunnen zij een bijdrage leveren?

Parallelsessies ronde 2

004 - Zullen we na ruim 35 jaar eens gaan doen wat de WPO voorschrijft?

Dolf Janson¹, Gertjan Boog²

¹Janson Academy, ²Hogeschool Utrecht - Instituut Theo Thijssen

Biografie

spreker 1: leraar po, onderwijsadviseur, docent rt-/ib-opleidingen, locatiemanager obd, ontwikkelaar en onderzoeker bij APS, zelfstandig adviseur en ontwikkelaar, redacteur van diverse tijdschriften, auteur van diverse artikelen en boeken, m.n. vakinhoudelijk en gericht op po.

spreker 2: leraar so (lom), ib'er po, docent pabo (specialisaties: passend onderwijs, grens po-vo, ontw.ps.) lid adv.cie NRO, lid visitatiecie Banaba NVAO, onderzoeker leraarcompetenties t.b.v. 10-14-jarigen, lid van LOBO (kennisnetwerk oudere kind).

Praktijk

Opleiding tot leraar basisonderwijs, intern begeleider po

Vorm: groepsgesprek

Hierin zal, startend vanuit de perspectieven van de deelnemers, worden nagegaan wat de consequenties van dat uitgangspunt in de wet zouden moeten zijn voor leraren basisonderwijs, en in het verlengde daarvan voor de opleiding daarvan. Het streven is om aanbevelingen en concrete kansen te benoemen waarmee men in de eigen instelling deze beweging in gang kan zetten, danwel de studenten binnen hun stages kan uitdagen.

Inhoud

In artikel 8 van de WPO staat het al ruim 35 jaar heel duidelijk: Het onderwijs wordt zodanig ingericht dat de leerlingen een ononderbroken ontwikkelingsproces kunnen doorlopen. Het wordt afgestemd op de voortgang in de ontwikkeling van de leerlingen.

De consequentie van deze zin is onder meer dat het leerstofjaarklassensysteem niet past en dat het volgen van een methode met standaardopdrachten dit eveneens in de weg staat.

Gegeven het feit dat elk kind met voorkennis (van buiten de school) binnenkomt, maar niet netjes aan het begin van een schooljaar vier is geworden, zijn de verschillen tussen kinderen uitgangspunt. In de tot nu toe gebruikelijke invulling van de opleidingen tot leraar basisonderwijs, en tijdens de meeste stages, is dit inzicht vaak niet leidend. Dit heeft dan tot gevolg dat de studenten niet worden voorbereid op die rol en deze invulling van basisonderwijs.

In dit groepsgesprek verkennen we o.a. aan de hand van wat vakinhoudelijke voorbeelden, wat de consequenties kunnen zijn als je de leer- en ontwikkelingsprocessen van de kinderen uitgangspunt maakt voor het lesgeven in het basisonderwijs en bv. niet de antwoorden op werkbladen en toetsen. Wat vraagt dit dan van het beroep van leraar basisonderwijs en, in het verlengde daarvan, van de opleiding tot dit beroep?

Uitvoering door
 Gertjan Boog: gertjan.boog@hu.nl
 Dolf Janson: info@jansonadvies.nl

De uitvoerenden zijn auteur van het boek *Leren kun je observeren* (2019), dat mede fungeert als onderlegger voor deze impuls.

Is jullie schoolvisie: je didactiek up-to-date en je leerlingen actief?

maak dan gebruik van al deze bronnen!

www.janson.academy
 en www.hettaallab.nl

005 - Rekenen op Spel: PLG's ontwerpen wiskundekansen voor jonge kinderen.

Henk Logtenberg¹, Annerieke Boland²

¹Marnix Academie, ²Hogeschool iPabo

Biografie

Henk Logtenberg is docent-opleider & onderzoeker bij het Marnix Onderwijscentrum. De helft van zijn onderwijs carrière heeft Henk gewerkt in het PO en VO. Daarna is hij als reken-wiskundeopleider en Lesson Study-expert gaan werken in het hbo en de consultancy.

Annerieke Boland promoveerde aan de Universiteit van Amsterdam op een onderzoek naar spontane taalverwerving van jonge kinderen. Ze werkt sinds 2005 aan Hogeschool iPabo, en sinds 2014 als lector Jonge kind. Samen met collega's en professionals uit het veld doet ze onderzoek naar spelend leren van kinderen tussen 2 en 8 jaar in de kinderopvang en het basisonderwijs. Daarnaast is ze opleider op het gebied van jonge kind-onderwijs, voor (aankomend) leerkrachten en pedagogisch educatief medewerkers en geeft ze regelmatig lezingen of workshops voor het veld. In haar werk ligt de nadruk op de (to)taalontwikkeling van kinderen en op de interactievaardigheden van de professional binnen de context van spel.

Rekenen op spel

In het onderzoek Rekenen op spel is onderzocht op welke wijze binnen de context van spel gewerkt kan worden aan het stimuleren van de wiskundige en talige ontwikkeling van jonge kinderen en hoe pedagogisch medewerkers (PM'ers) en leerkrachten in groep 1/2 zich hierin in teamverband kunnen professionaliseren. Het onderzoek bestond uit een ontwerponderzoek in twee rondes en in beide rondes werd gewerkt met een Professionele leergemeenschap (PLG), bestaande uit professionals en onderzoekers.

In de eerste ronde zijn we op zoek gegaan naar manieren om in het spontane spel van kinderen kansen te grijpen en te creëren voor wiskundige en talige ervaringen. De tweede ronde heeft belangrijke inzichten opgeleverd over het leertraject van leerkrachten en PM'ers en hun professionalisering via een PLG.

Deze bijdrage heeft de vorm van een groepsgesprek. Eerst worden de opbrengsten uit beide rondes kort gedeeld. In de dialoog gaan we verder in op de tweede ronde van het onderzoek, naar het leren in een PLG. In groepjes gaan we met elkaar op zoek naar mogelijkheden tot verdere kennisbenutting van de resultaten van het onderzoek in de praktijk, op de lerarenopleiding basisonderwijs en de opleiding tot Pedagogisch (Educatief) Professional / Medewerker.

Onderzoeksvragen

Het onderzoek Rekenen op spel is gestart vanuit de behoefte van leerkrachten en pedagogisch medewerkers om rekenen-wiskunde meer te verbinden aan het spel van kinderen en aan het stimuleren van hun taalontwikkeling. De leidende onderzoeksvragen waren:

1. Welke kenmerken van de interactie tussen PM-ers /leerkrachten van groep 1-2 en peuters / kleuters zijn bruikbaar voor deze professionals om geïntegreerde taal- en wiskundedoelen bij jonge kinderen in de context van spel te stimuleren?
2. Hoe kenmerkt zich het collectief leren in een heterogene gemengde PLG (professionele leergemeenschap) van PM-ers, leerkrachten groep 1-2 en docent-onderzoekers van de lerarenopleiding basisonderwijs, gericht op het stimuleren van de taal-en wiskundeontwikkeling van jonge kinderen in de context van spel?

Professionaliseringstraject

Tijdens en tussen de PLG bijeenkomsten hebben de deelnemers zich gericht op vaardigheden van spelbegeleiding: goed Verkennen (observeren) wat kinderen aan het spelen zijn, je Verbinden aan wat de kinderen spelen (meedoen met het spel), en van daaruit manieren zoeken om het spel te Verrijken. De deelnemers hebben zich daarnaast gericht op het herkennen van het wiskundig perspectief in het spel en interactievaardigheden om taaldenken in het spel te ondersteunen. In het onderzoek hadden professionals bij aanvang moeite om wiskunde in spel en andere alledaagse situaties te herkennen. Uitwisseling rond foto's en eigen filmopnames droegen eraan bij dat zij in specifieke spelsituaties meerdere wiskundeperspectieven ontdekten. De toepassing van verkennen en verbinden werd daardoor vergemakkelijkt, omdat leerkrachten niet meer alleen vanuit hun voorbedachte doelen het spel begeleidden, maar konden aansluiten bij de (wiskundige) aandacht van het kind. Ook vond een verschuiving plaats van het denken in beheersingsdoelen naar het denken in conceptuele doelen. Hoe kunnen kinderen nieuwsgierig gemaakt worden naar het mathematiseren van de wereld? Daardoor werd de integratie van wiskunde- en taal(denken) in spel vanzelfsprekender.

De professionals motiveerden elkaar om een speelleeromgeving in te richten waarin kinderen worden uitgedaagd tot wiskundige exploratie. Specifieke dilemma's uit de peuter- of kleuterpraktijk, zoals de beginnende taalontwikkeling in het Nederlands bij anderstalige peuters, werden gezamenlijk verkend.

Groepsgesprek

In deze interactieve sessie gaan we in op de krachtige kenmerken van de PLG in het leerproces en de resultaten die dat opleverde. We bespreken met elkaar op welke wijze deze kenmerken een bijdrage kunnen leveren aan de opleiding van (aankomend) leerkrachten en PM'ers bij het herkennen en benutten van wiskunde in spontane spelsituaties.

Vragen

1. Wat betekenen de uitkomsten bij het onderzoek 'Reken op Spel' voor je eigen beroepscontext bij het werken met PLG's ?
2. Wat kun je van de opbrengsten concretiseren binnen je eigen beroepscontext bij het werken met PLG's?
3. Welke ervaringen en kennis met het werken met PLG's binnen de beroepscontext kun en wil je delen met ons?

Op de website www.rekenenopspel.nl (in ontwikkeling) kunnen (aankomend) professionals inhoudelijke content vinden die gebruikt kan worden voor hun gezamenlijke professionalisering in de verschillende componenten van Rekenen op spel.

Bronnen

- Keijzer, R., Van der Zalm, E., & Boland, A. (2019). De wiskunde van het touwtrekken. Volgens Bartjens, 38(5), 9-11.
- Logtenberg, H., & Weisbeek, K. (2019). Klooiën met kwast en water. Volgens Bartjens, 39(1), 22-24.
- Van Schaik, M., & Van der Zalm, E. (2019). Wiskunde ligt voor het opscheppen. Volgens Bartjens, 39(2), 34-36.
- Wenger, E. (2007). Communities of practice. Learning, Meaning and Identity. New York: Cambridge University Press.

PRESENTATIE VELON
**Grensverleggend samen
 professionaliseren bij
 Rekenen op Spel**

Henk Logtenberg
 Annerieke Boland

marnix academie
 LERARENOPLEIDING BASISONDERWIJS UTRECHT

Hogeschool
iPabo
 www.ipabo.nl

008 - Hybride leren & ontwikkelen, #hoe dan?

Mieke Nauta^{1,2}, Wil Hamminga^{3,4}

¹3Dingen, ²Hanzehogeschool Groningen, ³Bureau Wilskracht, ⁴Noorderpoort

Biografie

Mieke Nauta en Wil Hamminga zijn ondernemende, hybride professionals. Ze hebben ruime ervaring in het onderwijs als docent, ontwikkelaar & transitiebegeleider (HBO, MBO) en in het werkveld als trainer en begeleider van verandertrajecten. Regelmatig werken ze samen in ontwikkel- en leertrajecten voor zowel bestuurders, directie en management, als uitvoerende teams.

Wat hen bindt? Groningse nuchterheid, plezier in werk en focus op ontwikkeling & groei.

Hoe kan het wel, hoe kan het anders, wat is nodig? zijn vragen die ze zichzelf en elkaar regelmatig stellen. Beiden gaan ze 'aan' van complexe vraagstukken die vragen om een meervoudig perspectief, een elegant ontwerp en creativiteit om werkenderwijs tot nieuwe inzichten en oplossingen te komen.

<https://www.linkedin.com/in/miekenauta/>, <https://www.linkedin.com/in/wil-hamminga/>

Samenvatting

Onderwijsprofessionals worden steeds vaker uitgedaagd om duurzaam samen te werken met allerlei partijen in hun omgeving. Dit vraagt een andere aanpak, vaardigheden en mindset. In deze workshop krijg je meer zicht op wat het betekent om leren en ontwikkelen hybride vorm te geven.

Het vraagt wat, als je wilt vernieuwen. Loskomen van het bestaande patroon, het systeem zoals het al jaren is georganiseerd. Voor je collega's, werkveld, leerlingen & studenten het leren en ontwikkelen anders aanpakken. En tegelijkertijd deze aanpak zelf óók in praktijk brengen. De ambitie handen en voeten geven. Van binnenuit en samen met partners van buiten, wendbaar en flexibel. #hoe dan?

De manier waarop je een vraagstuk aanpakt, zegt iets over de mogelijke uitkomst. We trainen en begeleiden mensen in onderwijs en werkveld om samen tot betekenisvolle oplossingen te komen voor complexe vraagstukken die spelen. Vanuit eigen kracht, plezier en verantwoordelijkheid gedurfde stappen te zetten, buiten de gebaande paden. Testen wat werkt en daarop voortbouwen. Het Cynefin model van Snowden – Cynefin is Welsh voor habitat - biedt een handzaam kader om in te schatten welke aanpak nodig is om tot vernieuwing te komen. Principes uit design thinking, co-creatie en het creatief proces geven een ander handelingsperspectief. Concreet: hoe ontwerp je, welke vaardigheden en mindset heb je nodig, hoe kun je verschillende perspectieven benutten, wat kom je tegen in de praktijk, wat helpt, wat zijn valkuilen en hoe houd je de beweging en de energie erin?

Ben je projectleider, pionier of kartrekker van onderwijsvernieuwing, dan is deze workshop iets voor jou. Je maakt kennis met een aantal ontwerpprincipes voor hybride leren en ontwikkelen en verkent hoe je deze in jouw praktijk wendbaar kunt toepassen.

CYNEFIN D. SNOWDEN

WANORDE

ORDE

COMPLEX

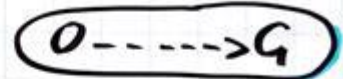

PROBEREN-WAARNEMEN-REAGEREN

- ONDOORSPELBAAR
- GEEN GOEDE ANTWOORDEN
- PATRONEN ONTDEKKEN
- ACHTERAF VERKLAARBAAR
- VEEL ONBEKEND → OP ZOEK

EMERGENT PRACTICE

INGEWIKKELD

WAARNEMEN-ANALYSEREN-REAGEREN

- OORZAAK → GEVOLG TE ONTDEKKEN
- MEERDERE GOEDE ANTWOORDEN
- EXPERTKENNIS + ANALYSE NODIG

GOOD PRACTICE

ONDUIDELIJKHEID

CHAOS

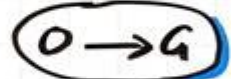

HANDELEN-WAARNEMEN-REAGEREN

- GEEN VEILIGHEID / < TIJD
- CRISIS / GROTE RISICO'S
- ACTIE!
- Z.S.M. → COMPLEX / INGEWIKKELD

NOVEL PRACTICE

DUIDELIJK

WAARNEMEN-BESNOEMEN-REAGEREN

- LOGISCH
- OORZAAK + UITKOMST / GEVOLG HELDER
- 1 JUIST ANTWOORD

BEST PRACTICE

CLIFF

011 - Educatieve escaperoom over het versterken van veerkracht van aanstaande leraren

Michelle Gemmink¹, Marjon Fokkens-Bruinsma²

¹Hogeschool KPZ, ²Rijksuniversiteit Groningen

Biografie

Michelle Gemmink is a PhD-student at the Department of Teacher Education of the Faculty of Behavioural and Social Sciences at University of Groningen and teacher educator at KPZ University of Applied Sciences, Zwolle. Her research interests concern teachers' pedagogical practices in primary education and teacher resilience.

Marjon Fokkens-Bruinsma is an assistant professor at the Department of Teacher Education, University of Groningen. Her work focuses on educating preservice teachers. She was the project coordinator for a university-wide evaluation of PhD trajectories, and is co-project leader in a project for assessing PhD trajectories. Her research interest lies in engagement, wellbeing, and, motivation and learning strategies of students in higher education.

In deze educatieve escaperoom richten we ons enerzijds op kennis maken met de theorie die ten grondslag ligt aan het versterken van veerkracht van leraren (teacher resilience). Anderzijds willen we deelnemers uitdagen de vertaalslag naar hun eigen praktijk te maken omdat het van belang is dat we aandacht besteden aan de veerkracht van leraren. Niet alleen de inhoud is grensverleggend, ook de vormgeving, een escape-room, biedt de mogelijkheid om op een andere manier nieuwe inhoud te verkennen.

Achtergronden

In een consortium van lerarenopleidingen (pabo en eerstegraads lerarenopleidingen) voeren we een driejarig NRO-project uit, getiteld 'Life is tough but so are you' Enhancing preservice teachers' resilience (40.5.18650.036). We onderzoeken de veerkracht van aankomend leraren en hoe we veerkracht tijdens de lerarenopleiding kunnen vergroten. De aanleiding voor dit project zijn diverse uitdagingen en de hoge mate van stress die studenten in het hoger onderwijs ervaren (Baik, Larcombe, Brooker, Wyn, Allen, Field & James, 2017; Dopmeijer, 2017; Fernández, et al., 2016). Studenten in de lerarenopleiding ervaren deze stressklachten wellicht nog meer vanwege de emotionele aard van het beroep, Hochschild (1983) beschrijft dit laatste aspect als 'teaching as an emotional labour'. Hierbij spelen ook stressverhogende aspecten mee zoals de complexiteit van het beroep (Day, Edwards, Griffiths & Gu, 2011) en de lastige combinatie van stage en opleiding (Leeferink, 2015; Turner & Braine, 2016). De gevolgen van stress zijn onder andere de negatieve invloed op het welbevinden van leraren en de relatief hoge uitval van startende leraren (Harmsen, Helms-Lorenz, Maulana & van Veen, 2017) en het hoge aantal afgestudeerde leraren dat niet gaat werken als leraar (Den Brok, Wubbels, & Van Tartwijk, 2017).

We baseren ons op het theoretisch raamwerk van Mansfield et al. (2016), die de veerkracht van leraren beschrijft als "het proces of de capaciteit om, na uitdagende of lastige situaties, snel te herstellen en op te bloeien op zowel professioneel als persoonlijk vlak, wat resulteert in positieve gedachten over zichzelf, welbevinden en toewijding aan het lerarenberoep." Veerkracht is daarbij een dynamisch interactieproces tussen individuele, situationele en contextuele factoren, die zowel risico verhogend als beschermend kunnen zijn.

Onze veronderstelling is dat de lerarenopleiding een belangrijke rol kan vervullen bij de ontwikkeling van de veerkracht van aankomende leraren door a) de bewustwording van het belang van veerkracht en b) het aanleren van strategieën die behulpzaam zijn bij het aangaan van uitdagende situaties (Beltman et al., 2011).

In onze workshop dagen we de deelnemers uit om via een educatieve escaperoom kennis te maken met de theorie die ten grondslag ligt aan het versterken van veerkracht. Een escaperoom is een uitdagende en effectieve manier nieuwe kennis op te doen (Clarke, et al., 2017; Girard, Ecalle, & Magnan, 2013). Deelnemers worden in groepen uitgedaagd om zelf actief aan de slag te gaan. Daarna gaan zij in gesprek om de opgedane kennis toe te passen op kwesties vanuit de eigen praktijk. In de plenaire terugkoppeling zullen we ingaan op de volgende vragen: Hoe bereiden jullie studenten voor op de complexiteit van de beroepspraktijk? Hoe kunnen we leerkrachten opleiden tot veerkrachtige en wendbare onderwijsprofessionals? Op welke manier besteden jullie in de opleiding aandacht aan de veerkracht van studenten? Wat vraagt dit van opleiders? Uiteindelijk hopen we hiermee meer bewustwording te genereren voor het belang van veerkracht en weerbaarheidsstrategieën, en meer handvaten te geven hoe deze strategieën toegepast kunnen worden in de praktijk.

015 - Een training voor lerarenopleiders over beeldbegeleiding als opleidingsdidactiek

Vincent Klabbers¹

¹Hogeschool De Kempel

Biografie

Drs. V.L.F.M. Klabbers

Vincent Klabbers is als hogeschooldocent en trainer verbonden aan Hogeschool de Kempel in Helmond. Zijn specialisaties zijn rekenen-wiskunde en beeldbegeleiding.

www.beeldbegeleiding.info

v.klabbers@kempel.nl

In 2016 nam Hogeschool de Kempel het besluit om, na een periode van experimenteren, beeldbegeleiding op grote schaal als opleidingsdidactiek in te zetten. Hierdoor ontstond bij de betrokken lerarenopleiders behoefte aan scholing. Daarom is een training ontwikkeld die inmiddels is uitgevoerd en afgerond. De presentatie biedt inzicht in de trainingsaanpak en de wijze waarop beeldbegeleiding als opleidingsdidactiek wordt ingezet op Hogeschool de Kempel. Tijdens de presentatie analyseren we videofragmenten uit zowel de training voor lerarenopleiders als uit het opleidingsonderwijs. Door te kijken naar beide niveaus waarop beeldbegeleiding wordt toegepast, ontstaat inzicht in de kennis en vaardigheden waarover lerarenopleiders moeten beschikken. Ook wordt zichtbaar hoe krachtig het is dat de werkwijze in de training vrijwel overeen komt met die van de opleidingsdidactiek. Inmiddels hebben ruim twintig lerarenopleiders van Hogeschool de Kempel de training beeldbegeleiding met groot enthousiasme gevolgd. De reacties tijdens evaluaties zijn veelzeggend: “Beeldbegeleiding met studenten zorgt ervoor dat de stagepraktijk de opleiding binnen komt.” “Je komt dicht bij de ontwikkeling van de student te staan. Het maken van een theorie-praktijkkoppeling krijgt nu meer diepgang.” “Studenten zien elkaar aan het werk en wij als docenten nu ook. Dat is heel waardevol.”

De training voor lerarenopleiders is gericht op het leren toepassen van beeldbegeleiding als opleidingsdidactiek binnen de lerarenopleiding. Kenmerkend voor deze didactiek is dat het reflecteren op het handelen gebeurt op basis van analyses van video-opnames uit de eigen onderwijspraktijk. Zo vermengen het werkplekleren en het instituutleren zich met elkaar.

Beeldbegeleiding als opleidingsdidactiek heeft momenteel een structurele plaats binnen het curriculum van Hogeschool de Kempel, een opleiding tot leraar basisonderwijs. Alle derde- en vierdejaars studenten doorlopen minimaal twee studieonderdelen waarbij beeldbegeleiding wordt ingezet. De aanleiding voor de inzet van beeldbegeleiding was een tevredenheidsonderzoek. Daarin benoemden lerarenopleiders en studenten de wenselijkheid om de theorie over onderwijs en de stagepraktijk sterker met elkaar te verbinden. Ook werd de behoefte geuit om het eigenaarschap van studenten over hun ontwikkeling te vergroten.

Aan het eind van deze presentatie hebben deelnemers een goed beeld van de inhoud en organisatie van de training voor lerarenopleiders waarin zij worden toegerust om beeldbegeleiding als opleidingsdidactiek in te zetten in de eigen werksituatie. Deelnemers kunnen na afloop beoordelen of deelname aan een dergelijke training voor hen zinvol is. Dit impliceert dat deelnemers eveneens kunnen beoordelen of de toepassing van beeldbegeleiding als opleidingsdidactiek voor de eigen werksituatie voldoende meerwaarde heeft.

Begin 2020 is in het Tijdschrift voor Lerarenopleiders een artikel gepubliceerd over deze trainingsaanpak. Zie bijlage. Het artikel is een vervolg op het eerder in dit tijdschrift verschenen artikel dat de praktijk beschrijft van beeldbegeleiding als opleidingsdidactiek op de Pabo (Klabbers, 2016, 2020). De twee publicaties beschrijven samen hoe beeldbegeleiding als didactiek ingezet kan worden voor zowel het opleiden van aanstaande leraren als voor het trainen van lerarenopleiders.

021 - Een gezamenlijk curriculum van 3 bij 3 bij 3. Opbrengsten van ontwerpnetwerken

Miranda Timmermans¹, Chris Kroeze²

¹Pabo Avans Hogeschool, ²Hogeschool van Arnhem en Nijmegen

Biografie

Miranda Timmermans is gepromoveerd op een onderzoek naar de kwaliteit van de opleidingsschool. Ze werkt als Lector Leerkracht aan de pabo van AVANS Hogeschool. Daarnaast werkt ze als zelfstandig trainer/adviseur en onderzoeker en is ze betrokken bij diverse opdrachten rondom (kwaliteit van) leren en opleiden op de werkplek. Tevens is ze voorzitter van de Velon (Vereniging Lerarenopleiders Nederland).

Chris Kroeze is onderwijskundige en werkt als lerarenopleider aan de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen. In 2014 promoveerde Kroeze in Tilburg op een onderzoek naar de georganiseerde begeleiding bij het Opleiden in de School. Sindsdien houdt hij zich bij de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen bezig met vraagstukken rondom het werkplekleren. Naast onderzoeker en lerarenopleider, is Kroeze instituutopleider bij ROC Rijn IJssel in Arnhem.

Abstract

Een uitdaging voor partnerschappen Samen Opleiden is om te komen tot een curriculum dat recht doet aan de opleidingseisen, de mogelijkheden van de school en de leervragen van de individuele student. Onder het mom van 'het is niet mislukt, we hebben 10duizend manieren gevonden waarop het niet lukt' is in vier ontwerpnetwerken van 20 partnerschappen aan deze uitdaging gewerkt. Uitgangspunt voor deze netwerken was het werken in 'driehoeken' van een student samen met zijn of haar begeleiders van de school en van de lerarenopleiding. Deze driehoeken hebben verkend hoe je gesprekken kunt voeren over opleidingseisen en leervragen van de student, over de noodzakelijke inhoud en passende opleidingsdidactiek, en over het te behalen niveau. Deze inhoudsrijke gesprekken kunnen leiden tot afstemming en uiteindelijk tot een gezamenlijk en betekenisvol curriculum.

De opbrengsten van de ontwerpnetwerken zijn samengebracht in een Tool die partnerschappen Samen Opleiden kunnen gebruiken in hun eigen praktijk. Kennismaken met en uitproberen van onderdelen van die tool staat centraal in deze workshop.

Context

Zowel in het primair onderwijs, voortgezet onderwijs als middelbaar beroepsonderwijs wordt inmiddels alweer zo'n twintig jaar ervaring opgedaan met het Samen Opleiden. Is er de eerste jaren veel aandacht uitgegaan naar de ontwikkeling van een goede samenwerkingsstructuur en het realiseren van randvoorwaarden, gaandeweg komt er steeds meer aandacht en ruimte voor inhoudelijke aspecten van het Samen Opleiden.

Zo zoeken partnerschappen Samen Opleiden naar manieren om het leren op de leerwerkplek en het leren op het opleidingsinstituut optimaal met elkaar te verbinden. Juist daarin schuilt immers de meerwaarde van het Samen Opleiden. Het blijkt echter niet eenvoudig te zijn om die meerwaarde te realiseren. Nog te vaak ervaren studenten het opleidingsinstituut en de leerwerkplek als aparte werelden, als twee leeromgevingen die slechts mondjesmaat met elkaar zijn verbonden. Hoe kunnen partnerschappen werkelijk een gezamenlijk curriculum vormgeven? Een samenhangend curriculum, dat recht doet aan de eisen van de opleiding, de mogelijkheden van de school en de leervragen van de student? Die vragen stond centraal in de ontwerpnetwerken.

Doel

In het ontwerpnetwerk zijn trio's van studenten met opleiders en begeleiders van school en van de opleiding 'al doende' aan de hand van de leervraag van de student aan de slag gegaan. Elke 'driehoek' ontwikkelde een (stukje) curriculum met aandacht voor het leren op de werkplek van de betreffende student. We hebben gebruik gemaakt van theoretische noties, van onderzoeksresultaten en van de ervaringen die in het verleden en tijdens het traject zijn opgedaan.

Gaandeweg werd duidelijk welke ontwerpprincipes en aanpakken werkzaam en effectief zijn. Hoewel er nog veel onbeantwoorde vragen zijn en de werkwijze zeker nog niet 'af' is, zijn de eerste opbrengsten veelbelovend. De ontwikkelde werkwijze helpt partnerschappen om het curriculum van studenten gezamenlijk in de driehoek - de student, een vertegenwoordiger van het opleidingsinstituut en een vertegenwoordiger van de school - vorm en inhoud te geven.

Tijdens de workshop lichten we de uitdaging toe. We presenteren de gevonden ontwerpprincipes en de tool en we gaan actief aan de slag met onderdelen van de tool.

029 - Krachtgericht grensverleggend opleiden van Teacher Leaders binnen de master Leren en innoveren

Lennart Visser¹, Peter Ruit¹, Ellen Aanen-Zilvold²

¹Driestar Hogeschool, ²Christelijke hogeschool Ede (CHE)

Biografie

De sprekers zijn werkzaam binnen de master Leren en innoveren van de Christelijke Hogeschool Ede, Driestar hogeschool Gouda en Viaa hogeschool Zwolle.

Abstract

Reflectie is essentieel voor het leren van ervaringen door leraren en voor het verbetering van hun handelen. Veelal zoeken lerarenopleiders naar een motiverende aanpak voor het opleiden van (aanstaande)leraren en het stimuleren van hun persoonlijke- professionele ontwikkeling. Reflectie moet dan geen 'invuloefening' zijn en ook niet als zweverig of soft ervaren worden. Reflectie moet motiverend en zinvol zijn en voldoening geven! Binnen de tweejarige master Leren en innoveren leiden we ervaren leraren grensverleggend op door met hen te werken vanuit een krachtgerichte reflectieve aanpak. Deze aanpak is voor zowel de studenten (zittende leraren) als de docenten binnen de master, een grensverleggende manier van opleiden en leren omdat zij deze positief waarderende aanpak veelal niet gewend zijn. In deze presentatie maakt u actief kennis met de principes van krachtgericht opleiden en ervaart u hoe dit concreet werkt en hoe u dit kunt toepassen in uw eigen opleidingspraktijk.

Samenvatting van het onderwerp

Deze presentatie past binnen het congressthema omdat deze manier van leren bij masterstudenten (ervaren leraren) hun persoonlijke grenzen verlegt. De aanpak geeft constructieve frictie omdat die vaak niet past bij de mindset van masterstudenten over het op 'masterniveau' leren en het leren vanuit positieve ervaringen.

Praktijk van waaruit ingediend

In onze praktijk van de master Leren en innoveren (een samenwerking tussen de CHE, Driestar hogeschool en Viaa) leggen we in de Persoonlijke- Professionele Ontwikkelingslijn(PPO), het accent op de krachtkant van de masterstudent die wordt opgeleid tot Teacher Leader binnen de eigen (school)context.

Onderwerp

Van je fouten kun je leren, maar hoe zit het met leren van succeservaringen? De positieve psychologie (Seligman & Csikszentmihalyi, 2000), een stroming die sterk in opkomst is, laat zien dat het werken vanuit de sterke kanten van mensen veel succesvoller is dan het accent leggen op het wegwerken van deficiënties (Ruit & Visser, 2013).

In onze praktijk merken we dat krachtgericht leren door de MLI-studenten als verwarrend, ontdekkend en verdiepend ervaren wordt. De aanpak die we hanteren is gebaseerd op de principes van Krachtgericht coachen (Korthagen & Nuijten, 2015; 2019) en op uitgangspunten van de positieve psychologie (Seligman & Csikszentmihalyi, 2000). De positieve psychologie richt zich op (Gable & Haidt, 2005): a) de studie van positieve subjectieve ervaringen, b) de studie van positieve individuele kenmerken, en c) de studie naar organisaties die positieve ervaring en positieve kenmerken mogelijk maken.

Doel

In deze presentatie laten we zien dat er binnen professionele masteropleidingen voor leraren, naast aandacht voor traditionele vaardigheden ook aandacht moet zijn voor het welbevinden en de sociaal emotionele ontwikkeling van leraren en de leerlingen aan wie zij lesgeven. In de MLI doen we dit door het ontwikkelen van sterke persoonlijke eigenschappen, ook wel kernkwaliteiten (Korthagen & Nuijten, 2015; 2017) (bijvoorbeeld doorzettingsvermogen, humor, discipline en empathie) genoemd. Hierbij is er ook veel aandacht voor het verkennen van idealen (Korthagen & Nuijten, 2015; 2017), die de drijfveren zijn voor de leraren die de MLI volgen.

Activering deelnemers en organisatie presentatie

In de presentatie ervaart u wat krachtgericht opleiden inhoudt en welke effecten dit heeft op mensen. Door praktische werkvormen krijgt u tools mee die u de volgende dag in uw eigen praktijk kunt toepassen. De presentatoren laten u vanuit praktijkervaringen en/of eigen onderzoek ervaren hoe en waarom het krachtgericht opleiden werkt en onderbouwen dit met inzichten vanuit de literatuur.

Onderwerpen die in de presentatie aan de orde komen zijn:

- Kansen vanuit de positieve psychologie voor het opleiden van leraren.
- Het ontdekken van de eigen krachtkant en die van de ander.
- Het gebruik maken van verschillende leerniveaus.
- Het werken vanuit je drive, je idealen.

Discussiepunt

Welke belemmeringen kunnen er zijn om krachtgericht opleiden en leren in te zetten en welke mogelijke oplossingen zijn er om met deze belemmeringen om te gaan?

Referenties

Korthagen, F. & Nuijten, E. (2015). *Krachtgericht Coachen: Een aanpak voor diepgaand leren en effectief communiceren*. Amsterdam: Boom|Lemma.

Korthagen, F. & Nuijten, E. (2019). *De Kracht van Reflectie: Een sleutel voor de ontwikkeling van leraren*. Amsterdam: Boom|Lemma.

Ruit, P. & Visser, L.B. (2013). De betekenis van de positieve psychologie voor het onderwijs. *De Cascade*, 24, 17-19. Seligman, M.E.P. Csikszentmihalyi, M. (2000).

Positive Psychology. An Introduction. *American Psychologist*. 55(1) 5-14. Gable, S., & Haidt, J. (2005). What (and Why) is positive psychology? *Review of General Psychology*, 9, 103–110.

050 - Vakdidactisch afkijken met Didiclass; gereedschap van en voor de lerarenopleider

Walter Geerts¹, Martine Dijk²

¹NHL Stenden, ²Hanzehogeschool Groningen

Biografie

Walter Geerts, werkzaam bij NHL Stenden Hogeschool, promoveerde op de inzet van video bij het opleiden van leraren (www.didiclass.nl) en is een van de opstellers van de generieke kennisbasis.

Martine Dijk is opleidingscoördinator, ontwikkelaar en docent aan de Pedagogische Academie van de Hanzehogeschool Groningen.

Leraren in opleiding hebben de praktijk nodig om zich gesitueerde vaardigheden zoals vakdidactische kennis eigen te maken. Uit een steekproef blijkt echter dat onze vakcoaches op VO-scholen nauwelijks de gesitueerde kennis, die ze in de vingers hebben, bespreken met studenten. Gesitueerde kennis is de kennis die ontstaat vanuit de interactie tussen een intelligent individu en zijn omgeving (Roth & Jornet, 2013). In het proefschrift “The Curious Case of Cases” wordt deze kennis aangeduid als onderwijskundige bedoelingen en design patterns; onderwijskundige bedoelingen bepalen welk handelingspatroon ofwel design pattern het best gebruikt kan worden (Geerts, 2018). In deze workshop staat ‘Didactisch afkijken’ centraal omdat het holistische, realistische karakter van video aanknopingspunten biedt om gesitueerde kennis te verwerven. De casusbank Didiclass met praktijksituaties vormt het startpunt om na te denken over directe instructie, werkvormen, differentiatie en de vormgeving van onderwijs van morgen. Samen gaan we op zoek naar de praktijk in de theorie zoals weergegeven in het praktijkboek Doeltreffende didactiek (Geerts & Dijk, 2018). Dobbelstenen, kaartjes en denken-delen-uitwisselen helpen ons om te pendelen tussen theorie en praktijk. Daarmee krijg je de gelegenheid om drie concrete verbeterpunten te exploreren die gericht zijn op je eigen praktijk in het voortgezet- of basisonderwijs.

Korte beschrijving

Hoe verwerf je gesitueerde vaardigheden zoals vakdidactische kennis? Samen opleiden geeft geen garantie: ondanks verbinding met de Noordzee zijn zalm en rog uit de Waddenzee verdwenen (waddenzeevismonitor.nl). Red daarom de vakdidactiek en geef vakcoaches het gereedschap om gesitueerde kennis, die ze in de vingers hebben, met hun studenten te bespreken.

Praktijk van waaruit ingediend

Bij het samen opleiden worden de verschillen tussen ‘werkplekleren’ en ‘instituuetsleren’ diffuser. Dat vraagt om een heldere analyse van de leerdoelen en bijbehorende leerroute door de betrokken opleiders van school en instituut. Onze ervaring als workshopgever afkomstig van twee verschillende HBO-instellingen (2e graad lerarenopleiding en Pabo) is dat voordat je het weet de leerlijn van de vakdidactische kennis onder het water verdwenen is.

Onderwerp

Qua leerdoelen gaat het om gesitueerde vaardigheden zoals vakdidactisch kennis. Hoe kan ‘Didactisch afkijken’ bijdragen aan het verwerven van gesitueerde vakdidactische kennis?

Context

Deze gesitueerde didactische kennis hebben leraren nodig voor het onderwijs van morgen in een complexe, holistische en diffuse werkelijkheid van alledag in de klas. Een sleutelfactor voor de kwaliteit van onderwijs is immers de docent die lesgeeft (Hattie, 2003). Wanneer van leerlingen wordt verwacht dat zij een bepaald niveau behalen, is het noodzakelijk dat er kwalitatief goede docenten voor de klas staan (Dean, Lauer, & Urquhart, 2005). De ontwikkeling tot kwalitatief goede docent start op de lerarenopleiding. Aan het eind van een lerarenopleiding zou een leraar in opleiding als startkwalificatie het niveau van een beginnend expert moeten behalen (Geerts, 2018). De term beginnend expert geeft aan dat je in het vak van docent kunt doorgroeien tot een volwaardig expert. Diepgaande reflectie maakt deel uit van dit groeiproces (Ericsson, 2008). Expert docenten zijn doorgaans ervaren en handelen intuïtief en doelmatig in de dynamische omgeving van dagelijkse onderwijspraktijk (Markauskaite & Goodyear, 2014). Intuïtief handelen betekent, bewust of onbewust, weten welk doel er moet worden bereikt en hoe dat kan worden gerealiseerd. Doelmatig wil zeggen dat het handelen ook daadwerkelijk bijdraagt aan het doel. De lessituatie waarin intuïtief doelmatig gehandeld wordt, is echter ook onlosmakelijk verbonden met het verwerven, oproepen en gebruiken van de kennis die noodzakelijk is om de situatie op te lossen. De benodigde kennis is kortom gesitueerd van aard. Gesitueerde kennis zit in de vingers van leraren en komt eruit rollen als de situatie daarom vraagt (Roth & Jornet, 2013).

Doel

Deze workshop richt zich op de vraag of het complexe begrip 'gesitueerde kennis' zichtbaar kan worden gemaakt met behulp van videofragmenten uit de Casusbank Didiclass. Samen gaan we op zoek naar de praktijk in de theorie wat betreft directe instructie, werkvormen, differentiatie en de vormgeving van onderwijs van morgen. Op grond daarvan krijgt de deelnemer de gelegenheid om drie concrete verbeterpunten te exploreren die gericht zijn op zijn eigen praktijk in het voortgezet- of basisonderwijs.

Activering deelnemers en organisatie workshop

De theorie wordt inzichtelijk gemaakt aan de hand van een voorbeeld over klassenmanagement (Kounin, 1970). Aan de hand van 8 kaartjes met kijkkaders gaan de deelnemers naar een videocasus kijken (Copeland & D'Emidio-Caston, 1998). Kaartjes, denken-delen-uitwisselen, dobbelstenen met dartboard en een binnen- en buitenkring worden ingezet als werkvorm om te pendelen tussen theorie en praktijk.

Discussiepunten

- Is niet lesgerichte vakdidactische begeleiding noodzakelijk. En zo ja, hoe geef je niet lesgerichte vakdidactische begeleiding vorm?
- Kunnen we paradigmavrije, onderwijsneutrale criteria formuleren voor het vakdidactisch beoordelen van lessen?

056 - Toekomstbehendig opleiden, hoe doen we dat?

Quinta Kools¹, Dubravka Knezic², Loes van Wessum³, Jacqueline Kusters², Frank Crasborn⁴

¹Fontys Lerarenopleiding Tilburg, ²Hogeschool van Amsterdam, ³Windesheim, ⁴Fontys Lerarenopleiding Sittard

Biografie

Dr.ir. Quinta Kools is werkzaam als lector “wendbare Onderwijsprofessionals” bij de Fontys Lerarenopleiding Tilburg. In haar lectoraat ligt de focus op het opleiden van leraren die voorbereid zijn op hun toekomst als onderwijsprofessional en op het vormgeven van onderwijs van/voor de toekomst.

Er zijn in Nederland steeds meer scholen die werken met onderwijsconcepten waarin nadruk ligt op doelen als zelfsturing, creativiteit, probleem oplossen. Ze werken hieraan door keuzes te maken in groeperingsvormen, didactische werkvormen, leeromgeving en toetsing, waarbij het leerproces vaak leerlinggestuurd is. De scholen variëren in de keuzes die ze hierin maken, maar welke keuzes een school ook maakt, het zijn de leraren die hier vorm en inhoud aan moeten geven. Dat vraagt weer wat van de leraren die werkzaam zijn in deze scholen én van het opleiden van leraren. Als lerarenopleidingen staan we samen met de scholen voor de taak om dié leraren op te leiden die het onderwijs van de toekomst nodig heeft. Omdat we als opleiders niet weten op welke school een student na diplomering terecht zal komen, moet de opleiding voorbereiden op een grote variëteit aan onderwijssettings waarin de toekomstige leraar uit de voeten kan. In deze workshop kijken we samen met de deelnemers wat er nodig is én wat er al gebeurt om toekomstbehendige leraren op te leiden.

058 - Gesprekken over kunst om interculturele competentie en kritische (zelf)reflectie van aankomend leerkrachten te vergroten

Marjolein Deunk¹, Hanke Korpershoek¹, Mariëtte Hingstman¹, Annegien Langeloo²

¹RUG, GION, Onderwijswetenschappen, ²Alfa College

Biografie

<https://www.rug.nl/staff/m.i.deunk/>

<https://www.rug.nl/staff/h.korpershoek/>

<https://www.rug.nl/staff/m.hingstman/>

<https://nl.linkedin.com/in/annegien-langeloo-38716391>

Samenvatting

Leerkrachten hebben te maken met toenemende etnisch-culturele diversiteit in de klas. Voor een optimale schoolloopbaan is het belangrijk dat kennis en ervaringen van leerlingen op school (h)erkend worden. Voor leerlingen met een migratieachtergrond lijkt dit minder goed te gebeuren, wat leidt tot ongelijke kansen. Het Comeniusproject ViTaS richt zich daarom op de interculturele competentie van aankomend basisschoolleerkrachten. Bewustwording van het eigen perspectief en de manier waarop dit de blik stuurt is essentieel bij het ontwikkelen van interculturele competentie. Deze bewustwording wordt gestimuleerd met behulp van de innovatieve methode Visual Thinking Strategies (VTS). VTS is een gestructureerde gesprekstechniek waarbij deelnemers worden uitgenodigd te vertellen wat hen opvalt in een kunstwerk en te onderzoeken waar hun observaties op gebaseerd zijn. Op deze manier wordt opmerkzaamheid en een kritische, open houding gestimuleerd.

Doel

Met het Comeniusproject willen we onderzoeken hoe, door middel van Visual Thinking Strategies, ideeën en aannames over onszelf en de ander op een veilige manier tegen het licht gehouden kunnen worden. Het doel is een bijdrage te leveren aan interculturele competentie van aankomend leerkrachten en daarmee aan gelijke kansen en inclusie in het onderwijs.

Praktijk van waaruit wordt ingediend

Het Comeniusproject is uitgevoerd in het hoger onderwijs; specifiek tweedejaars studenten van de Academische Opleiding Leraar Basisonderwijs aan de Rijksuniversiteit Groningen.

Theoretisch kader

De afspiegeling van de maatschappij in de studentenpopulatie in het hoger onderwijs kan beter (Strategische Agenda Hoger Onderwijs, 2019). Dat geldt ook voor onze opleiding. Studeren binnen een relatieve monocultuur maakt het ontwikkelen van interculturele competentie lastiger (Cho & DeCastro-Ambrosetti, 2006; Gay, 2002; van Hook, 2002). Daarbij komt dat onze studenten tijdens hun stages weinig ervaring opdoen met etnisch-culturele diversiteit in de klas. In de opleiding wordt aandacht besteed aan kennisoverdracht op het gebied van etnisch-culturele diversiteit, maar persoonlijke vorming en reflectie op dit thema komen beperkt aan bod. Besef van het bestaan van het eigen normatief kader (Deunk, 2020; Wolcott, 1991) en de manier waarop dit de eigen interpretaties van de werkelijkheid kan beïnvloeden (en beperken) is een essentiële voorwaarde voor de ontwikkeling van interculturele competentie (Bennet, 1986; Chen, 1979).

In Comeniusproject ViTaS wordt interculturele competentie actief gestimuleerd met behulp van Visual Thinking Strategies (Yenawine, 2013). De VTS-methode is ontwikkeld voor gebruik in musea, maar wordt nu ook ingezet in het onderwijs. De methode is bedoeld om bewustwording van het eigen perspectief te stimuleren en er zijn aanwijzingen voor effecten op onder andere kritisch

denken en empathie (bijv. Chapman et al. 2014; Moorman et al., 2017; Rawlinson et al., 2007). Binnen VTS stelt de gespreksleider slechts 3 vragen (Wat gebeurt er in dit werk; Wat zie je dat je dat zegt; Wat kunnen we nog meer ontdekken) en parafraseert de bijdrage van de deelnemer, zonder daarbij een waardeoordeel te geven. Deelnemers steken hun hand op als ze iets willen zeggen en reageren niet direct op elkaar. Dit zorgt voor een rustige, openen veilige sfeer waarin ruimte is voor twijfel, tegengestelde observaties en verandering van inzicht.

Methode

Studenten (n=49) hebben in kleine groepen deelgenomen aan twee VTS-sessies. Deze sessies zijn opgenomen en inhoudelijk geanalyseerd met behulp van Atlas.ti, met als hoofdthema's flexibiliteit in denken, gebruik van voorkennis en ervaring en interculturele sensitiviteit.

Resultaten

De VTS-sessies blijken goed bruikbaar voor het uitlokken van reflecties op etnisch-culturele diversiteit en inclusie/exclusie. Ook geven ze inzicht in de –soms stereotype of incorrecte– aannames en voorkennis van studenten. VTS-sessies kunnen docenten daarmee waardevolle informatie geven die gebruikt kan worden tijdens vervolgactiviteiten, waarin observaties en ideeën worden uitgewerkt en gekoppeld aan (onderwijs)wetenschappelijke concepten.

067 - Wat kunnen en moeten we leren van de geschiedenis van de lerarenopleiding?

Gerda Geerdink¹, Anja Swennen²

¹Hogeschool Arnhem Nijmegen, ²Vrije Universiteit Amsterdam

Biografie

Gerda Geerdink werkt als associate lector voor de Faculteit Educatie van de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen. Het thema van haar lectoraat is 'kwaliteiten van lerarenopleiders'. Thema's en projecten waaraan ze met en voor lerarenopleiders/lerarenopleidingen werkt zijn diversiteit, professionalisering en kwaliteitsverbetering door kennisdisseminatie. Geerdink was hoofdredacteur van het Tijdschrift voor Lerarenopleiders. In opdracht van het bestuur was ze verantwoordelijk voor de actualisering van de kennisbasis. Gerda vormt (samen met Anja) de redactie van het boek '50 jaar lerarenopleidingen'.

Anja Swennen is met pensioen, maar was meer dan twintig jaar als lerarenopleider en onderzoeker verbonden aan de Vrije Universiteit Amsterdam. Vanaf begin 2020 is zij editor van het European Journal of Teacher Education. Haar interesse gaat in het bijzonder uit naar de identiteit van lerarenopleiders binnen de context van onderwijsbeleid en naar de professionele ontwikkeling van lerarenopleiders. In samenwerking met andere onderzoekers publiceert ze academische en professionele boeken en artikelen en spreekt ze op (in)ternationale conferenties.

Grenzen verleggen in het onderwijs is gebaseerd op wat eerder gebeurde. De geschiedenis van de lerarenopleiding is daarom een onmisbaar onderdeel van dit congres. Het thema grenzen verleggen biedt gelegenheid om met collega's waardevolle aspecten uit het verleden te bespreken die nodig zijn bij het bouwen aan de toekomst. Zoals Blaise Pascal al verwoordde '... het verleden en het heden zijn onze middelen; alleen de toekomst is ons doel'. Het kennen van de geschiedenis is een wapen tegen het herhalen van fouten uit het verleden, gebruik maken van eerder verworven kennis en op basis daarvan bouwen aan een toekomst. Hogescholen voeren slogans als 'Open up new horizons'; 'Face the future...'. Dat geeft beweging en vooruitgang aan, maar niet zelden gaat het om oude wijn in nieuwe zakken, om oude ideeën die een andere naam krijgen (en soms niet eens). Het gevaar bestaat dat eerdere misstappen opnieuw worden gemaakt en er te weinig gebruik wordt gemaakt van wat al geleerd is. Vernieuwen kan niet zonder gebruik te maken van de geschiedenis.

De geschiedenis van de lerarenopleiding, onze eigen geschiedenis, staat centraal tijdens deze bijeenkomst, maar er is niet één geschiedenis. De geschiedenis is een constructie; een interpretatie door belanghebbenden. Het is aan hen vast te stellen wat wetenswaardige en bruikbare data uit het verleden van en voor de lerarenopleiding zijn. Het onderwerp van de bijeenkomst is de gezamenlijke constructie en samenstelling van de geschiedenis van en vóór de lerarenopleiding.

Bij de geschiedenis van de lerarenopleiding en de professionele ontwikkeling van de lerarenopleider door de tijd heen hoort ook een achtergrond van maatschappelijke, wetenschappelijke en politieke gebeurtenissen. We willen bijdragen aan de reflectie op de wijze waarop deze gebeurtenissen de lerarenopleidingen hebben beïnvloed en invloed hebben (gehad) op het werk en de identiteit van lerarenopleiders.

Twee factoren zijn aanleiding voor dit onderwerp. Ten eerste merken we dat nieuwe collega's soms nog weinig zicht hebben op de ontwikkeling van de lerarenopleiding en op de beleidscontext en wetenschappelijke ontwikkeling die de huidige lerarenopleiding vorm en inhoud geven. Ten tweede zijn wij geïnteresseerd in het verleden van de lerarenopleiding en heeft dit historisch besef een rol gespeeld bij onze werkzaamheden voor de lerarenopleiding. Bij het verbeteren en vernieuwen van de lerarenopleiding moeten ervaringen en wijsheden beschikbaar zijn.

Het feit dat wij, en een grote groep collega's, binnenkort met pensioen gaan lijkt een goed moment om de geschiedenis van de lerarenopleidingen aandacht te geven. Een paar jaar geleden hebben we een eerste inventarisatie bij lerarenopleiders en momenteel zijn we druk met het voorbereiden van een boek over 50 jaar lerarenopleidingen. Aan dit boek werken collega's uit verschillende lerarenopleidingen mee, die hun kennis en ervaring met de toekomstige generatie willen delen.

Over de geschiedenis van de lerarenopleidingen in Nederland is nog niet heel veel geschreven (Maar zie bijvoorbeeld: Bosch & King, 2018; De Vries, 2004; Geerdink, 2018; Swennen, 2012; Van Essen, 2006), en veel meer zit opgeslagen in de hoofden van 'ervaren en wijze' lerarenopleiders. We willen bewerkstelligen dat meer van de geschiedenis bijeengebracht wordt en uiteindelijk ook gepubliceerd wordt opdat vernieuwers van lerarenopleidingen daarvan gebruik kunnen maken. De bijeenkomst op het congres willen we gebruiken om kennis en ervaringen uit te wisselen met aanwezige opleiders. Welke kennis en ervaring uit de geschiedenis gebruik je in jullie/jouw praktijk?

Referenties

- Bosch, M., & King, D. (2018). *Leraren zaaien*. Rotterdam: Hogeschool Rotterdam.
- Essen, M., van (2006). *Kwekeling tussen akte en ideaal: De opleiding tot onderwijzer(es) vanaf 1800*. Amsterdam: Uitgeverij Sun.
- Geerdink, G. (2018). *Lerarenopleiders en onderzoek: een historisch perspectief op de relatie*. In Boei, F., & Willemse, M. (Red.) *Kennisbasis voor lerarenopleiders, katern 5: Onderzoek in de lerarenopleidingen* (pp. 21-33). VELON: Breda. Opgehaald van <http://www.lerarenopleider.nl/velon/kennisbasis>.
- Swennen, A. (2012). *Van oppermeesters tot docenten hoger onderwijs. De ontwikkeling van het beroep en de identiteit van de lerarenopleiders*. [Academisch proefschrift]. Amsterdam: Vrije Universiteit.
- Vries, G., de (2004). *De opleiding van de christelijke onderwijzer: Het karakter van de protestants-christelijke onderwijzersopleidingen, in het bijzonder in Friesland 1880-1980* (Proefschrift). Ljouwert/Leeuwarden: Fryske Akademy.

086 - Zijn er grenzen aan formatief toetsen in de lerarenopleiding?

Desirée Joosten-ten Brinke¹, Rosa Bartman², Liesbeth Baartman³, Judith Gulikers⁴, Gerdineke Silfhout⁵

¹Open Universiteit, ²Fontys lerarenopleiding Tilburg, ³Hogeschool Utrecht, ⁴Wageningen University, ⁵SLO

Biografie

Prof. dr. Desirée Joosten-ten Brinke is hoogleraar 'Leren van volwassenen' bij de Open universiteit. In 2008 promoveerde zij op het proefschrift over het Erkennen van verworven competenties. Van 2010 tot 2020 was zij lector Kwaliteit van toetsen en beoordelen/Technology enhanced assessment bij Fontys lerarenopleiding in Tilburg, waarbij onderzoek naar de toetspraktijk van leraren en professionalisering van leraren centraal stond. Vanaf 2020 is zij decaan van de faculteit Onderwijswetenschappen aan de Open universiteit en is zij op dit moment verantwoordelijk voor de webinars en online cursussen voor het professionaliseren van leraren op het gebied van online onderwijs.

In het VO onderzoeken docententeams massaal wat formatief toetsen betekent voor hun lespraktijk en hoe het onderwijs formatief vormgegeven kan worden. Maar wat leren de studenten hierover tijdens de lerarenopleiding? In deze presentatie gaan we in op het beoogde, geplande en uitgevoerde curriculum ten aanzien van formatief toetsen.

In het leernetwerk 'Formatief evalueren in de lerarenopleidingen' bespreken we vraagstukken van lerarenopleidingen ten aanzien van formatief toetsen. Naar aanleiding van een onderzoek naar de manier waarop formatief toetsen is opgenomen in de kennisbases van de lerarenopleidingen, kwam naar voren dat het onduidelijk is hoe formatief toetsen gepositioneerd is in de curricula van de lerarenopleidingen.

Het doel van deze interactieve presentatie is onze bevindingen presenteren en inzicht krijgen in de aandacht die er is voor formatief toetsen in de lerarenopleidingen en de wijze waarop dit in de verschillende curricula wordt vormgegeven. De deelnemers kunnen daarbij van elkaar leren en geïnspireerd raken voor de verdere ontwikkeling van hun eigen curriculum.

096 - Levenlang ontwikkelen in regionale netwerken: de kracht van partnerschappen.

Joke Kiewiet-Kester¹, Edmée Suasso²

¹Han, ²Saxion

Samen Opleiden & Professionaliseren, RAP-projecten, bestuursakkoord flexibilisering lerarenopleidingen, kennisinfrastructuur

Biografie

Joke Kiewiet-Kester richt zich op onderwijsvraagstukken op het snijvlak van werkplekleren, samenwerken en professionaliseren. Als projectleider Netwerk Onderwijsprofessionals werkt ze aan het in kaart brengen, verbinden en stimuleren van de initiatieven tussen opleiding, werkplek en onderzoek in de brede educatieve regio Arnhem-Nijmegen.

Edmée Suasso werkt als lerarenopleider bij Saxion Enschede. Zij is programmaleider van Kennisnetwerk Lerende Leraren en Samen Opleiden Twente. Ze heeft ruime ervaring bij het opleiden en scholen van en met (aspirant) leraren en lerarenopleiders voor zowel primair- als voortgezet onderwijs.

Abstract

Er is veel gaande op het gebied van werven, opleiden, inductie, professionalisering en onderwijsonderzoek. We zien hierbij twee duidelijke richtingen: een verbreding naar levenlang ontwikkelen (LLO) en de focus op de regio. Samen moeten we zorgen voor genoeg blijvende, blijvend goede leraren. Maar wat is 'samen', wie is 'we' en hoe definieer je 'de regio'?

Voor het beantwoorden van deze vragen, denken we vanuit de partnerschappen SO&P. Daar is immers al sprake van een samenwerking tussen werkveld en lerarenopleidingen, veelal regionaal en gericht op meer dan alleen het opleiden. We illustreren dat aan de hand van het Kennisnetwerk Lerende Leraren (Twente) en het Netwerk Onderwijsprofessionals (Arnhem-Nijmegen).

Deze bijeenkomst is voor programmaleiders, managers, coördinatoren, geïnteresseerde lerarenopleiders en andere RAPpe gasten. Met elkaar bespreken we de gezamenlijke opdracht, kijken we hoe de verschillende initiatieven samen komen en elkaar versterken. Wie heeft welke rol en hoe kunnen we dat organiseren?

Actuele ontwikkelingen, parels en puzzels komen samen in een activerende bijeenkomst. Na afloop heb je kennis en inspiratie om in jouw regio de kracht van partnerschappen te waarderen en uit te bouwen.

Waarom deze presentatie goed past binnen het thema

Om de grote vragen rond kwaliteit en kwantiteit van leraren aan te vliegen, kunnen we niet anders dan over de grenzen van onze eigen organisatie te zoeken naar gezamenlijk belang en een concrete aanpak om daar werkelijk vorm aan te geven.

Lopende tekst

Er is veel gaande op het gebied van werven, opleiden, inductie, professionalisering en onderwijsonderzoek. We zien hierbij twee duidelijke richtingen: een verbreding naar levenlang ontwikkelen (LLO) en de focus op de regio. Samen moeten we zorgen voor genoeg blijvende, blijvend goede leraren. Maar wat is 'samen', wie is 'we' en hoe definieer je 'de regio'?

Voor het beantwoorden van deze vragen, denken we vanuit de partnerschappen SO&P. Daar is immers al sprake van een samenwerking tussen werkveld en lerarenopleidingen, veelal regionaal en

gericht op meer dan alleen het opleiden. We illustreren dat aan de hand van het Kennisnetwerk Lerende Leraren (Twente) en het Netwerk Onderwijsprofessionals (Arnhem-Nijmegen).

In deze bijeenkomst pendelen we tussen praktijk, theorie en beleidsafspraken.

De grens tussen 'opleiden tot' en 'werken als' leraar, wordt steeds meer fluïde. We laten ons niet weerhouden door de formele grenzen van onze eigen organisaties. Van leraren, lerarenopleiders en onderwijsonderzoekers verwachten we ook steeds meer dat zij over de grenzen van hun eigen klas, vakgebied of expertise heen de samenwerking zoeken. Daar gebeuren mooie dingen.

Gestimuleerd door beleidsafspraken uit verschillende gremia, moeten we zoeken naar de optimale, werkbare mix van leren op de werkplek, binnen huisacademies en in samenwerking met het opleidingsinstituut. En dat in een regionale structuur die passend is bij de uitdagingen waar we voor staan.

In Twente is in 2014 Kennisnetwerk Lerende Leraren gestart. In de regio Arnhem-Nijmegen werken we aan het Netwerk Onderwijsprofessionals. Genoemde netwerken zijn verschillend van opzet en in een verschillende ontwikkelfase. Wat overeenkomstig is, is het streven om samen vorm te geven aan professionaliseren, innoveren en verder leren. Opdat (aanstaande) leraren en lerarenopleiders zichtbaar goed toegerust en met werkplezier in het onderwijs komen en blijven werken.

Doel

- Inzicht in landelijke ontwikkelingen en beleidsafspraken;
- Uitwisseling over de focus op LLO en regio's; de betekenis daarvan voor de partnerschappen SO&P;
- Inspiratie om in de eigen regio (verder) te bouwen en de kracht van partnerschappen in te zetten in onze gezamenlijke zorg voor genoeg blijvende, blijvend goede leraren.

101 - Online lesson study

Siebrich de Vries¹, Floortje Goettsch², Wouter van Joolingen³, Sui Lin Goei⁴, Tijmen Schipper⁵, Anne Khaled⁶, Tom Coenen⁷, Sjors in 't Veld⁴

¹RUG, ²NHL Stenden, ³Universiteit Utrecht, ⁴VU, ⁵Hogeschool Windesheim, ⁶Hogeschool Utrecht, ⁷Universiteit Twente

Biografie

Siebrich de Vries is Lector Vitale Vakdidactiek bij NHL Stenden Academie VO & MBO en Universitair Docent bij de Rijksuniversiteit Groningen.

Floortje Goettsch werkt vanuit NHL Stenden als trainer/adviseur in het PO en VO.

Wouter van Joolingen is hoogleraar Didactiek van Wiskunde en Natuurwetenschappen aan de Universiteit Utrecht.

Sui Lin Goei is lector Onderwijsbehoeften in Inclusieve Leeromgevingen bij de Hogeschool Windesheim en Universitair Docent bij de LEARN! Academy van de VU.

Tijmen Schipper is associate lector Leven Lang Ontwikkelen bij Hogeschool Windesheim.

Anne Khaled is Hogeschooldocent bij het lectoraat beroepsonderwijs van de Hogeschool Utrecht.

Tom Coenen is vakdidacticus wiskunde aan de Universiteit Twente en docent wiskunde aan CSG Reggesteyn.

Sjors in 't Veld is docent-in-opleiding biologie bij de lerarenopleiding van de VU.

Als gevolg van COVID-19 kon lesson study niet meer worden uitgevoerd zoals gebruikelijk. Regulier doorloopt een docententeam een onderzoekscyclus in face-to-face meetings op locatie, observeert leerlingen live in een ontwikkelde onderzoeksles, en wordt daarbij begeleid door een procesbegeleider en/of een 'knowledgeable other'/expert. Het consortium Lesson Study NL (lessonstudynl.nl) heeft de uitdaging opgepakt om lesson study te vertalen naar een online format, waarbij de netgenoemde kenmerken zoveel mogelijk behouden blijven. Het consortium heeft de online lesson study vervolgens gezamenlijk uitgevoerd en deelt in een groepsgesprek de do's en dont's. U kunt daarbij ook uw eigen praktijkervaringen en – vragen met online lesson study, zowel als professionaliseringsaanpak met docenten op school als toegepast in de lerarenopleiding, inbrengen. De opgedane ervaringen kunnen ook post-COVID bijdragen aan een flexibeler inzet van lesson study.

115 - De relatie tussen praktijk, theorie en persoon handen en voeten gegeven vanuit het perspectief van leren op de werkplek!

Bob Koster¹, Tom Adams¹, Mieke van Dijk², Martin van der Plas³

¹Fontys Lerarenopleiding Tilburg (FLOT), ²Fioretti College Veghel, ³Scalda MBO / ZAOS Opleidingschool

Biografie

Bob Koster is van oorsprong docent maatschappijleer. In zijn tijd als docent heeft hij veel aanstaande en beginnende leraren begeleid. Hij heeft jarenlang ervaring als lerarenopleider aan de Universiteit Utrecht. Na zijn promotie werd hij lector eerst bij Interactum en de laatste acht jaar bij de Fontys Lerarenopleiding waar zijn thema was 'werkplekleren'. Hij geeft ook trainingen aan lerarenopleiders met als focus 'opleidingsdidactiek', het verbinden van theorie en praktijk, leren van ervaringen en contextleren bevorderen.

Tom Adams is instituutsopleider bij de Fontys Lerarenopleiding in Tilburg en lid van de kenniskring van het lectoraat 'Werkplekleren'. Hij heeft veel ervaring met het opleiden van aanstaande leraren, zowel bachelors als masterstudenten. Op dit moment doet hij promotie onderzoek naar het leren van aanstaande leraren van competenties op het gebied van klassenmanagement op de werkplek. Recentelijk verscheen het artikel 'Student teachers' classroom management during the school internship'.

Mieke van Dijk is schoolopleider bij het Fioretti College in Veghel en lid van de kenniskring van het lectoraat 'Werkplekleren'. Ze heeft veel ervaring met het opleiden van aanstaande leraren op de werkplek en begeleiding van leraren tijdens hun inductiefase op het Fioretti. Zij deed praktijkonderzoek naar thema's als Boundary Crossing, werken vanuit positieve ervaringen en het verbinden van Theorie en praktijk. Zij geeft regelmatig workshops aan school- en instituutsopleiders over Samen Opleiden.

Martin van der Plas is schoolopleider bij Scalda (het ROC van Zeeland) en lid van de kenniskring van het lectoraat 'Werkplekleren'. Hij heeft veel ervaring met het opleiden van aanstaande leraren op de werkplek van het mbo. Daarbij gaat het zowel om het opleiden van pdg trajecten als het opleiden van tweede graads studenten en begeleiding van master studenten. Hij deed praktijkonderzoek naar thema's als 'het gebruik van betekenisvolle ervaringen van studenten' en 'de organisatie van transferdagen'.

Het daadwerkelijk samen opleiden waarin schoolopleiders en instituutsopleiders een gelijkwaardige inbreng hebben, vraagt om goeddoordachte opleidingsinhouden en aanpakken die in samenwerking tot stand zijn gekomen. In de workshop willen we de inzichten delen die vanuit kleinschalig praktijkonderzoek door lerarenopleiders. Door instituuts- en schoolopleiders zijn in duo's in intensieve samenwerking aspecten van het samen opleiden onder de loep genomen. Aspecten van samen opleiden die aan bod zullen komen zijn: (1) vormen van leren die plaatsvinden, zoals 'transferdagen' en 'crosslabs'; (2) inhouden die door aanstaande leraren geleerd moeten worden zoals het omgaan met klassenmanagement en hoe dat efficiënt kan gebeuren; (3) de persoonlijke kenmerken die studenten helpen om de wereld van het opleidingsinstituut en de werkplek met elkaar te verbinden en (en) 4 een methodiek die het 'contextleren', dé kracht van werkplekleren, helpt te verdiepen. We zullen aangeven dat de verbindende kern tussen deze aspecten is het leggen van een relatie tussen theorie, praktijk en persoon van de leraar. Door deze relatie te leggen worden instituutsinhouden, praktijkervaringen en de ontwikkeling van de beroepsidentiteit expliciet met elkaar in verband gebracht. Deze verbinding geldt als paraplu voor de vier praktijkonderzoeken en zal zowel aan het begin van de workshop uitgewerkt worden als aan het eind van de workshop als algemeen kader worden gebruikt om conclusies te trekken.

118 - Expeditie Lerarenagenda: Over het ontwikkelen van adaptief vermogen van studenten in de lerarenopleiding

Expeditie Lerarenagenda Expeditie Lerarenagenda¹, Wouter Schenke², Monika Louws³, Martine van Rijswijk³, Patricia Brouwer⁴, Amber Walraven⁵, Bregje de Vries⁶, Marieke van der Pers⁷

¹Oberon, ²Kohnstamm Instituut, ³Universiteit Utrecht, ⁴Hogeschool Utrecht, ⁵Radboud Universiteit, ⁶Vrij Universiteit, ⁷Rijksuniversiteit Groningen

Biografie

De sprekers maken onderdeel uit van het project 'Expeditie Lerarenagenda 2020-2023 welke onderzoek doet naar adaptief vermogen in navigeren naar toekomstbestendig leraarschap. Het project wordt uitgevoerd door zeven onderzoekers die werkzaam zijn bij verschillende organisaties. Meer informatie over dit project: www.expeditielerarenagenda.nl

Abstract

In deze sessie verkennen we of en hoe lerarenopleidingen aandacht besteden aan het ontwikkelen van adaptief vermogen bij hun studenten. Adaptief vermogen speelt een belangrijke rol bij het kunnen navigeren in binnen het beroep het leraarschap welke continue aan verandering onderhevig is. Dit vraagt van de leraar om bewust te kunnen anticiperen en reageren op ontwikkelingen die vanuit de maatschappij, binnen de school of in de klas op hem/haar afkomen. In de sessie komen we tot een beeld van de manieren waarop lerarenopleidingen aandacht besteden aan de bewustwording en ontwikkeling van adaptief vermogen van studenten/leraren in opleiding. Na afloop van het congres delen we dit beeld graag met de deelnemers aan de conferentie via www.expeditielerarenagenda.nl.

Korte beschrijving

In lerarenopleidingen ligt de nadruk vaak op het opleiden van een leraar die op een veelzijdige manier in een specifieke context/onderwijssector kan werken. In toenemende mate is het van belang dat leraren kunnen functioneren en navigeren in een veranderlijke en meer diverse context. In deze sessie willen we bespreken of en hoe het adaptief vermogen van leraren binnen de opleiding aangesproken en ontwikkelt kan worden zodat zij zelfbewust mee kunnen bewegen met diverse ontwikkelingen, zoals bijvoorbeeld de discussie over verschuivende beroepsbeelden welke momenteel aan de orde is.

Praktijk van waaruit ingediend

De sessie wordt verzorgd door de expeditieleden van de NRO Expeditie Lerarenagenda dat van 2020 tot en met 2023 onderzoek doet naar facetten van veelvormigheid en adaptief vermogen in leraarschap op micro-, meso, en macroniveau van het onderwijsveld. Het eerste jaar van de expeditie is gericht op het beschrijven van praktijkvoorbeelden van adaptief vermogen binnen het thema veranderend beroepsbeeld en deze verklaren met behulp van onderliggende kenmerken en mechanismen in onderwijsprofessionals zelf en in de contexten waarin zij werken.

Onderwerp

In de sessie staat het begrip adaptief vermogen centraal. Een relevant begrip omdat onderwijs en leraarschap steeds meer onderhevig zijn aan ontwikkelingen die veelvormigheid binnen het beroep in de hand werken. Denk bijvoorbeeld aan het veelzijdige beroepsbeeld van de leraar, diversiteit aan onderwijsconcepten en -praktijken, en vele routes naar leraarschap. Onder adaptief vermogen wordt verstaan 'het vermogen om te anticiperen en reageren op ontwikkelingen, vooruit te kijken naar de invloed daarvan op onderwijs en leraarschap, en daarin zelfbewuste keuzes maken'. Adaptief vermogen vraagt om vaardigheden om geïnformeerd te zijn over ontwikkelingen, zelfbewust afwegingen te maken en vaardigheden om bestaand gedrag wel of niet te behouden of aan te

passen. In de sessie verkennen we met elkaar hoe het huidige curriculum van de lerarenopleidingen is afgestemd op bewustwording en het stimuleren van adaptief vermogen van studenten/leraren in opleidingen en welke mogelijkheden er zijn om dit te ontwikkelen zodat ze zich in de praktijk beter kunnen verhouden tot diverse contexten en ontwikkelingen in de maatschappij, binnen de school, het team of de klas.

Context

Wij richten ons in de sessie op de context van de lerarenopleiding. We verkennen de vraag in hoeverre lerarenopleidingen studenten opleiden tot leraren die zicht hebben op de veelvormigheid van het leraarschap en hier bewust op kunnen reageren waardoor ze in staat zijn zich te verhouden tot de diverse aspecten en ontwikkelingen binnen het leraarsberoep.

Doel

Deze verkenning maakt deel uit van een driejarig onderzoek naar toekomstbestendig leraarschap. In dit onderzoek buigen we ons over de vraag hoe te komen van veelvormigheid van het beroep als gegeven naar adaptief vermogen als vaardigheid. Met deze sessie hebben wij expliciet tot doel lerarenopleiders aan het woord te laten en hun 'good examples of practices' te delen en verzamelen, die de start kunnen zijn van verder onderzoek.

Organisatie workshop

We starten de sessie met een inleiding (15 minuten) waarin we de begrippen veelvormigheid van het leraarschap en adaptief vermogen toelichten. Vervolgens verkennen we in parallele gesprekken (+- 20 minuten) de vraag: wat doen lerarenopleidingen om adaptief vermogen bij leraren in opleiding inzichtelijk te maken en te ontwikkelen? In break-out rooms bespreken deelnemers: (1) voorbeelden van manieren waarop lerarenopleidingen in hun curriculum aandacht besteden aan de bewustwording van adaptief vermogen van leraren in opleiding, (2) mogelijkheden om dit (verder) te ontwikkelen. In de nabespreking (15 minuten) inventariseren we het totaalbeeld van adaptief vermogen in lerarenopleidingen dat in de sessie is ontstaan. Dit totaalbeeld wordt na afloop van de conferentie gedeeld met de deelnemers en andere belangstellenden via www.expeditielerarenagenda.nl.

154 - Digitaal internationaliseren op de pabo/lerarenopleidingen!

Sushama Doebri¹

¹Nuffic

Biografie

Sushama Doebri is Project Coordinator van het programma Europese programma eTwinning in Nederland.

interculturele vaardigheden / internationalisering / online samenwerking

Abstract

De lerarenopleiders hebben de taak de nieuwe generatie leraren op te leiden. Samenwerking, communicatie en creativiteit is belangrijker dan ooit. Door eTwinning worden studenten betere leraren! De landsgrenzen vervagen en er wordt in het bedrijfsleven steeds meer internationaal samengewerkt. De studenten en leerlingen krijgen mee wat écht belangrijk is in het leven. Je werkt digitaal samen met docenten, studenten en leerlingen uit het buitenland via de veilig, afgeschermd website van eTwinning. Zo komen zij in contact met elkaar en communiceren daarbij in het Engels. Er worden projecten opgestart waar het doel en de activiteiten centraal staan. Dit kunnen activiteiten zijn in alle soorten vakgebieden. Met je partnerschool maak je een lessenplan; Wat willen we van elkaar leren? En hoe gaan we dit doen? De resultaten worden gedeeld in de vorm van verslagen, foto's en filmpjes.

Presentatie

Na deze presentatie zullen de lerarenopleiders naar 'buiten lopen' met een hoofd vol ideeën en een direct uit te voeren project. Ze worden geïnspireerd met voorbeelden die zij met hun studenten kunnen doen, maar ook de studenten met hun stageklassen!

Praktijk van waaruit ingediend

Het wordt steeds belangrijker om met de lerarenopleiding aan internationalisering te doen. Studiereisjes en buitenlandse stages zijn voor veel lerarenopleidingen heel normaal. Maar wat als studenten hier niet voor kiezen? Of daar de mogelijkheden niet voor hebben? Of wat als de student niet de juiste doelen wist te behalen tijdens de buitenlandse ervaring? én nog belangrijker, wat als het door Corona nog heel lang niet mogelijk is om fysiek ergens naar af te reizen? Daarvoor is eTwinning een geweldige oplossing. Met deze tool binnen Internationalisation@home kunnen studenten en docenten tóch een waardevolle, internationale ervaring opdoen, zonder ervoor naar het buitenland te gaan.

Onderwerp

Het 'eTwinning for future teachers' netwerk is een drukbezocht Europees netwerk met meer dan 300 actieve docenten op een lerarenopleiding in 40 landen, op zoek naar een partner om online samenwerking mee op te zetten.

Context

eTwinning is een veilig online platform waar 44 landen aan mee doen om online samenwerkingen tussen docenten te stimuleren. Via eTwinning kan er laagdrempelig contact gelegd worden met leerkrachten en docenten uit het buitenland, waarna er een mooie samenwerking ontstaat. Tijdens deze samenwerking wordt er gewerkt in de Twinspace; een beveiligde online samenwerkingsplek waar bestanden, filmpjes etc. met elkaar gedeeld kunnen worden. En dit alles in een AVG-proof omgeving. Docenten, studenten en leerlingen kunnen hier overzichtelijk documenten met elkaar delen (zoals afbeeldingen, video's, presentaties enz), met elkaar praten via de chatbox en zelfs een

live meeting plannen waarbij alle partijen in beeld kunnen. 'eTwinning for future teachers' is voor docenten die hun huidige curriculum nét iets anders willen inzetten, waarbij er een veel hogere betrokkenheid en impact heeft. eTwinning doe je er niet 'bij', maar 'in plaats van'!

Doel

Het doel van deze presentatie is docenten van een lerarenopleiding laten ervaren dat een internationale ervaring ontzettend makkelijk en waardevol is.

159 - Samen reflecteren en leren: tool voor kwaliteitsontwikkeling samen opleiden en professionaliseren

Carla Reijnierse¹, Myrte Legemaate²

¹Opleidingsschool Passie voor Leren, ²HAN - Instituut voor Leraar en School (nu: Avans Hogeschool)

Biografie

Carla Reijnierse is werkzaam als projectleider van de opleidingsschool Passie voor Leren.

Myrte Legemaate is werkzaam als senior onderwijskundig adviseur bij Avans Hogescholen en promoveert op een onderzoek naar kwaliteitscultuur in het hoger onderwijs.

Abstract

Opleidingsschool Passie voor Leren heeft een zelfevaluatieinstrument ontwikkeld op thema's die gezamenlijk de kwaliteit van samen opleiden inzichtelijk maken. **Doel** van de tool is om zicht te krijgen in waar je staat als school en te verwoorden waar je naartoe wilt. Daarnaast biedt het op het niveau van het partnerschap zicht op de sterke punten en ontwikkelpunten van het partnerschap evenals de parels binnen het partnerschap die benut kunnen worden om van en met elkaar te leren. De tool is adaptief en sluit daarmee, per thema, aan bij de fase van ontwikkeling van de school. Dit om vanuit de sterke punten volgende stappen te verkennen in de unieke context van de school. Door de multidisciplinaire aanpak met doe-opdrachten creëren we ter plekke een concreet beeld van wat en hoe wij nu werken. Dat biedt een concrete basis om met elkaar te reflecteren en vervolgstappen te verkennen. Door het aanreiken van reflectiekaarten worden betrokkenen uitgedaagd om zich naar de volgende fase te ontwikkelen.

Door de aanpak realiseren we gezamenlijk betekenisgeving en collectief inzicht en eigenaarschap in waar we staan en waar we naartoe willen. Dit gesprek levert veel inzichten op voor alle betrokkenen en geeft veel energie!

Korte beschrijving

We werken grensoverschrijdend qua rollen en organisaties. We brengen sterke punten en ontwikkelpunten in kaarten aan de hand van concrete "doe-opdrachten". Daarbij vervagen de grenzen en geven we gezamenlijk betekenis aan de gedeelde bedoeling en verkennen we volgende stappen, passend in de unieke context.

Praktijk van waaruit ingediend

De tool is ontwikkeld binnen de opleidingsschool Passie voor Leren, het samenwerkingsverband van scholen in de regio Uden & Nijmegen, de Radboud Docentenacademie, HAN-ALO, HAN masters en HAN Instituut voor Leraar en School.

Methode

De tool is een zelfevaluatieinstrument dat in één dagdeel in een multidisciplinaire groep van betrokkenen bij een opleidingsschool (werkplekbegeleiders, schoolopleiders, onderzoeksbegeleiders, instituutopleiders, schoolleiders, coaches, studenten en startende collega's) middels "doe-opdrachten" het gesprek faciliteert over wat we samen willen bereiken en waarom, hoe het nu gaat en waar we naartoe willen.

Behalve dat we de tool jaarlijks inzetten op de scholen binnen het partnerschap met als doel om kwaliteitsontwikkeling op de scholen te ondersteunen, gebruiken we de tool ook als "nul-meting" bij scholen die willen toetreden tot het partnerschap.

De opbrengst van de tool geeft alle scholen, ook de toetreders, input voor hun ontwikkelplan middels inzicht in sterke punten, ontwikkelpunten, duiding van waar men nu staat per thema en gezamenlijke duiding waar we per thema naartoe willen. Door de aanpak van het tool wordt een

stevige basis gelegd voor de daadwerkelijke uitvoering van het ontwikkelplan door gezamenlijk betekenisgeving en het opgebouwde draagvlak/eigenaarschap.

Thema's in de tool

- Visie en commitment samen opleiden
- Gedeeld leiderschap en doelrealisatie
- Kwaliteitsontwikkeling
- Samen leren en professionaliseren
- Opleidingscurriculum
- Verbinden van theorie, praktijk en persoon
- Contextrijke leeromgeving
- Toetsing en feedback
- Professionele identiteit
- Onderzoekende houding en onderzoekend handelen

Context

De tool wordt ingezet in de context van opleidingsscholen ten behoeve van de kwaliteitsontwikkeling van samen opleiden en professionaliseren. Hierbij streven we naar een kwaliteitscultuur: collectief eigenaarschap voor de kwaliteit van het samen opleiden en professionaliseren en continu verbeteren.

Doel van de workshop

In de workshop starten we met een korte inleiding over de tool: de doelen, thema's en werkwijze. Daarna gaan we individueel of in duo's aan de slag met een van de thema's uit de tool. Vervolgens voeren we het gesprek over wat men heeft ervaren, welke toepassingen men ziet van het instrument in de eigen context.

162 - Online spelvormen om communicatie in de klas te verbeteren

Edith de Vries¹

¹NHL Stenden

Biografie

Edith de Vries is van oorsprong docent Engels. Inmiddels al jaren lerarenopleider en coördinerend instituutopleider van de FROSK.

Expertise: onderwijsontwikkeling, vakdidactiek, Stevig voor de Klas, fysiek coachen, ervaringsleren, assessments. Inspiratie!

In deze inspiratiesessie doe je een aantal online werkvormen met trainingsacteurs om communicatietechnieken te oefenen, bijvoorbeeld Feedback geven. Je hoeft niet bang te zijn dat je flaters slaat ten overstaan van al je professionele collega-lerarenopleiders. Het zijn werkvormen waarin de veiligheid, het plezier, het spel en het leren voorop staan. Je hoeft niet te kunnen acteren en je hoeft ook niet 'het goede' te doen. Kom maar en probeer.

De werkvormen worden ook gebruikt in de trainingen Stevig voor de Klas. Dat zijn fysieke trainingen die we aan studenten aanbieden op de NHL Stenden Hogeschool. Aan de ene kant gaat het in die trainingen om lichaamsbewustzijn te creëren en daarmee de aanwezigheid te vergroten voor een groep. Aan de andere kant gaat het ook om communicatie-vaardigheden oefenen. Dit kan met en zonder (opgeleide) trainingsacteurs.

167 - LOB de rode draad van het onderwijs

Douwe van der Hucht¹

¹Expertisepunt LOB

Biografie

Werkzaam bij het Expertisepunt LOB als projectadviseur vanuit het hbo en daarnaast werkzaam bij de hogeschool van Arnhem en Nijmegen als beleidsadviseur bij het programma van aansluiting.

Expertisepunt LOB - <https://www.expertisepuntlob.nl/>

Douwe van der Hucht - <https://www.linkedin.com/in/douwe-hucht-van-der-13454324/>

De VO-raad en de MBO-raad en de VH vinden het van belang dat LOB/SLB expliciet meegenomen wordt in de concrete uitwerking van een aantal actuele beleidsontwikkelingen en thema's. Tot juni 2022 is er een extra impuls gericht op het verbeteren van de overgang en doorstroom van het vo naar het mbo en van vo/mbo naar het hbo. Vanuit dit perspectief zou het goed zijn wanneer toekomstige opleiders tijdens de studie, ervaringen opdoen met het LOB/SLB vaardigheden. Dit past daarnaast ook bij de landelijke uitgangspunten vanuit de overheid om leerlingen/ studenten beter te begeleiden naar een volgende stap. Daarnaast hebben de NVS-NVL en VvSL een standpunt ten aanzien van het vervolg van Curriculum.nu uiteengezet in een position paper. Zij pleiten daarin voor een ontwikkelteam voor LOB, dat kan dienen als vliegwiel voor de implementatie van LOB in de vervolgfasen van Curriculum.nu.

Middels een korte uitleg van wat LOB kan inhouden en praktische voorbeelden, wordt er onderzocht en besproken waarom LOB op de lerarenopleiding hoort/ zou kunnen horen, vanuit verschillende doelgroepen en niveaus. Hiermee is het uiteindelijke doel om tijdens de workshop te verkennen en te onderzoeken welke competenties docenten zich eigen moeten maken om leerlingen/studenten te kunnen begeleiden in LOB en antwoord vinden op de vraag: Wat betekent dit voor mijn lerarenopleiding?

Onderliggende vragen hierbij

- Wat vraagt dit van leerkrachten en docenten?
- Hoe kan het bijdrage aam ontschoten?
- Welk beroep doet dat op de professionaliteit en autonomie van leerkrachten en docenten?
- Hoe kunnen we onszelf en leerkrachten en docenten opleiden tot wendbare onderwijsprofessionals?

Wat zie jij als de belangrijkste rol van een leerkracht? (je mag twee woorden invullen)

Press 5 to show image

Parallelsessies ronde 3

003 - 'Teamplayers' Evaluatieonderzoek naar het project 'Co-teaching in het kunstonderwijs'

Ellen van Hoek¹

¹Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten

Biografie

Ellen van Hoek is afgestudeerd aan de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten en is werkzaam als onderzoeker, musicus en docent. Zij heeft diverse onderzoeken uitgevoerd op het gebied van kunst- en muziekeducatie onder andere in samenwerking met het lectoraat Kunsteducatie van de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten. Zij publiceerde onder andere over leerlijnevaluatie, co-teaching, muziek met kwetsbare ouderen en beoordeling in muziek.

Abstract

Teamplayers, co-teaching in het kunstonderwijs in het primair onderwijs is de verslaglegging van onderzoek naar een pilotproject waarin docentopleiders van de kunstvakdocentopleidingen van de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten (AHK) en de pabo van de Hogeschool van Amsterdam (HvA) samenwerkten aan de vormgeving van een lesmodule gebaseerd op 4CO-teaching. Pabostudenten en kunststudenten theater, dans en beeldend leerden samen kunstlessen voor het basisonderwijs te ontwerpen en uit te voeren. 4CO-teaching is een methodiek waarbij alle partijen een gedeelde verantwoordelijkheid nemen voor zowel het ontwerp, de uitvoering, de debriefing als de reflectie op de lessen en zo de onderlinge samenwerking verbeteren om het onderwijs te verbeteren. Om dit project te evalueren zijn het ontwerp en de uitvoering onderzocht vanuit de visie van de verschillende docentopleiders van de AHK/ HvA en de studenten. Met het onderzoek wilden we meer inzicht krijgen in de opbrengsten en de uitdagingen van een dergelijke samenwerking en kijken waar de module verbeterd kan worden. De bevindingen zijn relevant voor zowel de opleidingsinstituten als de aankomende kunstvakdocenten en groepsleerkrachten die co-teaching in het kunstonderwijs (moeten) gaan toepassen.

Korte beschrijving

Docentopleiders van de Pabo Hogeschool van Amsterdam zijn samen met docentopleiders van de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten (beeldend, dans en theater) aan de slag gegaan om een gezamenlijke kunstles-stagemodule vorm te geven. Studenten in duo's vanuit beide instituten ontwierpen een aantal lessen en voerden deze uit in het PO.

Lopende tekst

Docentopleiders van de Pabo Hogeschool van Amsterdam samen met docentopleiders van de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten in de richtingen beeldend, dans en theater, aan de slag gegaan om een gezamenlijke kunstles-stagemodule vorm te geven. De inzet daarbij was dat studenten in gecombineerde duo's van een pabo-student en een kunstdocent-student samen een aantal kunstlessen voor het primair onderwijs zouden ontwerpen om ze vervolgens ook samen uit te voeren. Het achterliggende idee, is dat samenwerking tussen de verschillende opleidingsinstituten zorgt voor kennisdeling, kruisbestuiving en een beter begrip van de verschillende werelden en hun taal.

Vanuit de literatuur is gezocht naar de kernpunten van deze aanpak: wat zijn opvattingen over co-teaching, hoe is de rol van peerlearning in het hoger onderwijs, en wat weten we van processen die zich afspelen op de grenzen tussen kennisgebieden, de zogenaamde 'boundaries, en boundary crossings?

Het onderzoek richt zich op de vragen in hoeverre zowel de docentopleiders als de studenten zelf voordelen en/of problemen ervaren bij het ontwerpen en uitvoeren van de module en de kunstlessen in het PO.

Het team van docentopleiders heeft de module vormgegeven in fases voor kennismaking en introductie, gezamenlijk ontwerpen en gezamenlijke uitvoering. Er zijn diverse instrumenten geformuleerd die de studenten ondersteunen samen gericht te reflecteren op het verloop van de lessen en tot slot is er een bijeenkomst waar de studenten duo's opgedane ervaringen aan elkaar presenteren en zo kunnen uitwisselen.

Voor het onderzoek zijn er gegevens verzameld door onder andere observatie van bijeenkomsten en lessen, interviews met docentopleiders en analyse van de diverse verslagen, opnames en presentaties door de studenten.

Uit dit evaluatieonderzoek zijn een aantal aanbevelingen en verbeterpunten geformuleerd die een toekomstige implementatie van deze module in het curriculum van de betrokken opleidingen ondersteunen.

De docenten zagen bij de meeste studenten een grote ontwikkeling, vooral in de fase van co-teaching en co-reflectie, minder in de fase van co-planning. De studenten maken door co-teaching kennis met elkaar en de diverse opvattingen over het onderwijs. Ze worden daardoor meer uitgedaagd om hun eigen ideeën en kennis over het vakgebied onderling te communiceren. Doordat er een collectieve verantwoordelijkheid is, worden beiden gedwongen de eigen leerbehoefte te onderkennen en deze in te vullen

Veel studenten hebben aangeven dat ze het traject een hele rijke ervaring hebben gevonden. Bij het uitvoeren zijn ze samen aan de slag gegaan en leerden in de praktijk van en door elkaar. Naarmate de teams beter op gang kwamen en de eerste strubbelingen overwonnen zijn werd de samenwerking, naar de ervaring van diverse teams, steeds organischer.

Een overkoepelende conclusie is dat co-teaching, tot op heden vooral toegepast in zaakvakken, ook voor kunstlessen een vruchtbare uitwisseling kan opleveren, juist omdat partners bij deze vakken traditioneel vanuit een andere kijk op klassendynamiek en lesplanning werken.

Een dergelijk project, waarbij meerdere instituten en PO scholen betrokken zijn, is een logistieke uitdaging. Bij de ontwikkeling en uitvoering van de module bepalen roosters en curricula de uiteindelijke invulling. Dit is niet altijd de meest ideale invulling. Wat zijn de ervaringen van de toehoorders?

019 - (Op) Weg met de vakgroep – Ontschotten van vakken via de liefde voor het vak

Johan Ardui¹, Tobias Frenssen¹

¹Hogeschool UCLL

Biografie

Johan Ardui en Tobias Frenssen zijn als vakdidactische onderzoekers verbonden aan de Expertisecel Art of Teaching van de Hogeschool UCLL (Vlaanderen, België). Hun onderzoeksfocus richt zich op de praktijk van de leraar, de liefde voor het vak en de inzet van de vakdidactiek.

Abstract

Een grootschalige onderwijshervorming in Vlaanderen biedt iedere secundaire school vanaf 1 september 2019 de mogelijkheid om zélf de hokjes tussen vakken te doorbreken en vakken te clusteren in tijdelijke en/of permanente projecten. Deze keuze stelt de leraren maar ook de lerarenopleidingen voor grote uitdagingen. Enerzijds wordt de leraar immers opgeleid tot het geven van een welbepaald vak; anderzijds zal dit vak niet altijd meer als afgebakende curriculumteit te herkennen zijn. Met een driejarig onderzoeksproject binnen hogeschool UCLL onderzoeken we precies deze spanning. Hoe studenten opleiden tot gepassioneerde vakleerkrachten en hen tegelijk toerusten met een voldoende brede kijk op vakken en inhouden. Voor deze onderzoeksvraag laten we ons uitdagen door de concrete schoolpraktijk: we lopen verschillende trajecten team-teaching met vakgroepen en gaan op zoek naar ontwerpstrategieën die de spanning tussen vakken en hun 'ontschotting' respecteren en vooral: tot de inzet kunnen maken van een krachtig experimenteel vakdidactisch traject.

Tijdens de presentatie geven we een inzicht in de geclusterde onderwijssituatie van het Vlaams voortgezet onderwijs, verduidelijken we de uitdagingen waarvoor lerarenopleidingen staan en bieden we een inkijk in het onderzoeksproject dat via trajecten met vakgroepen zoekt naar mogelijke antwoorden en hun relevantie voor het opleiden van leraren.

Korte beschrijving

Presentatie van een onderzoeksproject dat de liefde voor het vak inzet om vakdidactische mogelijkheden van interdisciplinaire projecten in het voortgezet onderwijs samen met vakleraren te verkennen. Met vakgroepen wordt een proces aangegaan om de grenzen van het vak op te zoeken en verbindingen met andere vakken te leggen. Passie verzekerd!

Praktijkvraag en inleiding

In het Vlaams voortgezet onderwijs krijgen scholen sinds 1 september 2019 de vrijheid om zélf de schotten tussen vakken te doorbreken en vakken te clusteren in tijdelijke en/of permanente projecten. Deze keuzevrijheid bezorgt de lerarenopleiding veel kopzorgen. Studenten worden immers opgeleid tot een vakleraar in één of meerdere onderwijsvakken, terwijl de kans bestaat dat diezelfde vakken niet langer herkenbaar zullen blijven in het curriculum van scholen.

Onderzoeksvraag

Hoe kunnen we de vakgerichte benadering van de leraar in het voortgezet onderwijs inzetten als een succesvol uitgangspunt voor het ten volle realiseren van clusterprojecten (een clustering van vakken) via teamteaching in zowel het voortgezet onderwijs als de lerarenopleiding?

Theoretisch kader

Auteurs van theoretische bronnen die tijdens de presentatie aangehaald worden, zijn Jan Masschelein, Jacques Rancière & Elizabeth Ellsworth. Daarnaast werken we met theoretische bronnen inzake teamteaching. De spanning die deze bronnen oproepen, is deze tussen de vakgerichte focus van de vakleraar en de vakoverschrijdende dynamiek die team-teaching lijkt op te roepen. De praktijk leert dat deze spanning vaak met efficiënte didactische strategieën wordt aangepakt. Hiermee wordt vaak bedoeld: zoeken naar manieren waarop de leraar flexibel en constructief zijn vak kan loslaten en op die manier kan antwoorden op verschillende vakoverschrijdende tendensen. Onze onderzoekshypothese omarmt de open exploratieve houding van de leraar alsook het pleidooi om leerkrachten niet op te sluiten in een geïsoleerd vakjargon, maar vertrekt vanuit een andere uitgangspunt: de onvoorwaardelijke liefde van de leraar voor zijn vak. We veronderstellen dat het leraarschap leeft van deze liefde en dat het omarmen ervan een dynamiek op gang kan brengen die de vakleraar tot bij de grenzen van zijn vak kan brengen en tot bij een zinvolle samenwerking met andere vakken.

Methode

Om dit te onderzoeken laten we ons uitdagen door de concrete schoolpraktijk. Via etnografisch onderzoek gingen we in verschillende scholen aan de slag. Als praktijkonderzoekers gingen we op weg met verschillende vakgroepen en volgden hun poging om via team-teaching voorbij het eigen vak samen te werken in geclusterde projecten. Samen zoeken we naar relevante ontwerpstrategieën die de spanning tussen vakken en hun 'ontschotting' respecteren en tot de inzet maken van een krachtig experimenteel vakdidactisch traject. Met deze projectresultaten gaan we uiteindelijk ook aan de slag in onze eigen lerarenopleiding en proberen we studenten te laten worstelen met diezelfde spanning.

Resultaten

Tijdens de onderzoekspresentatie geven we een inkijk in het projectverloop. We benoemen de veranderingen in het Vlaams voortgezet onderwijs en bespreken de uitdagingen voor de lerarenopleidingen die in het licht daarvan komen bovendrijven. We brengen verslag uit van de experimentele trajecten die we in scholen hebben ontwikkeld en laten op basis daarvan zien hoe de liefde voor het vak een bruikbaar vertrekpunt kan zijn, ook voor de vraag naar het verleggen van grenzen binnen en buiten het vak. We laten zien hoe een verdiepte blik in het vak kan leiden tot een verbreding van het vak tot over de eigen grenzen van het vak heen.

Discussiepunt

Wat is de plaats van de vakleraar in een geclusterde schoolpraktijk?

022 - Who's got the power? Over machtsrelaties in de lerarenopleiding

Monique Leygraaf¹, Hanneke Jones²

¹Hogeschool iPabo, ²Newcastle University

Biografie

Monique Leygraaf is senior-onderzoeker en opleider aan Hogeschool iPabo in Amsterdam/Alkmaar. Het domein van haar onderwijs en onderzoek is 'Diversiteit & Kritisch Burgerschap. Daarbinnen is zij vooral geïnteresseerd in vraagstukken met betrekking tot (opleidings)onderwijs met het oog op Social Justice; macht en machtsrelaties; privileges en positionaliteit; en pluralisme.

Abstract

Deze dialoog wil niet zozeer de aanstaand leraren maar de lerarenopleiders zélf (en andere professionals die betrokken zijn bij het opleiden van leraren) uitdagen over grenzen heen te kijken door in gesprek te gaan over een thema dat buiten Nederland wellicht meer aandacht krijgt dan binnen Nederland: machtsrelaties binnen de lerarenopleiding. Het opleiden van leraren is geen neutrale activiteit maar kent ook politieke aspecten, ook al worden deze niet altijd benoemd. Ook opleidingen zijn plekken waar structurele ongelijkheden die in de samenleving bestaan onbewust en onbedoeld voortgezet kunnen worden waarmee groepen mensen die in de samenleving macht hebben deze macht via het onderwijs zien toenemen ten koste van groepen die minder of geen macht hebben (Cochran-Smith, 2004). En hoewel de samenleving in cultureel en etnisch opzicht steeds meer divers wordt waardoor er in steeds meer wijken en steden in Nederland nauwelijks nog sprake is van een meerderheidsgroep (superdiversiteit), hebben de diverse minderheidsgroepen die zo ontstaan niet automatisch ook dezelfde macht en zeggenschap in onze samenleving. In deze dialoog willen we gezamenlijk verkennen welke beelden er leven over het onderwerp 'machtsrelaties in de lerarenopleiding' bij lerarenopleiders, schoolopleiders en andere betrokkenen bij het opleiden van leraren.

Korte beschrijving

De presentatie past goed binnen het thema van het congres door het grensverleggende karakter van het thema en de ruimte om ervaringen en ideeën te delen. Met het centraal stellen van dit in Nederland niet boven aan de agenda staande onderwerp worden opleiders uitgedaagd 'out-of-the-box' te denken.

Praktijk van waaruit geschreven

Dit voorstel is geschreven vanuit de Research and Development Community Education for Social Justice, Equity and Diversity van de ATEE. Deze onderzoeksgroep houdt zich vanuit internationaal perspectief al jaren bezig met vraagstukken rond macht en machtsrelaties in de lerarenopleiding, en stelt dit jaar de vraag centraal hoe professionals die betrokken zijn bij het opleiden van leraren (aanstaand leraren, opleiders, schoolopleiders ect) denken over dit onderwerp.

Onderwerp

Macht kan gezien worden als een mogelijkheid en als een probleem. Enerzijds kan macht een drijvende kracht zijn achter veranderingen. Anderzijds kan het een vernietigende kracht zijn die leidt tot ongelijkwaardigheid en onderdrukking.

Er zijn verschillende niveaus te onderscheiden waarop macht een rol speelt:

- Micro niveau: de klas, interpersoonlijke relaties
- Meso niveau: opleidingsinstituten en scholen, educatieve organisaties
- Macro niveau: nationale en internationale systemen

Theoretisch kader

Apple (2019) onderstreept dat structuren van machtsongelijkheid zo diep geworteld in een samenleving kunnen zijn, dat ze onbewust en ongewild een stempel drukken op de manier waarop mensen hun wereld 'zien' en op het 'gezond verstand' waarmee mensen beoordelen wat in een concrete context geschikt, goed en juist is. Dit diepgewortelde en veelal als vanzelfsprekend ervaren karakter van ongelijke machtsstructuren maakt dat ze zelden expliciet doordacht worden. Dit geldt ook voor het onderwijs: uit balans zijnde machtsrelaties kunnen zo diepgeworteld zijn dat ze nauwelijks kritisch doordacht worden en dat opleiders zich er ook nauwelijks van bewust zijn. Hetgeen het gevaar in zich draagt dat de machtsongelijkheid onbewust en waarschijnlijk ongewild wordt voortgezet.

Hoewel het vergroten van het bewustzijn van mogelijke ongebalanceerde machtsrelaties in het opleidingsonderwijs niet automatisch betekent dat dit bewustzijn in nieuw handelen kan worden omgezet, is het vergroten van het bewustzijn wel een eerste stap om te komen tot nieuw handelen. "Not everything that is faced can be changed; but nothing can be changed until it is faced" (Baldwin, 2017, p. 103).

Methode

We zullen, mede afhankelijk van de grootte van de groep, op diverse wijzen te werk gaan. Bij aanvang van de dialoog zullen de deelnemers aan de dialoog uitgenodigd worden om voor zichzelf te verwoorden wat hun eerste gedachten zijn bij het onderwerp "machtsrelaties in de lerarenopleiding op micro, meso en macro niveau." Aan de hand van een aantal door ons ontwikkelde vragen zullen we de deelnemers hiertoe uitnodigen.

In een tweede deel van de dialoog wordt deze werkwijze herhaald, maar dan aan de hand van concrete vragen rond machtsrelaties die door ons ontwikkeld zijn.

Discussiepunt

In hoeverre en in welke mate spelen machtsrelaties een rol binnen de lerarenopleiding op op micro, meso en macro niveau?

Referenties

Apple, M. W. (2019). *Ideology and Curriculum* (Fourth ed.). New York and London: Routledge.
Baldwin, J. (2017). *I am not your Negro*. (R. Peck, Red.) New York: Vintage International.
Cochran-Smith, M. (2004). *Walking the Road. Race, Diversity and Social Justice in Teacher Education*. New York and London: Teachers College Press.

026 - Leerkrachtcompetenties voor curriculum-integratie

Rens Gresnigt¹

¹Fontys Hogescholen

Biografie

Rens Gresnigt is werkzaam geweest als eerstegraads docent in het voortgezet onderwijs (Biologie, ANW). Vervolgens is hij als lerarenopleider en onderzoeker gaan werken bij Fontys Hogescholen te Sittard aan de Nieuwste Pabo. Binnen hogeschool Fontys is Rens gepromoveerd op het onderwerp curriculum integratie.

Hij is binnen Fontys al jaren actief op allerlei gebieden en in allerlei rollen (docent, onderzoeker, projectleider, zakelijke dienstverlening, consultant, toetsing, medezeggenschap, flexibilisering, curriculumontwerp)

Op dit moment werkt Rens bij: de Master Leren en Innoveren (Fontys Hogeschool Kind en Educatie); de Master Toetsdeskundige (Fontys Lerarenopleiding Tilburg); het Programma Hybride Leeromgevingen (Fontys dienst Onderwijs&Onderzoek).

Samenvatting

In deze dialoog staan de competenties centraal die leerkrachten en docenten nodig hebben voor de succesvolle implementatie van geïntegreerde curricula/vakken. Het integreren van vakken of leergebieden is een onderwerp dat al jaren veel aandacht krijgt. Recente ontwikkelingen zoals Curriculum.nu, bredere onderwijsbevoegdheden en aandacht voor 21st century skills zorgen ervoor dat kennis over het integreren van curricula steeds relevanter wordt.

Als input voor het gesprek starten we vanuit de aanbevelingen van een promotieonderzoek waarbij curriculum integratie in het basisonderwijs centraal stond. Het bleek dat leerkrachten regelmatig moeite hadden met het uitvoeren van geïntegreerde lessenseries. Deze problemen werden geanalyseerd en voorlopig beschreven in termen van eisen of beperkingen.

Het proefschrift geeft een eerste aanzet tot mogelijke competenties die leerkrachten nodig hebben. Dit was echter niet de primaire focus van het onderzoek. Daarom gaan we tijdens de dialoogsessie samen (verder)verkennen of 1) de eisen aan leerkrachten die in het proefschrift benoemd zijn herkenbaar zijn voor de deelnemers aan het gesprek 2) er ook nog andere competenties nodig zijn 3) in verschillende lagen van het onderwijs (primair, voorgezet en hoger onderwijs) vergelijkbare of juist andere competenties nodig zijn?

Korte beschrijving

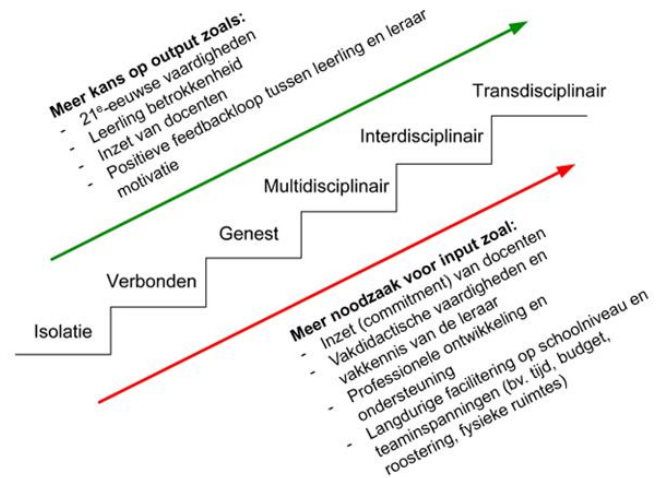
Deze dialoogsessie past binnen het thema 'Grensoverschrijdende professionaliteit' omdat de competenties die leerkrachten en docenten nodig hebben, om grenzen tussen vakken te overschrijden, centraal staan. Doordat de competenties die nodig zijn verkend worden met alle aanwezigen komen inzichten samen vanuit verschillende lagen van het onderwijs en vanuit meerdere disciplines/vakgebieden.

Praktijk van waaruit is geschreven

De dialoogsessie start met de presentatie van een aantal competenties die leerkrachten nodig hebben bij geïntegreerd onderwijs. Deze inzichten zijn gebaseerd op onderzoek naar de integratie van 'natuur & techniek' met andere vakken in het basisonderwijs. De deelnemers van de dialoogsessie gaan samen nadenken over de herkenbaarheid en volledigheid van de competenties voor andere leer-/vakgebieden en onderwijssoorten.

Onderwerp / theoretisch kader

Integratie past goed bij hedendaags onderwijs, dat minder belang hecht aan oppervlakkige feitenkennis en meer aan diepgaand begrip, het verbinden van kennis, het relaties kunnen leggen en het kritisch omgaan met het geleerde (Orpwood, 2007). Er is al ruim honderd jaar traditie in het maken van koppelingen tussen leergebieden en vakken (Wraga, 1996). Onderzoek geeft aan dat er diverse vormen van integratie zijn (Fogarty, 2009; Gresnigt, Taconis, Van Keulen, Gravemeijer, & Baartman, 2014; Van Boxtel, 2009). Deze worden meestal weergegeven in de vorm van een 'trap' waarbij onderaan de eenvoudigste vorm van integratie staat en bovenaan de meest vergaande vorm van integratie. Complexe integratievormen vragen meer van docenten, zie figuur 1 (gebaseerd op Gresnigt, 2018).

Een belangrijke succesfactor bij het implementeren van geïntegreerde curricula is de docent (Hargreaves & Moore, 2000). Veel docenten hebben weinig ervaring met integratie en onderzoek geeft nog weinig aanwijzingen welke impact integratie heeft op docenten en hoe docenten voorbereid kunnen worden op geïntegreerd lesgeven (Honey, Pearson, & Schweingruber, 2014). Uit onderzoek van Gresnigt (2018) blijkt dat leerkrachten moeite hebben met het implementeren van complexere vormen van integratie. Het is belangrijk om meer zicht te krijgen op de competenties die docenten nodig hebben wanneer grenzen tussen vakken vervagen en brede thema's en leergebieden het curriculum gaan vormen.

Methode

Op basis van twee casestudies werden in het onderzoek van Gresnigt (2018) moeilijkheden die leerkrachten ervoeren geanalyseerd en voorlopig beschreven in termen van eisen of beperkingen. In de casestudies hebben leerkrachten geïntegreerde lesactiviteiten geïmplementeerd in hun eigen klas. Leerlingenwerk (n=108), audio- en video-opnames van de lessen, reflectieve interviews met de leerkrachten (n=6) en veldnotities werden geanalyseerd op kritische episodes en gaven eerste inzichten in relevante competenties voor curriculum integratie.

Naar analogie van het veelgebruikte Business model canvas (Osterwalder & Pigneur, 2010) gaan we tijdens de dialoogsessie de competenties die docenten nodig hebben gezamenlijk verkennen via een canvas. Canvassen zijn hulpmiddelen die het mogelijk maken op een schematische manier een beeld te creëren van een bepaald onderwerp.

Discussiepunt

Het promotieonderzoek dat de eerste input heeft gegeven voor competenties heeft plaatst gevonden in de context van het primair onderwijs. In de dialoog sessie gaan we gezamenlijk verkennen 1) of de eisen aan leerkrachten die in het proefschrift benoemd zijn herkenbaar zijn voor de deelnemers aan het gesprek, 2) welke eventuele andere competenties nodig zijn en 3) welke overlap of verschillen er zijn tussen competenties voor integratie in het primair, voorgezet en hoger onderwijs.

Lerarenopleidingen kunnen in hun onderwijs of bij het ontwikkelen van nascholingsactiviteiten rekening houden met de eisen die aan docenten worden gesteld bij het onderwijzen van geïntegreerde activiteiten.

031 - Het programma SPRONG Educatief, een jaar verder;Leren van en in netwerken

Lex Sanou¹, Linda Sontag², Maaïke Hajer³, Symen Van der Zee⁶, Quinta Kools⁴, Pierre Gorissen⁵

¹Regieorgaan Sia, ²Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek, ³Hogeschool Utrecht, ⁴Fontys Hogescholen, ⁵Hogeschool van Arnhem en Nijmegen, ⁶Saxion

NRO en Regieorgaan SIA zijn in 2019 het programma SPRONG Educatief gestart. Het programma streeft naar meer impact van praktijkgericht onderwijsonderzoek door:

- een betere wisselwerking tussen praktijk en onderzoek;
- het versterken van de onderzoekscapaciteit en onderzoekende houding;
- het versterken van toepassen van onderzoeksresultaten in de praktijk;
- het versterken van de wetenschappelijke kennisbasis;
- het verhogen van de kwaliteit van praktijkgericht onderwijsonderzoek op basis van een structurele aanpak en door meer focus en massa.

Vier consortia zijn in januari 2020 van start gegaan met een subsidie voor vier jaar. We zijn nu ruim een jaar verder. Hoe staan de consortia ervoor?

Programma

Introductie van het programma SPRONG Educatief door NRO/SIA

Pitches door elk van de consortia

Twee keer break outsessie van 20 minuten waarin per consortium dieper op aspecten van hun aanpak wordt ingegaan.

Afsluiting: wat leren we van de verschillende aanpakken?

043 - Een inductietraject voor nieuwe Fontys lerarenopleiders

Barbara Roosken¹, Marielle Daemen¹, Marina Bouckaert¹

¹Fontys Lerarenopleiding

Biografie

Barbara Roosken heeft Engelse Taal- en Letterkunde gestudeerd aan de Universiteit van Nijmegen en is daarna naar de universiteit van Sheffield gegaan waar ze lector Nederlands was en docent Amerikaanse Literatuur. Vanaf 1990 is ze werkzaam bij Fontys Lerarenopleiding Tilburg bij de afdeling Engels als lerarenopleider en onderzoeker. In 2017 heeft ze haar Ed.D. behaald aan de Universiteit van Roehampton in Engeland. Haar promotie onderzoek ging over de veerkracht van beginnende docenten. Momenteel doet ze onderzoek naar inductietrajecten en begeleidingstrajecten van beginnende docenten.

Abstract

In deze workshop wordt het inductietraject van Fontys Lerarenopleiding Tilburg gepresenteerd aan de hand van casussen. Tijdens het Fontys inductietraject staan de vragen “Wat is een lerarenopleider?” en “Wat ben je meer of anders dan een (HBO) docent?” centraal. De visie van FLOT op het opleiderschap wordt tevens toegelicht. Er zijn 8 bijeenkomsten waarin de 6 rollen van lerarenopleider (Lunenberg et al., 2013) aan bod komen met voorbeelden uit de praktijk plus intervisiemomenten waar eigen casuïstiek van de nieuwe collega's kan worden ingebracht. Daarnaast worden er gastsprekers die een sleutelpositie innemen in de organisatie en/of relevante expertise hebben uitgenodigd die hun visie delen met de startende lerarenopleiders.

In toenemende mate worden inductietrajecten voor leraren en lerarenopleiders vorm gegeven. Voorbeelden laten zien dat deze trajecten in de eerste jaren van lesgeven respectievelijk opleiden hoogst noodzakelijk zijn om de professionele identiteitsontwikkeling en indirect daarmee de kwaliteit van leraren én lerarenopleiders te ondersteunen. Goed opleiderschap vraagt net als goed leraarschap om in staat te zijn tot zelfreflectie en zelfsturing, en tevens verantwoordelijkheid te kunnen en durven nemen. Dit alles voegt een extra laag toe aan het HBO-docentschap dat voor de meeste nieuwe collega's ook al een andere doelgroep betreft (volwassen leeftijd, studierend voor beroep, etc.) dan waar ze als (VO) leraar ervaring mee hebben opgedaan.

Theoretisch kader

In de literatuur wordt duidelijk dat het zeker twee tot drie jaar duurt voordat een lerarenopleider zich daadwerkelijk als een ‘leraar van de leraar’ kan gedragen en dat dit specifieke vaardigheden vraagt. Murray en Male (2005) spreken over de ‘second order practitioners’, waarmee ze refereren aan de taak van lerarenopleiders om naast het schoolvak ook les te geven over het lesgeven, via modellering en bespreking van hun eigen didactisch handelen in de lessen. In het competentieprofiel van de lerarenopleider, beschreven in de Beroepsstandaard (Velon, 2012) komt dit terug in de grondslag en de vier bekwaamheidsgebieden. Door koppeling van een inductietraject aan het personeelsbeleidsplan wordt gezorgd voor een doorlopende professionaliseringsleerlijn voor de lerarenopleider, startend bij de indiensttreding.

In het eerste jaar als instituutopleider binnen FLOT is het inductietraject vooral gericht op de vragen wat is een lerarenopleider en wat ben je meer of anders dan een (HBO)docent? En wat is de visie van FLOT op het opleiderschap? Het eerste jaar is vorm gegeven rondom de rollen van de lerarenopleider (Lunenberg, 2013) en na afronding van het eerstejaars traject kan de deelnemer middels reflectie op de rollen en het opleiderschap blijk geven van zijn of haar bewustwordingsproces als opleider. Daarnaast wordt het verhogen van het welbevinden van de starter nagestreefd. Enerzijds door een sneller ingroeien in de complexe FLOT organisatie (o.a. informatie van & door sleutelfiguren en

experts) en anderzijds door het bevorderen van relationele verbondenheid, met name tussen de starters onderling (vakgroep/clusteroverstijgend).

Discussiepunt

Hoe kan een actieve onderzoekende houding bij startende lerarenopleiders worden gestimuleerd ten behoeve van hun professionele identiteitsontwikkeling?

044 - Studenten aan het roer (ontwikkeling van) een gepersonaliseerd portfolio

Nancy van Maanen¹, Emmy Vrieling², Lizette de Man¹

¹Iselinge Hogeschool, ²Welten

Biografie

Drs. Nancy van Maanen is projectleider van het Comenius Senior Fellowproject 'Studenten aan het roer: innovatie van het pabocurriculum door het inzetten van een gepersonaliseerd portfolio.', studiecoachregisseur en programmaregisseur van de deeltijdopleiding en docent onderzoek en studiecoaching aan Iselinge Hogeschool. Haar expertise in Academische Werkplaatsen betreft zelfgestuurd en gepersonaliseerd leren.

Dr. Emmy Vrieling-Teunter is Universitair Docent binnen de vakgroep Sociaal leren bij de Open Universiteit. In variërende onderzoeksprojecten richt zij zich op het uitvoeren van praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek. Haar expertise ligt op het gebied van sociaal leren en zelfgestuurd leren. Tevens is zij redactielid van het Tijdschrift Voor Lerarenopleiders.

Dr. Emmy Vrieling-Teunter is Universitair Docent binnen de vakgroep Sociaal leren bij de Open Universiteit. In variërende onderzoeksprojecten richt zij zich op het uitvoeren van praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek. Haar expertise ligt op het gebied van sociaal leren en zelfgestuurd leren. Tevens is zij redactielid van het Tijdschrift Voor Lerarenopleiders.

Abstract

Binnen de lerarenopleiding is er aandacht voor maatwerk en flexibel aansluiten bij onderwijsbehoeften van kinderen in het basisonderwijs - om toekomstgericht (passend) onderwijs vorm te geven. Ook staat, vanuit de roep om adaptieve werknemers in een kennissamenleving en 'practise what you preach', de vraag centraal hoe de opleiding afstemt op behoeften van studenten in de vorm van student centrale personalisering. Dit voorstel richt zich op (een nieuw te ontwerpen) gepersonaliseerd portfolio waarmee derde- en vierdejaars pabo studenten aan Iselinge Hogeschool, op basis van principes van zelfgestuurd leren, hun eigen leerproces plannen, monitoren, controleren en evalueren. In deze bijdrage worden diverse resultaten gedeeld: 1) de geformuleerde ontwerpprincipes (uit literatuuronderzoek) ten aanzien van de aspecten 'werkwijze, begeleiding en beoordeling' van het gepersonaliseerd portfolio, 2) de uitkomsten van de geanalyseerde evaluaties met gebruikers (ten aanzien van dezelfde aspecten), 3) de aangescherpte ontwerpprincipes (op basis van literatuur- en praktijkonderzoek, zoals de analyse van evaluaties van studenten, schoolopleiders en opleidingsdocenten aan de hand van reflectieve vragen) en 4) de geleerde lessen ten aanzien van zowel de werkwijze, begeleiding en beoordeling van een gepersonaliseerd portfolio binnen de lerarenopleiding, als ook het doorlopen proces van ontwerpgericht onderzoek.

Korte beschrijving

De ontwikkeling van de werkwijze (vorm/inhoud), begeleiding en beoordeling van een gepersonaliseerd portfolio van 3e/4e jaars pabo studenten vanuit de principes van zelfgestuurd leren. Het portfolio wordt ontwikkeld op basis van ontwerpgericht onderzoek (McKenney & Reeves, 2019) door onderzoekers, studenten, schoolopleiders en opleidingsdocenten waarbij professionalisering en innovatie centraal staan.

Inleiding / praktijk

Iselinge Hogeschool (2017a,b,c) heeft de ambitie haar curriculum zo in te richten dat het (leer)proces van studenten centraal staat - in plaats van een eenzijdige focus op het product van leren (Bray & McClaskey, 2015; Johnson, Van Wetering, Adams Becker, Estrada, & Cummins, 2015; De Kool, 2014). Personalisering vraagt om zelfsturing waarbij de student stap voor stap zelf (begeleid) keuzes kan

(leren) maken (Vrieling, Stijnen, & Bastiaens, 2018). Hierbij is het uitgangspunt: afstemmen op behoeften en eigenheid van studenten in de vorm van studentgecentreerde personalisering. Deze congresbijdrage richt zich op (de ontwikkeling van) een ‘gepersonaliseerd portfolio’ waarbij studenten hun eigen leerproces leren plannen, monitoren, controleren en evalueren.

Theoretisch kader

Het leerproces (zelf) leren reguleren vraagt om specifieke begeleiding en beoordeling van de opleidingsdocenten (vanuit het opleidingsinstituut) en de schoolopleiders (vanuit de opleidingspraktijk) bij 1) het (leren) stellen van relevante persoonlijke doelen, 2) het (leren) geven van feedback, feedup, en feedforward (Castelijns, 2012; IBE-UNESCO, 2017) en 3) het (leren) verkrijgen van zeggenschap over het portfolio - leidend tot een gevoel van verantwoordelijkheid, betrokkenheid en trots (IBE-UNESCO, 2017). Dit voorstel betreft het (ontwerp van een) gepersonaliseerd portfolio. We formuleren ontwerpprincipes ten aanzien van a) de werkwijze (vorm en inhoud) aansluitend bij zelfsturing gebaseerd op de fasen (plannen, monitoren, controleren en evalueren) en gebieden ((meta)cognitie, motivatie, gedrag en context) (Pintrich, in: Panadero, 2017), b) de begeleiding die past bij zelfsturing in diverse niveaus van modelleren (observatie, emulatie, zelfcontrole, zelfregulatie) zoals onderscheiden door Zimmerman (2000) en c) het (paarsgewijs) beoordelen van het portfolio (De Maeyer, Bouwer, Van Gasse, & Goossens, 2017).

068 - Educatieve masters versterken met de leerlijn urban education

Tom Smits¹, Els Tanghe¹

¹Antwerp School of Education Universiteit Antwerpen

Biografie

Prof. dr. Tom Smits ontwikkelt sinds 2008, als huidig hoofddocent en vakdidacticus Engels, Duits en CLIL binnen de academische lerarenopleiding aan de Antwerp School of Education (UAntwerpen), een in empirie gewortelde wetenschappelijke expertise op het vlak van urban education, differentiatie en (super)diversiteit, en multiperspectiviteit in het onderwijs. Sinds 2015 doceert hij over onderwijs in de grootstedelijke context (urban education) en is van bij de oprichting lid van het International Research Network on Equity in Youth Education and Training. Hij publiceerde over en was promotor van praktijkonderzoek waarbij lerarenopleidingen samen met scholen good practices ontwikkelen rond krachtige leeromgevingen en binnenklasdifferentiatie (www.elant.be, Klascement, DivA). Zijn expertisedomein beslaat daarnaast taalvariatie alsook vreemdetalenonderwijs (incl. ICT-toepassingen hiervoor) en interculturele competenties bij studenten in Vlaanderen, Turkije, Zuid-Afrika en DR Congo.

Els Tanghe is sedert 2019 als lerarenopleider verbonden aan de academische lerarenopleiding aan de Antwerp School of Education (UAntwerpen). Voordien was ze 13 jaar werkzaam in verschillende zorgopleidingen en de specifieke lerarenopleiding in een Centrum voor Volwassenenonderwijs. Ze verzorgt zowel algemeen als vakdidactische opleidingsonderdelen en is betrokken bij de leerlijnen 'school- en professionaliseringsbeleid' en 'school in een superdiverse samenleving'.

Sinds september 2019 krijgen afgestudeerden van de academische lerarenopleiding in Vlaanderen net zoals dat het geval is in Nederland een educatief masterdiploma. Naar aanleiding van deze onderwijshervorming ontwikkelde de Antwerp School of Education, die de lerarenopleiding van de Universiteit Antwerpen coördineert, een leerlijn urban education. Daardoor worden studenten beter voorbereid op een diverse grootstedelijke onderwijscontext. De leerlijn ziet er als volgt uit. Eerst maken studenten kennis met diversiteitscompetenties in een educatieve setting en met de thematiek van multiperspectiviteit. Daarna volgt een immersie in de grootstad Antwerpen. In dit stadsproject wordt er samengewerkt met twee andere Antwerpse hogescholen van de Artesis Plantijn en Karel de Grote Hogeschool en organisaties die expertise hebben in een aspect van urban education. Tenslotte bouwt de leerlijn verder op het voorgaande - multiperspectiviteit en grootstedelijkheid - naar een collaboratief coachingstraject waarbij lesmateriaal wordt ontwikkeld en in de concrete klaspraktijk wordt getest over de aanpak van controversiële onderwerpen. En dit vanuit de premisse dat controversie kritisch onderwijs kan bevorderen. Deze leerlijn urban education beoogt zo de educatieve masters te versterken. In 2019 kreeg dit initiatief waardering door het toekennen aan de initiatiefnemers van deze leerlijn urban education van de tweejaarlijkse Onderwijsprijs van de UAntwerpen.

070 - Maatwerk voor zijinstromers: succesfactoren en uitdagingen

Jacobijn Olthoff¹

¹UvA lerarenopleidingen (ILO)

Biografie

Jacobijn Olthoff is opleidingsdirecteur van de Interfacultaire Lerarenopleidingen (ILO) van de Universiteit van Amsterdam.

innovaties in opleidingsdidactiek / zij-instroom

Abstract

In 2019 is de UvA gestart met “Aan de Slag voor de Klas” (ASK-UvA), een maatwerkopleiding voor professionals uit het brede bètadomein. Via een innovatief en op hen toegespitst programma leiden we ze in anderhalf tot twee jaar op tot eerstegraads leraar in Natuurkunde, Scheikunde, Wiskunde, Informatica, of Bedrijfseconomie. De opleiding is ontwikkeld door de UvA samen met drie opleidingsscholen en is bedoeld voor mensen met minimaal 10 jaar ervaring in het bedrijfsleven of de publieke sector die een (gedeeltelijke) carrièreswitch zoeken richting het onderwijs. Colleges op de lerarenopleiding vinden plaats in vier intensieve weken verspreid over het jaar; ook worden er maandelijkse terugkombijeenkomsten in de avonden georganiseerd door ILO en scholen samen. De student gaat daarnaast twee halve dagen per week aan de slag op een middelbare school.

De aantrekkelijkheid van de eerstegraads lerarenopleidingen voor zij-instromers is over het algemeen niet groot. Tegelijkertijd hoorden we om ons dat er onder professionals wel veel belangstelling is om halverwege hun loopbaan de stap naar het onderwijs te maken. Hoe kunnen we deze groep beter bereiken en verleiden om ook daadwerkelijk in de opleiding te stappen?

De opleiding beoogt meer mensen op te leiden voor vakken waarin het lerarentekort groot is. We zijn middels het ontwikkelen van deze opleiding echter ook op zoek naar innovatie van het onderwijs: wat werkt (niet) bij het opleiden van deze specifieke groep? Welke nieuwe elementen zijn wellicht niet alleen voor deze groep maar ook voor bredere groepen zinvol?

In dit ronde tafelgesprek gaan we graag met de aanwezigen in gesprek over de ervaringen die wij tot nu toe opdoen, welke uitdagingen we tegenkomen, en over onze ambities voor de toekomst. Vooral willen we echter samen verkennen hoe de opleiding voor deze doelgroep nog beter kan.

Deze bijdrage bespreekt en bevraagt ervaringen met en in inzichten uit een hele nieuwe vorm van zij-instromers opleiden: inhoud, vorm en stage zijn allemaal (her)ontwikkeld vanuit de vraag: wat past bij deze groep? De UvA is hiermee aan het pionieren, en daar past een dialoog met concollega's heel goed bij.

078 - Onderzoeken en ontwerpen als grensverleggende professionaliteit

Lucas Kampman¹

¹NHLStenden

Biografie

Anne van der Werff, Hugo Pont en Luuk Kampman zijn lerarenopleider en auteurs van het in 2020 te verschijnen Basisboek Ontwerponderzoek (koninklijke van gorcum, Assen). Als ontwikkelaars van leerlijnen onderzoek en richtlijnen voor het doen van ontwerpgericht onderzoek binnen de lerarenopleiding van NHL Stenden Hogeschool is er ervaring op gedaan in het denken en inzetten van ontwerpgericht onderzoek, in het samenwerken met het werkveld en in het begeleiden van studenten.

Abstract

Anne van der Werff, Hugo Pont en Luuk Kampman zijn lerarenopleider en auteurs van het in 2020 te verschijnen Basisboek Ontwerponderzoek (koninklijke van gorcum, Assen). Als ontwikkelaars van leerlijnen onderzoek en richtlijnen voor het doen van ontwerpgericht onderzoek binnen de lerarenopleiding van NHL Stenden Hogeschool is er ervaring op gedaan in het denken en inzetten van ontwerpgericht onderzoek, in het samenwerken met het werkveld en in het begeleiden van studenten.

Leraren en studenten ontwerpen onderwijs op een onderzoeksmatige manier. Wat is de waarde en betekenis hier van? Met prikkelende stellingen en vragen en met korte, kleine opdrachten gaan we ervaringen met elkaar delen rondom ontwerpen en onderzoeken.

Korte beschrijving

Het denken over onderwijsonderzoek is meer verschoven naar ontwerponderzoek, design thinking, lesson study en cyclisch onderwijs ontwerpen bijvoorbeeld. Wat betekent het voor jou als opleider en voor je studenten? Op welke wijze kan je toekomstgericht onderwijs ontwerpen op een manier die soms buiten gebaande paden gaat?

Theoretisch kader

Onderwijsverbetering staat en valt met de vaardigheid van docenten om onderwijs te ontwerpen en te herontwerpen in een steeds veranderende context. Voor het opleiden van docenten betekent dit dat er niet alleen aandacht is voor de inhoudelijke, pedagogische en didactische kennis en vaardigheden, maar dat de docent van de toekomst ook interdisciplinair onderwijs leert ontwerpen en aan (identiteits-)ontwikkeling werkt, persoonlijk en professioneel, voor zijn studenten en voor zichzelf (Andriessen, 2014; Losse, 2018).

Ontwerpen en onderzoeken lopen daarom als een rode draad door lerarenopleidingen heen. Maar het verbinden van onderzoek doen aan het vakmanschap van docent is niet altijd vanzelfsprekend. Startpunt is het door de NHL Stenden Hogeschool Academie VO & MBO geformuleerde leeruitkomst voor didactisch ontwerponderzoek. Deze is gebaseerd op actuele publicaties en verwerkt in de afstudeerhandleiding.

Deze betreffende leeruitkomst luidt als volgt: Je demonstreert in je vakgebied en je gekozen afstudeerrichting onderzoekend vermogen bij het ontwerpen van een begeleide leer(werk)omgeving afgestemd op het niveau en de kenmerken van je leerlingen voor het realiseren van leerprocessen door een volledige ontwerpcyclus te doorlopen door:

- op basis van een eigen probleemanalyse in de huidige leer(werk)omgeving onderbouwd met relevante
- bronnen, perspectieven en gegevens een onderzoeksvraag te formuleren

- een ontwerp te ontwikkelen waarbij diverse bronnen worden geraadpleegd en perspectieven worden
- gezocht over leren en begeleiden welke afgewogen worden voor het ontwerp
- deze bronnen en perspectieven ook te gebruiken om het uiteindelijke ontwerp te verantwoorden
- het ontwerp uit te voeren en systematisch te evalueren op de realisatie van de beoogde leerprocessen
- het uitgevoerde proces en resultaat te beschrijven en op het proces en resultaat te reflecteren.

(Afstudeerhandleiding Academie VO & MBO NHL Stenden Hogeschool 2019-2020, blz. 4)

Referenties

Andriessen, D. (2014). Praktisch relevant én methodisch grondig. Openbare les. Utrecht: Hogeschool Utrecht.

Losse, M. (2018). Onderzoekend vermogen ontwikkelen bij studenten. Amsterdam: Boom Uitgevers.

089 - Professionele identiteitsontwikkeling van aanstaande leraren: een longitudinaal onderzoek naar de ontwikkeling van de professionele identiteit van pabo-studenten.

Marieke Pillen¹, Christa Dekker², Ietje Pauw¹

¹Hogeschool Kpz, ²Marnix Academie

Biografie

Dr. Marieke Pillen is hogeschooldocent in de Master Leiderschap en Innovatie Kind en Educatie (MLIKE) en onderzoeker binnen het lectoraat Narratieve Professionele Identiteit van Hogeschool KPZ.

Christa Dekker, MSc. is hogeschooldocent onderwijskunde en pedagogiek aan de Marnix Academie in Utrecht. Ze is als onderzoeker verbonden aan het lectoraat Narratieve Professionele Identiteit van Hogeschool KPZ.

Dr. Ietje Pauw is lector van het lectoraat Narratieve Professionele Identiteit en Coördinator van het Kenniscentrum van Hogeschool KPZ.

Abstract

Op Hogeschool KPZ is veel aandacht voor de narratieve professionele identiteitsontwikkeling. Aanstaande leraren basisonderwijs die een goed beeld hebben van hun professionele identiteit begrijpen beter waar hun handelen en opvattingen als leraar op gebaseerd zijn. Professionele identiteit wordt in dit onderzoek gedefinieerd als het geheel aan opvattingen, kennis, gedragingen en vaardigheden waardoor je voor een ander herkenbaar bent als leraar. Om de begeleiding van de professionele identiteitsontwikkeling van pabo-studenten te verbeteren, doet Hogeschool KPZ een longitudinaal, mixed-method onderzoek. Aan de hand van een vragenlijst naar het beroepsbeeld van de leraar, analyses van narratieve verslagen en daaruit volgende verdiepende interviews wordt de professionele identiteitsontwikkeling van pabostudenten in beeld gebracht. De voorlopige resultaten van de vragenlijst laten zien dat de veranderingen in het beroepsbeeld van de studenten gedurende de opleiding beperkt zijn. Uit interviews met derdejaars studenten blijkt echter een bewustwording van hun veranderde professionele identiteit.

Korte samenvatting

Om de begeleiding van de professionele identiteitsontwikkeling van aanstaande leraren basisonderwijs te verbeteren doet Hogeschool KPZ een longitudinaal mixed-method onderzoek. Voorlopige vragenlijstresultaten laten zien dat het beroepsbeeld van pabo-studenten gedurende hun opleiding weinig verandert, terwijl interviews met derdejaars studenten bewustwording van hun veranderde professionele identiteit laat zien.

Inleiding

Hogeschool KPZ wil aanstaande leraren basisonderwijs opleiden die gekenmerkt worden door persoonlijkheden die in denken, doen en laten een inspirerend voorbeeld zijn voor kinderen. Voor het vormen van zulke persoonlijkheden is de 'narratieve professionele identiteit' van belang.

Theoretisch kader

Aanstaande leraren met een goed beeld van hun professionele identiteit begrijpen beter waar zij hun handelen en opvattingen als leraar op baseren (zie o.a. Day, 2018), zijn veerkrachtig, hebben een eigen visie en weten hoe zij zich verder willen ontwikkelen (Ruijters, 2015). In dit onderzoek definiëren we professionele identiteit als het geheel aan opvattingen, kennis, gedragingen en vaardigheden waardoor je voor een ander herkenbaar bent als leraar (Auteurs, 2017).

Aanstaande leraren hebben al een voorlopige professionele identiteit die gebaseerd is op hun beroepsbeeld van de leraar en opvattingen en concepten over ‘wat een goede leraar is’ (Flores & Day, 2006). Voor hun verder professionele identiteitsontwikkeling moeten zij zelf een actieve rol aannemen, maar hebben zij ook verbinding met en ondersteuning van anderen nodig, waaronder lerarenopleiders (Pearce & Morrison, 2011).

Probleemstelling en onderzoeksvraag

Lerarenopleiders in de rol van studieloopbaanbegeleider uit verschillende vakdisciplines begeleiden studenten in hun professionele identiteitsontwikkeling. Om die begeleiding te verbeteren is de centrale vraag in dit onderzoek: hoe ontwikkelt de professionele identiteit van aanstaande leraren basisonderwijs zich gedurende de lerarenopleiding?

Methode

Dit longitudinale mixed method onderzoek loopt van 2017 - 2021. Op basis van de definitie van professionele identiteit is een vragenlijst opgesteld naar het beroepsbeeld van studenten die jaarlijks is afgenomen bij hetzelfde cohort (jaar 1: n=118; jaar 2: n=87; jaar 3: n=95; jaar 4: n=80)). De vragen zijn kwantitatief en kwalitatief geanalyseerd.

Daarnaast zijn vier derdejaars studenten geïnterviewd over hun opvattingen over het leraarsberoep. Studenten zijn geselecteerd op basis van de kwaliteit van hun reflectie in een narratief essay (cijfer > 8,5). Interviewvragen zijn opgesteld aan de hand van hun antwoorden op de vragenlijst en wetenschappelijke literatuur over professionele identiteit. Er volgen nog interviews met vier vierdejaars studenten.

Resultaten

De voorlopige vragenlijstresultaten laten zien dat het beroepsbeeld van studenten slechts in geringe mate verandert gedurende de opleiding. Derdejaars studenten laten in interviews echter zien een duidelijker en deels onderbouwd beeld te hebben van wat een goede leraar zou moeten kennen, kunnen, weten en doen. Daarmee wordt bewustwording van hun veranderde professionele identiteit gesuggereerd die ook wordt ingegeven door de opdrachtbeschrijving van het narratief essay. Een indicator van professionele identiteitsontwikkeling lijkt het gebruik van professionele taal en de vaardigheid tot kritische reflectie (Callens & Elen, 2014) op hun eigen handelen en opvattingen als leraar.

Discussiepunt

Hoe kunnen lerarenopleiders bijdragen aan de ontwikkeling van de professionele identiteit van aanstaande leraren?

Referenties

Auteurs (2017).

Callens, J.- C., & Elen, J. (2014). En wat als ... kritisch reflecteren niet vanzelfsprekend is? Tijdschrift voor Lerarenopleiders, 35(2), 45-56.

Day, C. (2018). Professional identity matters: Agency, emotions, and resilience. In P. A. Schutz, J., Hong, & D. C. Francis (Eds.), *Research on Teacher Identity: Mapping challenges and innovations* (pp. 61-70). Berlin, Germany: Springer. doi:10.1007/978-3-319-93836-3_6

Flores, M. A., & Day, C. (2006). Contexts which shape and reshape new teachers' identities: A multi-perspective study. *Teaching and Teacher Education*, 219-232. doi: 10.1016/j.tate.2005.09.002

Pearce, J., & Morrison, C. (2011). Teacher identity and early career resilience: Exploring the Links. *Australian Journal of Teacher Education*, 36(1). doi:10.14221/ajte.2011v36n1.4

Ruijters, M.C.P. (red.) (2015). *Je binnenste buiten. Over professionele identiteit in organisaties*. Deventer: Vakmedianet.

090 - Integratie begrijpend lezen en W&T in het basisonderwijs: #hoedan?

Maaïke Vervoort¹, Anna Hotze²

¹Hogeschool Saxion, ²Hogeschool iPabo

Biografie

Maaïke Vervoort is lerarenopleider en onderzoeker bij Hogeschool Saxion in Enschede. Als lerarenopleider is zij betrokken bij het Kennisnetwerk Lerende Leraren (een partnerschap van onderwijsorganisaties in Twente) en bij de Master Leren en Innoveren – Teacher Leader, waar zij docenten uit alle onderwijssectoren begeleidt bij innovaties in hun onderwijspraktijk. In haar onderzoek ligt de focus op video en docentprofessionalisering en op de implementatie van taalgericht Wetenschap- en Technologieonderwijs in het basisonderwijs. Maaïke is bestuurslid van Velon en betrokken bij de portefeuille professionalisering van lerarenopleiders.

Anna Hotze is lector Wetenschap en Technologie bij Hogeschool iPabo in Amsterdam/Alkmaar. Haar onderzoeksopdracht richt zich op het versterken van wetenschap en technologie (W&T) in het basisonderwijs en aan de lerarenopleiding. Hierbij gaat het om de verbinding van W&T met andere vakken en domeinen, de rol van een rijke leeromgeving en het begeleiden van W&T in de klas. Anna verzorgt ook onderwijs in het uitstroomprofiel 'Onderzoekend leren bij W&T en rekenen-wiskunde' en is betrokken bij de post-HBO opleiding 'specialist W&T-onderzoekend en ontwerpend leren'.

Samenvatting

In deze presentatie staat de vraag centraal: 'Hoe kunnen (aanstaande) leerkrachten begrijpend lezen en W&T integreren?'. Uit internationaal onderzoek in het basisonderwijs blijkt een positief effect van integratie van begrijpend lezen en Wetenschap en Techniek (W&T): het vergroot de functionaliteit van het begrijpend leesonderwijs en transfer naar andere vakken. Ook lijkt het integreren van deze vakgebieden praktisch (omdat het tijd bespaart in het curriculum) en motiverend (voor zowel leerlingen als leerkrachten). Maar hoe een dergelijke integratie er in de Nederlandse onderwijspraktijk uit kan zien is nog onvoldoende bekend. Veel (aanstaande) leerkrachten weten niet goed hoe ze dit kunnen doen. Daarom zijn in dit TechYourFuture-project geïntegreerde lessen begrijpend lezen en W&T ontworpen voor groep 7-8 en een webapplicatie met tips en achtergrondinformatie voor de leerkracht. Het ontwerp is gebaseerd op uitkomsten van een literatuurstudie en uitgangspunten van de methode Nieuwsbegrip. In deze presentatie bespreken we recente inzichten over integratie van lezen-W&T, geven we een doorkijkje naar het materiaal en rapporteren we de eerste resultaten van de evaluatie van de praktische bruikbaarheid en de leeropbrengsten voor leerlingen en (aanstaande) leerkrachten.

Doel

Dit onderzoeksproject is een samenwerking van Hogeschool Saxion, Hogeschool iPabo, CED-groep en Eduseries en wordt uitgevoerd in samenwerking met TechYourFuture. Het doel van het project is om te onderzoeken hoe geïntegreerd lesmateriaal voor begrijpend lezen en Wetenschap en Techniek effectief vormgegeven kan worden en welke kennis en vaardigheden basisschoolleerkrachten hiervoor nodig hebben. Dit met als lange-termijndoelstelling om begrijpend lezen geïntegreerd met W&T aan te kunnen bieden en te verankeren in het onderwijs.

Praktijkcontext

De afgelopen jaren is een basis gelegd voor W&T in het primair onderwijs. Toch doet zich nog een aantal ernstige knelpunten voor in het onderwijs, zoals een versnipperd aanbod en het gebrek aan tijd van leerkrachten om W&T structureel in te bedden. Recentelijk zijn er de nodige zorgen over het begrijpend leesonderwijs; Nederlandse 15-jarigen scoren significant lager in begrijpend lezen dan het gemiddelde van de 15 EU-landen (Gubbels, Van Langen, Maassen & Meelissen et al., 2019), leesmotivatie is zeer laag en er ligt een te sterke nadruk op leesstrategieën. Een verbinding tussen W&T en begrijpend lezen kan naar verwachting beide vakgebieden versterken.

Theoretisch kader

Uit internationaal onderzoek in het basisonderwijs blijkt een positief effect van integratie van begrijpend lezen en W&T (zoals het CORI-model van Guthrie et al., 2004; Guthrie, McRae & Klauda, 2007). Door deze vakgebieden te integreren, zorgt de leerkracht voor functionaliteit van het begrijpend leesonderwijs en transfer naar andere vakken, twee factoren die in de literatuur effectief zijn gebleken (zie bijvoorbeeld Houtveen, Van Steensel & De la Rie, 2019; Van den Branden, Van Keer & Ghesquière, 2019). Leerlingen bestuderen informatie en leren concepten in teksten met een inhoudelijk leesdoel (Cervetti, Barber, Dorph, Pearson & Goldschmidt, 2012). Andersom kunnen leesactiviteiten helpen om het minds-on gedeelte (het onderzoeken/ontwerpen) van W&T-onderwijs te versterken, omdat niet alles altijd in experimenten 'te vangen' is (Barber, Catz & Arya, 2006). Het is echter nog onvoldoende bekend hoe een dergelijke integratie er in de Nederlandse onderwijspraktijk uit kan zien en wat dit voor specifieke kennis en vaardigheden van (aanstaande) leerkrachten vraagt.

Onderzoeksvraag

Hoe kan integratie van begrijpend leesonderwijs en W&T-onderwijs effectief worden vormgegeven in de bovenbouw van het basisonderwijs?

Methode

Dit project is opgezet als ontwerpgericht onderzoek. Op basis van uitkomsten van een beknopte internationale literatuurstudie en uitgangspunten van de methode Nieuwsbegrip zijn ontwerpcriteria geformuleerd voor een prototype van geïntegreerde lessen. Vervolgens hebben onderzoekers, medewerkers van de CED-groep en leerkrachten gezamenlijk een prototype ontwikkeld voor Nieuwsbegrip en W&T. De lessen zijn in de periode november 2020 tot en met januari 2021 uitgetoetst op vijf basisscholen door leerkrachten uit groep 7 en 8. Voor de evaluatie van de praktische bruikbaarheid en de leeropbrengsten voor leerkrachten en leerlingen is gebruikgemaakt van een schriftelijke vragenlijst en een groepsinterview met de leerkrachten. Ook zijn learner reports van de leerlingen verzameld. Aanvullend zijn gegevens verzameld van vierdejaars pabo-studenten die de lessen hebben ingezet in hun LIO-stage.

Resultaten

In de bijdrage zullen de resultaten van de literatuurstudie worden gepresenteerd en wordt het ontwerp van het lesmateriaal en ondersteunend materiaal voor de leerkrachten kort toegelicht. Ook rapporteren we de eerste resultaten van de evaluatie van de praktische bruikbaarheid en de leeropbrengsten voor leerlingen en (aanstaande) leerkrachten.

099 - Wat zijn succesfactoren voor het bevorderen van de reflectieve dialoog binnen een team?

Gerjon Elings¹

¹Marnix Academie

Abstract

Je onderwijst wie je bent. Een bekende uitspraak over het vak van leraar. Wanneer je jouw werkwijze en wat je belangrijk vindt expliciet kunt maken, kun je dit ook bespreken met je collega's. Zo kun je overeenkomsten en verschillen op het spoor komen te sporen door op zoek te gaan naar gedeelde waarden, die belangrijk zijn voor het werken als team binnen de school. Een mogelijkheid is om (pedagogische) vragen die direct voortkomen uit een concrete beroepssituatie van de klas of school, samen methodisch te beantwoorden door middel van het uitvoeren van een klein (actie)onderzoek. Actieonderzoek is een aanpak voor praktijkgericht onderzoek waarbij je actie en onderzoek combineert. Het doel is nieuwe kennis ontwikkelen en tegelijk de praktijk verbeteren. Deze bijdrage geeft inzicht in hoeverre de reflectieve dialoog wordt gestimuleerd door het gezamenlijk uitvoeren van een klein actieonderzoek.

Korte beschrijving

Hoe kun je in een schoolteam de professionele reflectieve dialoog voeren over de pedagogische opdracht van de school? Wat zijn bevorderende factoren? Hoe organiseer je het? Wat zijn de resultaten van zo'n dialoog? Aan de hand van resultaten van een mini-actieonderzoek onder schoolleiders gaan we hierover met elkaar in gesprek.

Praktijk en onderwerp

Lerarenopleiders, schoolleiders en aankomende studenten voeren praktijkonderzoek uit op scholen. Gezamenlijk (actie)onderzoek doen, waarbij studenten, leraren en lerarenopleiders samenwerken, vormt een goede ingang om de dialoogfunctie van onderzoek te benutten voor de reflectieve dialoog binnen een team. Zo worden gezamenlijk bruggen gebouwd en grenzen verlegd.

Theoretisch kader

Op een school werken professionals samen in een team. Dit gezamenlijke werkverband (Hulsbos & Langeveld) geeft richting aan het handelen van de professionals. In een professionele reflectieve dialoog wordt er gereflecteerd op gedeelde waarden, die expliciet worden gemaakt, waar gezocht wordt naar overeenkomsten en verschillen. Waar mensen de ruimte hebben om verschillende keuzes te maken, zorgen gedeelde onderliggende waarden voor verbinding (Kruger, 2017, p. 8). De reflectieve dialoog is een vorm van interactie waarbij elkaars perspectieven worden onderzocht en onderliggende aannames en opvattingen aandacht krijgen (Spruyt, Verdonschot en Dresen, 2011). Volgens deze auteurs is dit belangrijk omdat het eigen vakmanschap beter zichtbaar maakt, waardoor leraren dit beter kunnen benutten: 'Als het lukt interactie naar een hoger plan te brengen, verleidt het je vaak tot persoonlijke groei (Spruyt, e.a., 2011, p. 9). De reflectieve dialoog is de sleutel tot een kritisch onderzoekende houding (Ros & Keuvelaar, 2014). Het zet leraren aan tot nadenken over het (verbeteren van het) eigen onderwijs en wordt het onderzoekend vermogen van de leraar gestimuleerd. Onderzoekend vermogen is dan 'het methodisch kunnen beantwoorden van kennisvragen die direct voortkomen uit een concrete beroepssituatie, waarmee de kwaliteit van het professionele handelen verhoogt wordt (definitie under construction, gebruikt in de workshop op het Velon congres, van het NRO/Regieorgaan Sia, maart 2019). Door de distantie en reflectie die onderzoek vraagt en door de input van literatuur en onderzoeksresultaten (Ros, 2014 p. 4) wordt de reflectieve dialoog gestimuleerd en verdiept. Dit is wat wel 'de dialoogfunctie van onderzoek' wordt genoemd (Ros, 2014 p.4).

Een aandachtspunt voor de reflectieve dialoog, is dat naast de inhoud ook de leraar als persoon van belang is. ‘Wanneer we de vaardigheden ontwikkelen om ook in een doelmatige en instrumentele context persoonlijk te worden en in gesprekken aandacht te geven aan ieder ik, dan valt het wij -en de resultaten- als een rijpe appel uit de boom’. (Verborg, 2016, p. 102). Korthagen benoemt ook de aandacht voor de persoon in het beroep. Dit is belangrijk om tot diepgaand en duurzaam professioneel leren te komen. Reflectie op idealen, professionele identiteit en overtuigingen die het handelen leiden, absoluut noodzakelijk zijn voor diepgaande professionele ontwikkeling (Korthagen, 2014, p. 10).

Methode

Korte presentatie van opzet en de resultaten van het mini-praktijk onderzoek. Vervolgens worden er een aantal vragen voorgelegd, waar de deelnemers op kunnen reageren. Dit gebeurt o.a. door middel van stellingen en de werkvorm Glad-Sad-Mad uit actieonderzoek (vd Zouwen, 2018). Dit zijn nieuwe data voor het lopende actieonderzoek.

Discussiepunten

In hoeverre is actieonderzoek een goede methode om extra input te geven aan de professionele reflectieve dialoog? Op welke wijze kun je de persoonsdimensie belichten bij de reflectieve dialoog? Wat zijn succesfactoren voor een reflectieve dialoog?

Referenties

Cohn, R. (2002). Van psychoanalyse naar themagerichte interactie. Soest: Uitgeverij H. Nelissen.
 Dijkstra, J. & P.P. Feld (2011). Gedeeld leiderschap. Veerkracht door nieuwe vormen van samenwerken, organiseren, leren en leiderschap. Assen: van Gorcum
 Hulbos, F.A. & Van Langevelde (red) (2017). Een gespreid perspectief op leiderschap. Utrecht: Kessels & Smit publishers.
 Kessels, J.W.M. (2012) Leiderschapspraktijken in een professionele ruimte. Oratie 30 maart 2012. Heerlen: Open Universiteit.
 Korthagen, F. (2014). Een softe benadering van reflectie helpt niet. Tijdschrift voor lerarenopleiders, 5-14.
 Kruger, M. De zoektocht naar nieuw leiderschap. In: Schoolmanagement totaal, 04-2017
 Ruijters, M.C.P. (red). (2015) Je binnenste buiten. Over professionele identiteit in organisaties. Deventer: Vakmedianet.
 Spruyt, M. Verdonschot, S., Dresen, M. (2011). Verfrissende ontmoetingen; hoe je meer kunt halen uit gesprekken op school. Heerlen: Ruud de Moor Centrum - Open Universiteit.
 Verborg, F. (2016). Meer ik meer moraal. Persoonlijk leiderschap in de georganiseerde samenleving. Zoetermeer: Klement.
 Zouwen, T. (2018). Actieonderzoek doen. Een routewijzer voor studenten en professionals. Amsterdam: Tonnie van der Zouwen & Boom uitgevers

103 - Mag het een onsje minder... ? 2de onderwijsbevoegdheid Zij-instroom in Beroep

Inge Oudkerk Pool¹, Paulien Langedijk¹

¹Hogeschool Van Amsterdam

Biografie

Paulien Langedijk, coördinator assessmentloket Zij-instroom in Beroep, assessorentrainer, expert assessor en 2de graads lerarenopleider.

Inge Oudkerk Pool, coördinator Zij-instroom in Beroep traject, assessorentrainer, expert assessor en 2de graads lerarenopleider.

Grensoverschrijdende professionals in het onderwijs hebben het nu lastig. Ze hebben niet de juiste bevoegdheid waardoor ze anders- of onder bevoegd zijn. We zien steeds meer leraren die vanuit het primair onderwijs werkzaam zijn of willen werken in het voortgezet onderwijs en vice versa.

Sinds de regeling subsidie zij-instroom van het ministerie van OCW is verruimd is het aantal leraren dat deze 'grensoverschrijdende' stap willen maken toegenomen. Het assessmentbureau Zij-instroom in Beroep van de HvA heeft ingespeeld op de vraag en heeft haar assessment en het scholingstraject aangepast.

In de presentatie laten we u kennis maken met het door het assessmentbureau HvA ontwikkelde instrument en het op maat gemaakte scholingstraject. We leggen uit hoe we het instrumenten in de praktijk toepassen. Wat gaan we in het assessment nog beoordelen en wat niet? Richten we ons alleen op de vakinhoud en vakdidactiek? Op welke manier speelt de professionele bekwaamheid een rol? Waar leggen we de lat? In de presentatie nemen we u mee aan de hand van een paar authentieke casussen en zullen we onze gemaakte keuzes toelichten. Via Live Q en A en Raise hands leggen we u vragen voor en betrekken we u bij onze gemaakte keuzes.

Gemaakte keuzes vanuit de pilot en Landelijke Expertise Netwerk Assessment (LENA) 2de graads zijn:

- Het assessment 2de onderwijsbevoegdheid richt zich op het vakdidactische en de professionele bekwaamheid;
- Bij de professionele bekwaamheid richten we ons alleen nog op de verantwoording van het professionele handelen in het nieuwe schoolvak.

108 - Zicht op schooltransformatie middels netwerkleren: W&T PLGs onder de loep

Anika Embrechts¹, Caroline Timmers¹, Anneloes Müller¹, Edmee Suasso de Lima de Prado¹, Cindy Poortman²

¹Saxion Hogeschool, ²Universiteit Twente

Biografie

Anika Embrechts is als hoofddocent/onderzoeker werkzaam bij Saxion Hogeschool, ROC van Twente en onderzoeker bij TechYourFuture. Als lerarenopleider en actief lid van het Kennisnetwerk Lerende Leraren verbindt zij generieke inzichten uit (praktijk)onderzoek met concrete schoolontwikkeling op het gebied van Wetenschap&Technologie/STEAM en Digitale Geletterdheid.

Caroline Timmers is als onderwijskundig adviseur en werkzaam bij Saxion Hogeschool en als docent/onderzoeker bij TechYourFuture. Ze is als kenniskringlid van het lectoraat Rich Media and Teacher Learning gestart met onderzoek naar de invloed en impact van professionele leergemeenschappen binnen Lerende Leraren.

Anneloes Müller is docent/onderzoeker bij Saxion Hogeschool, lerarenopleider en programmaleider en webbeheerder van het Kennisnetwerk Lerende Leraren. Anneloes faciliteert als programmaleider de groepsvorming en het delen van opbrengsten en ontwikkelingen in het kennisnetwerk.

Edmee Suasso de Lima de Prado heeft als lerarenopleider ruime ervaring bij het opleiden van leraren (PO/VO). Naast programmaleider en senior beleidsadviseur Samen Opleiden is Edmee een drijvende kracht achter het Kennisnetwerk Lerende Leraren dat leven lang leren en ontwikkelen in het onderwijs faciliteert.

Cindy Poortman is universitair docent aan de Universiteit Twente. Haar onderzoek en onderwijs is gericht op professionalisering van docenten (PO-HO) in teams en netwerken. Gerelateerde thema's waaraan zij werkt zijn o.a. leiderschap en duurzaamheid van onderwijsinnovaties.

Dit praktijkvoorbeeld laat zien wat een stichtingoverstijgende professionele leergemeenschap Wetenschap & Technologie (PLG W&T) en PLG Digitale Geletterdheid kan betekenen voor het leren van leraren. Het unieke aan dit voorbeeld is dat deze stichtingoverstijgende PLGs zijn ontstaan nadat alle deelnemende partners in de regio Twente binnen het Kennisnetwerk Lerende Leraren Wetenschap & Technologie en Digitale Geletterdheid gezamenlijk als duurzaam thema hebben geadopteerd. Het gaat hierbij om een partnerschap van zestien schoolbesturen PO, het ROC van Twente, het mobiliteitscentrum Twente (ObT) en de Academie Pedagogiek & Onderwijs van Saxion Hogeschool.

In deze PLGs staat het netwerkleren (Brown & Poortman 2018) en de verbinding tussen theorie en praktijk centraal. De deelnemers in de PLGs ontsluiten essentiële kennis en inzichten voor de volledige beroepsgroep via het Kennisnetwerk Lerende Leraren (> 500 leden). Dit bevordert niet alleen de integratie van W&T (schooltransformatie) in de betrokken scholen, maar leerkrachten benutten dit groeiende netwerk ook ter bevordering van hun eigen leren en het leren in hun school/stichting. Recent is een analysekader ontwikkeld om zicht te krijgen op effectieve strategieën voor schooltransformatie door het werken in deze PLGs. Met behulp van dit analysekader wordt schoolontwikkeling in de regio onderzocht en kennisdeling en schooltransformatie verder gestimuleerd.

Korte beschrijving

Leerkrachten hebben steeds meer behoefte aan kennisuitwisseling en weten kennisnetwerken steeds beter te benutten voor het eigen leren en het leren van collega's binnen en buiten de school. Het analyseren van de strategieën die daarbij vervolgens leiden tot effectieve schooltransformatie biedt nieuwe kansen en inzichten voor het leren van leraren.

Praktijk

In deze workshop wordt een beeld geschetst van de mogelijkheden die netwerklernen in PLGs biedt om schooltransformatie te realiseren. Door gebruik te maken van het ontwikkelde analysekader krijgen leerkrachten, schoolleiders, lerarenopleiders en onderzoekers binnen het Kennisnetwerk Lerende Leraren meer zicht op effectieve strategieën voor schooltransformatie.

Context

Onderwijsorganisaties in Twente zien het als een gezamenlijke verantwoordelijkheid kinderen goed voor te bereiden op de toekomst. Daarbij is vastgesteld dat dit steeds meer vraagt van betrokken professionals en dat samenwerking in de regio daarbij onontbeerlijk is.

De partnerschappen in Twente hebben daarvoor de handen ineengeslagen en maken sinds een aantal jaar deel uit van het Kennisnetwerk Lerende Leraren. In dit kennisnetwerk participeren 16 schoolbesturen primair onderwijs, de Academie Pedagogiek & Onderwijs van Saxion Hogeschool, het ROC van Twente en het regionale mobiliteitscentrum (ObT). Deze samenwerking biedt unieke kansen, zoals binnen dit praktijkvoorbeeld gedemonstreerd wordt. Nadat alle deelnemende partners in de regio Twente binnen het Kennisnetwerk Lerende Leraren Wetenschap & Technologie (W&T) en Digitale Geletterdheid in de gezamenlijk onderzoeksagenda hebben opgenomen, zijn stichtingoverstijgende professionele leergemeenschappen (PLGs) opgericht.

Inmiddels bestrijken de deelnemers van de PLGs een breed onderwijspectrum, namelijk: leerkrachten/docenten PO, VO, MBO en HBO, bovenschoolse ICT-coördinatoren, schoolleiders PO, teacher leaders PO, schoolopleiders PO, pabostudenten, onderzoekers, externe experts en lectoren. Deze deelnemers werken samen aan gemeenschappelijk geformuleerde doelstellingen. Zo ontsluiten ze essentiële kennis en inzichten voor de volledige beroepsgroep via het Kennisnetwerk Lerende Leraren (> 500 leden). Dit wordt o.a. bereikt door gezamenlijk aanvullende materialen en didactische scenario's te ontwikkelen op reeds bestaand lesmateriaal (Open Educational Resources, OERS). De kern van de samenwerking is de professionele kennis van, voor en in het beroep.

Doel

- Zicht bieden op mogelijkheden om het leren van leraren vorm te geven en schooltransformatie te realiseren in stichtingoverstijgend, regionaal en landelijk verband.
- Inspirerende voorbeelden en werkwijzen uitwisselen.

Activering deelnemers

De workshop start met een korte interactieve presentatie om een beeld te schetsen van de ontwikkeling van PLGs binnen het Kennisnetwerk Lerende Leraren en het ontwikkelde analysekader om nieuwsgierigheid te creëren. Vervolgens worden in groepsverband de mogelijkheden in de eigen onderwijspraktijk verkend alsmede kansen om op regionaal en landelijk niveau tot duurzame en structureel kennisuitwisseling te komen.

Discussiepunt

Welke kansen biedt het werken in professionele leergemeenschappen onderwijsprofessionals? Welke randvoorwaarden zijn onontbeerlijk voor het functioneren van deze grensverleggende manieren van formeel en informeel leren? Wat is de rol van experts in het functioneren van deze PLGs? Wat vraagt netwerklernen van deelnemers en partners en hoe kom je tot effectieve kennisdeling, kennisontwikkeling en kennisontsluiting in de diversiteit aan beroepscontexten?

Referenties

Akkerman, S. F., & Bakker, A. (2011). Boundary crossing and boundary objects. Review of educational research, 81(2), 132-169.

Berg, E. van den. & Suasso de Lima de Prado, E.M. (2017). De beroepspraktijk en het leren en de continue professionalisering van leraren. Kennisbasis voor Lerarenopleiders, katern 4, Samen in de school opleiden, 105-119. (Velon)

Brown, C. & Poortman, P. (Eds.) (2018). Networks for learning: effective collaboration for teacher, school and system improvement. New York: Routledge.

Figuur 1: Schematische procesweergave stichting/schooloverstijgende kennisdeling/boundary crossing leermechanismen Kennisnetwerk Lerende Leraren. Op basis van de vier leermechanismen van boundary crossing (Akkerman & Bakker, 2011) is een analysekader ontwikkeld voor het leren in professionele leergemeenschappen. Leermechanismen van boundary crossing kunnen plaatsvinden op verschillende niveaus, zoals bestuurlijk niveau (strategisch), het niveau van professionalisering (tactisch) en in de onderwijspraktijk (operationeel), waarbij, binnen de scope van initieel onderzoek, het leermechanisme transformatie alleen in de onderwijspraktijk plaatsvindt in de vorm van (gerealiseerde) nieuwe praktijken. Leermechanismen van boundary crossing op bestuurlijk en professionaliseringsniveau dragen bij aan (zijn noodzakelijk voor) de gewenste transformatie in de onderwijspraktijk.

117 - Lerarenopleiding voor vernieuwingscholen

Evelien van Geffen, Dion Sondervan, Armin Viergever, Jacqueline Kusters, Marco Snoek
Hogeschool van Amsterdam

Biografie

Wij zijn vier medewerkers van de Hogeschool van Amsterdam die ons bezighouden met het opzetten van een leerroute voor Werken in Vernieuwend onderwijs.

In dit groepsgesprek worden de uitgangspunten, het profiel van afgestudeerden en het globale ontwerp van de nieuw op te zetten lerarenopleiding voor vernieuwingscholen voorgelegd. Uitgangspunten van deze nieuwe lerarenopleiding zijn: aandacht voor de ontwikkeling van de pedagogische missie, het functioneren in professionele leergemeenschappen (communities) en aandacht voor innovatief handelen.

Het project 'Lerarenopleiding voor vernieuwingscholen' is een samenwerking tussen de Hogeschool van Amsterdam en aantal vernieuwingscholen uit Amsterdam waaronder Spring High, Zuiderlicht College, Spinoza20First, Hyperion, Lumion en Cartesius 2.

De nieuw op te zetten 'Lerarenopleiding voor vernieuwingscholen' biedt een lerarenopleiding met als doelgroep studenten die les willen geven aan 10-16 jarigen. De visie van waaruit wordt gewerkt bevat termen als Whole Child Education, sustainability en character education. In deze sessie zullen we kort onze plannen toelichten en zijn we erg benieuwd naar jullie feedback!

129 - Grenzen verleggen met het meten van leerkrachtvaardigheden bij differentiëren

Trynke Keuning¹, Marieke van Geel², Marjoleine Dobbelaer³

¹Hogeschool Kpz, ²Universiteit Twente, ³Onderzoeker Kenniscentrum Kwaliteit van Leren bij Hogeschool van Arnhem en Nijmegen

Biografie

Trynke Keuning (t.keuning@kpz.nl) is docent en postdoctoraal onderzoeker aan Hogeschool KPZ. Ze doet onderzoek naar differentiëren in het primair onderwijs en interprofessionele samenwerking rondom het kind van 0 tot 18.

Abstract

Uit eerder onderzoek naar differentiëren bij rekenen in het basisonderwijs bleek dat differentiëren niet alleen plaatsvindt tijdens de les, maar dat het voorbereiden van een periode, de lesvoorbereiding en het evalueren van de les essentieel is voor goede differentiatie. Bestaande observatie-instrumenten richten zich nog teveel op de zichtbare differentiatie in de klas. Het ADAPT-instrument (Assessing Differentiation in All Phases of Teaching) is ontwikkeld om de volle breedte van differentiatievaardigheden in kaart te brengen. In dit onderzoek wordt het ADAPT-instrument gevalideerd. Bij 86 leraren (groep 3-8) is een rekenles geobserveerd, gevolgd door een interview. Van zowel de les als het interview zijn video-opnames gemaakt. Om te onderzoeken of met het ADAPT-instrument daadwerkelijk betrouwbaar differentiatievaardigheden gemeten kunnen worden, zijn 41 beoordelaars getraind in het scoren van de opnames. Op basis van in totaal 399 beoordelingen wordt een validatiestudie uitgevoerd. Tijdens het Velon-congres zullen de eerste resultaten worden gepresenteerd. Daarnaast bespreken we de ervaringen van de beoordelaars en bespreken we hoe bij betrouwbare metingen het instrument kan worden ingezet om differentiatievaardigheden van leraren te beoordelen en om leraren te coachen bij het vergroten van hun differentiatievaardigheden.

Korte beschrijving

Dit onderzoek verlegt de grenzen van huidige meetinstrumenten naar differentiëren door niet alleen de les te observeren, maar deze observatie aan te vullen met een interview en documentanalyse. Daarnaast wordt ook het perspectief van de leerlingen meegenomen. Hiermee wordt de volle breedte van differentiëren in kaart te gebracht.

Praktijk van waaruit geschreven

Primair onderwijs

Inleiding

In de internationale literatuur zijn diverse instrumenten voor het meten van differentiatie te vinden, zoals self-assessment vragenlijsten (Prast, et al., 2015), observatieschema's (Tomlinson, 2008), of instructional logs (Williams et al., 2013). Daarnaast wordt de vaardigheid 'gedifferentieerd lesgeven' beschouwd als component van algemene leerkrachtvaardigheid, en is daarom onderdeel van diverse lesobservatieinstrumenten zoals bijvoorbeeld ICALT (Van de Grift, 2013). De vraag is echter of men met elk van deze instrumenten in staat is de verschillende facetten van 'gedifferentieerd lesgeven' te meten.

Theoretisch kader

Door middel van een cognitieve taakanalyse (CTA) (Clark, et al., 2008) hebben de onderzoekers (Keuning et al., 2018) de complexe vaardigheid 'gedifferentieerd lesgeven' in kaart gebracht. Hieruit blijkt dat differentiëren tijdens de les nauw samenhangt met het voorbereiden van een periode, het voorbereiden van een les, en het evalueren van de les. Deze fases buiten de les zijn niet via observaties in kaart te brengen. Daarnaast is het bijvoorbeeld onmogelijk te observeren of een leerkracht willekeurige leerlingen een beurt geeft, of dat dit beredeneerd gebeurt. Er is behoefte aan een samengesteld instrumentarium voor het bepalen van de mate van beheersing van al deze vaardigheden.

Op basis van de CTA is een instrument ontwikkeld waarmee de verschillende facetten van gedifferentieerd lesgeven gemeten kunnen worden: het ADAPT-instrument (Assessing Differentiation in All Phases of Teaching). Eerdere versies van dit instrument laten zien dat het in potentie een goed instrument is om differentiëren te meten, maar dat het nog beter gevalideerd moet worden (Habermehl-Mulder, 2019).

Onderzoeksvraag

Kunnen beoordelaars betrouwbaar differentiatievaardigheden scoren met ADAPT?

Methode

ADAPT is ontwikkeld om differentiatievaardigheden van leraren in groep 3 tot en met 8 bij het vak rekenen in kaart te brengen. Het instrument bevat 23 indicatoren die gaan over de vier chronologische fasen bij differentiatie: de periodevoorbereiding, de lesvoorbereiding, de lesuitvoering en de evaluatie. Bij 86 deelnemende leraren is een rekenles geobserveerd, vervolgens werd de leerkracht geïnterviewd over de wijze waarop hij de periode heeft voorbereid; de wijze waarop deze specifieke les heeft voorbereid, welke keuzes hij al dan niet bewust maakte tijdens de les, en de wijze waarop hij na afloop van de rekenles evalueert op proces en product. De rekenles en het interview zijn gefilmd. In het najaar van 2020 hebben 41 beoordelaars (waaronder leraren, pabostudenten, intern begeleiders en opleiders) een training gevolgd in het gebruik van ADAPT. Zij hebben per persoon gemiddeld 9,7 opnames van de rekenlessen en interviews beoordeeld, wat resulteerde in 399 beoordelingen met het ADAPT-instrument. De beoordelaars zijn daarnaast bevraagd over hun ervaringen met het werken met ADAPT.

Resultaten

Tijdens de Velon zullen de resultaten van de studie gepresenteerd worden. Op basis van een eerste verkenning lijkt er opbouw in beheersing van verschillende aspecten van differentiatie te zitten. Observatoren gaven aan op verschillende manieren meerwaarde te zien in het werken met ADAPT.

Discussiepunt

Het ADAPT-instrument kan niet worden ingezet in de lerarenopleiding omdat differentiëren een complexere leerkrachtvaardigheid is.

144 - Makers! Leren in de Amsterdamse maakplaatsen

Monique Pijls¹, Tom Van Eijck¹, Marco Kragten¹, Bert Bredeweg¹

¹Lectoraat Didactiek van de Betavakken, Kenniscentrum Onderwijs en opvoeding, Hogeschool Van Amsterdam

Biografie

Monique Pijls is onderzoeker en onderwijsontwerper op het gebied van samenwerkend leren. In de afgelopen jaren leidde zij een onderzoeksproject over maakonderwijs en initieerde zij de minor Maker Education.

Kinderen en jongeren leren ook buiten school. Informele leeromgevingen kunnen ‘het verschil maken’ voor hun ontwikkeling, niet alleen door scholing van kennis en vaardigheden, maar ook als plaats waar jeugdigen nieuwe sociale rollen ervaren en hun identiteit ontwikkelen. Hoewel het belang van deze plekken wordt onderkend, is niet bekend wat kinderen buiten school leren en hoe dit zich verhoudt tot het leren op school. Ook is niet bekend welke scholing begeleiders in dergelijke leeromgevingen behoeven. De hier gepresenteerde studie onderzoekt de leeropbrengsten (kwalificatie, socialisatie en persoonsvorming) van maakprogramma’s voor kinderen en de effectiviteit van het opleidingsprogramma voor maakplaats-coaches in Maakplaats 021.

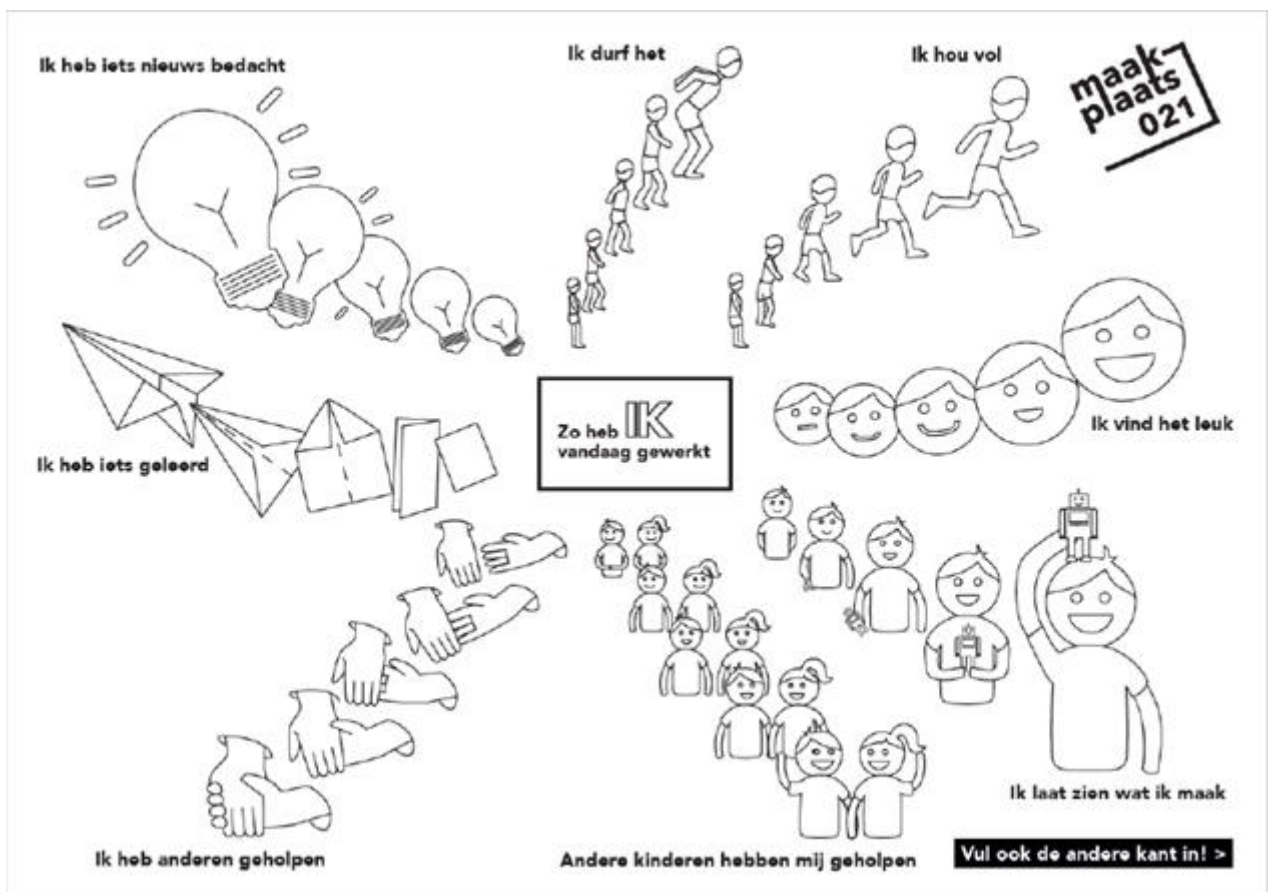
Maakplaats 021 is een netwerk van tien maakplaatsen bij de openbare bibliotheek in Amsterdam (OBA), waar kinderen na schooltijd kunnen spelen, leren en maken met behulp van nieuwe technologie zoals 3D-printer, lasersnijder, vinylslijder en robotica. Hiermee beoogt de OBA met name kinderen die thuis minder toegang tot dergelijke middelen hebben te bereiken. De activiteiten worden begeleid door speciaal hiervoor geworven en opgeleide medewerkers van de bibliotheek. Vier partijen in de stad (OBA, Waag, Pakhuis de Zwijger en HvA) werken samen om deze maakplaatsen, de programmering voor kinderen de opleiding van maakplaats-coaches te realiseren.

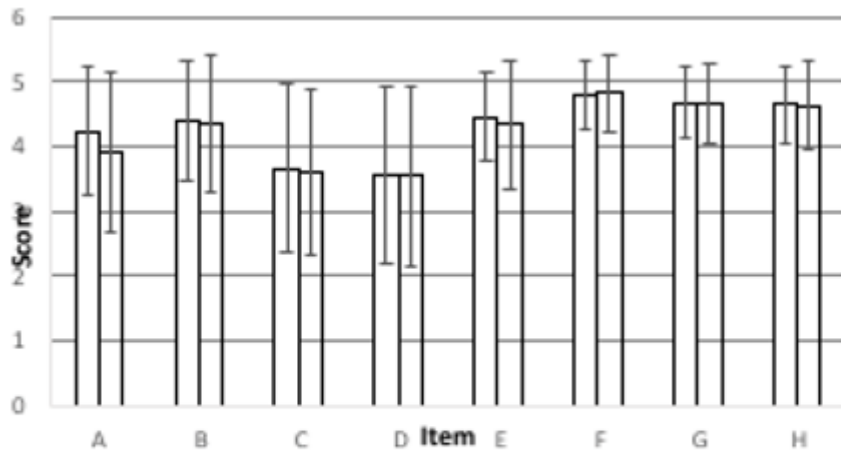
‘Maken’ betekent het ontwerpen en fabriceren van tastbare objecten en voorwerpen. Het kenmerkt zich door (i) inzet van technologie voor digitale fabricage en programmeren, (ii) delen van kennis, samenwerken en community building, en (iii) een houding gericht op groei en handelingsvermogen, de maker mindset (Martin, 2015), en (iv) leren door doen en stimuleren van creativiteit.

In het project zijn twee onderzoeken uitgevoerd. De eerste deelstudie evalueert het leren van kinderen in maakprogramma’s door middel van zelfevaluaties door kinderen en interviews met maakplaats-coaches en kinderen. De zelfevaluatietool (ZET) is speciaal ontwikkeld voor het meten van leeractiviteiten bij kinderen in de leeftijd 8-12 jaar in de maakplaats (zie Figuur 1) in de domeinen kwalificatie, socialisatie en persoonsvorming. Het valideren van de ZET vond plaats in vijf testrondes (periode 2018-2019), waarbij scores in de verschillende prototypes van het instrument zijn vergeleken met observatiegegevens en korte interviews met kinderen (Van Eijck, Kragten en Pijls, 2019; Van Eijck, Pijls & Kragten, 2020). Figuur 2 toont de gemiddelde scores op de ZET per item over de naschoolse programma’s van 2019 en 2020. Uit analyse blijkt dat kinderen in deze maakprogramma’s vinden dat zij veel leren op het gebied van maakvaardigheden. Bovendien zijn zij intrinsiek gemotiveerd om te maken en ontwikkelen zij zelfvertrouwen en durf. Kinderen helpen elkaar in wisselende mate bij het maken. In 2019 is er een samenhang te zien tussen de scores voor kwalificatie en persoonsvorming. In 2020 is er overwegend een samenhang tussen kwalificatie en socialisatie. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat maakplaats-coaches meer op socialisatie zijn gaan sturen, door kinderen aan te moedigen elkaar te helpen.

De tweede deelstudie evalueert het opleidingsprogramma van de maakplaats-coaches door middel van interviews met de coaches. Uit de interviews kwam naar voren dat het opleidingsprogramma voor maakplaats-coaches breed is ingezet met training en coaching op maat, zowel individueel als in groepen. Deze opleiding was voornamelijk gericht op het van maken en ontwerpen van activiteiten

voor kinderen en in mindere mate op pedagogisch-didactische vaardigheden. Het blijkt vruchtbaar te zijn om leren te verbinden met ervaringen in de praktijk. Het vraagt meerdere jaren om alle aspecten van de opleiding tot maakplaats-coach aan bod te laten komen. In het eerste jaar speelden voor maakplaats-coaches vooral vragen op het gebied van technologie en het pedagogische aspect, omgaan met kinderen. De coaches van het eerste uur hebben een grote ontwikkeling doorgemaakt en hebben dit voor een groot deel zelf en met elkaar gedaan. Vervolgens kwamen er vragen op het gebied van het ontwerpen van programma's en daarna kwamen leervragen op het gebied van het bevorderen van onderzoekend en ontwerpnd leren bij kinderen en flexibel inspelen op onverwachte situaties in de maakplaats. De meeste maakplaats-coaches geven aan dat zij nog steeds vragen hebben op pedagogisch-didactisch vlak. Met de uitbreiding van het aanbod voor scholen en het verstevigen van de maakplaats in het educatieve speelveld, wordt er nog sterker een beroep gedaan op hun pedagogisch-didactische vaardigheden. Daarom blijft scholing, begeleiding en tijd voor reflectie nodig voor maakplaats-coaches. Dit is vergelijkbaar met de positie van startende leraren waar inductie in de eerste jaren belangrijk is om ervoor te zorgen dat leraren blijven functioneren (Harmsen, Lorentz, Maulana en Van Veen, 2018).

Figuur 2 Gemiddelde scores zelfevaluatie naschoolse programma's in 2019 (n=120, linker balkjes) en 2020 (n=83, rechter balkjes). A: ik heb iets nieuws bedacht; B: ik heb iets geleerd; C: ik heb een ander kind geholpen; D: een ander kind heeft mij geholpen; E: ik laat zien wat ik maak; F: ik vind het leuk; G: ik hou vol; H: ik durf het.

146 - Grensverleggend samen opleiden en professionaliseren volgens Trion opleidingsdidactiek

Saskia Heunks¹, Rita Schildwacht¹, Anne Kerkhoff², Petra Poelmans²

¹Trion Opleidingsschool, ²Fontys Lerarenopleiding Tilburg

De kracht van een Opleidingsschool zit in urgentie om te leren die op een werkplek continu aanwezig is. Het ondersteunen van dat leren – van studenten én van docenten en andere professionals in de school - vraagt om een gedeelde visie. Binnen Trion hebben we belangrijke principes voor dat leren onderzocht en doorvertaald naar een didactiek voor de Opleidingsschool die verbindingen legt tussen samen opleiden in de school, voortgezette professionalisering en schoolontwikkeling. Wederzijds leren in vormen van leergroepen heeft daarin een centrale plaats. Sinds 2018 experimenteert Trion in samenwerking met het FLOT-lectoraat Talendidactiek/Meertaligheid ook met leergroepen van docenten en lerarenopleiders. We vinden dat we goed op weg zijn. In deze bijdrage laten we dat graag zien.

Korte beschrijving

‘Grensverleggend samen opleiden’ betekent dat je samen met relevante partners op zoek gaat naar nieuwe vormen van leren die aansluiten bij ieders eigen behoefte en ieders eigen praktijk. Het betekent ook dat je af en toe ‘out-of-the-box’ moet willen denken. In deze bijdrage laten we zien hoever we daar bij Trion mee zijn.

Praktijk van waaruit geschreven

In de (Brainport)regio Eindhoven werken het Jan van Brabant College Helmond, het Stedelijk College Eindhoven (SCE), de International School Eindhoven, het Pius X-College en Fontys Lerarenopleidingen Tilburg (FLOT) sinds 2009 intensief samen aan het opleiden van docenten. In juni 2019 is de Trion Opleidingsschool positief geaccrediteerd door de NVAO. Het partnerschap werkt samen aan de professionalisering van werkplekbegeleiders en schoolopleiders, en heeft eigen methodieken en instrumenten ontwikkeld voor werkplekleren. In 2018 is Trion een samenwerking aangegaan met het FLOT lectoraat Talendidactiek/Meertaligheid: lectoraat-leergroepen onderzoeken onder begeleiding van de kenniskringleden vraagstukken uit en in de eigen school. De lectoraat-leergroepen delen hun bevindingen met elkaar én met (andere) collega’s.

Inleiding

Een belangrijke doelstelling van de Opleidingsschool is om de kennisbasis van het beroep te verbinden met praktisch handelen in de praktijk. Samenwerking in leergroepen in de school biedt nieuwe mogelijkheden voor het leren van studenten én van beginnende en ervaren leraren (Meirink, Meijer & Verloop, 2007) en draagt bij aan verbeteringen van onderwijsgedrag en aan het stimuleren van onderwijsvernieuwingen (Little, 2007; Zwart, Wubbels, Bergen & Bolhuis, 2007). Werken in leergroepen is zowel verbonden aan het verbeteren van leerlingresultaten als aan een positief gevoel van self-efficacy (Lavié, 2006). Trion is bij het ontwerpen van leergroepen binnen het werkplekcurriculum uitgegaan van ontwerpprincipes rondom scaffolding, modelling, sharing en focusing. De ontworpen leergroepen zijn beschreven in “Samen leren in een leergroep. Didactiek van een Opleidingsschool.” (Schildwacht, 2019). Zo werken we inmiddels o.a. met leergroepen rondom het verwondermoment, de kunst afkijken, jongerencoaching, en co-teaching. Trion is momenteel op zoek naar manieren om de ontwerpprincipes van het samen leren in leergroepen verder door te ontwikkelen naar vormen van wederzijds leren die voorbij de inductiefase van docenten reiken en die een verbinding leggen met schoolontwikkelthema’s. Samen met het FLOT-lectoraat Talendidactiek onderzoekt Trion de vorm van professionalisering in lectoraat-leergroepen.

Onderzoeksvragen

Twee vragen staan centraal:

- Hoe kunnen we een duurzame Opleidingsschool bouwen die verbindingen legt tussen samen opleiden in de school, voortgezette professionalisering van docenten én opleiders en schoolontwikkeling?
- Wat betekent de meertaligheid van onze samenleving voor de praktijk van de scholen in ons werkveld en voor de eisen die gesteld worden aan de competenties van de docenten die daar werken? En wat betekent dat voor FLOT?

166 - BRLO, nut en noodzaak voor toekomstbehendige lerarenopleiders

Miranda Timmermans¹, Edmee Suasso de Lima de Prado², Christine Kemmeren²

¹Velon, ²Saxion

Biografie

Miranda Timmermans is voorzitter van Velon.

Edmee Suasso dLima dPrado is lerarenopleider bij Pabo Saxion Hogeschool, ingewijde in BRLO en actief betrokken bij Samen Opleiden.

Christine Kemmeren is lerarenopleider en onderzoeker bij Pabo Saxion Hogeschool.

1478 lerarenopleiders staan ingeschreven in het beroepsregister voor lerarenopleiders en het aantal geregistreerden groeit. Werken aan professionalisering in gezamenlijke trajecten draagt bij aan de kwaliteit van lerarenopleiders en het opleiden van leraren. Dat is nuttig en noodzakelijk gezien alle ontwikkelingen in het onderwijsveld waar we nu en de komende jaren voor staan; denk daarbij aan de zij-instroomtrajecten, de toename van samen opleiden, de veranderingen die gepaard gaan met curriculum.nu en mogelijk wijzigingen in het bevoegdheidensysteem.

BRLO biedt handreikingen en mogelijkheden om deze ontwikkelingen kwalitatief te ondersteunen.

In deze actieve sessie agenderen we een aantal actuele vragen die samen leren in beroepsregistratietrajecten oproept.

1. Informatie over Beroepsregistratie/BRLO

Registratietrajecten worden meer en meer vorm gegeven op de eigen opleiding/binnen het eigen partnerschap samen opleiden. Met de toename van het aantal Partnerschappen Samen Opleiden neemt, neemt ook het aantal school- en instituutopleiders toe dat zich wil laten registreren. Wat vraagt dat? De beroepsstandaard voor lerarenopleiders geeft duidelijkheid over wat er van de lerarenopleider verwacht wordt in deze complexiteit van de beroepsuitoefening en geeft richting aan de professionele ontwikkeling van lerarenopleiders. We gaan in op de vraag wat a. beroepsregistratie inhoudt, b. wat de eisen zijn en c. hoe beroepsregistratietrajecten vorm gegeven kunnen worden.

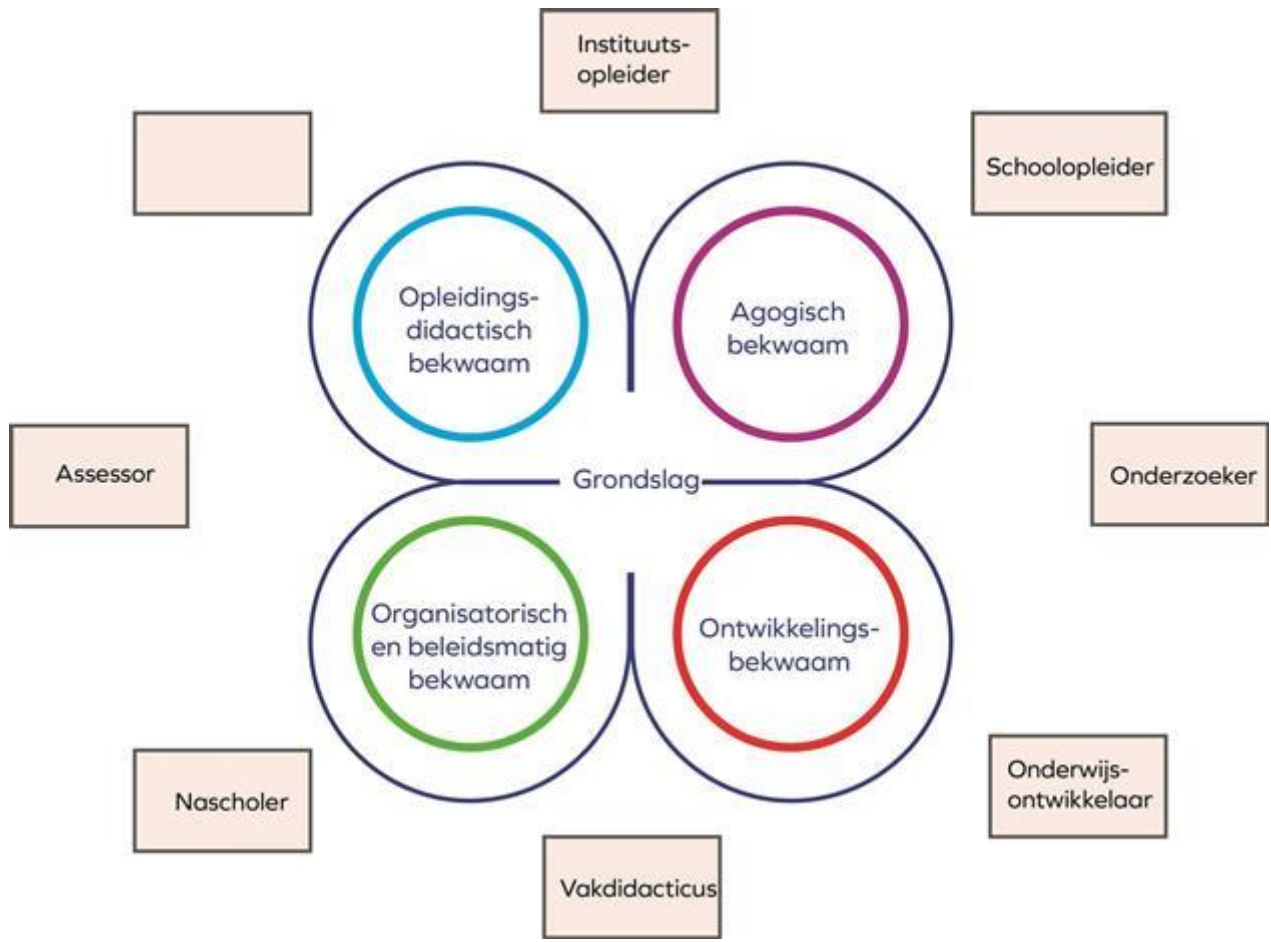
2. Theorie-Praktijkkoppeling

Om je kwaliteiten als lerarenopleider te laten zien, stellen lerarenopleiders aan de hand van een zestal valideringsvragen een registratieaanvraag samen. Belangrijk is om bij het beantwoorden van de vragen praktisch handelen te onderbouwen met theoretische inzichten. Hoe doe je dat precies? Waar vind ik dan 'theorie'? zijn veel gehoorde vragen, waar we in deze sessie antwoorden op geven.

3. Opleiden van Zij-instroom

Zij-instroom in het beroep is een nieuw type student dat we samen met het werkveld meer en meer gaan opleiden. Wat vraagt dat van opleiders en hoe kan BRLO ondersteunend zijn in het zorgdragen voor kwaliteit van zij-instroomtrajecten.

Samen met Velon/BRLO collega's geven we vorm aan deze sessie rondom BRLO. Deelnemers geven aan waar zij meer over willen weten. We werken vervolgens in kleine groepen en gaan actief aan de slag met de genoemde onderwerpen.

Parallelsessies ronde 4

000 - Flexibel beoordelen van het masterniveau: de ontwikkeling van een kijkwijzer

Linda van den Bergh¹, Wilma Klabbers¹, Ginny Vlieks², Miriam Limpens³

¹Fontys Opleidingscentrum Speciale Onderwijszorg, ²Hogeschool Utrecht, ³Windesheim

Biografie

Linda van den Bergh is lector 'Waarderen van Diversiteit' en docent in de master Educational Needs van Fontys OSO.

Wilma Klabbers is docent en de voorzitter van de ToetsConstructieCommissie bij Fontys OSO.

Ginny Vlieks is de coördinator Master Educational Needs bij het Seminarium voor Orthopedagogiek van de HU.

Miriam Limpens is docent en consultant bij Hogeschool Windesheim Zwolle.

Samenvatting

Drie hogescholen die dezelfde masteropleiding aanbieden hebben gezamenlijk een kijkwijzer ontwikkeld waarmee het masterniveau onafhankelijk beoordeeld kan worden. Deze kijkwijzer is gebaseerd op de geactualiseerde professionele masterstandaard. In het kader van flexibilisering en voor validatie van het masterniveau is dit instrument mogelijk ook bruikbaar voor andere (educatieve) masteropleidingen.

Doel

In dit groepsgesprek willen we deelnemers inspirerend informeren over de ontwikkeling van een instrument om het masterniveau in drie masteropleidingen te valideren. Daarnaast willen we graag feedback over de bruikbaarheid en kwaliteit van de kijkwijzer.

Praktijk

De drie hogescholen die de master Educational Needs verzorgen (Windesheim, Hogeschool Utrecht en Fontys Hogescholen) werken reeds lange tijd samen aan kwaliteitsborging en ontwikkeling. Dit gebeurt onder andere door middel van peer reviews van de eindwerken van studenten. Eerder bestond het eindwerk grotendeels uit een onderzoeksverslag, dat een vergelijkbare opzet kende in de drie instituten. Als gevolg van een veranderde visie op onderzoek en door flexibilisering van de opleidingen wordt het onderzoekend vermogen niet langer getoetst in een onderzoeksverslag. Studenten tonen hun onderzoekend vermogen aan in bewijsmateriaal waarin de verschillende masterkwalificaties geïntegreerd worden. De verschillen tussen het beoordelingsinstrumentarium en de vormen van het bewijsmateriaal zijn meer uiteen gaan lopen tussen de hogescholen. Tegelijkertijd blijft de wens om door peer review de dialoog aan te gaan over het masterniveau onverminderd bestaan. Daarom is de 'Kijkwijzer Eindkwalificaties master Educational Needs' ontwikkeld.

De kijkwijzer kan voor drie doelen gebruikt worden:

- Om te bepalen of een student het masterniveau aantoont in zijn of haar eindwerken, ongeacht verschillen in vormen van toetsing tussen de instituten.
- Om het eigen beoordelingsinstrumentarium te analyseren en te versterken.
- Om studenten te helpen hun eindwerken vorm te geven.

Deze kijkwijzer is gebaseerd op de geactualiseerde professionele masterstandaard (Vereniging Hogescholen, 2019). Het doel van deze standaard is het expliciet maken van de kern en het niveau van een masteropleiding binnen een hogeschool. De professionele masterstandaard is gebaseerd op nationale en internationale standaarden voor het masterniveau, zoals de Dublin descriptoren voor masters en het masterniveau (niveau 7) van het Nederlands Kwalificatie Raamwerk (NLQF). De professionele masterstandaard bestaat uit vier pijlers: Meesterschap, Onderzoekend vermogen, Interprofessioneel handelen en Doorwerking. Iedere pijler is gedefinieerd en nader omschreven en onderbouwd. Een voorbeeld is ‘Onderzoekend vermogen’: De kern van de pijler onderzoekend vermogen is het onderkennen en analyseren van complexe vraagstukken in de beroepspraktijk en deze op een strategische, tactische en creatieve wijze op kunnen lossen. (Vereniging Hogescholen, 2019, p. 8. In de kijkwijzer zijn de indicatoren voor deze pijlen beschreven, plus een concretisering hiervan die observeerbaar is in eindwerken van studenten. Een voorbeeld is de indicator ‘Vormgeven van een onderzoeksmatige aanpak zodat doorwerking in de beroepspraktijk kan plaatsvinden.’ met de concretisering: a) Geeft aan op welke wijze de onderzoeksmatige aanpak aansluit bij de praktijkcontext en b) Betreft tijdig relevante betrokkenen bij onderzoek.

In het groepsgesprek zullen we kort de achtergrond van het instrument en het proces van ontwikkeling schetsen. We bespreken hoe we het hebben aangepakt en waar we tegenaan liepen. Vervolgens gaan we in gesprek met de deelnemers over de vragen in hoeverre zij de professionele masterstandaard herkennen in het instrument, hoe zij de bruikbaarheid van het instrument inschatten voor hun eigen context.

023 - Grenzen verleggen met James Baldwin: kritisch bewustzijn van privileges binnen de lerarenopleiding

Monique Leygraaf¹, Jenelle Reeves²

¹Hogeschool iPabo, ²University of Lincoln Nebraska

Biografie

Monique Leygraaf is senior-onderzoeker en opleider aan Hogeschool iPabo in Amsterdam/Alkmaar. Het domein van haar onderwijs en onderzoek is 'Diversiteit & Kritisch Burgerschap. Daarbinnen is zij vooral geïnteresseerd in vraagstukken met betrekking tot (opleidings)onderwijs met het oog op Social Justice; macht en machtsrelaties; privileges en positionaliteit; en pluralisme.

Abstract

Een van de leidende principes in ons werk als lerarenopleiders en onderzoekers is voor ons de erkenning dat alle onderwijspraktijken specifieke standpunten weerspiegelen die worden beïnvloed door vaak impliciete vooroordelen, veronderstellingen en perspectieven. Het negeren van deze erkenning kan ertoe bijdragen dat structurele ongelijkheden worden voortgezet (Cochran-Smith, 2004). Daarom vinden wij het belangrijk om onze aanstaand leraren uit te dagen om kritisch bewustzijn te ontwikkelen van zowel hun eigen mogelijke privileges als de al dan niet bevoorrechte positie van hun leerlingen. Hiertoe zijn we een gezamenlijk onderzoeksproject gestart naar privileges in de lerarenopleiding, waarvan we hier een deelstudie presenteren. In deze deelstudie beoogden we het bewustzijn van privileges bij Amsterdamse aanstaand leraren te bevorderen door de confrontatie met provocerende ideeën over ras, privileges en benadeling zoals verwoord in academisch werk, maar vooral in het (non) fictiewerk van James Baldwin. De data (logboeken en focusgroep gesprekken) laten zien dat de aanstaand leraren daadwerkelijk geprikkeld en aan het denken gezet zijn. Hun reacties varieerden van een hoge mate van identificatie tot afstandelijkheid. Hoewel de bevindingen het beginnende begrip van de aanstaand leraren over racisme, benadeling en privileges illustreren, blijkt de stap naar kritische actie nog ingewikkeld te zijn.

Korte beschrijving

Meerdere grenzen worden verlegd: aanstaand leerkrachten worden uitgedaagd over de grenzen van hun vanzelfsprekendheden te kijken door zich te verhouden tot letterlijk en figuurlijk grensverleggende ideeën. Het agenderen van het onderwerp 'privileges' kan als grensverleggend gezien worden binnen het Nederlandse opleidingsonderwijs. De samenwerking van de onderzoekers is letterlijk grensverleggend (USA-NL).

Praktijk van waaruit geschreven

De bijdrage komt voort uit lerarenopleidingen primair onderwijs in Amsterdam en in Lincoln Nebraska (USA). Naast verschillen zijn er ook overeenkomsten in context. Zo zijn de aanstaand leraren waarmee we werken overwegend witte, vrouwelijke studenten. Bovendien streven wij in ons werk als lerarenopleiders en onderzoekers naar een op Social Justice gerichte lerarenopleiding, waarbij we erkennen dat het niet eenvoudig is om zo'n lerarenopleiding in de praktijk te brengen. Daarom zijn we dit gezamenlijke onderzoeksproject gestart waarvan we hier een deelproject presenteren.

Inleiding

Pleitbezorgers van de kritische pedagogiek waarschuwen voor de gevolgen van het zogenaamde 'verborgen curriculum': de onbedoelde en voor bepaalde groepen negatieve gevolgen van het onderwijs (McLaren, 2009). Ook privileges dragen bij aan deze negatieve gevolgen. Daarom vinden wij het belangrijk om onze aanstaand leraren uit te dagen om een kritisch bewustzijn (Freire, 2005)

te ontwikkelen van zowel hun eigen mogelijke privileges als de al dan niet bevoorrechte posities van hun leerlingen.

Theoretisch kader

In haar krachtige essay over privileges verklaart Peggy McIntosh de onzichtbaarheid van wit privilege voor witte mensen als volgt:

“As a white person, I realized I had been taught about racism as something that puts others at a disadvantage, but had been taught not to see one of its corollary aspects, white privilege, which puts me at an advantage” (McIntosh, 2007, p. 377).

Waar McIntosh spreekt van de privileges van witte mensen als de keerzijde van de racistische achterstelling van mensen uit minderheidsgroepen, beklemtoont James Baldwin dat het onrecht dat wordt aangedaan aan kansarme groepen in de samenleving niet alleen deze slachtoffers treft (al treft het hen allereerst!), maar ook de daders: het maakt ze monsterlijk (Baldwin, 2017). Dat maakt dat het vraagstuk rond raciale ongelijkheid voor hem niet alleen een issue is voor degenen die benadeeld zijn in de samenleving, maar voor heel de samenleving.

Onderzoeksvraag

Op welke wijzen kunnen wij als opleiders het kritisch bewustzijn van (witte) privileges stimuleren bij aanstaand leraren?

Methode

We hebben een kleinschalig kwalitatief onderzoek opgezet waarbij we aanstaand leraren van een Amsterdamse lerarenopleiding geconfronteerd hebben met provocerende ideeën uit academische teksten (zoals Howard, 2016; McIntosh, 2007) en het werk van James Baldwin (zoals Baldwin, 1998, 2017; Peck, 2017). De deelnemende aanstaand leraren hebben in een online logboek vragen beantwoord na afloop van bijeenkomsten over de gelezen teksten. Deze logboeken en transcripties van de bijeenkomsten zijn geanalyseerd via Atlas.ti.

Resultaten

De ideeën waaraan de aanstaand leraren blootgesteld zijn bleken daadwerkelijk prikkelend te zijn. De reacties van de aanstaand leraren toonden op bepaalde momenten een hoge mate van identificatie: “Hij geeft ons niet de schuld of zo. Hij is niet boos op ons.” Op andere momenten ervoeren de aanstaand leraren nadrukkelijk afstand tussen hun situatie en de situatie waar Baldwin van spreekt: “Toentertijd was dat voor die mensen normaal.” De stap naar kritische actie werd nog weinig gezet.

Discussiepunt

In hoeverre heeft de lerarenopleiding een rol in het stimuleren van kritisch bewust zijn van privileges?

024 - A course for innovative teaching and research practice for teacher trainers in Ecuador and Cambodia

Anniek Orye¹

¹PXL Hogeschool

Biografie

Anniek Orye is werkzaam als lector aan de lerarenopleiding van PXL Hogeschool (PXL-Education) en daarnaast onderzoeker binnen het expertisecentrum 'PXL Onderwijsinnovatie'.

internationale samenwerking / onderwijsinnovatie / zuidinitiatief VLIR-UOS

Tijdens de afgelopen drie jaar werkten we samen met twee publieke universiteiten (Azië en Zuid-Amerika) aan een praktijkgericht onderzoeksproject. In beide partnerinstellingen (RUPP Cambodja en UTN Ecuador), wordt er namelijk erg teacher-centred les gegeven en beschikken de (leraren)opleiders over onvoldoende onderzoeksvaardigheden. Door het ontwikkelen en implementeren van een 'Blended Course' gebaseerd op de principes van Design-Based onderzoek gingen we de onderwijspraktijk van de docenten vernieuwen en versterken. Een groep van 15-25 (leraren)opleiders van beide universiteiten zijn geprofessionaliseerd door de actieve participatie in de ontwikkeling, implementatie en evaluatie van hun onderwijspraktijk. Het hoofddoel was om de onderzoeksvaardigheden van de (leraren)opleiders te versterken, toegepast op uitdagingen m.b.t. het curriculum. Daarnaast wilden we samen good practices uit de onderwijspraktijk samen uitwerken. Lerarenopleiders van PXL-Education zorgden voor virtuele coaching en maakten deel uit van de delegatie om ter plaatse lessen bij te wonen, het werkveld te bezoeken en samen good practices te ontwikkelen. De ADDIE-methodologie zal in zowel RUPP en UTN blijvend worden ingezet en verschillende docenten zijn een doctoraatstraject gestart na dit initieel onderzoek. Het project stimuleerde ook de ontwikkeling van interculturele competentie bij studenten en docenten. Het betekende ook een impuls voor docenten- en studentenmobiliteiten van PXL naar Latijns-Amerika en Azië.

Praktijkgericht onderzoek waarbij een Vlaamse lerarenopleiding samenwerkt met een Zuidpartner is vernieuwend binnen het huidige werkveld. Grenzen tussen curricula, culturen en continenten vervagen dankzij een virtuele leeromgeving. Professionaliseren en innoveren in co-creatie met Zuidpartners is een unieke kans om interculturele en internationale competenties van lerarenopleiders en studenten aan te scherpen.

In de periode 2016-2019 realiseerden we twee onderzoeksprojecten. Het ene project in samenwerking met RUPP, Royal University of Phnom Penh in Cambodja. Het andere project met UTN, Universidad Técnica del Norte in Ecuador. De projecten vertrekken vanuit een gemeenschappelijke probleemstelling. Docenten in RUPP en UTN beschikken over onvoldoende onderzoekscompetenties. Bovendien verloopt het onderwijs vaak nog zeer klassiek. De projecten hadden als doel om via een design-based research-aanpak enerzijds de onderwijspraktijk te innoveren en om anderzijds de onderzoeksvaardigheden van de (leraren)opleiders te versterken.

De faculteit van Educatie (FEEd) van RUPP en de faculteit van Educatie, wetenschappen en technologie (FECYT) van UTN zijn belangrijke actoren voor innovatie en onderwijskwaliteit in beide publieke universiteiten. Een groep van 15-25 (leraren)opleiders zijn geprofessionaliseerd met behulp van actieve participatie in de ontwikkeling, implementatie en evaluatie van hun onderwijspraktijk.

We volgden hiervoor de ADDIE-methodologie (analyse, design, ontwikkeling, implementatie en evaluatie). De ontwikkeling van een afstandscursus (via Open Education Blackboard) is tot stand gekomen door co-creatie met alle stakeholders (PXL en RUPP/UTN). De betrokken opleiders uit beide onderwijsinstellingen (RUPP en UTN) vormden een Teacher (Trainer) Design Team (TTDT's). De samenstelling van deze teams was gebaseerd op de huidige noden binnen de onderwijspraktijk.

De docenten organiseerden zich in TTDT's van ongeveer 5 personen en doorliepen iteratief de ADDIE-ontwerpheuristiek (analyse, design, ontwikkeling, implementatie en evaluatie). Achtereenvolgens werkte ieder team verschillende opdrachten af: literatuuronderzoek, conceptualisering, dataverzamelingstechnieken, blauwdrukken uittekenen, data-analyse... Lectoren van PXL-Education werden ingezet als virtuele coach, aangevuld met bezoeken ter plaatse. De resultaten van ieder team werden gebundeld in wetenschappelijke artikelen en uitgewerkte good practices.

De nieuwe methodologie (ADDIE-heuristiek) werd geïmplementeerd in RUPP en inspireert andere lerarenopleidingen (universiteiten en hogescholen) binnen de ASEAN economische community door verschillende disseminaties te organiseren in oktober 2019. In UTN werden tijdens het disseminatie event, in november 2018, andere lerarenopleidingen (universiteiten en hogescholen) uit Ecuador en Colombia geïnspireerd door de voorstelling van uitgewerkte good practices en de gebruikte methodologie. Het project stimuleerde ook de ontwikkeling van interculturele competentie bij studenten en docenten. Het betekende ook een impuls voor docenten- en studentenmobiliteiten van PXL naar Latijns-Amerika en Azië (Erasmus KA107). Bijkomend is PXL-Education, sinds 2019, structurele partner van VVOB Cambodia waarbij we differentiatie-tools voor (leraren)opleiders ontwikkelen voor lagere schoolleerlingen met leerproblemen bij wiskunde. We werken hier opnieuw met een afstandscursus en de ADDIE- methodologie.

Met dit praktijkgericht onderzoek hebben we docenten over grenzen heen laten kijken, zowel de lectoren binnen PXL-Education als onze internationale partners. We willen deze interculturele ervaringen een structurele plaats geven in ons curriculum en op deze manier onze studenten hun blik op wereld te verruimen. Op welke manier kunnen we deze grensverleggende samenwerking, na een internationaal onderzoeksproject, 'levend' houden en samenwerking tussen docenten blijvend stimuleren?

032 - Onderzoek gebruiken: waar moet je op letten?

Monique Marreveld¹

¹Didactief

Abstract

Moet onderwijsonderzoek 'harde' resultaten opleveren? Wat is de waarde van 'zachtere' kennis? Onderwijsvakblad Didactief presenteert vijf tips om twee werelden te overbruggen. Waar moet je op letten als je onderwijsonderzoek wilt gebruiken als lerarenopleider, waar moet je op voorbereid zijn? Voor welke dilemma's kun je komen te staan en hoe ga je daar mee om? De redactie heeft relevant onderzoek geselecteerd en geeft inzicht in die bronnen. Na afloop is er gelegenheid voor debat met het publiek.

Korte beschrijving

Presentatie van relevant onderwijsonderzoek voor lerarenopleiders en tips waar ze het kunnen vinden, hoe ze daar het beste gebruik van kunnen maken, en waar de valkuilen liggen.

Lopende tekst

De redactie van Didactief werkt al decennia samen met onderwijsonderzoekers in heel Nederland en daarbuiten. Speciaal voor de Velon selecteerde ze uit het aanbod van de afgelopen jaren onderzoek dat voor lerarenopleiders relevant is. Onderwijsonderzoek heeft niet overal een goed imago. Het wordt nogal eens gebruikt om aan te tonen 'hoe het niet moet' en neergezet als een vage en weinig robuuste discipline. Uiteraard is onderwijsonderzoek niet onfeilbaar, maar een dergelijke slechte kwalificatie veronachtzaamt wat het is. En daar vertellen we graag meer over.

040 - Opleiden tot een professional in een team met onderzoekend vermogen

Debbie Buchner¹, Colleen Clinton¹, Rianne Bosland¹

¹Hogeschool Inholland

Biografie

Op 30 januari 2020 heeft Mascha Enthoven de functie van lector De Pedagogische Opdracht binnen Inholland aanvaard. In haar lectoraat werken Colleen Clinton, Rianne Bosland en Debbie Buchner als onderzoekers. Daarbij zijn Colleen Clinton en Debbie Buchner tevens werkzaam als docent bij Pabo Inholland in resp. Alkmaar en Rotterdam. De sprekers hebben allen een masterachtergrond binnen Pedagogiek en/of Onderwijskunde.

Abstract:

Op de opleiding tot leraar basisonderwijs is een van de doelen om de student op te leiden tot een reflectieve professional. Een reflectieve professional met een onderzoekende houding kijkt naar zijn onderwijspraktijk om deze beter te begrijpen en zijn kennis en vaardigheden op een passende wijze in te zetten (Enthoven & Oostdam, 2014). Deze professionals beschikken over instrumentarium dat zij effectiever in kunnen zetten. Zij beschikken niet over meer ervaring, kennis of instrumentarium, maar zij representeren de situatie in de klas anders: zij zijn zich bewust van hun instrumentarium en verantwoorden toepassing ervan op basis van een ideaalbeeld dat ze nastreven (Enthoven, 2003). Zij bewegen continu heen en weer tussen het inschatten van situaties, handelen en bijsturen van dat handelen wanneer nodig.

De ruimte die de leerkracht vervolgens in het team krijgt om onderwijs verder te ontwikkelen, is verschillend (Kessels, 2018), en mede afhankelijk van hoe het schoolteam haar pedagogische opdracht als collectief formuleert. Hoe kunnen (startende) leerkrachten toegerust worden zodat zij bijdragen aan het continu ontwikkelen van het team waar zij onderdeel van uit maken, waardoor het onderwijs aansluit bij de leerbehoeften van leerlingen?

Korte beschrijving

De leerkracht is gedurende zijn opleiding al onderdeel van schoolteams in de praktijk. Naast wat de leerkracht ontwikkelt op de opleiding, krijgt de leerkracht te maken met diverse praktijkscholen. Dit beïnvloedt het reflectief en onderzoekend vermogen van de leerkracht. Hoe ontwikkelt de leerkracht zich tot reflectieve professional binnen het schoolcollectief?

Lopende tekst

Een reflectieve professional gedijt het beste in een schoolteam waar een onderzoekende cultuur heerst. De onderzoekende cultuur is een gemeenschap waar de leerkrachten het onderzoekend vermogen hebben om data te benutten voor schoolontwikkeling (Enthoven, 2020; Krüger, 2007). De cultuur kan niet ontstaan zonder open, professionele dialoog tussen de teamleden. Enthoven (2020) onderscheidt binnen deze cultuur drie functies van onderzoekend vermogen, zie Afbeelding 1 (Figuur 1. Functies van onderzoekend vermogen, Enthoven, 2020)

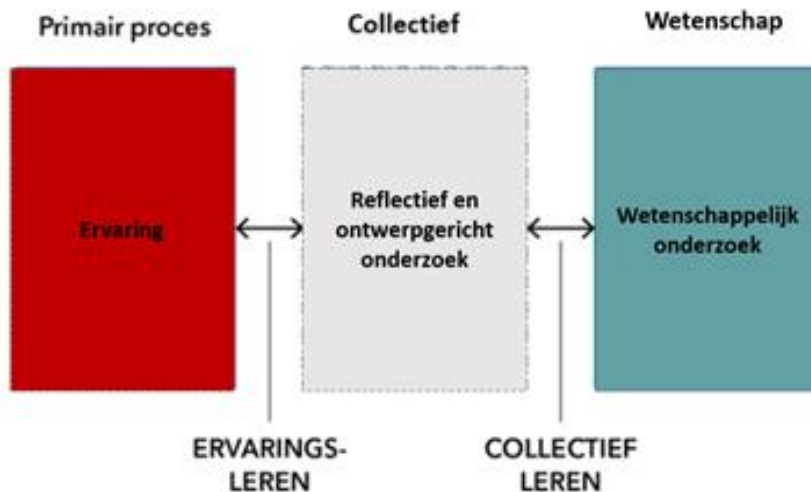
In de klas, het primaire proces, komen de pedagogische opdracht die het schoolteam zich stelt, het appèl van de leerling én het instrumentarium van de leerkracht samen. In de eerste functie van onderzoekend vermogen heeft de reflectieve professional oog voor, en geeft taal aan, ervaringen in het primaire proces. De tweede functie stimuleert professionals om ervaringen die hij als nieuw of complex ervaart, te delen en te bespreken in het collectief van het team. Het team komt op een onderzoekende manier tot handelingsalternatieven en daarmee vergroot de leerkracht het eigen instrumentarium. Hiertoe is het benutten van (wetenschappelijke) bronnen en kennis over

maatschappelijke ontwikkelingen van belang. Deze voeden en ondersteunen het onderzoekend vermogen van de professional zodat dit opbrengsten oplevert voor het handelen in het primaire proces. Door de pendulebeweging tussen de drie functies wordt het onderzoekend vermogen van de leraar én van het team benut en versterkt.

De opleiding en het schoolcollectief zijn belangrijke leeromgevingen voor de startende leerkracht. Naast de toerusting vanuit de opleiding, evenals zijn eigen karaktereigenschappen is de leerkracht gevormd door het “willen zijn” van een leerkracht binnen de schoolcultuur van de school waar hij werkt (Ruijters, 2015). Dit laatste aspect lijkt soms de overhand te hebben in de ontwikkeling van de student tot een startende leerkracht. Als er een discrepantie is tussen de opleiding en schoolcontext, dan is het wellicht logisch dat de leerkracht altijd kiest te handelen volgens de schoolcontext. De mate waarin het schoolteam als collectief verantwoordelijkheid neemt voor (het formuleren van) de pedagogische opdracht van de school, bepaalt hoe open de professionele dialoog wordt gevoerd met elkaar. De startende leerkracht zal het collectief hierin volgen, want de startende leerkracht wil bij zijn team van collega’s horen.

Om de verschillende samenwerkingen binnen schoolteams en de positie van de (startende) leerkracht te verkennen, heeft het lectoraat De Pedagogische Opdracht gesprekken gevoerd met betrokkenen binnen diverse besturen. De opleiding lijkt de leerkracht soms te “algemeen” toe te rusten voor wat in de praktijk divers blijkt te zijn. Veel van de huidige innovaties en het onderwijsonderzoek lijken te veel binnen een van de drie functies plaats te vinden zonder dat beweging tussen de drie functies plaatsvindt. Verder onderzoek is nodig naar de afstemming van opleiding en schoolcontext, alsook naar hoe het collectief onderzoekend vermogen van schoolteams zich ontwikkelt en wat de positie van de (startende) leerkracht hierbij kan zijn.

Hoe kan de driehoek van (startende) leerkracht, opleiding en praktijk worden vormgegeven zodat de beweging tussen de verschillende functies van onderzoekend vermogen wordt ondersteund en versterkt?

041 - Studenten als partners van lerarenopleiders Rolmodellen, observeren en discussiëren in de les

Gerda Geerdink¹, Marijke Gommers¹

¹Hogeschool van Arnhem en Nijmegen

Biografie

Gerda Geerdink werkte als associate lector binnen het Kenniscentrum Kwaliteit van leren van de Hogeschool Arnhem Nijmegen. Onderzoeks- en ontwikkelprojecten betroffen professionalisering van lerarenopleiders, het diversiteitsvraagstuk en kansenongelijkheid binnen het onderwijs en de opleidingen. Ze was mederedacteur van de Kennisbasis voor Lerarenopleiders en hoofdredacteur van het Tijdschrift voor Lerarenopleiders.

Marijke Gommers werkte als opleidingsdocent op de Pabo bij de HAN. Ze was lid van de projectgroep Student als Partner. Per 1 augustus 2020 begeleidt ze de registratietrajecten binnen de HAN Academie Educatie. Ze is actief binnen de Velon als beoordelaar, lid van de prolongatiecommissie en voorzitter van de Erkeningscommissie.

Abstract

We gaan er vaak ten onrechte vanuit dat studenten op de lerarenopleiding veel leren over 'onderwijzen' omdat ze de lerarenopleider als voorbeeld gebruiken. In de praktijk blijkt echter dat lerarenopleiders niet altijd zo bewust bezig zijn met het 'voordoen' en studenten minder leren van de lerarenopleider dan verondersteld wordt, ook als lerarenopleiders wel bewust 'rolmodellen'. Uit onderzoek is bekend dat studenten ook op de lerarenopleiding in colleges meer bezig zijn met de vraag of ze de inhoud leuk/interessant vinden dan met het bekijken van de wijze waarop 'onderwezen' wordt. Bij het project 'Studenten als partner van lerarenopleiders' wordt ingezet op verhoging van de opbrengst van de colleges op de lerarenopleiding.

We hebben met lerarenopleiders een werkwijze ontwikkeld die bestaat uit drie onderdelen:

- 1) Lerarenopleiders zijn gedurende een deel van het college expliciet voorbeeldmatig aan het handelen;
- 2) studenten leren kijken naar het professioneel pedagogisch en (vak)didactisch handelen van de lerarenopleider door ze te laten werken met een observatieformulier;
- 3) op basis van feedback van studenten volgt een discussie over het professioneel handelen van de lerarenopleiding en wordt dat gekoppeld aan theorie over onderwijzen.

Onderzoek naar de opbrengsten van deze werkwijze maakt duidelijk dat zowel lerarenopleiders als studenten hiervan leren.

049 - Beoordelen kan anders: coachende gesprekken voeren met studenten om zelfsturing te bevorderen

Rudy Vandamme¹

¹Deep Evolvement Institute

Biografie

Rudy Vandamme (1958) is gekend voor de methodiek van het Ontwikkelingsgericht Coachen. Hij schreef meerdere coachhandboeken. Hij promoveerde in 2014 te Tilburg tot doctor in de sociale psychologie op het thema 'de identiteit van de docent'. Hij werkt mee aan onderwijstransitie door gespreksmethodiek te ontwikkelen waarmee docenten hun studenten kunnen leren coachen. www.deepevolvement.com

Beoordeling impliceert al snel een afkeurende rode pen en een verhouding ouder-kind. Toch blijft oordelen belangrijk, je bent immers pedagogisch verantwoordelijk voor het leertraject van toekomstige leraren. Het is grensverleggend om te durven zoeken naar beoordelingswijzen die dialogisch, ontwikkelingsgericht en empowerend zijn. In deze presentatie stelt Vandamme een methodiek voor om samen met de studenten via een coachende attitude zelfbeoordeling en docentenbeoordeling naast elkaar te leggen. Dit wordt geïllustreerd met twee cases.

Casus 1: in een pabo opleiding van een hogeschool werd gekozen om schoolopleiders en vakdocenten uit te nodigen om triadische en meerstemmige gesprekken te voeren. De gespreksmethodiek is gebaseerd op drie competenties: meerstemmige identiteit van de beoordelaar, het triadisch dialogiseren en het opzetten van een zone van naaste ontwikkeling.

Casus 2: in een school van voortgezet onderwijs werd een schoolbreed actieplan uitgezet om docenten en leerlingen via een toolbox met gesprekskaarten mentorgesprekken te leren voeren. Ook hier gaat het weer over gespreksmethodiek die voor veel docenten, opleiders en begeleiders patroon doorbrekend gedrag vraagt. In het project hebben we geleerd hoe deze beoordelingsvorm samenspoort met andere kwalificatiewijzen. Het gaf inzicht waar de beoordelaars en de schooldirectie tegen aan lopen. De druk vanuit andere examinering- en rapporteringssystemen is erg groot. Deze nieuwe vorm van beoordelen brengt toch een diepgaande ontwikkeling op gang bij de opleiders én studenten.

057 - Opleiden en professionaliseren in leerateliers

Quinta Kools¹, Karin Derksen²

¹Fontys Lerarenopleiding Tilburg, ²Ons Middelbaar Onderwijs

Biografie

Dr.ir. Quinta Kools is werkzaam als lector 'wendbare Onderwijsprofessionals' bij de Fontys Lerarenopleiding Tilburg. In haar lectoraat ligt de focus op het opleiden van leraren die voorbereid zijn op hun toekomst als onderwijsprofessional en op het vormgeven van onderwijs van/voor de toekomst.

Karin Derksen is Strategisch Adviseur Academische Opleidingsscholen verbonden aan de vereniging Ons Middelbaar Onderwijs. Daarvoor was zij werkzaam als lerarenopleider en coördinator Samen Opleiden aan de Radboud Docenten Academie

Leerateliers zijn leeromgevingen waarin studenten van verschillende lerarenopleidingen samen leren met docenten. Een leeratelier bestaat uit docenten van tenminste drie verschillende scholen en maximaal zes studenten die op deze scholen stage lopen. In de leerateliers staat een gezamenlijk thema centraal, waar alle deelnemers mee aan de slag gaan. Elk atelier heeft een 'leeratelierbegeleider' die de deelnemers stimuleert bij hun (gezamenlijke) leeractiviteiten. Uitgangspunten van de ateliers zijn: professionele leergemeenschap, focus op het leren van de leerling, diverse leeractiviteiten, onderzoeken en ontwikkelen en werken vanuit een eigen leervraag. In schooljaar 2018-2019 hebben er vier leerateliers gedraaid volgens deze principes.

Als onderzoekers van de lerarenopleidingen waren we benieuwd wat de deelnemers zelf als opbrengsten benoemen van deze werkwijze. Daarbij is gebruik gemaakt van het model voor professionele groei van Clarke & Hollingsworth (2002) waarin vier opbrengstdomeinen worden onderscheiden. Alle deelnemers van de vier leerateliers hebben in mei 2019 (na 9 maanden deelname) individueel hun opbrengsten op plakbriefjes geschreven en geplaatst in het model. Uit de voorlopige analyse blijkt dat er in alle domeinen opbrengsten genoemd worden en dat de deelnemers het leerzaam vonden om hun opbrengsten met dit model te benoemen.

059 - Vorming zichtbaar maken? Het herkennen en benutten van vormingsmomenten in het basisonderwijs.

Peter Elshout¹

¹Inholland

Biografie

Peter Elshout studeerde theologie aan de VU en heeft zestien jaar als leerkracht in het basisonderwijs gewerkt. Tegenwoordig is hij docent levensbeschouwing aan de Pabo van Inholland in Dordrecht en doet hij onderzoek naar persoonsvorming voor het lectoraat De Pedagogische Opdracht.

Gert Biesta heeft de afgelopen jaren belangrijke bijdragen geleverd aan het gesprek rondom de doelen van onderwijs. Zijn beschrijving van de domeinen van onderwijs als kwalificatie, socialisatie en subjectificatie, waarbij de laatste twee samen de categorie ‘persoonsvorming’ vormen, vindt steeds meer gehoor. Deze persoonsvorming is lastiger te meten en zichtbaar te maken dan de kennis en vaardigheden die overgebracht worden in het kwalificerende domein, en speelt zich daardoor voor een groot deel af in het zogenaamde ‘verborgen curriculum’. Als we willen dat persoonsvorming een duidelijke plaats krijgt in het basisonderwijs, en dat leerkrachten groeien in het begeleiden van persoonsvorming, dan zou het een goed idee kunnen zijn om instrumenten te ontwikkelen die socialisatie en subjectificatie zichtbaar maken. We hebben daarom een instrument ontwikkeld dat leerkrachten helpt om de momenten waarop persoonsvorming plaatsvindt gedurende een dag te signaleren en, zowel persoonlijk als met een team, te evalueren. Dit instrument is gebaseerd op het fenomenologische model van ‘pedagogische tact’ van Max van Manen. De vraag die we willen beantwoorden met behulp van dit instrument is in hoeverre leerkrachten beter worden in het begeleiden van persoonsvorming door het gebruik van dit instrument over een langere periode.

Deze bijdrage past goed in het thema van het congres omdat het een voorstel is voor een instrument dat gebruikt kan worden door lerarenopleiders om toekomstige leerkrachten beter toe te rusten voor hun taak in het begeleiden van persoonsvorming in onze interculturele samenleving.

Het onderwerp van het onderzoek is persoonsvorming in de dubbele betekenis die Gert Biesta daaraan geeft. Aan de ene kant gaat het dan om het begeleiden leerkrachten kinderen in hun ontwikkeling tot volwassen personen door het aanbieden van bepaalde culturele bronnen, ideeën en waarden. Deze socialisatie speelt in iedere onderwijscontext mee. Er wordt door een leerkracht altijd een bepaald beeld van en perspectief op de wereld aan leerlingen gepresenteerd (Biesta, 2018). Daarnaast is er nog het domein van de subjectificatie. Wat een leerling vervolgens doet met de overgebrachte ideeën en waarden is een subjectieve keuze. Maar ook hierin, in het leren volwassen keuzes te maken, dienen leerlingen volgens Biesta begeleid te worden. Beide domeinen zijn aspecten van persoonsvorming die in het onderwijs op allerlei momenten invloed uitoefenen op leerlingen. Een belangrijke vraag is, in hoeverre het mogelijk is om je als leerkracht bewust te worden van de momenten waarop je bezig bent kinderen op deze manier te beïnvloeden. Als het mogelijk is om vorming zichtbaar te maken voor de leerkracht, dan is het wellicht mogelijk om, door middel van persoonlijke evaluatie op vormingsmomenten en teamgesprekken over vormingsmomenten die lastig of interessant bleken, te groeien in het begeleiden van persoonsvorming. Ons voorstel is om deze vormingsmomenten in kaart te brengen en erop te reflecteren, waarbij we gebruik maken van instrumenten die ontwikkeld zijn vanuit de fenomenologische praktijk van pedagogische tact (Van Manen, 2014a, 2014b), om vervolgens te onderzoeken of het gebruik van deze instrumenten op de langere termijn leerkrachten helpt bewuster met deze vormingsmomenten om te gaan en ze optimaal te benutten. Het instrument bestaat uit de volgende fasen:

Fase 1: signaleren vormingsmomenten

In fase 1 schrijven leerkrachten tijdens het lesgeven op wanneer ze zich bewust worden van een vormingsmoment. Ze gebruiken daarvoor het 'bureaublad'. Dit ligt gedurende de hele dag op het bureau.

Fase 2: aanvullen gesignaleerde vormingsmomenten

Zo snel mogelijk na het lesgeven vult de leerkracht het bureaublad aan met specifieke informatie over ieder vormingsmoment. Hoe lang duurde het moment? Tijdens welk vakgebied speelde het zich af? Wie waren er bij betrokken?

Fase 3: fenomenologisch uitwerken van momenten van twijfel

In deze fase kiest de docent één moment uit de momenten die beschreven zijn op het bureaublad om er met behulp van een vragenlijst gebaseerd op pedagogische tact dieper op in te gaan.

Fase 4: ervaringsreconstructie

In deze fase wordt één van de momenten waarover de leerkracht onzeker is inclusief hulpvraag voorgelegd aan collega's, en wordt met elkaar besproken op welke manier het moment optimaal benut had kunnen worden. Het instrument wordt over een langere periode door studenten gebruikt. Door middel van interviews en portfolio's wordt onderzocht in hoeverre studenten groeien in het herkennen en gebruiken van vormingsmomenten.

Referenties

Biesta, G. (2018). Persoonsvorming in het onderwijs: over vorming-van-personen en vorming-tot-persoon willen-zijn. In: Geerdink, G. & De Beer, F. (Reds.) Kennisbasis lerarenopleiders, katern 6: Vorming in de Lerarenopleidingen. Breda: Velon.

Van Manen, M. (2014a). Weten wat te doen wanneer je niet weet wat te doen. Driebergen: NIVOZ.

Van Manen, M. (2014b). Phenomenology of Practice. London: Routledge.

073 - De Hybride Tech Docent als verbinder tussen onderwijs en bedrijfsleven. Ontwikkeling van de Hybride Tech Docent Monitor binnen Brainport Eindhoven.

Kara Vloet¹, Ellen Koop-Spoor², Mieke Zijlstra³

¹Fontys Hogeschool Bedrijfsmanagement Educatie en Techniek. Lectoraat Industrial Engineering & Entrepreneurship, ²Fontys Hogeschool HRM en Psychologie. Lectoraat Dynamische Talentinterventies, ³Brainport Development Pilot Hybride Tech Docenten

Biografie

Als Persoonlijkheden- en Onderwijspsycholoog, deed Kara onderzoek aan de Rijksuniversiteit Groningen naar loopbanen van leerlingen en schoolleiders in opdracht van gemeente, provincie en ministerie van OCW, alvorens over te stappen naar het hbo, waar zij sinds 1994 werkt.

Kara's expertisegebieden zijn:

- *Loopbaanontwikkeling en -coaching van (onderwijs)professionals, studenten en leerlingen*
- *Professionalisering van docenten in diverse rollen: coach, onderzoeker, in didactiek*
- *Narratief dialogisch onderzoek naar (coaching in) professionele identiteitsontwikkeling*

Als docent-onderzoeker werkte zij achtereenvolgens in de opleiding HRM & Psychologie, in een Masteropleiding SEN voor leerlingbegeleiders en schooldecanen en in de Lerarenopleiding Technisch Beroepsonderwijs. Zij promoveerde in 2015 op onderzoek naar Professionele Identiteitsontwikkeling van leraren als dialogisch proces. Een narratieve studie in een masteropleiding in speciale onderwijszorg en loopbaanbegeleiding van leerlingen.

Haar huidig onderzoek focust op ervaringen en succesfactoren bij Hybride Tech Docenten in de Brainportregio, vanuit het Lectoraat Industrial Engineering Entrepreneurship, samen met HRM-onderzoeker(s) uit het Lectoraat Dynamische Talentinterventies.

Met consortiumpartners uit onderwijsinstellingen, bedrijfsleven, Brainport Development, de provincie en andere stakeholders bereiden zij momenteel een vervolgstudie voor naar succesvolle interventies en tools om hybride docentschap te stimuleren en faciliteren.

Kara werkt daarnaast in het Fontys-programma Studiesucces als coach, trainer en assessor voor collega's die zich kwalificeren in Student-coaching.

Technici die hun baan combineren met werken binnen het onderwijs worden hybride tech docenten genoemd. Het hybride tech docentschap wordt gestimuleerd om onderwijs goed te laten aansluiten bij de snelle ontwikkeling van technologische innovaties in het bedrijfsleven en in de samenleving. Ook biedt het een oplossingsrichting voor het tekort aan techniekdocenten.

Brainport Regio Eindhoven is in 2020 daarom gestart met de tweejarige pilot Hybride Tech Docenten met als doel een structurele inzet van 100 mensen uit het bedrijfsleven bij regionale onderwijsinstellingen in een lichte vorm van hybride doceren (4 – 8 uur per week). Dit kan bijvoorbeeld via gastlessen of het verzorgen van onderwijsmodules. In 2020 zijn er 52 technici gestart als hybride tech docent.

Er is echter nog weinig bekend over de succesfactoren, dilemma's en knelpunten rondom deze groep hybride docenten. Om dit in kaart te brengen is begin 2020 het project Hybride Tech Docent Monitor gestart. Het betreft een samenwerking tussen Brainport Development, van waaruit de pilot plaats vindt, met een drietal lectoraten van Fontys Hogescholen: Industrial Engineering & Entrepreneurship van Hogeschool Bedrijfsmanagement, Educatie en Techniek/ Lerarenopleiding Technisch Beroepsonderwijs, Dynamische Talentinterventies van Hogeschool HRM en Psychologie en Wendbare Onderwijsprofessionals van de Lerarenopleiding Tilburg.

Dit flankerend onderzoeksproject werd gefinancierd uit het Fontys onderzoeksprogramma TEC for Society-thema Learning Society. De doelstellingen van dit project waren:

- Het ontwikkelen van een monitorinstrument om het proces en resultaat van screening, matchen, opleiden, inzetten en begeleiden van hybride docenten te volgen;
- Inzicht verkrijgen in succesfactoren, dilemma's en knelpunten rondom de inzet van hybride tech docenten in het onderwijs.

Het monitorinstrument is ontwikkeld in dialoog met alle betrokkenen: bedrijven, onderwijsinstellingen, matchers, Brainport projectleider, opleiders, onderzoekers en lectoren. Het bouwt voort op theoretische inzichten en resultaten uit eerder onderzoek naar de potentiële meerwaarde en facilitering van hybride docenten, boundary crossers, hun ervaringen, motieven, professionele identiteit, loopbaancompetenties en docentcompetenties.

De monitor bestaat uit vragenlijsten die kwantitatieve data verzamelen om de ervaringen van hybride tech docenten in kaart te brengen bij de start van hun traject als (potentiële) hybride docent en na afloop daarvan. Resultaten van de start- en eindmeting worden gepresenteerd in een digitaal dashboard, dat voor alle actoren die betrokken zijn bij hybride tech docenten in Brainport Eindhoven de ervaringen grafisch inzichtelijk maakt. Kwantitatieve naast kwalitatieve dataverzameling wordt voortgezet in 2021.

Gesprekken met vertegenwoordigers van Brainport, opleiders van hybride techniekdocenten, onderwijsinstellingen en technologiebedrijven laten zien dat het hybride tech docentschap veel potentie heeft maar dat er tegelijkertijd nog tal van dilemma's en knelpunten zijn op het gebied van verwachtingsmanagement, de jaarcyclus die voor het onderwijs anders is dan voor het bedrijfsleven, opleiden en begeleiden van hybride tech docenten en de financieringsconstructie.

In vervolgonderzoek zullen deze uitdagingen nader in kaart worden gebracht en zullen de 'lessons learned' vertaald worden in interventies om hybride tech docenten te faciliteren in hun professionele ontwikkeling en hun rol als verbinder tussen onderwijs en bedrijfsleven te versterken.

We presenteren het afgerond onderzoek, het concept dashboard dat is ontwikkeld met data van de startmeting en de opzet van het verdiepend vervolgonderzoek.

074 - Samen taalvaardig(e) en taalbewust(e) vakbewame eerstegraads docenten biologie opleiden

Anne Kerkhoff¹, Mandy Klerkx¹

¹Fontys Lerarenopleiding Tilburg

Biografie

Mandy Klerkx is als lerarenopleider verbonden aan de lerarenopleiding biologie van Fontys Lerarenopleiding Tilburg. Zij volgde bij de tweedegraadslerarenopleiding biologie én de masteropleiding aan dezelfde hogeschool. Voordat ze als opleider terugkwam, werkte ze jaren als biologieleraar in het voortgezet onderwijs. Bij het ontwikkelen van haar onderwijs werkt zij samen met collega Anne Kerkhoff, sinds een aantal jaren lector talendidactiek. Anne werkte voordat ze bij Fontys in dienst kwam, bij het Cinop in Den Bosch, IVA Tilburg en de toenmalige Katholieke Universiteit Brabant.

Samenvatting

Wij presenteren een 'good practice' van de samenwerking tussen een lerarenopleider die vakdidactiek onderwijst aan masterstudenten biologie en een docent Nederlands. We beschrijven de achtergronden en doelen van onze samenwerking, onze werkwijze én de opbrengsten: een vernieuwde module vakdidactiek, actief lerende studenten en een tevreden docent en een taalbewustere vakgroep.

Doel

Tijdens het Velon Congres delen we onze bevindingen en ervaringen met meer collega's. We hopen dat zij, net als onze collega's én onze studenten in Tilburg, geïnspireerd zullen worden om werk te maken van 'taalbewust opleiden van taalbewuste en taalvaardige leraren'. Eigenlijk is het helemaal niet zo ingewikkeld, taalbewust opleiden.

Praktijk van waaruit geschreven

Aan masteropleidingen in het hbo studeren studenten die in het bezit zijn van een tweedegraads bevoegdheid en die derhalve geacht mogen worden Nederlands te beheersen op niveau 4F van het Referentiekader Taal. Volgens het Referentiekader zou dat inhouden dat voor elke masterstudent onder meer geldt dat die : "(...) goed gestructureerde teksten (kan) schrijven over allerlei onderwerpen waarbij het woordgebruik rijk is en zeer gevarieerd en de lay-out bewust en consequent is toegepast.

De praktijk is helaas vaak anders. Ook bij FLOT maken veel opleiders – zelfs in de vakgroep Nederlands - zich zorgen over met name de schrijfvaardigheid van hun masterstudenten. Tekorten in de schrijfvaardigheid komen vooral naar voren als de studenten verslag moeten gaan doen van hun praktijkonderzoek. Dan blijkt het schrijven van een samenhangend rapport of artikel voor veel studenten een zware opgave die héél veel ondersteuning van de begeleidende docenten vergt. Daardoor blijft er weleens te weinig tijd over voor het gesprek over de inhoud van het onderzoek. De geschetste problematiek leeft ook in de vakgroep Biologie van FLOT. De vakgroep is op zoek naar oplossingen.

Theoretisch kader

Hoe kunnen we masterstudenten biologie ondersteunen bij het verwerven van de 'professionele schrijfvaardigheid' die zij als eerstegraads docent nodig hebben? Die vraag staat in centraal in ons verhaal.

We onderscheiden een aantal deelvragen:

- Wat is 'professionele schrijfvaardigheid' voor eerstegraads docenten biologie?
- Wat vraagt de eerstegraads lerarenopleiding biologie van de schrijfvaardigheid van studenten?
- Hoe kunnen we de schrijftaken in de opleiding zo goed mogelijk laten aansluiten bij de schrijftaken die het beroep van eerstegraads docenten vraagt?
- Hoe kunnen we masterstudenten ondersteunen bij het verwerven van professionele schrijfvaardigheid?
- Hoe kunnen we bevorderen dat de masteropleiding 'taalgericht' wordt en studenten en collega's 'taalbewust'?

Bij het zoeken naar antwoorden laten we ons leiden door inzichten over taalgericht vakonderwijs en genredidactiek.

Methode

We zijn gestart met verkenning van 'professionele schrijfvaardigheid': wat moeten eerstegraads docenten biologie eigenlijk schrijven? Vervolgens hebben we de uitkomsten van die verkenning vergeleken met de schrijftaken die studenten tijdens de masteropleiding krijgen opgedragen. De uitkomsten van onze analyse, en de mogelijke consequenties daarvan voor de opleiding, hebben we besproken met collega's.

Daarna zijn we met één module in de masteropleiding aan het werk gegaan. We hebben de module bewerkt, gebruikmakend van inzichten over taalgericht vakonderwijs en genredidactiek. De bewerkte module is door de lerarenopleider biologie één keer uitgevoerd met een groep masterstudenten en geëvalueerd.

Resultaten

Studenten en docent zijn tevreden over de bewerkte module. De ervaringen laten zien dat de module niet alléén 'taalgericht' is geworden maar dat studenten ook inhoudelijk tot een beter product komen. Studenten zijn zich meer bewust geworden van het belang van taal en besteden daardoor meer aandacht aan het element taal.

Discussiepunt

Waarom is het zo moeilijk om opleiders en studenten te enthousiasmeren voor taal en aandacht voor taal in het curriculum? Moeten we misschien wat minder over 'taal' en 'taalgericht onderwijs' praten en wat meer over 'professionele vaardigheden' en 'goed onderwijs'?

Literatuur

Gibbons, P. (2009). *English Learners, Academic Literacy and Thinking*. Learning in the challenge zone. Portsmouth: Heinemann.

Hajer, M., & Meestringa, T. (2009). *Handboek Taalgericht Vakonderwijs*. Bussum: Coutinho.

Leeuw, Bart van der & Meestringa, T. (2014). *Genres in schoolvakken. Taalgerichte didactiek in het voortgezet onderwijs*. Bussum: Coutinho.

http://www.taalenrekenen.nl/ref_niveaus_taal/uitwerkingen/uitgelegd/

109 - Grenscontroles? Selectie en zelfselectie bij de start van de lerarenopleiding

Marco Snoek¹, Jacqueline Kusters¹

¹Hogeschool Van Amsterdam

Biografie

Jacqueline Kösters is onderwijskundige, onderzoeker en lerarenopleider bij de tweedegraads lerarenopleidingen van de Hogeschool van Amsterdam. Afgelopen jaren is ze intensief betrokken geweest bij de instroomprocedures voor deze opleidingen.

j.m.p.kusters@hva.nl

Marco Snoek is lector Leren & Innoveren aan het Kenniscentrum Onderwijs en Opvoeding van de Hogeschool van Amsterdam, waar hij zich bezig houdt met de ontwikkeling van leraren van initiële opleiding tot in hun professionele loopbaan.

M.Snoek@hva.nl

Samen zijn ze betrokken geweest bij het NRO onderzoek naar Selectie en intake bij de toelating tot de lerarenopleidingen. Zie <https://lero.kohnstammstituut.nl> voor de eindrapportage van dit onderzoek.

Abstract

Studenten vanuit havo, vwo en mbo kiezen met uiteenlopende verwachtingen met de lerarenopleidingen. Het is in het belang van studenten, opleidingen en scholen dat de juiste studenten voor de lerarenopleiding kiezen: studenten die voldoende gemotiveerd zijn om door te zetten, in staat zijn om de opleiding succesvol af te ronden en die ook een goede leraar zullen worden. Opleidingen hanteren verschillende selectie- en intakeprocedures om dat selectieproces te ondersteunen. Dat selectieproces kent zowel aspecten van zelfselectie – studenten ondersteunen bij het maken van een gefundeerde keuze voor de lerarenopleidingen –, als aspecten van selectie – het inschatten van de kwaliteit van de student om op basis daarvan een voorspellende uitspraak te doen over de kansen van de student om de opleiding met succes te doorlopen. De uitspraak wordt vervolgens als advies aan de student gegeven.

Om meer grip te krijgen op dit proces van toelating en (zelf)selectie is een vierjarig NRO onderzoek met een mixed method aanpak uitgevoerd naar factoren die een rol spelen bij selectie en intake bij de lerarenopleidingen, de instrumenten die daarvoor gebruikt worden en de voorspellende waarde daarvan voor het studiesucces van de student.

Korte beschrijving

Toelating tot en start van de lerarenopleiding is een belangrijke eerste grens die een rol speelt in het leraarschap. Het uitgevoerde NRO-onderzoek biedt lerarenopleiders belangrijke inzichten en handvatten om dit grensproces te optimaliseren. Centraal staat daarbij de balans tussen selectie en zelfselectie.

In dit onderzoek is gekeken naar de selectie- en intakeprocedures van pabo's, tweedegraads en eerstegraads initiële voltijds lerarenopleidingen

Theoretisch kader

Selectie- en intakeprocedures voor opleidingen beogen het uitsluiten van niet-geschikte kandidaten. Daarbij moeten ze balanceren tussen te streng (false-no: per ongeluk uitsluiten van kandidaten die toch geschikt zijn) en te soepel (false-yes: het toelaten van kandidaten niet toch niet geschikt zijn) (Van der Rijst, Snoek & Van Driel, 2015).

Tegelijk kan er in het Nederlandse onderwijssysteem geen harde selectie toegepast worden. Dat betekent dat zelfselectie een belangrijke rol speelt bij de toelating en keuze voor de lerarenopleiding.

Daarbij moeten studenten het antwoord vinden op drie vragen: Kan ik de opleiding succesvol afronden? Kan ik een goede leraar worden? en Past het leraarschap bij mij? Bij de eerste twee vragen gaat het om cognitieve en sociaal-emotionele vaardigheden. Bij de laatste vraag gaat het vooral om vraagstukken ten aanzien van de match tussen de eigen identiteit(ontwikkeling) en de centrale waarden van het beroep (Kösters & Snoek, 2019).

Onderzoeksvraag

Hoe ondersteunen de selectie- en intakeprocedures van lerarenopleidingen studenten bij het maken van een bewuste en beredeneerde keuze (zelf-selectie) en in welke mate hebben intakeprocedures een voorspellende waarde voor het succes van de student tijdens de opleiding.

Methode

In een vierjarig NRO is gekeken naar factoren die een rol spelen bij selectie en intake bij de lerarenopleidingen, de instrumenten die daarvoor gebruikt worden en de voorspellende waarde daarvan voor het studiesucces van de student. De uitkomsten van intakeprocedures zijn vergeleken met de studieresultaten van studenten over een aantal jaren van hun opleiding (kwantitatief deel). Door gesprekken met intakecoördinatoren van de opleidingen is nagegaan hoe de intakeprocedures studenten ondersteunen bij hun zelfselectieproces (kwalitatief).

Resultaten

Het kwalitatieve onderzoek laat zien dat intakeprocedures van lerarenopleidingen vooral aandacht besteden aan het beantwoorden van de vragen Kan ik de opleiding succesvol afronden? Kan ik een goede leraar worden? en minder aan de vraag Past het leraarschap bij mij?

Het kwantitatieve onderzoek laat zien dat de voorspellende waarde van de intake-instrumenten die gehanteerd worden en die vertaald worden naar een advies voor de student, beperkt is.

Discussiepunt

In de presentatie zullen we vooral ingaan op de kwalitatieve uitkomsten en de implicaties voor de lerarenopleidingen. Kernvraag is:

Hoe kan de aandacht voor de match tussen identiteitsontwikkeling van de student en de onderliggende waarden van het beroep van leraar versterkt worden?

Referenties

Kösters, J. M. P., & Snoek, M. (2019). Zelfselectie en de rol van identiteit en waarden bij de keuze voor de lerarenopleiding. *Tijdschrift voor Lerarenopleiders*, 40(2), 89.

Snoek, M., Kosters, J., van Blankenstein, F., Bisschop, P., van der Ven, K., Heyma, A., Meijer, J., van der Ark, A., & Schenke, W. (2020). Intake en zelfselectie voor de lerarenopleidingen: voorspellende waarde, effecten en onderliggende mechanismen van intakeprocedures in de lerarenopleidingen. Kohnstamm Instituut.

Van der Rijst, R., Snoek, M., & van Driel, J. (2015). Selecteren op geschiktheid voor leraarsberoep: is het wenselijk om te selecteren aan de poort? *Tijdschrift voor Lerarenopleiders*, 36(1), 17-28.

119 - Passend/ Inclusief onderwijs en lerarenopleidingen, een HvA-onderzoeksproject naar een handelingsrepertoire van tweedegraads studenten

Karen Slot¹, Anton Okkels², Jasper Hooimeijer¹

¹Hogeschool van Amsterdam, ²Altra Onderwijs

Biografie

Karen Slot is docent- onderzoeker bij de tweedegraads lerarenopleidingen van de Hogeschool van Amsterdam. Sinds 2019 doet zij samen met collega's van opleidingsscholen onderzoek naar het handelingsrepertoire van tweedegraads studenten.m.b.t. het uitvoeren van Passend/ inclusief onderwijs. Een onderzoek onder leraren vso, praktijkonderwijs en tussenvoorzieningen; HvA-opleidingscoördinatoren tweedegraads en begeleiders passend onderwijs in het Amsterdamse voortgezet onderwijs.

Anton Okkels is projectleider bij Altra Onderwijs en werkt sinds 2020 als onderzoeker binnen dit HvA-onderzoeksproject.

Anton en Karen zijn beiden betrokken bij de ontwikkeling van de nieuwe HvA-minor 'Minor Jeugdzorg en Inclusief Onderwijs', deze minor start in studiejaar 2021-2022.

Jasper Hooimeijer is coördinator Werkpleklers HvA tweedegraads en als HvA-collega betrokken bij het onderzoeksproject.

In deze posterpresentatie bespreken we de resultaten van drie studies van de onderzoeksgroep van de Hogeschool van Amsterdam, bestaande uit docent- onderzoekers; onderzoekers van enkele vso-scholen en studentonderzoekers. In voorjaar 2019 is een grensverleggend verkennend onderzoek uitgevoerd naar het handelingsrepertoire van ervaren leraren uit voortgezet speciaal onderwijs; praktijkonderwijs en tussenvoorzieningen, op het gebied van het succesvol uitvoeren van passend/ inclusief onderwijs. In de periode september- december 2019 zijn interviews afgenomen onder de opleidingscoördinatoren van de HvA. In 2020 is begonnen met het onderzoek naar de mening van begeleiders passend onderwijs in het Amsterdamse voortgezet onderwijs en gestart met de ontwikkeling van pedagogisch-didactische leerwerktaken

De vragenlijst van dit kwalitatieve onderzoek is grotendeels gebaseerd op actuele literatuur en door experts breed gedeelde inzichten.

De resultaten van het onderzoek zijn gepresenteerd om een inhoudelijk en praktisch advies op te stellen voor een minor, een symposium en (uiteindelijk) het curriculum van de tweedegraads lerarenopleidingen, zo kunnen de toekomstige leraren profiteren van de ervaringen en kennis van de werkvloer en beter worden voorbereid voor hun taak in de grootstedelijke omgeving en bij het uitvoeren van passend/ inclusief onderwijs.

En 2021! Dit jaar presenteren we de onderzoeksresultaten aan deelnemers van het Velon Verjaardagscongres en hopen we feedback te krijgen op onderzoeksresultaten en inzichten.

Korte beschrijving

Tijdens een posterpresentatie gaan we in gesprek over de resultaten van het HvA-onderzoeksproject Passend/ Inclusief onderwijs en lerarenopleidingen, een onderzoek naar een passend handelingsrepertoire van tweedegraads studenten. Uitgevoerd in 2019- 2021 door onderzoekers van lerarenopleidingen en opleidingsscholen. Ruim 80 leraren uit voortgezet speciaal onderwijs, praktijkonderwijs en tussenvoorzieningen zijn geïnterviewd over hun handelingsrepertoire. Ook opleidingscoördinatoren van de tweedegraads opleidingen zijn geïnterviewd. Eind 202 is tenslotte onderzoek gestart naar de mening van begeleiders passend onderwijs in het Amsterdamse voortgezet onderwijs.

Lopende tekst

Op het Veloncongres 2019 heeft de onderzoeksgroep, bezoekers het onderzoeksplan van studie 1 “Past Passend onderwijs in het curriculum van de grootstedelijke tweedegraads lerarenopleidingen?” voorgelegd.

Het doel van deze studie was een eerste verkenning uitvoeren naar het handelingsrepertoire van leraren uit het vso, praktijkonderwijs en tussenvoorzieningen. Vervolgens hun adviezen te bespreken met de HvA en het mogelijk vorm geven in onderwijsprogramma's en uiteindelijk het curriculum van tweedegraads lerarenopleidingen.

Op het Velon Congres 2021 presenteert de onderzoeksgroep de eerste resultaten van drie studies. We zijn benieuwd naar reacties van collega's op de resultaten en naar meningen over het vervolgonderzoek.

Citaten

Een leraar vso: ‘Er zijn zoveel mooie verhalen te vertellen over deze speciale leerlingen’

Een student: Elke dag op mijn stageplek in het vso is anders dan de dag ervoor. Al snel werd voor mij duidelijk dat er één zeer belangrijke constante is voor alle leraren op de school en dat is het pedagogische gedrag dat men toont tegenover deze leerlingen..

Studie 1: In 2019 zijn ruim 80 leraren geïnterviewd uit voortgezet speciaal onderwijs; praktijkonderwijs en tussenvoorzieningen. Zij hebben met ons hun expertise gedeeld over lesgeven aan en omgaan met leerlingen met een specifieke onderwijsvraag.

Studie 2: Eind 2019 zijn focusgroep-interviews uitgevoerd en interviews met lerarenopleiders

In studie 3 2020-2021 komen begeleiders passend onderwijs aan het woord.

Uit de analyse van de eerste resultaten volgden voorlopige conclusies. Zo menen we een professionaliseringslijn of uitvoeringslijn voor studenten te herkennen. Deze lijkt te starten bij ‘het signaleren van de specifieke onderwijsvraag van de leerling in de klas’ en te eindigen bij ‘het reflecteren van de student op praktijksituaties in de school en het spreken over de eigen ervaringen met collega's of andere professionals.’

Doel

- Onderzoeksresultaten 2019- 2021 delen;
- Inhoudelijke feedback vragen over resultaten, advies vragen over vervolgstudie;
- Ervaringen delen over het opleiden van tweedegraads studenten lerarenopleidingen in het voortgezet speciaal onderwijs;
- Kennisdeling over samenwerking tussen tweedegraads lerarenopleidingen en vso-scholen; praktijkonderwijs en tussenvoorzieningen;
- Verkennen van voorwaarden van leeromgevingen waarin studenten worden voorbereid op het werken met leerlingen met specifieke onderwijsvragen.

Opbouw posterpresentatie

Op de poster staan:

- Uitspraken van leraren; lerarenopleiders, van instituten en vo- scholen; studenten en leerlingen; begeleiders passend onderwijs;
- De onderzoeksvragen en eerste onderzoeksresultaten;
- Inzichten uit vervolgonderzoek en bijpassende discussievragen voor de deelnemers.

We vragen de deelnemers of zij de lijn herkennen die we menen te hebben gevonden in de eerste onderzoeksresultaten. Daarnaast inhoudelijke feedback.

Programma

- Korte presentatie van de partners, die hebben deelgenomen aan het onderzoek, plenair (5 minuten)
- Bespreken van onderzoeksresultaten, plenair (10 minuten)
- Vragen en dilemma's voorleggen aan deelnemers, in groepen (10 minuten)
- Plenaire terugkoppeling (5 minuten)

126 - Regionale Samenwerking Kinderopvang, Onderwijs en Jeugdzorg middels een master Leiderschap en Innovatie

Anne Looijenga¹, Jorien Van Heerde¹

¹Hogeschool KPZ

Biografie

Anne Looijenga, Directeur Kennis- en Innovatiecentrum

Jorien van Heerde, hogeschooldocent, programmaleider Onderwijsarbeidsmarkt en Strategisch HRM en projectleider Regionale Aanpak Personeelstekorten

Werkgevers in de (kinder-)opvang, jeugdhulp, schoolbesturen primair- en voortgezet onderwijs en lokale overheden willen grenzen en systemen doorbreken door een interprofessioneel professionaliseringsprogramma. Het doel is het ontwerpen van effectieve (preventieve) interventies gericht op ontwikkeling van kinderen en jongeren van 0-18. Dit willen de partners realiseren in samenwerking met hogeschool KPZ door interprofessionele teams vanuit verschillende werkgevers de Master Leiderschap en Innovatie Gedrag en Maatschappij te laten volgen.

De multidisciplinaire - en interprofessionele teams werken drie jaar aan diverse thema's, als vorming van Kindcentra's, interprofessionele samenwerking onderwijs-jeugd en zorg, verbeteren van de aansluiting en integratie onderwijs, opvang, zorg en jeugd, doorgaande leerlijnen, preventie laaggeletterdheid, sociale armoede en terugdringen van veel en specialistisch jeugdhulpverlening. Middels boundary crossing zullen de professionals barrières wegnemen en grenzen doorbreken. Dit alles in het belang van de ontwikkeling van kinderen en jongeren.

De master is gericht op innovatieve en effectieve interventies door studenten en betrokken teams of organisaties. Door de interprofessionele samenstelling van de opleiding en teams, met een diversiteit aan kernopgaven, hiaten, projecten is er sprake van een leereffect met grote impact. De master richt zich op de rollen van civic entrepreneur, boundary crosser en research-based designer.

Hoe kunnen teams de integratie en samenwerking verbeteren met een interprofessionele master Leiderschap en Innovatie? Jeugdprofessionals en opleiders kunnen barrières en (systeem) grenzen doorbreken door effectieve interventies te ontwerpen en in interprofessionele teams samen te werken aan diverse thema's die de ontwikkeling van kinderen en jongeren versterken.

Praktijk van waaruit ingediend

De Dialogo komt voort uit landelijke en regionale initiatieven om professionals van verschillende disciplines samen inzichten te geven in onderzoeken en bewezen interventies. Dit sluit aan bij actuele thema's als Zorg voor de Jeugd, Coalitie en implementatieplan samenwerking en integratie zorg-onderwijs-jeugdhulp, maar ook bij de ontwikkeling van toekomstige Beroepsrollen Kindcentra door Pact voor Kindcentra. Er ontstaan initiatieven gericht op urgente hiaten als laaggeletterdheid, sociale armoede en een diversiteit aan jeugdproblematieken. Door de forse financiële tekorten op de jeugdhulpverlening nemen lokalen overheden steeds meer een voortrekkersrol.

Onderwerp

Er is meer aandacht voor toekomstige beroepsrollen binnen Kindcentra of Centra voor Kind en Gezin. Het interprofessioneel samenwerken tussen professionals uit de (kinder-)opvang, onderwijs, jeugdzorg en lokale overheden vraagt nieuwe inzichten en gezamenlijke professionele taal, maar ook actualisatie van curricula van de lerarenopleidingen en professionalisering door en van lerarenopleiders.

Context

Door de nieuwe Jeugdwet, diversiteit aan Kindcentra, samenwerkingsvormen wijk- en onderwijsteams en afstemming tussen diverse professionals rondom de ontwikkeling van kinderen

en toekomstperspectieven van jeugdigen ontstaan er nieuwe behoeften aan opleidingen en professionalisering. Hogeschool KPZ is met de partners Campus Kind en Educatie in Zwolle, hogeschool Viaa en de mbo's Landstede en Menso Alting, vijf jaar geleden gestart met interprofessioneel samenwerken door twee nieuwe opleidingen ad Pedagogisch Professional en Master Leiderschap en Innovatie voor de kinderopvang, onderwijs, jeugdzorg in de sector Gedrag en Maatschappij.

De vorm: Dialoogtafel Samen Nieuwsgierig

De dialoogtafel Samen Nieuwsgierig is een groep van acht tot tien personen die met elkaar in gesprek gaan. Op basis van twee succesvolle praktijkvoorbeelden van een minuut krijgen de deelnemers praktijkvoorbeelden om verder te verkennen. Ze verkennen het thema en wisselen ervaringen, dromen en mogelijkheden uit. De dialoogbegeleider begeleidt het gesprek en zorgt ervoor dat iedereen naar elkaar luistert en aan bod komt.

Doel

Aan de hand van de dialoog krijgen deelnemers ideeën, inspiratie en voorbeelden van interprofessionele praktijken en hiaten. De deelnemers krijgen beelden waar belemmerende grenzen zitten, hoe zij grenzen kunnen verleggen of doorbreken en wat voor gevolgen dit heeft voor curricula of professionalisering.

Activering deelnemers en organisatie Dialoog

- Hoe kan binnen de initiële opleiding meer aandacht komen voor interprofessionele samenwerking en inzichten op het gebied van kinderopvang, jeugdzorg en sociaal werk voor leraren?
- Hoe kan in opleidingen en inductieprogramma's van professionals meer aandacht komen voor interprofessioneel samenwerken en hoe komt dit ten goede aan de ontwikkeling van kinderen en jeugdigen?
- Welke rol hebben lerarenopleidingen in het doorbreken van grenzen en stimuleren van het grensoverschrijdende samenwerking tussen professionals?

De opbrengst van de groepen wordt verzameld en gepubliceerd op de vernieuwde website www.pactvoorkindcentra.nl en zullen worden gedeeld met de samenwerkende besturen en Kwartiermaker Coalitie Onderwijs-Onderwijs-Zorg.

Discussiepunt

In hoeverre is het noodzakelijk dat professionals in de zorg-onderwijs-jeugd samenwerken met lerarenopleiders aan innovaties en interventies in het belang van kinderen en jeugdigen?

127 - Een gezamenlijke kijk op opleiden: de waarde van narratieven

Gonnie Niemeijer^{1,2}, Hiske Koldijk³, Lucia van Timmeren⁴

¹NHL Stenden Hogeschool, ²Aspirant-Opleidingsschool Ommelanden, ³Solidum onderzoek, ⁴Dr. Aletta Jacobs College

narratieven / ontschotting / professionalisering

Samen opleiden vraagt ontschotting binnen en tussen betrokken partners. En hoewel alle betrokkenen bij de opleidingsschool zich binnen een onderwijscontext begeven, blijkt het soms toch lastig om elkaars taal te spreken. Terwijl de waarde die samen opleiden kan hebben (deels) afhankelijk is van taal en taalgebruik (NVAO, 2011).

Om tot een gezamenlijke kijk op de waardecreatie van samen opleiden binnen de opleidingsschool te komen is daarom gekozen om narratief onderzoek uit te voeren. Narratief onderzoek gaat over de vraag hoe mensen in en met taal betekenis geven aan zichzelf en de wereld om hen heen (Basten, 2013). Binnen (aspirant) opleidingsschool Ommelanden hebben we dit schooljaar een aantal docenten opgeleid in het afnemen van narratieve interviews. Daarmee dragen we bij aan professionalisering voorbij het eigen vakgebied en het beroep van de leraar en werken we tegelijkertijd aan ontschotting tussen betrokken partners.

We willen we met de aanwezigen in een world café vorm de dialoog aangaan over hoe we met betrokkenen binnen de opleidingsschool een gezamenlijke taal ontwikkelen met behulp van (het leren afnemen van) narratief onderzoek en hoe we daarmee de waardecreatie van samen opleiden in kaart brengen.

Deze presentatie past binnen het thema: het zichtbaar maken van narratieven van betrokkenen een methodiek is die zicht geeft op waardecreatie van samen opleiden. Docenten worden opgeleid in afnemen van die interviews. Daarmee werken we aan grensoverschrijdende professionaliteit, die verder gaat dan het eigen vak / het beroep van leraar.

In het schooljaar 2015-2016 ontstond onder meerdere VO scholen in de regio Noordoost-, Oost- en Zuidoost- Groningen het initiatief om te komen tot een structurele, kwalitatief hoogstaande samenwerking op het punt van het opleiden en begeleiden van aankomende docenten, evenals op het punt van de begeleiding van startende docenten en professionalisering van ervaren docenten. Binnen de (aspirant-)opleidingsschool in zijn geheel gaat aandacht uit naar taal, specifiek de vertaling van talige theorie naar een steeds taliger wordende praktijk in een regio waarin taalachterstand vaker voorkomt dan taalrijkheid.

De waarde die samen opleiden kan hebben is (deels) afhankelijk van taal en taalgebruik. Uit onderzoek blijkt eveneens dat succesvolle samenwerking tussen meerdere partijen valt of staat met het ontwikkelen van een gezamenlijke taal en een gezamenlijke kijk. Dat geldt (dus) ook voor de opleidingsschool Ommelanden. Hoewel alle betrokkenen bij de opleidingsschool zich binnen een onderwijscontext begeven, blijkt het soms toch lastig om elkaars taal te spreken. Om tot een gezamenlijke kijk op de waardecreatie van samen opleiden binnen de opleidingsschool te komen is daarom gekozen om narratief onderzoek uit te voeren. Narratief onderzoek gaat over de vraag hoe mensen in en met taal betekenis geven aan zichzelf en de wereld om hen heen.

Narratief onderzoek kent twee kernprincipes die voor dit onderzoek van de opleidingsschool en het ontwikkelen van een gezamenlijk kijkkader zeer relevant zijn:

- Het onderzoek bouwt netwerken: Verhalen laten zien hoe mensen betekenis geven aan hun wereld, en omdat mensen nu eenmaal niet alleen op de wereld zijn, hebben verhalen ook altijd een verbindend karakter. Maar verhalen doen meer dan een inkijkje geven, het

vertellen van verhalen is een actieve betekenisconstructie in dat moment zelf, en in die zin hebben ze ook een constituerende functie: ze maken mensen bewust van hun verhaal waardoor ze er een nieuwe wending aan kunnen geven.

- Het onderzoek ondersteunt biografisch leren: participanten leren iets over zichzelf in relatie tot hun omgeving.

In het kader van dit narratieve onderzoek hebben we binnen (aspirant) opleidingsschool Ommelanden dit schooljaar een aantal docenten opgeleid in het afnemen van narratieve interviews. We doen daarbij ervaringen op met de methodiek en met het opleiden van docenten in deze methodiek. Docenten zijn binnen het onderzoek op zoek naar het antwoord op de vraag hoe direct betrokkenen kijken naar samen opleiden en hoe zij dit vorm geven, waarmee we uiteindelijk kunnen komen tot een gezamenlijke kijk op waardecreatie binnen de opleidingsschool.

Tijdens de presentatie willen we delen wat we hebben geleerd en willen we met aanwezigen de dialoog aangaan over hoe wij ontschotting bevorderen met behulp van (het leren afnemen van) narratief onderzoek en het tegelijkertijd in kaart brengen van de waardecreatie van samen opleiden.

Referenties

Basten, F. (2013) NVAO. (2011) Deloitte; Kaats, Lastdrager & Soffer, z.j. (2017)

132 - Grensoverschrijdend gedrag, professioneel samen handelen over discipline-grenzen heen

Korsten & De Jong Korsten & De Jong¹

¹ArtEZ, University of the Arts

Biografie

Korsten & De Jong zijn beide zelfstandig kunstenaars, onderzoekers en werkzaam als docentenopleiders bij ArtEZ University of the Arts, waar zij ook lid zijn van de kenniskring van het lectoraat Theorie in de Kunsten.

Ze geloven in de kracht van tegenwerking die letterlijk ervaren kan worden in het maken van werk maar ook overdrachtelijk in samenwerken binnen externe kaders. Hierdoor ontstaat letterlijk meer tijd en ruimte voor ontmoeting, verwondering en reflectie.

Abstract

Kunstenaarsduo Korsten & De Jong zijn de initiators van het project 'Het Andere'. Middels projecten daagt zij uit tot 'Cross Border Activities (Grensoverschrijdend Gedrag)'. Meerdere partijen gaan samen handelen met als doel verschillende stemmen en handelingen productief te maken, resulterend in een vorm van (kunst)onderwijs die beter aansluit bij het diverse nu. Het project heeft in dit geval een ontmoeting en samenwerking tot stand gebracht tussen docenten van de kunstacademie en de politieacademie.

Korsten & De Jong wil via vier gespecificeerde handelingsgebieden 'het andere' bevragen door via en met 'het andere' te handelen. Dit zijn: 1. Het atomaire handelen (subject-object posities), 2. Het machine handelen (systeemdenken), 3. Het politieke handelen (gekleurde blik) en 4. Het transhandelen (het menselijke voorbij). Door 'grensoverschrijdend' te handelen worden bestaande overtuigingen over manieren van werken uitgedaagd, verlegt en weerlegt, zowel in ieders eigen beroepspraktijk, binnen het docentschap maar ook als mens. Beide partijen zetten zichzelf op het spel in de ongemakkelijkheid van de ontmoeting met datgene wat anders is. Dat kan een andere cultuur zijn, maar ook een andere gedachtewereld binnen de eigen vertrouwde cultuur.

Korsten & De Jong is geïnteresseerd in subject-object posities en reflectie door handelen. Waardoor ze kunst, theorie en educatie samenbrengt.

Korte beschrijving

Kunstenaarsduo Korsten & De Jong heeft middels een vernieuwende werkwijze een discipline overstijgende samenwerking tot stand gebracht tussen docenten en studenten van de kunstacademie ArtEZ en docenten van de politieacademie. Partners in dit project zijn het lectoraat Weerbaarheid van de politieacademie en het lectoraat Theorie in de Kunsten.

Praktijk van waaruit geschreven

Het project 'Het Andere' heeft niet alleen plaatsgevonden binnen de kunst- en onderzoekspraktijk van kunstenaarsduo Korsten & De Jong, maar ook vanuit hun praktijk als instituutopleiders. Het project is mogelijk gemaakt door een onderwijs innovatiesubsidie van ArtEZ.

Inleiding

Kunstenaarsduo Korsten & De Jong zijn de initiators en ontwikkelaars van het project 'Het Andere'. In dit project dagen zij uit tot 'Cross Border Activities (Grensoverschrijdend Gedrag)'. Verschillende partijen gaan samen handelen met als doel hun verschillende stemmen en handelingen productief te maken, resulterend in een vorm van (kunst)onderwijs die beter aansluit bij het diverse nu. Het project 'Het Andere' (looptijd sept - dec 2019) heeft in dit geval een ontmoeting en samenwerking tot stand gebracht tussen docenten van de kunstacademie en docenten van een externe partner, de politieacademie.

Theoretisch kader

Inspiratie voor deze vorm van grensoverschrijdend handelen is opgedaan bij onder andere politiek filosoof Chantal Mouffe van wie de term ‘agonisme’ afkomstig is.

“If it is the result of a discursive articulation, common sense can be transformed through counterhegemonic interventions, and this is where cultural and artistic practices can play a decisive role.” (Mouffe).

Zij gaat uit van het feit dat men elkaar nooit zomaar ‘verstaat’ maar dat men door het anders-zijn van de ander, altijd in zekere zin van mening verschilt. De concepten van filosoof Michel de Certeau over grensgebieden houden hiermee een nauw verband. Volgens De Certeau kan men een grensgebied als een crimineel gebied omschrijven omdat dit vaak geen scherp omliggende gebieden zijn maar een ongedefinieerd stuk waar rollen, posities, definities telkens opnieuw onderhandelbaar zijn.

Korsten & De Jong is het eens met onderwijspedagoog Gert Biesta dat in onderwijs men drie gebieden kan onderscheiden: kwalificatie, socialisatie en subjectwording. De eerste twee zijn in lijn met de economische en politieke motieven van de maatschappij maar de laatste past volgens Korsten & De Jong goed bij kunstonderwijs. Zij hopen dat door de grensverleggende ontmoetingen subjectwording verder gestimuleerd wordt.

Onderzoeksvraag

Korsten & De Jong wil de spanningen tussen twee verschillende disciplines alsook tussen theorie, beeldend maken en onderwijs productief maken door (met elkaar) te handelen.

Methode

Er is gezamenlijk gehandeld vanuit de eigen disciplines: lessen op ArtEZ en lessen op de politieacademie met als insteek de handelingsgebieden: ‘atomair handelen’ en ‘machine handelen.’ Hier nam men een kijkje in elkaars keuken met dezelfde uitgangspunten voor de les. Hierna heeft er een excursie plaatsgevonden naar het Binnenhof met gastlessen over het ‘politieke handelen’ en is er ook gehandeld tijdens het reizen met elkaar in de bus. Het ‘trans-handelen’ heeft een plek gekregen op het eindsymposium in de vorm van lezingen en een gedurende het project ontwikkelde Paper Performance door Korsten & De Jong.

Resultaten

Bewustwording van ‘Het Andere’ in het andere en in jezelf.

Discussiepunt

Open gesprek met aanwezigen. Is er een plek binnen uw praktijk voor deze vorm van samen handelen?

143 - Design Based Education & praktijkonderzoek in de Pabo

Age Wesselius¹

¹Nhl Stenden

Biografie

Age Wesselius is docent-trainer ICT & Didactiek bij de Academie Primair Onderwijs en het ECNO van NHL Stenden Hogeschool. Zijn expertise en ruime ervaring ligt op het didactisch gebruik van ICT in het (primair) onderwijs, 21st Century Skills en Digitale Geletterdheid. Zowel in de opleiding voor aankomende leraren als voor onderwijsteams verzorgt hij trainingen en workshops. De filosofie en didactiek van Design Thinking, Design Based Education en het Onderzoekend & Ontwerpend Leren past hij toe in zijn onderwijs in zowel de lerarenopleiding als in de trainingen en workshops. Age is projectleider van Opleiden in de school Fryslân. Samen staan we voor kwalitatief hoogwaardig onderwijs welke altijd in beweging is.

3^e jaars en 4^e jaars studenten van de Pabo worden geformeerd in een zogenoemde 'Community of Learners'. De 3^e jaars richten zich op het thema 'zorg' in de basisschool en doen een onderzoek naar een pedagogisch aspect gekoppeld aan zorg. De 4^e jaars doen de LiO-stage waar het doen van onderzoek een onderdeel van is. Deze studenten werken samen en leren van elkaar in de 'Community of Learners'. In 6 tot 8 bijeenkomsten (halve dag) per half jaar ontvangen deze studenten onderzoeksbegeleiding en onderzoeksvaardigheden, maar ook intervisie (3^e jaars) en supervisie (4^e jaars).

De bijeenkomsten vinden zoveel mogelijk plaats op de stagescholen van de studenten zelf, waarbij de student gastheer of gastvrouw is. De onderzoeken van studenten zijn afgeleid aan real-life vraagstukken die zij tegenkomen in de praktijk. Een rondleiding en informatie geven over de school is standaard onderdeel van het programma. Deze vorm maakt dat opleiden en begeleiding daadwerkelijk op de werkvloer plaats vindt. Voor collega's uit het werkveld maakt deze opzet dat het laagdrempelig is om hierbij aan te sluiten zodat zij onderzoeksvaardigheden mee krijgen en expertise op onderwerpen in kunnen brengen. De bijeenkomsten en begeleiding is opgebouwd volgens Design Based Education.

157 - Online contact maken: hoe doe je dat?

Edith de Vries¹

¹NHL Stenden

Biografie

Edith de Vries is van oorsprong docent Engels. Inmiddels al jaren lerarenopleider en coördinerend instituutopleider van de FROSK.

Expertise: onderwijsontwikkeling, vakdidactiek, Stevig voor de Klas, fysiek coachen, assessments, ervaren leren. Inspiratie!

Korte inspiratiesessie met ideeën hoe je lichaam en geest samen kunt laten spelen om beter online contact te maken. Tijdens deze sessie gaan we concreet aan de slag. Daarbij komt ook de didactiek aan de orde die we gebruiken bij de trainingen Stevig voor de Klas.

Een tipje van de sluier?

Zet je scherm de komende tijd maar eens zo neer dat je studenten/deelnemers je bovenlijf en handen zoveel mogelijk kunnen zien. Experimenteer daarmee. Doe het af en toe wel, af en toe niet. Observeer wat het doet met het contact. Hoe voelt dat voor jezelf? Wat zie je aan anderen?

De didactiek die we hier gebruiken, komt uit de trainingen Stevig voor de Klas. Dat zijn fysieke trainingen die we aan studenten aanbieden op de NHL Stenden Hogeschool. De afgelopen jaren hebben we ook schoolopleiders en lerarenopleiders hierin getraind om dit toe te passen. Het blijkt een snelle en effectieve manier te zijn om leraarsvaardigheden op te doen. “Het hele Handboek voor Leraren in één dag.”

165 - Perspectieven op de Derde Ruimte; Samen Opleiden en de doorgaande professionalisering van de leraar.

Wilma Weekenstroom^{1,9}, Mariëlle Theunissen², Carry Quint^{3,4}, Corry Leenders^{5,6}, Femke Gerritsen^{7,9}, Regie Driessen⁸, Sanne van der Linden¹⁰

¹Hogeschool Windesheim, ²Hogeschool Rotterdam, ³Universiteit Utrecht, ⁴Haarlemmermeer Lyceum, ⁵Xperium Nijmegen, ⁶Stichting Sint Josephscholen, ⁷Bonhoeffer College, ⁸AOS Midden Brabant, ⁹AOS Oost-Nederland, ¹⁰Hogeschool Leiden

Biografie

De Velon-themagroep Samen Opleiden in de School wil door middel van kennisdeling, uitwisselen van ervaringen, good practices en onderzoek een bijdrage leveren aan het (door)ontwikkelen van de praktijk van Samen Opleiden gericht op kennisconstructie en professionalisering. Leren van en met elkaar. En een bijdrage leveren aan de maatschappelijke discussie over de kwaliteit van de leraar, de lerarenopleider en de lerarenopleiding. De themagroep vormt de kern van een uitgebreider netwerk van leden en treedt namens de Velon actief naar buiten op het congres, de studiedagen, de website en via het tijdschrift. In de samenstelling van de themagroep zoeken we naar een goede balans tussen school- en instituutopleiders van partnerschappen met PO, VO en MBO. Nieuwe leden zijn welkom! Zin om aan te sluiten? Vragen? Neem contact op met Wilma Weekenstroom: wilmaweekenstroom@gmail.com

derde ruimte, doorgaande professionalisering, samen opleiden

Samenvatting

Het begrip 'derde ruimte' (Ikpeze, Broikou, Hildenbrand & Gladstone-Brown, 2012) is afkomstig uit de cultuurwetenschap en wordt gebruikt om duidelijk te maken hoe nieuwe hybride culturen ontstaan, zodra mensen elkaar ontmoeten. Samen Opleiden is ook een hybride praktijk: lerarenopleiders van zowel scholen als lerarenopleidingen werken samen in de 'derde ruimte' vanuit het gezamenlijke belang van de professionele ontwikkeling van (aanstaande) leraren. Doorgaande professionele ontwikkeling van leraren komt steeds meer in beeld bij beleidsmakers, scholen en opleiders. Na het samen opleiden van aanstaande leraren en het inrichten van inductietrajecten voor startende leraren, wordt nu de koppeling gemaakt met doorgaande professionele ontwikkeling van ervaren leraren.

Als Velon Themagroep verdiepen we ons in de rol van Samen Opleiden hierbij en stellen ons vragen als: hoe koppelen opleidingsscholen doorgaande professionele ontwikkeling aan contextspecifieke vraagstukken (personeelsbeleid, lerarentekort, groenpluk, langstuderen, teruglopende leerlingaantallen, behoud van leraren voor het beroep)? Waar zit urgentie en ambitie? Welk theoretisch kader helpt? Hoe werken we hierbij samen in de 'derde ruimte'?

Tijdens de workshop kijken we vanuit verschillende perspectieven: management; rollen, taken & verantwoordelijkheden; opleidingsprogramma; ontwikkelen & onderzoeken; samen leren. We delen onze ervaringen en gaan in gesprek over de wijze waarop doorgaande professionele ontwikkeling in de eigen werkomgeving wordt doordacht.

Een lopende tekst

Het begrip 'derde ruimte' (Ikpeze, Broikou, Hildenbrand & Gladstone-Brown, 2012) is afkomstig uit de cultuurwetenschap, en wordt gebruikt om duidelijk te maken hoe er nieuwe hybride culturen ontstaan, zodra mensen elkaar ontmoeten. Samen Opleiden kan ook beschouwd worden als een hybride praktijk, waarin medewerkers van scholen en lerarenopleidingen elkaar ontmoeten. Hybride lerarenopleiders van zowel de scholen als lerarenopleidingen werken samen in de 'derde ruimte' vanuit het gezamenlijke belang van de professionele ontwikkeling van leraren, als gelijkwaardige

partners, elk met hun eigen expertise. De hybride lerarenopleiders in de ‘derde ruimte’ nemen hun autonomie, anders gezegd: benutten hun professionele ruimte (Oolbekkink-Marchand, Hadar, Smith, Helleve & Ulvik, 2017) om buiten de grenzen van de eigen organisatie te werken aan een gezamenlijk doel. Ze krijgen nieuwe inzichten door het ‘boundary crossen’, waar de eigen organisatie van kan profiteren. Door tijd te nemen in de ‘derde ruimte’ kan het wederzijdse begrip, respect en vertrouwen groeien. De opbrengst is gezamenlijk ontwikkelde kennis over, van en in de praktijk die kan worden ingezet bij de doorgaande professionalisering.

Doorgaande professionele ontwikkeling van leraren komt steeds meer in beeld bij beleidsmakers, scholen en opleiders. Er zijn belangrijke impulsen geweest voor het opleiden van aanstaande leraren door financiering van opleidingsscholen, inrichten van inductietrajecten van startende leraren is ondersteund door BSL (Begeleiding Startende Leraren) en VSLS (Versterking Samenwerking Lerarenopleidingen en Scholen). Het beroepsbeeld (Snoek e.a., 2017) helpt om breder en dieper naar het beroep te kijken en de koppeling met doorgaande professionele ontwikkeling van ervaren leraren te maken.

Als Velon Themagroep verdiepen we ons in de rol van Samen Opleiden bij deze doorgaande professionele ontwikkeling. Wat kan en/of zou deze rol moeten zijn bij doorgaande professionalisering? We stellen onszelf vragen als: wie zijn de leraren die nodig zijn? Wat betekent dit voor inrichting, inhoud en vormgeving van professionele ontwikkeling, inductietrajecten, en aan de voorkant: opleidingscurriculum? Hoe koppelen opleidingsscholen doorgaande professionele ontwikkeling aan contextspecifieke vraagstukken rondom personeelsbeleid, lerarentekort, groenpluk, langstuderen, teruglopende leerlingaantallen in krimpregio’s en het behoud van leraren voor het beroep? Waar zit de urgentie en ambitie? Welke expertise en inzichten zijn helpend? Welk theoretisch kader helpt ons bij deze vragen? Hoe werken we hierbij samen in de ‘derde ruimte’?

Tijdens de workshop kijken we vanuit vijf verschillende perspectieven naar deze derde ruimte: management; rollen, taken & verantwoordelijkheden; opleidingsprogramma; ontwikkelen & onderzoeken; en samen leren buiten de eigen grenzen van je organisatie.

We delen eerst onze ervaringen (theoretisch en praktisch) en gaan vanuit de verschillende genoemde perspectieven het gesprek aan over de manier waarop de doorgaande professionele ontwikkeling in de eigen werkomgeving wordt doordacht.

Referenties

- Ikpeze, C.H., Broikou, K.A., Hildenbrand, S. & Gladstone-Brown, W. (2012) PDS Collaboration as Third Space: An analysis of the quality of learning experiences in a PDS partnership. *Studying Teacher Education*, 8(3), 275-288. <https://doi.org/10.1080/17425964.2012.719125>
- Oolbekkink-Marchand, H.W., Hadar, L.L., Smith, K., Helleve, I. & Ulvik, M. (2017). Teachers’ perceived professional space and their agency. *Teaching and Teacher Education*, (62), 37-46.

Parallelsessies ronde 5

007 - Grenzen verleggen om de kwaliteit van Samen opleiden samen te borgen

Peter Ruit¹, Jeannette Geldens², Herman Popeijus²

¹Driestar Educatief, ²De Kempel

Biografie

Peter Ruit is senior opleidingsdocent op de Driestar hogeschool. Hij geeft les in de Master leren en innoveren, is onderzoeker, supervisor en coach. Hij deed onderzoek naar de effecten van het bewust worden en gebruiken van kernkwaliteiten bij leerlingen in het basisonderwijs op het welbevinden en het zelfbeeld. Daarnaast leidt hij schoolopleiders op en is hij betrokken bij de kwaliteitsborging van het samen opleiden.

Jeannette Geldens is Hogeschooldocent en Kerndocent onderzoek Masteropleiding Passend Meesterschap aan de Hogeschool de Kempel te Helmond. Verder is ze coördinator van Professionele werkplaatsen, begeleider van docentonderzoekers en ontwikkelaar van Samen opleiden binnen het Opleidingsnetwerk Samen Opleiden -van Peel tot Maas en Dommel tot Aa- Herman Popeijus is erelector Pedagogische hogeschool de Kempel te Helmond (Kempelonderzoekscentrum).

Abstract

Samen opleiden is een vorm van opleiden die al stevig verankerd is in het opleiden en professionaliseren van (aanstaande) leraren. In die verankering zijn de betrokken partners voortdurend op zoek en verleggen grenzen om de kwaliteit van Samen opleiden samen te borgen. Hoe zorg je er voor dat er vanuit een duidelijk visie op opleiden en professionaliseren gewerkt wordt door de verschillende partners? Wat vraagt dit van partners en welke grenzen verleggen zij? Deze vragen zullen aan de orde komen in de workshop. We introduceren een kwaliteitszorgsysteem en laten workshopdeelnemers zien en ervaren hoe dit werkt in de praktijk van Samen opleiden.

Korte beschrijving

Deze workshop is passend omdat de partnerschool zich bewust wordt van hun expertise, hoe ze deze in gezamenlijkheid met het opleidingsinstituut kunnen inzetten in het curriculum van het Samen opleiden en hoe ze vervolgens evalueren of ze ook het beoogde doel met het opleiden in de werkplekleeromgeving behalen.

Lopende tekst

Om samen verantwoordelijk te zijn, is het nodig dat partners 'Samen opleiden' (werkveld en opleiding) elkaars taal spreken en van elkaar weten waar ze verantwoordelijk voor zijn. Om dat in kaart te brengen ontwikkelden het Kempelonderzoekscentrum van Hogeschool de Kempel te Helmond en Driestar Educatief te Gouda een Zelfevaluatiekader (ZEK) (Geldens, Ruit, Popeijus, & Petegem, 2018). Het ZEK is een evaluatie-instrument voor Samen opleiden, maar vooral een ontwikkelinstrument. De partners Samen opleiden kunnen hiermee betrouwbaar in kaart brengen in hoeverre zij de verantwoordelijkheid voor Samen opleiden delen (huidige situatie) en willen delen (gewenste situatie). We laten aan de hand van een aantal instrumenten zien hoe het ZEK in de praktijk werkt: ZEK-posters, een handreiking (Geldens, Meuleman & Ruit, 2016) en een ZEKExcelbestand (Geldens, Ruit, Visser & Popeijus, 2016). Opleidingsscholen gebruiken het ZEK als

een spiegel die ze zichzelf voorhouden om in beeld te krijgen wat de sterke punten zijn en welke punten aandacht vragen, aansluitend op de eigen schoolontwikkeling en die van de lerarenopleiding. In een bijeenkomst gaat de schoolopleider met het team in gesprek over de zeven componenten uit het ZEK, te weten: 1. Onderwijsaanbod (programma), 2. Conditie, 3. Begeleiding, 4. Kwaliteitszorg, 5. Leerklimaat, 6. Professionaliteit, 7. Startbekwaamheid. Aan de hand van de posters, waar de zeven componenten op uitgewerkt zijn, wordt geïnventariseerd hoe de individuele teamleden de beginsituatie inschatten van hun school met betrekking tot het Samen opleiden. Hierna stellen zij vast welke sterke punten en welke ontwikkelpunten er zijn. Het gebruik van deze instrumenten resulteert in een ontwikkelplan, wat opgesteld is door de schoolopleider in samenwerking met het team van de basisschool. Tijdens de workshop gaan we in op de wijze waarop de verschillende partners er voor kunnen zorgen om vanuit een duidelijk visie op opleiden en professionaliseren te werken, wat dit van hen vraagt en welke grenzen zij hiervoor dienen te verleggen. We introduceren een kwaliteitszorgsysteem en laten workshopdeelnemers zien en ervaren hoe dit werkt in de praktijk van Samen opleiden. Zo gaan we dieper in op hoe het ontwikkelplan van een opleidingsschool tot stand komt, doet een schoolopleider hiervan verslag en vertelt over zijn ervaringen om dit samen met het team op te stellen. Tijdens de workshop nodigen we de deelnemers voortdurend uit om het ZEK, te spiegelen aan de eigen situatie. De workshopdeelnemers krijgen voldoende handvatten aangereikt om voor hun eigen situatie een kwaliteitssysteem op te zetten en/of aan te passen, zodat de ideeën de volgende dag in de praktijk gebracht kunnen worden. Discussiepunt is op welke wijze partners een kwaliteitsinstrument zoals het ZEK willen inzetten als ontwikkel- en/of als evaluatie-instrument voor Samen opleiden. Voor welke werkwijze zouden de workshopdeelnemers kiezen en waarom?

Referenties

- Bronnen Geldens, J., Meuleman, W. & Ruit, P. (2016). Handreiking voor gebruik van de ZEK-posters. Helmond/Gouda: Kempelonderzoekscenrum/Driestar educatief.
- Geldens, J., Ruit, P., Visser, L. & Popeijus, H. L. (2016). Zelfevaluatiekader voor samen opleiden (Volledige versie en quickscan). Helmond/Gouda: Kempelonderzoekscenrum/Driestar educatief.
- Geldens, J., Ruit, P., Popeijus, H. L., & Petegem, P., van. (2018). Zelfevaluatiekader samen (academisch) opleiden. Kwaliteitsreeks/Praktijk In-Zicht katern PO/VO. Krimpen a/d IJssel: Platform Samen Opleiden & Professionaliseren.
- Popeijus, H. L., Geldens, J., Ruit, P. & Visser, L. B. (2012). Samen verantwoordelijk voor Samen opleiden? De ontwikkeling van een Zelfevaluatiekader om met elkaar de kwaliteit van die gedeelde verantwoordelijkheid te borgen. Tijdschrift voor lerarenopleiders, uitgave VELON/ VELOV, 33(2), p. 18-24.

016 - Leraren van de toekomst: flexibele professionals

Monique Bekker¹, Maaïke Steeman², Femke Klomp

¹BOP-advies, ²Skills to ACT

Biografie

Monique Bekker is geregistreerd lerarenopleider, sociaal psycholoog, arbeid en organisatiepsycholoog, auteur en opleider binnen onderwijs en zorg. Daarnaast is zij docent, assessor, begeleider en (ACT) trainer. Zij heeft haar expertise opgebouwd door jarenlang te werken als docent(opleider), trainer en coach binnen het mbo, het hbo en het wo. Met veel plezier én kunde verricht zij haar werkzaamheden altijd op de snijvlakken van opleiden en begeleiden vanuit psychologisch en groepsdynamisch perspectief. Sinds 2010 werkt zij als zelfstandige vanuit haar bedrijf BOP Advies.

Mogelijk worden er nog 1 of 2 sprekers aan toegevoegd

Abstract

Vanuit ons werk als opleider hebben we allemaal wel eens de ervaring dat je jezelf of anderen dingen ziet doen die niet handig zijn en het functioneren belemmeren (bv uitstellen, perfectionisme, pleasen, vermijden).

Vanuit opvoeding en cultuur hebben we manieren ontwikkeld om met nare gedachten en gevoelens om te gaan. Wat op dat gebied logisch lijkt of intuïtief goed aanvoelt blijkt echter op lange termijn vaak averechts te werken. Bij ACT leggen we de nadruk op: dat doen wat werkt. Dat doen we door vanuit een bewuste en accepterende houding te kijken naar de binnenwereld (je gedachten en gevoelens) en stap voor stap te handelen in de buitenwereld. Waarbij steeds gecheckt wordt of die stap je dichterbij brengt naar wat voor opleider je graag wil zijn (waarden).

Korte beschrijving

Maak kennis met ACT, en vergroot je psychologische flexibiliteit, door onder ogen te zien wat je liever niet wil denken, voelen en zijn. De weg hier naar toe voert via zes zuilen: Acceptatie en bereidheid, Defusie, Contact met het 'hier en nu', Observerend Zelf, Waarden en Toegewijde actie.

Lopende tekst

In de dialoog die Monique als opleider en psycholoog met lerarenopleiders voert, hoort ze bij opleiders soms de angst dat zij 'minder' te bieden hebben wanneer de student problematiek benoemt of laat zien, die mogelijk meer voor psychologen is bedoeld. Opleiders zijn dan bang om op de stoel van de psycholoog te gaan zitten, en over een professionele grens te gaan. Wij gaan ervan uit dat kennis en vaardigheden op het gebied van psychologie voor alle mensen van waarde is. Bezig zijn met psychologie in je handelen als opleider onderscheidt zich van psychologische hulpverlening. ACT is toegankelijk en praktisch en daarom zo toepasbaar binnen het begeleiden van starters en studenten, die het weer kunnen toepassen op eigen leerlingen. ACT richt zich op (gedrags)verandering en is daarom op een gebied waar geleerd wordt van waarde. Daar waar mensen zich ontwikkelen worden namelijk stappen buiten de comfortzone gezet en dan is veerkracht essentieel. Ook kan ACT bijdragen ter preventie van burn out. Uit recent onderzoek van Schaufeli (2018) blijkt dat de kans op overbelasting en burnout helaas meer bij leraren voorkomt dan bij andere doelgroepen. Femke en Maaïke schreven het boek Psychologische flexibiliteit in het onderwijs. Daarin is aandacht voor veerkracht voor de leerkracht, leerling en voor hoe de school als context veerkracht kan bevorderen. ACT is goed toepasbaar in het onderwijs, en heeft ook een grote waarde voor de lerarenopleider. We laten je graag zien hoe we dat doen.

Werkwijze in de workshop

De workshop is vooral ervaringsgericht. Door het doen van enkele oefeningen maken we je nieuwsgierig naar de complexe werking van de binnenwereld en hoe ACT je helpt daar mee om te gaan. Korte uitleg over de achterliggende (wetenschappelijke) theorie geeft kader aan de workshop. Door de kennis en ervaringen uit de workshop zullen de deelnemers ontdekken dat de ACT goed past binnen het agogisch bekwaam zijn en onderdeel uitmaakt van de grondslag van het lerarenopleider zijn.

Discussiepunt

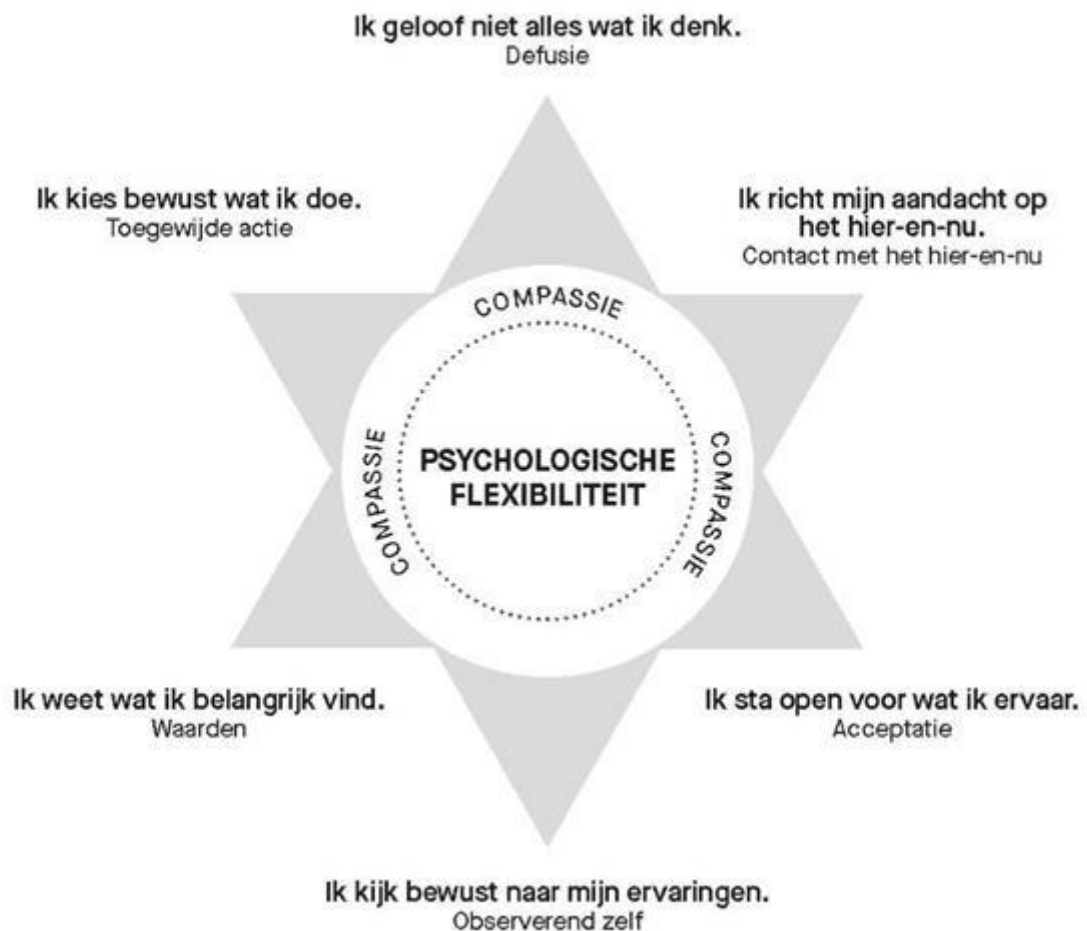
'Welke spiegel houden wij aanstaande en startende leraren voor?'

Referenties

Jansen, G. & Batink, T. (2014). Time to ACT! Het basisboek voor professionals. Zaltbommel: Uitgeverij Thema.

Jansen G. (2018) How to ACT. (Uitgave in eigen beheer) . Batink T. en Peeters F. Acceptance en Commitment Therapy (ACT); De psycholoog, 53 (6), 11-21; Schaufeli, W. (2018). De Psycholoog 53(9), 11-20. ilssuu.com

Klomp, F. & Steeman, M. (2020). Psychologische flexibiliteit in het onderwijs. Doen wat werkt met hart en ziel. Acceptatie en Commitment Training. Amsterdam: Uitgeverij SWP

033 - Het ontwikkelen van agency van Pabo-studenten

Monique van der Heijden¹, Paul Brouwers¹, Janine Swinkels¹, Mark Sanders¹

¹Hogeschool De Kempel

Biografie

Monique van der Heijden is werkzaam als hogeschoolhoofddocent-onderzoeker op Hogeschool de Kempel in Helmond (PABO). Ze heeft zo'n 25 jaar ervaring in het opleiden en begeleiden van (aanstaande) leraren. In 2012 heeft ze de 'Promotiebeurs voor leraren' gewonnen van de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO). In 2017 is Van der Heijden gepromoveerd aan de Technische Universiteit Eindhoven. Op De Kempel doet ze onderzoek naar de ontwikkeling van professional agency van (aanstaande) leraren en participeert tevens in een internationaal onderzoekstraject naar professional agency.

Paul Brouwers is werkzaam als opleidingsdocent op Hogeschool de Kempel. Naast het verzorgen en ontwikkelen van onderwijs, participeert hij in verschillende projectgroepen en is hij sectievoorzitter van de sectie Onderwijskunde & Pedagogiek. Hij participeert als docent-onderzoeker in het project Het ontwikkelen van agency van studenten.

De maatschappij verandert continu en vraagt om leraren die zoeken naar nieuwe mogelijkheden waarbij het leren en de ontwikkeling van henzelf en van hun leerlingen centraal staan. Van hen wordt gevraagd om zelf sturing te geven aan en verantwoordelijkheid te nemen voor hun werk als leraar. In de literatuur wordt in dit verband gesproken over 'agency' (Beijaard, 2019; Eteläpelto, Vähäsantanen, Hökkä, & Paloniemi, 2013). Bij agency gaat het om het bewust uitoefenen van invloed op en sturing geven aan de ontwikkeling en de uitvoering van hun eigen werk als (aanstaande) leraar in klas en school door het maken van keuzes en nemen van initiatieven. Een verbijzondering van het begrip agency is voortgekomen uit het promotieonderzoek van Van der Heijden (2017). Uit dit onderzoek blijkt dat binnen het begrip agency vier hoofdcategorieën zijn te onderscheiden, namelijk meesterschap, samenwerken, ondernemerschap en levenslang leren. Deze hoofdcategorieën zijn onder te verdelen in negen agency-kenmerken:

- Meesterschap:
 - (1) focus op leerlingen
 - (2) focus op het leren van leerlingen
 - (3) vertrouwen in eigen kunnen
 - (4) beroepsmotivatie
- Samenwerken:
 - (5) professionele collegialiteit,
- Ondernemerschap:
 - (6) focus op innovatie op klasniveau
 - (7) focus op innovatie op schoolniveau,
- Levenslang leren:
 - (8) focus op de eigen kennisontwikkeling
 - (9) focus op het professioneel handelen.

De lerarenopleiding speelt een belangrijke rol bij het ontwikkelen van agency van studenten (Beijaard, 2019; MacPhail & Tannehill, 2012; Oolbakkink-Marchand, 2018). Op een opleiding tot leraar basisonderwijs wordt binnen een lopend gesubsidieerd onderzoeksproject een interventie uitgevoerd die erop is gericht dat Pabo-studenten agency ontwikkelen met betrekking tot de uit het promotieonderzoek voortgekomen negen agency-kenmerken. De centrale onderzoeksvraag heeft betrekking op welke wijze waarop de opleiding kan bijdragen aan de ontwikkeling van agency van studenten en onder welke condities.

De interventie kan getypeerd worden als een sociaal-constructivistische leeromgeving waarin actief, samenwerkend, reflectief, betekenisvol en authentiek leren centraal staan (Kanselaar, 2005; Van der Veen & Van der Wal, 2012). De interventie is in twee verschillende opleidingscontexten uitgevoerd: derdejaarsstudenten van de academische voltijdopleiding en tweedejaarsstudenten van de driejarige verkorte deeltijdopleiding. De studenten volgen een onderwijsaanbod (module Agency & Education) en worden vanuit de opleiding begeleid door tutoeren en stagebegeleiders en vanuit de stageschool door mentoren (leraren basisonderwijs). De interventie is/wordt in twee opeenvolgende studie jaren uitgevoerd, wat de mogelijkheid biedt/bood om op basis van evaluaties het prototype van de interventie te verbeteren. De verbeterde versie zal daarna in het reguliere voltijdprogramma worden opgenomen.

Het doel van de presentatie is om:

- 1) de opgedane kennis uit het onderzoeksproject te delen;
- 2) feedback te ontvangen op de kwaliteitscriteria relevantie, consistentie, praktische bruikbaarheid, effectiviteit, schaalbaarheid en duurzaamheid van de interventie (Van den Akker, 2007);
- 3) de deelnemers te stimuleren om hun denken te delen met elkaar.

Tijdens de presentatie wordt de uitgevoerde interventie nader toegelicht en worden bevindingen van het onderzoeksproject gepresenteerd. Aan de hand van een digitale tool (Padlet) kunnen de deelnemers hun opmerkingen posten en elkaars opmerkingen van commentaar voorzien.

038 - Pedagogiek van onderbreking en verbinding. De betekenis van het handelen van leraren in onverwachte situaties, voor de vorming van kinderen

Hester IJsseling¹, Pieter Boshuizen¹, Jos van den Brand¹, Roeland Vrolijk¹

¹Thomas More Hogeschool Rotterdam

Biografie

Hester IJsseling - doctor in de wijsbegeerte met veertien jaar ervaring in het basisonderwijs als groepsleerkracht en intern begeleider - is lector Professionaliseren met hart en ziel aan de Thomas More Hogeschool Rotterdam. Zij leidt een groep die praktijkgericht onderzoek doet naar het pedagogisch handelen van leraren en de rol van het onverwachte in de vorming van kinderen in de basisschool. Vertrekpunt en ijkpunt van onderzoek is de geleefde ervaring van leraren.

Dr. Jos van den Brand, doctor in de religiewetenschap, is als docent godsdienst en levensbeschouwing en onderzoeksdocent verbonden aan Thomas More Hogeschool te Rotterdam. Hij is als postdoc verbonden aan het lectoraat Professionaliseren met hart en ziel.

Roeland Vrolijk (MEd Arts) is docent muziek aan Thomas More Hogeschool en Codarts, het Rotterdams conservatorium. Hij is als docentonderzoeker verbonden aan het lectoraat Professionaliseren met Hart en Ziel

Pieter Boshuizen (MSc Onderwijskunde, MSc Pedagogische Ethiek) is als docentonderzoeker verbonden aan het lectoraat Professionaliseren met Hart en Ziel aan Thomas More Hogeschool. Hij geeft nascholing en doet praktijkonderzoek rond 'de school als oefenplaats voor democratisch samenleven'. Ook doceert hij aan de bacheloropleiding Pedagogiek aan de Haagse Hogeschool.

Samenvatting

Onderzoekers verbonden aan het lectoraat Professionaliseren met hart en ziel presenteren hun onderzoek. De deelprojecten focussen op ervaringen van onderwijsprofessionals met onderbreking, door de dood, maatschappelijke controverse, gedrag of kunst. Het lectoraat onderzoekt hoe een pedagogisch perspectief op dergelijke ervaringen kan worden geopend, als tegenwicht tegen een dominant instrumenteel perspectief.

De hypothese is dat anders kijken naar en anders spreken óver de praktijk kan leiden tot anders handelen in de praktijk.

Deelprojecten betreffen

Het pedagogische gesprek (Hester IJsseling), Maatschappelijk controversiële kwesties in de klas (Pieter Boshuizen), De dood in de klas (Jos van den Brand) en Muziek en verbinding in de klas (Roeland Vrolijk). Voor een uitgebreider toelichting op de deelprojecten, zie het **Abstractboek** van Velon Congres 2020

Doelstelling van het symposium

Uitnodiging tot gesprek over thematiek en benadering van het betreffende onderzoek

Praktijk van waaruit geschreven

Opleidingsdocenten en studenten pabo, leraren basisschool

Theoretisch kader

Het onderzoek vertrekt vanuit de begrippen persoonsvorming, subjectiverend onderwijs en de pedagogiek van de onderbreking die in het werk van onderwijspedagogen Gert Biesta (Het prachtige risico van onderwijs) en Philippe Meirieu (Pedagogiek. De plicht om weerstand te bieden) een centrale rol spelen. Ook speelt het gebeurtenis-karakter van persoonsvorming een belangrijke rol,

zoals dat is uitgewerkt door filosoof Cornelis Verhoeven (Tractaat over het spieken. Onderwijs als producent van schijn. Baarn: Ambo. 1980), evenals de kernbegrippen uit de Kennisbasis Godsdienst en Levensbeschouwing: contingentie, transcendentie en traditie.

Methode

Fenomenologie van de praktijk, responsieve methodologie, interpretatief onderzoek, case study, kritisch-participatief actieonderzoek

Referenties

- Berding, J. (2009). Het onmeetbare handelen. Hannah Arendt over de fragiliteit van de opvoeding. *Pedagogiek*, 29(2), 140-154
- Biesta, G. J. J. (2009). Good education in an age of measurement. On the need to reconnect with the question of purpose in education, 33-46
- Biesta, G. J. J. (2015). What is education for? On Good education, teacher judgement, and educational professionalism. *European Journal of Education*, 50(1), 75-87
- Meirieu, P. (2016). *Pedagogiek: de plicht om weerstand te bieden*. Culemborg: Phronese
- Van Manen, M. (1990). *Researching Lived Experience, human science for an action sensitive pedagogy*. New York: State University of New York Press.
- Van Manen, M. (2017). Phenomenology in Its Original Sense. *Qualitative Health Research*, 27(6), 810-825.

047 - Kennisbenutting door leraren(opleiders): kansen en bedreigingen voor benutting van antwoorden van de Kennisrotonde

Martine Gijzel^{1,2,3}, Simone Barneveld¹, Ruud Van der Aa¹, Sandra Beekhoven¹, Christa Teurlings¹, Lisette Uiterwijk¹

¹Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek (NRO), ²Hogeschool Saxion, ³Expertisecentrum Nederlands

Biografie

Martine Gijzel werkt sinds 2017 als kennismakelaar voor de Kennisrotonde van NRO. Daarnaast is zij verbonden als onderzoeker taaldidactiek aan de pabo van Hogeschool Saxion en het Expertisecentrum Nederlands. Martine werkt in verschillende rollen aan het verbeteren van het taalonderwijs. Daarbij zet zij zich in voor meer benutting van gefundeerde kennis in het (taal)onderwijs.

Simone Barneveld is communicatieadviseur en coördinator a.i. bij de Kennisrotonde van het NRO. Zij houdt zich vooral bezig met het waarborgen van de kwaliteit en toegankelijkheid van de antwoorden op vragen van onderwijsprofessionals. Daarnaast zet zij zich in voor het vergroten van de bekendheid van de Kennisrotonde, met name onder lerarenopleiders.

Het Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek (NRO) ziet het als een van haar belangrijke taken om de verbinding tussen praktijk en onderzoek te verbeteren. Daarvoor zijn (gezamenlijke) inspanningen nodig van onderzoekers en onderwijsprofessionals. Met name het toegankelijk maken van kennis door onderzoekers en het benutten van kennis uit onderzoek door leraren krijgt de laatste jaren veel belangstelling. Een van de programma's van NRO die hieraan bijdragen is de Kennisrotonde.

De Kennisrotonde van NRO stelt zich ten doel om met resultaten uit wetenschappelijk onderzoek een bijdrage te leveren aan onderwijsinnovatie en onderwijsverbetering. Kennisvragen uit de onderwijspraktijk worden met wetenschappelijke inzichten beantwoord en de antwoorden worden vervolgens beschikbaar gesteld aan een groter publiek. Hiermee beoogt de Kennisrotonde onderwijsprofessionals in staat te stellen wetenschappelijk gefundeerde keuzes te maken in de verbetering of vernieuwing van hun onderwijspraktijk. Op welke wijze en in hoeverre onderwijsprofessionals erin slagen deze antwoorden daadwerkelijk te benutten is de centrale vraag van dit onderzoek.

Kennisbenutting door leraren is het proces van het vinden, selecteren en interpreteren van academische kennis, en deze kennis vertalen en toepassen in de eigen onderwijspraktijk en vervolgens delen met anderen (Van Schaik, Volman, Admiraal en Schenke, 2018). Voor (onderwijs)onderzoekers is maatschappelijke en economische kennisbenutting de laatste jaren steeds belangrijker geworden: van hen wordt verwacht dat ze de kennis die zij genereren van waarde maken voor het onderwijsveld. Benutting van kennis door leraren kan echter in de praktijk op verschillende niveaus op barrières stuiten (zie Bettman, 2018; Boogaard, Schenke, Van Schaik en Felix, 2017; Schenke, Van Schaik, Heemskerk & Boogaard, 2018). Op het niveau van de leraar kunnen barrières voor het benutten van academische kennis gelegen zijn in het vinden van wetenschappelijke kennis, het interpreteren van deze kennis, het inschatten van de toepasbaarheid en relevantie van onderzoeksresultaten en het toepassen in de onderwijspraktijk (zie ook Kruijer, 2015). Op organisatieniveau (van de school) bestaan de voornaamste barrières uit onvoldoende ondersteunende structuur en cultuur. Op het niveau van het kennisaanbod is de voornaamste barrière gelegen in de beperkte toegankelijkheid en bruikbaarheid van wetenschappelijke kennis (zie bijvoorbeeld Kruijer, 2015). Bevorderende factoren zijn bijvoorbeeld draagvlak voor research-informed werken, een onderzoekende houding van docenten, extra tijd om research-informed te werken, laten zien dat research-informed werken iets oplevert en steun van de schoolleider (Bettman, 2018).

In deze presentatie lichten we kort de werkwijze van de Kennisrotonde toe en presenteren we de resultaten van onderzoek naar de benutting van antwoorden van de Kennisrotonde. Hoofdvraag in het onderzoek is: op welke manier en onder welke omstandigheden benutten onderwijsprofessionals de Kennisrotonde-antwoorden in hun werkpraktijk?

Om deze vraag te beantwoorden hebben we een vragenlijst voorgelegd aan vraagindieners (respons 60 deelnemers) en websitebezoekers (respons 19 deelnemers) en is een aantal van hen telefonisch geïnterviewd. Beide groepen zijn op zoek zijn naar 'kennis', maar verkrijgen deze kennis op verschillende manieren: zij dienen een vraag in of lezen antwoorden op de website. We geven in de bijdrage antwoord op de vraag hoe de kennis wordt benut binnen de organisatie en welke bevorderende en belemmerende factoren daarbij een rol spelen. De resultaten geven meer inzicht in de processen van kennisbenutting en dragen bij aan optimalisering van de werkwijze van de Kennisrotonde.

Referenties

Bettman, M.H.M. (2017). Duurzaam research-informed werken in het voortgezet onderwijs: een kwalitatief onderzoek naar bevorderende factoren. Masterscriptie Onderwijskunde. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam.

Boogaard, M., Schenke, W., Van Schaik, P. & Felix, C. (2017). Kennisbenutting in kennisnetwerken van docenten: een verkenning. Amsterdam: Kohnstamm Instituut.

Kruijer, S. (2015). Increasing knowledge utilization in the Netherlands: individual efforts or structural changes. Masterscriptie Universiteit van Amsterdam. Amsterdam: UvA.

<http://scriptiesonline.uba.uva.nl/document/613428> Van Schaik, P., Volman, M., Admiraal, W., & Schenke, W. (2018): Barriers and conditions for teachers' utilisation of academic knowledge. *International Journal of Educational Research*, 90, 50-63.

Schenke, W., Van Schaik, P., Heemskerk, I., & Boogaard, M. (2019). Beter benutten van kennis uit onderzoek en onderwijspraktijk. Kansrijke aanpakken voor docentgroepen. Amsterdam: Kohnstamm Instituut.

065 - Inspiratie voor toekomstbehendige Opleidingspraktijken

Mariëlle Theunissen¹, Henderijn Heldens², Loes Van Wessum³

¹Hogeschool Rotterdam, ²Fontys Hogeschool, ³Hogeschool Windesheim

Biografie

Mariëlle Theunissen werkt als Hoofddocent Pedagogiek en Didactiek aan het Instituut voor Lerarenopleidingen van Hogeschool Rotterdam. Zij is geregistreerd lerarenopleider en gecertificeerd assessor. Ze verzorgt beroepsvoorbereidende vakken en doet onderzoek naar werkplekleren.

Samenvatting

We zien op diverse plekken in Nederland opleidingsscholen (zowel in het PO als in het VO) experimenteren met toekomstbehendige opleidingspraktijken die bijdragen aan het opleiden van toekomstbehendige leraren. We willen graag een platform organiseren om deze experimenten te delen en met en van elkaar te leren. Op welke wijze dragen deze toekomstbehendige opleidingspraktijken bij aan toekomstbehendige leraren?

Doel

Toekomstbehendige leraren en opleiders verkennen de grenzen van hun eigen beroep. In deze sessie verkennen we onze eigen grensverleggende praktijken.

Leiden PABO's en tweedegraads lerarenopleidingen leraren wel voldoende op om toekomstbehendig onderwijs te kunnen verzorgen? Omdat we als lerarenopleider zelf in een bepaald script zijn opgeleid is het moeilijk om vanuit een ander script te gaan opleiden. We zien op diverse plekken in Nederland opleidingsscholen (zowel in het PO als in het VO) experimenteren met toekomstbehendige opleidingspraktijken die bijdragen aan het opleiden van toekomstbehendige leraren, bijvoorbeeld het Teachers College van Hogeschool Windesheim. Deze experimenten zijn onvoldoende bekend bij andere opleidingsscholen. Dat is jammer, want daardoor ontnemen we elkaar de kans om voorbeelden te zien. We willen graag een platform organiseren om deze experimenten te delen en met en van elkaar te leren. Op welke wijze dragen deze toekomstbehendige opleidingspraktijken bij aan toekomstbehendige leraren?

Mondiaal onderzoek laat zien dat binnen succesvolle schoolsystemen leraren anders worden opgeleid dan binnen Nederlandse traditionele opleidingen. Binnen deze systemen wordt stevig ingezet op het versterken van de beroepsgroep (Barber & Mourshed, 2007; Mourshed, Chijioke & Barber, 2010; Darling-Hammond, 2017) of collectieve professionaliteit (Hargreaves & O'Connor 2019). Al het professionele leren wordt hierbij gericht op het ontwikkelen van een onderzoekende en samenwerkende cultuur gericht op het leren van leerlingen (Jensen, Sonnemann, Roberts-Hull & Hunter, 2016). Tucker (2019) vat het krachtig samen als hij stelt dat de hamvraag bij het inrichten van het systeem is op welke wijze we leerlingen verleiden om hun best te doen en leraren en opleiders verleiden steeds beter te willen laten worden in hun werk.

In succesvolle onderwijssystemen worden drie clusters van opleidingspraktijken gebruikt, namelijk leren door samenwerking, leren door onderzoek doen en leren door ontwerpen.

We gaan in kleine groepen met elkaar in gesprek over welke opleidingspraktijken (samenwerken, onderzoeken, ontwerpen) we inzetten om leraren en opleiders steeds beter te laten worden in hun beroep. Hoe laat je leraren (in opleiding) en opleiders bijvoorbeeld samenwerken zodat ze van en met elkaar leren? Wat doe je om het eigenaarschap voor het leerproces bij de leraar te leggen?

072 - Loopbaanontwikkeling: grenzen verleggen als leraar en lerarenopleiding

Marco Snoek¹, Ietje Pauw², Anje Ros³

¹Hogeschool Van Amsterdam, ²Katholieke pabo Zwolle, ³Fontys Lerarenopleidingen Tilburg

Biografie

Marco Snoek is lector aan het Kenniscentrum Onderwijs en Opvoeding van de HvA.

Ietje Pauw is lector bij de Katholieke Pabo Zwolle.'

Anje Ros is lector bij de Fontys Lerarenopleidingen Tilburg.

Ze zijn alle drie als redactielid betrokken geweest bij de publicatie van het Drieluik Leraar: een Professie met perspectief.

Abstract

Er is nog weinig aandacht voor loopbaanontwikkeling van leraren na de opleiding en inductiefase. Het Beroepsbeeld voor de leraar en het advies van de Onderwijsraad Ruim baan voor de leraar bieden perspectieven voor loopbanen van leraren, maar geven nog weinig handvatten hoe dat concreet vorm kan krijgen. In het afgelopen jaar heeft een brede groep van 60 auteurs een antwoord geformuleerd op de vraag wat hierover uit onderzoek reeds bekend is. Het drieluik Leraar: een beroep met perspectief verkent op basis van inzichten uit onderzoek hoe leraren zich in de breedte en diepte verder kunnen ontwikkelen en hoe ze hun werk betekenisvol kunnen houden, voor henzelf en voor hun leerlingen.

In deze workshop verkennen we op basis van inzichten uit het drieluik hoe lerarenopleiders (van opleidingen en scholen) hun grenzen kunnen verleggen en kunnen bijdragen aan loopbaanontwikkeling van leraren en loopbaanbeleid binnen scholen.

Korte beschrijving

Loopbaanontwikkeling veronderstelt mogelijkheden voor leraren om hun grenzen te verleggen. Dat vraagt ook om het verleggen van grenzen voor lerarenopleidingen door een sterkere rol te spelen in (verdere) loopbaanontwikkeling van leraren.

De workshop sluit aan bij de drie boeken die in februari 2020 verschijnen rond loopbaanontwikkeling van leraren.

Praktijk van waaruit ingediend

De workshop komt voort uit een initiatief om de inzichten die beschikbaar zijn uit onderzoek rond loopbaanontwikkeling van leraren bij elkaar te brengen. Dat heeft geleid tot een serie van drie boeken Leraar: een beroep met perspectief die februari 2020 verschijnt. Dit drieluik heeft tot doel om leraren, schoolleiders en lerarenopleiders handvatten te geven bij het vormgeven, ondersteunen en begeleiden van loopbaanontwikkeling van leraren.

Onderwerp

Er is nog weinig aandacht voor loopbaanontwikkeling na de opleiding en inductiefase. Het Beroepsbeeld voor de leraar en het advies van de Onderwijsraad Ruim baan voor de leraar bieden perspectieven voor loopbaanontwikkeling van leraren in de breedte en de diepte, maar geven nog weinig handvatten hoe dat concreet vorm kan krijgen en wat daarbij de rol is van de leraar, school en lerarenopleiding.

Context

Als vervolg op het in 2017 gepubliceerde Beroepsbeeld voor de leraar heeft in het afgelopen jaar een brede groep van 60 auteurs een antwoord geformuleerd op de vraag wat er uit onderzoek reeds bekend is over leraren die hun grenzen (willen) verleggen. Die kennis is van belang voor leraren en schoolleiders, maar ook voor lerarenopleiders die een rol willen spelen in het ondersteunen van leraren die zich verder willen ontwikkelen.

Het eerste deel gaat over de vraag hoe het denken in termen van veelzijdige loopbanen en expertiseontwikkeling van leraren kan bijdragen aan een aantrekkelijk beroep en aan de passie van leraren.

Het tweede deel gaat over de diverse ontwikkelmogelijkheden. Dan kan het gaan om het verbreden van het werk als leraar met andere rollen als bijvoorbeeld curriculumontwikkelaar, teacher leader of onderzoeker. Het kan ook gaan om (verdere) verdieping in bijvoorbeeld (vak)didactiek, pedagogiek of inclusief lesgeven.

Het derde deel gaat over de school als leeromgeving voor leraren en geeft een antwoord op de vraag hoe binnen de school de individuele en gezamenlijke professionele ontwikkeling en loopbaanontwikkeling van leraren kunnen worden bevorderd.

Doel

Aan de hand van de beschikbare kennis rond loopbaanontwikkeling van leraren, willen we in deze workshop verkennen hoe lerarenopleiders (van opleidingen en scholen) hun grenzen kunnen verleggen en kunnen bijdragen aan loopbaanontwikkeling van leraren en loopbaanbeleid binnen scholen.

Activering deelnemers en organisatie workshop

Na een korte introductie met de samenvatting van de delen van het drieluik, gaan de deelnemers in groepen met elkaar in gesprek rond een aantal vragen:

- Hoe kan er binnen de initiële opleiding en inductieprogramma's meer aandacht komen voor loopbaanperspectieven (en de bijbehorende loopbaancompetenties) van leraren?
- Welke rol hebben de lerarenopleidingen ten aanzien van het creëren van een (landelijke of regionale) infrastructuur van leerroutes en opleidingen die specifieke loopbaanmogelijkheden ondersteunen?
- Hoe kunnen lerarenopleiders bijdragen aan het ontwikkelen van loopbaanbeleid binnen scholen?

Discussiepunt

In hoeverre is het denken in termen van loopbaanontwikkeling ook van belang voor lerarenopleiders zelf?

Referenties

Snoek, M., Van Tartwijk, J., & Pauw, I. (red.) (2020). Leraar: een professie met perspectief - deel 1: Een veelzijdig beroepsbeeld. Meppel: Ten Brink.

Dengerink, J., Onstenk, J., & Van der Meij, J. (red.) (2020). Leraar: een professie met perspectief - deel 2: Verbreding en verdieping in het beroep. Meppel: Ten Brink.

Ros, A., Geijssel, F., Dengerink, J., & De Wit, B. (red.) (2020). Leraar: een professie met perspectief - deel 3: De leeromgeving van leraren. Meppel: Ten Brink.

075 - Kennis en professioneel leren van lerarenopleiders

Gonny Schellings¹, Jurriën Dengerink², Mieke Lunenberg², Cui Ping¹, Douwe Beijaard¹, Helma Oolbekkink-Marchand³, Quinta Kools⁴

¹Technische Universiteit Eindhoven, ²Vrije Universiteit, ³Hogeschool van Arnhem en Nijmegen, ⁴Fontys Lerarenopleidingen Tilburg

Biografie

Dr. Gonny Schellings werkt als lerarenopleider en is lid van de lerarenopleiding van de TU/e. Haar onderzoekinteresse gaat uit naar het professioneel leren en professionele identiteit van (beginnende) leraren en lerarenopleiders.

Dr. Jurriën Dengerink was tot 2018 medewerker onderwijsontwikkeling bij het universitair centrum voor gedrag en bewegen (VU). Zijn aandachtsgebied is de professionele ontwikkeling van lerarenopleiders.

Dr. Helma Oolbekkink is lector 'Naar een Meervoudige Professionaliteit van Leraren' en vindt het intrigerend hoe leraren zich al dan niet blijvend professioneel ontwikkelen.

Dr. Quinta Kools heeft gewerkt als lector op het gebied van Professionalisering van leraren en lerarenopleiders; en werkt nu als lector op het gebied Wendbare onderwijsprofessionals.

Abstract

Het VELON-bestuur ziet het als zijn taak te zorgen voor een (actuele) kennisbasis voor lerarenopleiders. Een goede kennisbasis is onontbeerlijk voor professionele ontwikkeling. De kennisbasis dient dan wel actueel te zijn. Daarnaast is het onderzoek naar professionalisering van lerarenopleiders vaak gefragmenteerd. Dit symposium omvat drie papers met een breed overkoepelend thema (kennis en professioneel leren) met als doel het onderzoek samen te brengen.

Korte beschrijving

Dit symposium richt zich op het professionaliseren van lerarenopleiders: we willen de grenzen van hun kennis en kunde verleggen. Veel is al bekend over het opleiden van leraren, nu gaat de aandacht uit naar de rol van lerarenopleiders om een groter draagvlak te creëren voor het opleiden van lerarenopleiders.

Doelstelling

Dit symposium draagt bij aan de actuele kennisbasis waarover lerarenopleiders moeten kunnen beschikken en hoe zij deze kennisbasis zich zelf maken door professioneel te leren al dan niet met of zonder voorzieningen die het leren ondersteunen.

Wetenschappelijke en praktische relevantie

Het VELON-bestuur ziet het als zijn taak te zorgen voor een (actuele) kennisbasis voor lerarenopleiders over de inhoud van hun beroep, de beroepsuitoefening en opleiding resulterend in een zevental kenniskaternen (Geerdink & Pauw, 2016-2019). Op diverse plekken (o.a. Fontys, VU, Saxion, HAN) wordt er sedert enkele jaren gewerkt aan een structurele ondersteuning van het leren van lerarenopleiders. Een goede kennisbasis is onontbeerlijk voor professionele ontwikkeling binnen én van het beroep. De kennisbasis dient echter actueel te blijven door het steeds te monitoren door onderzoek. Daarnaast merken diverse bronnen (Boei, et al. 2015; Ping, et al., 2018) op dat het onderzoek naar professionalisering van lerarenopleiders gefragmenteerd is. Dit symposium dat drie papers omvat met een breed overkoepelend thema kan gezien worden als poging het onderzoek beter samen te brengen.

Organisatie

In de eerste bijdrage worden drie kennisbases met elkaar vergeleken, de VELON-kennisbasis uit 2012, de VELON-kennisbasis 2016-2019 en de InfoTED kennisbasis 2019 om hieruit te leren hoe een eventueel volgende versie van een kennisbasis ontworpen kan worden. De tweede bijdrage onderzoekt met instrumenten, ontwikkeld vanuit een literatuur review, de kennisbasis van lerarenopleiders, i.e., wat leren zij tijdens de beroepsuitoefening en hoe en waarom leren zij deze inhouden. De derde bijdrage gaat in op hoe lerarenopleiders uit vier verschillende landen hun leren tijdens hun loopbanen percipiëren.

(Andere) praktijk

Alle bijdragen hebben een grensoverschrijdend karakter, de kennisbasis van Info-TED is ontstaan uit een Europese samenwerking, de literatuur-review betreft een groot aantal internationale publicaties en lerarenopleiders uit verschillende landen nemen deel aan de verschillende onderzoeken. Discussiant heeft als lector veel contacten met opleidingsscholen.

076 - Nieuw kwaliteitskader 2020! Waar begint en eindigt Partnerschap bij Inductie?

Christine Kemmeren¹, Edmée Suasso de Lima de Prado¹, Hester Langkamp¹, Anneloes Muller¹

¹Saxion, ²Brigantijn

Biografie

Christine Kemmeren werkt als onderzoeker bij Saxion en als docent bij de masteropleiding Leren & Innoveren. Zij is gepromoveerd op curriculumontwikkeling. Momenteel richt zij zich op leren in netwerken en is zij betrokken bij het Kennisnetwerk Lerende Leraren.

In dit online groeps gesprek staat het onlangs vastgestelde landelijke kwaliteitskader Samen Opleiden en Inductie centraal. Vanaf 2020 fungeert dit als basis voor het vaststellen van de kwaliteit van de partnerschappen Samen Opleiden en Inductie. Alle partnerschappen krijgen hiermee dus te maken. In dit groeps gesprek ligt de focus op Inductie in het beroep. Gedeelde verantwoordelijkheid voor Inductie in het beroep stelt ons, na het Samen Opleiden, opnieuw voor dilemma's die vragen om creatief denken en het doorbreken van grenzen.

077 - Leraren in opleiding talentgericht ondersteunen bij het verleggen van hun pedagogisch-didactische grenzen

Fenny van Daalen¹, Nynke de Graaf²

¹Gomarus College, ²OSG Singelland

Biografie

Wij zijn als vakdocent en lerarenopleider werkzaam in het VO. We ontmoetten elkaar drie jaar geleden bij de masteropleiding Talentontwikkeling en Diversiteit van de Hanzehogeschool. Vanuit een passie om onderwijs steeds beter te maken zijn we in ons werk altijd op zoek naar verbetering. Naast lesgeven zijn we ook actief betrokken bij het professionaliseren van docenten op de scholen waar we werken. In coaching, het geven van workshops en het initiëren van onderwijsverbetering stimuleren we ontwikkeling van het onderwijs op microniveau (in de klas zelf) om daarmee op macroniveau (over lessen heen) onderwijs te verbeteren.

Abstract

Het ontwikkelen van pedagogisch-didactische vaardigheden om zo het leren van leerlingen te stimuleren is voor alle docenten concern voor ontwikkeling (Louws, 2016). Een lerarenopleider die deze ontwikkeling ondersteunt, vergroot de impact van zijn ondersteuning.

De visie van waaruit je talentontwikkeling vormgeeft bepaalt je handelen. Volgens de Theorie van Complexe Dynamische Systemen ontwikkelt talent zich in de interactie tussen een persoon in ontwikkeling en de ontwikkelings-, en schoolcontext. Talent wordt daarin gezien als het vermogen van een persoon om tot hoge ontwikkeling op een specifiek gebied te komen. Talent is dynamisch en komt door de juiste interactie met de omgeving tot uiting en ontwikkeling. Iedereen is talentvol, mits talentvol benaderd (Veenker, Steenbeek, Van Dijk & Van Geert, 2017).

In deze workshop laten we lerarenopleiders ervaren wat een dynamische visie op talentontwikkeling betekent voor het ontwikkelen van pedagogisch-didactische vaardigheden. De workshop biedt handreikingen tot het creëren van een talentgerichte ondersteuningscontext. We dagen lerarenopleiders uit om ondersteuning binnen de zone-van-naaste-ontwikkeling nog sterker vorm te geven zodat een leraar in opleiding tot optimale prestaties kan komen.

Onderwerp

Het onderwerp talentontwikkeling, waarin talent wordt gezien als emergent verschijnsel (het ontstaat ter plekke, in interactie), heeft ons hart. Anderen (leerlingen, studenten, collega's) ondersteunen in hun zone-van-naaste-ontwikkeling, om zo tegemoet te komen aan verschillen, is de manier om tot deep-level-learning te komen.

Ontwikkeling ontstaat in interactie en daarom is talentkrachtige interactie het middel om tot ontwikkeling te komen. In deze workshop geven we graag informatie over talentkrachtige interactie en hoe je dit in kunt zetten bij het coachen van anderen. We laten de deelnemers bewust worden van hun visie op talentontwikkeling en laten hen ervaren wat talentkrachtige interactie met je doet en hoe je dat in kunt zetten in de begeleiding van docenten.

Context

Als lerarenopleider werk je aan het ontwikkelen van docenten in opleiding. Op deze manier werk je ook aan het ontwikkelen van leerlingen. Je bent als lerarenopleider ook een voorbeeld in de manier waarop jij het begeleiden van ontwikkeling vormgeeft. In hoeverre mag iemand zijn eigen ontwikkeling vormgeven en welke tools zet je in om tegemoet te komen aan verschillen tussen studenten? In de begeleidingscontext staan coach, de lerende en het lesgeven centraal. Interactie

tussen deze drie elementen zorgt voor groei, wederzijdse beïnvloeding en dus voor talentontwikkeling. Het onderzoeken van deze interactie en het optimaliseren daarvan leidt tot het verbeteren van ontwikkeling en het creëren van een optimale context.

Doel

- Deelnemers kunnen talentontwikkeling vanuit de Theorie van Complexe Dynamische Systemen omschrijven;
- Deelnemers zijn zich bewust van hun eigen visie op talentontwikkeling;
- Deelnemers kunnen in hun interactie tools inzetten om talentontwikkeling te stimuleren.

Activering deelnemers

- Deelnemers worden zich bewust van hun eigen visie op talentontwikkeling door hun eigen talent te benoemen en dit benoemen te categoriseren;
- Deelnemers ervaren talentvol gedrag bij zichzelf in een praktische oefening;
- Tijdens de workshop formuleren we samen voorstellen om leraren in opleiding talentgericht te ondersteunen.

080 - Leraren tijdens de les coachen via een App

Maurice Smeets¹, Maurice Smeets¹

¹Fontys Hogescholen

Biografie

Frank Crasborn is als lector verbonden aan het lectoraat Integratief Opleiden & Boundary Crossing van Fontys Lerarenopleiding Sittard.

Maurice Smeets is opleidingscoördinator en opleider bij de lerarenopleiding natuurkunde van Fontys Lerarenopleiding Sittard.

In 2018 werd de Ear Coach for Teachers 1.0 gelanceerd: een app waarmee leraren tijdens de les (in actie) gecoacht kunnen worden. Afgelopen jaar experimenteerden ruim 600 begeleiders en opleiders met deze app in de opleidingspraktijk. Hun feedback leidde tot een nieuwe sterk verbeterde versie wat betreft gebruikersgemak: de Ear Coach 2.0. In deze bijdrage wordt de nieuwe interface van de app gepresenteerd. Met behulp van de Ear Coach geven begeleiders aanstaande en beginnende leraren aan de hand van sleutelwoorden feedback zonder de les te verstoren. Ze maken daarbij gebruik van hun eigen smartphone of tablet en een bluetooth oortje. Vooraf maken de begeleider en de leraar afspraken over leerdoelen waarop gecoacht wordt. De app houdt bij wat er tijdens de coachingssessie gebeurt en vat dit samen in een logboek. Lees meer op www.earcoach.nl en download de Ear Coach gratis in de App Store of Google Play Store door te zoeken op 'earcoachforteachers'.

098 - "Brave Research" als een vorm van betrokken onderzoek

Anja Swennen¹, David Powell²

¹Vrije Universiteit Amsterdam, ²University of Huddersfield

Biografie

David begon zijn onderwijs carrière in het middelbaar beroepsonderwijs in 1986 en stapte over naar de lerarenopleiding in 2005. Tot april 2020 was hij directeur van het Education and Training Consortium, een samenwerkingsverband tussen twintig hogescholen en de Universiteit van Huddersfield. Voor zijn promotieonderzoek onderzocht David het gebruik van modellen door lerarenopleiders en hoe hun studenten in de praktijk leerde onderwijzen. Hij is medevoorzitter van de Association of Teacher Education in Europe en de Research and Development Community genaamd Professional Development of Teacher Educators.

Anja Swennen is met pensioen, maar was meer dan twintig jaar als lerarenopleider en onderzoeker verbonden aan de Vrije Universiteit Amsterdam. Vanaf begin 2020 is zij editor van het European Journal of Teacher Education. Haar interesse gaat in het bijzonder uit naar de identiteit van lerarenopleiders binnen de context van onderwijsbeleid en naar de professionele ontwikkeling van lerarenopleiders. In samenwerking met andere onderzoekers publiceert ze academische boeken en artikelen, maar verspreidt ze haar onderzoek ook door middel van professionele publicaties en op nationale en internationale conferenties.

Onze ideeën over Brave Research zijn ontstaan door onze (Davids en Anja's) ervaringen met het doen van onderzoek binnen de context van de lerarenopleiding, door gesprekken met collega's en door ons eigen onderzoek en dat van anderen. Die ideeën zijn verder ontwikkeld door discussies binnen twee workshops op de jaarlijkse conferenties van de Association of Teacher Education (ATEE) in 2018 en 2019.

Hoewel lerarenopleiders hun onderzoek relevant en bruikbaar vinden voor hun eigen praktijk blijkt dat lerarenopleiders hun onderzoek vaak tamelijk geïsoleerd uitvoeren en dat hun onderzoek lang niet altijd invloed heeft op hun opleiding, laat staan daarbuiten (Geerdink, Swennen & Volman, 2014). Uit buitenlands onderzoek blijkt ook dat het onderzoek van lerarenopleiders een tamelijk lage status heeft (Murray et al., 2009) en dat er een diepe kloof is tussen 'academisch' onderzoek en onderzoek uitgevoerd door lerarenopleiders (Zeichner, 2007).

In deze workshop presenteren we het concept "Brave Research". Brave Research is geen kant en klare aanpak of methode, maar een manier van denken over praktijkgericht onderzoek dat op de eerste plaats tot doel heeft bij te dragen aan het transformeren (Kennedy, 2005) van het opleidingsonderwijs. Hoewel Brave Research veel van de kenmerken van actieonderzoek en self study-onderzoek heeft, vinden we dat het meer moet zijn dan één methodologie. Het begrip 'hybride paradigma' van Denzin en Lincoln (2018, p. 1) is in dit verband zinvoller.

Samen met de deelnemers bespreken we verschillende aspecten van Brave Research, zoals het 'insider perspective' (Sikes & Potts, 2008). In Brave Research worden de stem en het handelen van degenen die werken in de praktijk niet alleen serieus genomen, maar zijn degenen die werken in de praktijk en onderzoekers gelijkwaardige partners in het onderzoek. Dat kan alleen als alle betrokkenen samenwerken om de diversiteit van deelnemers aan het onderzoek te bevorderen. Een tweede aspect van Brave Research is daarom dat moedige onderzoekers, insiders en outsiders samen, een 'third space' of 'brave space' creëren waarbinnen nieuwe praktijken en nieuwe waarden voor onderzoek kunnen worden ontwikkeld (Swennen & Powell, in druk).

We hebben vier doelen met onze workshop:

- 1) het delen van onze nieuwste ideeën over Brave Research;
- 2) de deelnemers uitnodigen bij te dragen aan discussies over Brave Research;
- 3) de deelnemers uitnodigen bij te dragen aan de verdere ontwikkeling ervan;
- 4) inspireren tot verdere actie.

Sue Cowley (2019), een Engelse schrijfster en voormalig docent, heeft een hoofdstuk geschreven met de naam # 10% moediger: Voel de angst en doe het toch. Het punt dat Cowley maakt, is dat als we gewoon een beetje moediger kunnen zijn, er kleine veranderingen kunnen plaatsvinden die leiden tot meer veranderingen die vervolgens grote veranderingen worden. We denken dat het idee van Cowley van belang is voor onderzoekers die aspecten van Brave Research willen toepassen. Onze discussiepunten zijn dan ook: Wat is voor jou Brave Research? Gebaseerd op de lijst van negen punten: wat mis je? Wat kan van de lijst af? Hoe kunnen onderzoekende lerarenopleiders 10 % moediger worden in het doen van onderzoek?

100 - Lesson Study in de Lerarenopleiding: verschillende perspectieven

Siebrich de Vries¹, Floortje Goettsch¹, Carien Bakker², Wouter van Joolingen³, Catherine van Beuningen⁴, Dubravka Knezic⁴, Sui Lin Goei⁵

¹NHL Stenden, ²Rijksuniversiteit Groningen, ³Universiteit Utrecht, ⁴Hogeschool van Amsterdam, ⁵Hogeschool Windesheim

Biografie

Siebrich de Vries is Lector Vitale Vakdidactiek bij NHL Stenden Academie VO & MBO en Universitair Docent bij de Rijksuniversiteit Groningen.

Floortje Goettsch werkt vanuit NHL Stenden als trainer/adviseur in het PO en VO.

Carien Bakker is vakdidacticus Nederlands en onderzoeker aan de Rijksuniversiteit Groningen.

Wouter van Joolingen is hoogleraar Didactiek van Wiskunde en Natuurwetenschappen aan de Universiteit Utrecht.

Catherine van Beuningen is Hoofddocent cluster Talen (Faculteit Onderwijs en Opvoeding, Hogeschool van Amsterdam).

Dubravka Knezic is lecturer and senior researcher at Amsterdam University of Applied Sciences.

Sui Lin Goei is lector Onderwijsbehoeften in Inclusieve Leeromgevingen bij de Hogeschool Windesheim en universitair docent bij de LEARN! Academy van de VU.

Op veel lerarenopleidingen in Nederland wordt momenteel Lesson Study (LS) geïntroduceerd, waarbij elke lerarenopleiding tegen vergelijkbare vragen aanloopt. In dit symposium bespreken vier lerarenopleidingen, twee tweedegraads (HvA en NHL Stenden) en twee eerstegraads (RUG en UU), waar in het curriculum ze LS inzetten, hoe LS er vorm krijgt, of en hoe er samenwerking is met opleidingsscholen, hoe er wordt getoetst en beoordeeld, welke ervaringen ermee worden opgedaan door studenten en lerarenopleiders met welke opbrengsten, en welke uitdagingen implementatie verder met zich mee brengt. In de afsluitende discussie hopen we gezamenlijk de verschillende vragen te adresseren die met name lijken te liggen op het gebied van toetsing en beoordeling en de samenwerking met opleidingsscholen.

Korte beschrijving

Met Lesson Study in de lerarenopleiding vervagen de grenzen tussen de opleidingen en de scholen, maar ook voor de (aanstaande) leraar tussen opgeleid worden en de verdere professionalisering.

Lopende tekst

Van leraren wordt verwacht dat ze een onderzoekende houding hebben, in staat zijn tot kritische reflectie op het eigen professionele handelen, en het vermogen hebben om zich samen met en van collega's blijvend in hun werk te kunnen ontwikkelen (Ministerie van OCW, 2017). Op steeds meer scholen wordt daartoe Lesson Study (LS) ingezet. LS is een van oorsprong Japanse professionaliseringsbenadering die zich sinds 2000 verspreidt over de wereld. In een LS doorlopen leraren in teamverband een onderzoekscyclus om het leren van hun leerlingen te verbeteren aan de hand van een gezamenlijk ervaren 'leer'probleem. Leraren analyseren daarbij kritisch en systematisch de leerprestaties van leerlingen en verbeteren zo hun (vak)didactisch en/of pedagogisch handelen. Naast een professionaliseringsaanpak is LS ook een vorm van praktijkonderzoek. Door LS in de lerarenopleiding toe te passen valt het verplichte en vaak problematische onderdeel onderzoek (Van der Steen & Peeters, 2014; Reekmans, Beunckens, & Hendrix, 2015; Westbroek & Kaal, 2016) samen met een professionaliseringsaanpak die studenten aan hun opleiding ook 'in het echt' op de school kunnen toepassen om zich verder te professionaliseren.

In Nederland wordt momenteel op verschillende lerarenopleidingen LS geïntroduceerd. Elke lerarenopleiding loopt daarbij tegen vergelijkbare vragen en uitdagingen aan. In dit symposium bespreken vier lerarenopleidingen, twee tweedegraads (HvA en NHL Stenden) en twee eerstegraads (RUG en UU), waar in het curriculum ze LS inzetten, hoe LS er vorm krijgt, of en hoe er samenwerking is met opleidingsscholen, of en hoe er wordt getoetst en beoordeeld, welke ervaringen ermee worden opgedaan door studenten en lerarenopleiders met welke opbrengsten, en welke uitdagingen implementatie verder met zich mee brengt.

Na een korte inleiding op het symposium zullen de vier lerarenopleidingen hun bijdrage presenteren, waarna de discussiant vanuit haar expertise zal reageren. In de afsluitende discussie hopen we gezamenlijk de verschillende vragen en uitdagingen te adresseren die met name lijken te liggen op het gebied van toetsing en beoordeling en de samenwerking met opleidingsscholen.

122 - Hoe kunnen we vluchtelingen het beste ondersteunen in het hoger onderwijs?

Laura Nap¹, Joana Duarte¹, Tialda Dijkstra¹, Ula Hayatleh¹, Frans Labberton², Mayke Frasa², Mirjam Günther-Van der Meij¹

¹NHL Stenden Hogeschool, ²Stichting voor Vluchteling-Studenten UAF

Biografie

Joana Duarte, Mirjam Günther-van der Meij en Laura Nap werken bij het lectoraat Meertaligheid en Geletterdheid van NHL Stenden hogeschool. Samen met Tialda Dijkstra waren zij betrokken bij het Comenius project 'Gelijke Kansen door Meertalige Pabo's', waarvan het schakeljaar van NHL Stenden onderdeel was. Ula Hayatleh heeft dit schakeljaar gevolgd en studeert nu international business aan NHL Stenden. Frans Labberton werkt als regiocoördinator Noord en Oost bij de Stichting voor Vluchteling-Studenten UAF, die studenten en professionals begeleidt bij hun studie en werk in Nederland. Mayke Frasa werkt als trajectbegeleider bij het UAF.

Tijdens deze presentatie willen wij met u in gesprek gaan over de vraag hoe wij vluchtelingstudenten het beste kunnen voorbereiden op en ondersteunen in het hoger onderwijs. Dit zullen wij doen aan de hand van presentaties en ervaringen vanuit verschillende perspectieven. De vraag hoe docenten studenten met een andere talige en culturele achtergrond kunnen voorbereiden op en ondersteunen bij een studie is relevant, omdat zij steeds vaker geconfronteerd worden met deze talige en culturele diversiteit. Daarnaast zien we een refugee gap in het Nederlandse hoger onderwijs, wat inhoudt dat vluchtelingstudenten vaker uitvallen en minder vaak hun diploma binnen hetzelfde tijdspad halen dan Nederlandse studenten zonder migratieachtergrond en studenten met een andere migratieachtergrond (Teunissen, 2016). Dit terwijl een Nederlands diploma de kansen op de arbeidsmarkt van vluchtelingen kan verbeteren, aangezien potentiële werkgevers een Nederlands diploma vaak hoger waarderen dan een buitenlands diploma (Bakker, 2016). Het is daarom van belang om te weten hoe docenten vluchtelingstudenten beter kunnen ondersteunen in de voorbereiding op een studie in het Nederlandse hoger onderwijs en in het studieproces zelf. Eén van de manieren waarop zij vluchtelingen kunnen voorbereiden op een studie in het hoger onderwijs is door middel van een schakeljaar, waarin vluchtelingen verschillende vakken krijgen en bekend raken met het Nederlandse onderwijssysteem. De presentaties tijdens dit gesprek richten zich op de inhoud en opbrengsten van zo'n schakeljaar vanuit verschillende perspectieven.

Het groepsgesprek zal steeds nieuwe input krijgen door middel van korte presentaties van de sprekers. Joana Duarte zal beginnen met een inleidende presentatie over het Comenius project 'Gelijke kansen door meertalige Pabo's' en zal de benodigde achtergrondinformatie geven. Frans Labberton en Mayke Frasa zullen inzicht geven in de ervaringen die bij de Stichting voor Vluchteling-Studenten UAF zijn opgedaan als het gaat om vluchtelingstudenten voorbereiden op en ondersteunen bij een studie in het hoger onderwijs. Tialda Dijkstra zal meer vertellen over het schakeljaar van NHL Stenden hogeschool dat opgezet werd als onderdeel van het Comenius project. Hierbij wordt gereflecteerd op de inhoud en vorm van het programma, maar ook op de kansen en uitdagingen. Ula Hayatleh heeft dit schakeljaar zelf gevolgd en zal vertellen over haar ervaringen met het schakeljaar en met haar huidige studie international business aan NHL Stenden. Laura Nap heeft voor haar scriptie van de master Nederlands als Tweede Taal onderzoek gedaan naar de waarde van een schakeljaar voor vluchtelingstudenten in het hoger onderwijs en zal de resultaten van dit onderzoek presenteren. Tussen al deze presentaties zal ruimte zijn voor gesprek en discussie, waarbij we steeds willen kijken naar hoe we vluchtelingstudenten het beste kunnen voorbereiden op en ondersteunen in het hoger onderwijs.

Referenties

Bakker, L. (2016). Seeking Sanctuary in the Netherlands: Opportunities and obstacles to refugee integration. Erasmus Universiteit, Rotterdam.

Teunissen, B. (2016). Vluchtelingen in het hoger onderwijs. Inspectie van het Onderwijs.

155 - Escape(class)room en leesbevorderingsproject rondom Anno N.

Fokke Jagersma¹

¹Afûk

Biografie

Fokke Jagersma is maatschappelijk betrokken en zorgt vaak voor creatieve verbindingen. Als projectcoördinator bij de Afûk werkt hij op innovatieve wijze om de kracht van meertaligheid en het gebruik van de eigen taal (het Fries) tot zijn recht te laten komen binnen het onderwijsveld. Op dit moment geeft hij in opdracht van provincie Fryslân sturing aan het meerjarige traject om bewustzijn rond meertaligheid en taalvaardigheden Fries binnen het beroepsonderwijs verder te ontwikkelen en te implementeren.

Gedurende dit uur presenteren we u twee projecten rondom het fictieve karakter Anno N. De projecten zijn volledig Friestalig, de presentatie is echter volledig Nederlandstalig. Zodoende zal het project voor het merendeel van de deelnemers niet direct uitvoerbaar zijn, maar wel een inspiratie zijn voor lerarenopleiders.

'Anno N. fersus skoalbern' is een educatief en 'talig' escaperoomspel voor alle groepen in het basisonderwijs, mede ontwikkeld door mbo-studenten. Het project wordt binnen het basisonderwijs afgesloten aan de hand van het leesproject, boordevol filosofische opdrachten voor de groepen (6), 7 en 8. Het bijbehorende leesboek 'Jou my de romte' biedt mbo- (en hbo-)studenten het achtergrondverhaal rondom Anno N.. Hierdoor kunnen zij zich beter voorbereiden op hun rol binnen het project.

Het programma 'Anno N. fersus skoalbern' kan zelfstandig uitgevoerd worden op basisscholen, maar wordt waardevoller in samenwerking met studenten de mbo-opleidingen Onderwijsassistent en (gespecialiseerd) Pedagogisch Medewerker (en mogelijk later pabo). Zij gaan namelijk aan de slag met de verschillende spellen binnen het programma. Ze passen opdrachten aan, of schrijven deze volledig opnieuw. Hierdoor moet álle leerlingen van de deelnemende basisschool mee kunnen doen én de opdrachten moeten aansluiten op het niveau en de belevingswereld van de leerlingen. Doordat de studenten vervolgens ook zelf de begeleiding op de basisschool verzorgen, ervaren zij direct wat wel, of juist niet goed werkt.

Onderdeel van het keuzedeel Fries – eigen taalontwikkeling gekoppeld aan praktijkervaring

Het project wordt geïntroduceerd in het vaste programma van de opleiding. Hier ondergaan de studenten als deelnemer de escape(class)room en gaan ze het gesprek aan over het overkoepelende thema. Daarnaast krijgen ze de kans om binnen het keuzedeel Fries zelf vorm te geven de opdrachten, het team op de basisschool aan te sturen en als spelleider het project tot uitvoer te brengen. Zo werken ze naast de taalvaardigheden ook aan diverse 21e-eeuwse vaardigheden, zoals samenwerken, creatief denken, communiceren, sociale & culturele vaardigheden en mediawijsheid. Binnen het keuzedeel krijgen ze daarom naast taallessen ook praktijklessen aangeboden. Diverse deskundigen op het gebied van escaperooms en (gezelschap)spellen geven gastcolleges en fungeren als klankbord om zo samen de ideeën van de studenten op een hoger niveau te brengen.

Binnen het project is er naast de hierboven genoemde onderdelen met name ook aandacht voor het pestgedrag op school en de sociale omgang met medeleerlingen. Dit zeer actuele thema is de kern van het volledig Friestellige project Anno N. vs skoalbern.

Verhaallijn escape(class)room ‘Anno N. fersus skoalbern’

Als op een zekere dag Anno N. uit de gevangenis ontsnapt, ontstaat er grote paniek. Uit wraak voor zijn vervelende schooltijd besluit hij alle scholen in Nederland te hacken. Alle Nederlandse basisscholen worden per direct ‘op slot’ gezet. Anno N. hackt de digiborden op school, zet het buitenspeelgoed achter slot en grendel en ten slotte sluit hij de scholieren op in hun eigen lokaal. De scholieren besluiten de strijd aan te gaan met Anno N. om hem terug in de gevangenis te krijgen. Drie dagen achter één moeten de scholieren de hacks van Anno N. oplossen om de school en zichzelf te bevrijden waarmee bewezen is dat pesten kan leiden tot misdaad en dat samenwerking leidt tot vrijheid.

Leesbevorderingsproject ‘Jou my de romte’

Nadat de escape(class)room succesvol is uitgevoerd, kunnen de leerlingen van groep (6), 7 en 8 aan de slag met het boek ‘Jou my de romte’. Hierin schrijft Anno over zijn jaar in groep 7. Het was een rotjaar, hij werd gepest en door al zijn klasgenoten in de steek gelaten. Hoe langer het duurt, hoe erger het wordt. Hoe moet hij hiermee omgaan? Als hij zich geen raad meer weet, zoekt hij hulp bij twee klasgenoten die ook gepest worden. Met z’n drieën bedenken ze een plan ...

Het boek komt extra tot leven door de activiteiten uit de bijbehorende lesbrieven voor groep (6), 7 en 8. De activiteiten geven aanleiding om elkaars kwaliteiten te benoemen, maar ook om te ervaren wat de reactie van anderen betekent voor jouw doen en laten. Filosofer bijvoorbeeld met de leerlingen over vragen als ‘moatst pesten fertelle?’ en ‘wat binne freonen?’.

Zoals eerder beschreven biedt dit studenten ruimschoots achtergrondinformatie om het programma beter voor te bereiden. Tegelijkertijd werkt dit boek natuurlijk ook als leesbevordering voor studenten.

Het project Anno N. vs. skoalbern krijgt vorm door een intensieve samenwerking met verschillende partners. Studenten van ROC Friesland College (en mogelijk later ook andere beroepsopleidingen) spelen hierbij een belangrijke rol. Aan de hand van een raamprogramma, bestaande uit diverse video’s, ontwikkelen zij opdrachten, spellen en puzzels voor basisschoolleerlingen.

163 - Beginnende Lerarenopleiders

Evelien van Geffen¹, Anna van der Want, Marije Bent, Peter Sniekers

¹Themagroep VELON

We bespreken en onderzoeken in de themagroep allerlei onderwerpen waar beginnend lerarenopleiders mee te maken hebben, zoals begeleiding, roostering en didactiek. Zo werken we aan onze professionaliteit en zijn we een klankbord voor elkaar. Ook willen we verbinding zoeken met andere beginners en meer ervaren lerarenopleiders om onze blik open te houden.

Wat maakt een goede lerarenopleider? En hoe kan een lerarenopleider zich ontwikkelen en zijn eigen grenzen blijven verleggen? In deze bijeenkomst zal de themagroep Beginnende Lerarenopleiders door middel van activerende werkvormen een beeld proberen te krijgen van wat de lastige en leuke aspecten zijn van het lerarenopleiderschap.

De BRLO onderscheidt acht grondslagen van een lerarenopleider (zie ook beroepsregistratie lerarenopleiders). Een lerarenopleider:

- is een leraar van (aanstaande) leraren en heeft daarin een voorbeeldfunctie;
- is betrokken docent die bekwaam en deskundig is;
- beschikt over kennis van relevante (wetenschappelijke) inzichten over leren;
- is zich bewust van eigen waarden, normen en onderwijskundige opvattingen;
- neemt zijn verantwoordelijkheid in een multidisciplinair team;
- heeft een onderzoekende houding;
- is reflectief.

In onze bijeenkomst staan we stil bij deze acht grondslagen door middel van casussen van lerarenopleiders en studenten en bij dilemma's uit de praktijk. Uiteraard is er ook ruimte voor eigen inbreng.

164 - World café – Velon ledenraad: Wat voor lerarenopleider zou je (over 5 jaar) willen zijn?

Harry Stokhof¹, Niek van de Berg², Elsje Huij³, Inge Adams⁴, Jeroen van der Linden¹, Fenny van Daalen⁵, Marjan Groenhout⁶

¹Hogeschool Arnhem Nijmegen, ²Aeres Hogeschool, ³Pedagogische Academie Hanzehogeschool, ⁴SaKS,

⁵Gomarus College, ⁶Het Assink Lyceum

Biografie

Deze leden van de Velon ledenraad willen graag in gesprek met de collega opleiders over de toekomst van het beroep en de vereniging

Abstract

Wat voor lerarenopleider zou je (over 5 jaar) willen zijn? De eigen professionele identiteit en professionele ontwikkeling van de lerarenopleiders in tijden van gepersonaliseerde en flexibele inzet en ruim baan voor leraren en lerarenopleiders.

Het beroep van leraar is continu in ontwikkeling, met momenteel bijvoorbeeld toenemende aandacht voor gepersonaliseerd leren en flexibele leerroutes, ook over de traditionele grenzen van de sectoren en leeftijdsgroepen heen. Lerarenopleiders in instituten en scholen zoeken samen naar vormen om studenten optimaal voor te bereiden op het veranderende beroep. Hoe kunnen wij als lerarenopleiders inspelen en anticiperen op deze veranderingen en tegelijk oog houden voor de continuïteit in de kwaliteit van de leraren die wij opleiden?

In deze sessie gaan wij als ledenraad van de Velon, graag in gesprek met jullie aan de hand van een aantal prikkelende stellingen. Tijdens het Velon Congres 2019 hebben we dit gedaan in de vorm van een World café rond 'Ruim baan voor leraren' (klik hier voor een verslag). We zetten deze traditie graag voort. De ledenraad van Velon is zowel een voelspriet voor het Velon bestuur als een klankbord voor de leden. Vanuit deze dubbele rol organiseren wij deze sessie om inhoudelijke input op te halen voor onze adviserende rol richting het bestuur.

168 - Ruimte voor de lerende: Nadenken over de rol van Samen Opleiden in een veranderende context

Ton Zondervan¹, Ingrid Paalman², Jeske Fricker¹, Jente Menger¹, Jan Fasen³

¹Teachers College, ²Viaa Hogeschool, ³Agora

Bijdrage van diverse hogescholen vanuit onderzoek naar vernieuwingscholen (Amsterdam, Zwolle, Sittard, Tilburg)

Lerarenopleidingen worden geconfronteerd met snelle ontwikkelingen in het werkveld waarvoor ze opleiden en in het verlengde daarvan worden ze geconfronteerd met een veranderend perspectief op het leraarschap. Dit vraagt om responsieve en wendbare opleidingsprogramma's die aansluiten op en kunnen meebewegen met de veranderingen in de beroepspraktijk. Overal in het land zijn er ontwikkelingen gaande voor veranderingen binnen hogescholen in de lerarenopleidingen.

Flexibiliteit, wendbaarheid en brede inzetbaarheid zijn onder andere veel gehoorde aspecten die een plek moeten krijgen in de manier waarop programma's worden uitgevoerd. Daarnaast is dat wat een student inhoudelijk geleerd moet worden onderdeel van de discussie. Onderwijsinstellingen met een nieuw concept, een andere manier van lesgeven, vragen om (aankomend) leraren die in staat zijn om vanuit de lerende te kijken, vragen te stellen en te werken aan hun identiteit; persoonsvorming. Hierbij is een sterke gerichtheid om aankomend leraren op te leiden die een sterke pedagogiek laten zien, veel in hun 'rugzak' hebben en in staat zijn om te luisteren, te leren en vervolgens met leerlingen te leiden om het gestelde doel te halen. In deze online ontmoeting laten we u kennismaken met ervaringen vanuit nieuwe onderwijspraktijken zoals bijv. Agora en unit onderwijs. Steeds meer 'vernieuwingscholen', staan te springen om een ander type leraar. Deze scholen bouwen aan een onderwijspraktijk die zich kenmerkt vanuit de vraag wat kinderen die in deze tijd opgroeien nodig hebben. De scholen maken hierin eigen keuzes. Deze variëren van een grotere rol voor de pedagogiek, flexibilisering van onderwijsprocessen, maatwerk bieden aan elk kind, ontwikkelingsgericht onderwijs, doorlopende leerlijnen, andere manier van omgaan met het leerstofjaarklassensysteem, grote mate van flexibiliteit in het curriculum en leerlingen die niet leeftijd- of niveau gebonden zijn ingedeeld.

Dat vraagt om andere vaardigheden en kennis van een leraar en stelt andere verwachtingen aan zijn persoonlijke- en beroepsbeeld in relatie tot het leraarschap. Deze concepten worden gekenmerkt door te werken vanuit de vraag van de lerende. Student voice en agency staan daarbij centraal. Eigenwaarde, betrokkenheid en leiderschap zijn kernelementen die voortdurend zichtbaar zijn in deze concepten. Daarbij ligt binnen het Samen Opleiden, een grote nadruk op het coachen van studenten en leerlingen in de klas om leerlingen 'zichzelf te leren verstaan'.

Vragen die we graag met u verkennen is wat het betekent voor onze lerarenopleidingen om voor een 'ander' onderwijsconcept te worden opgeleid? Welke wendbaarheid vraagt dit van het curriculum van de lerarenopleidingen? Met u halen we graag ideeën op, vraagstukken die er leven en delen we vanuit het perspectief van docent en studenten hoe zij het samen opleiden voor een vernieuwd onderwijsconcept (hebben) ervaren en welke 'good practices' door hen worden benoemd en welke 'affordances' dit vraagt van het opleidingsprogramma. Welke aspecten kenmerken deze manier van opleiden in het Samen Opleiden? De input van deze workshop wordt mede gebruikt als data voor een landelijk te starten onderzoek om inzicht te krijgen in de dynamiek die het samen ontwerpen en uitvoeren van nieuwe opleidingspraktijken op en over de grenzen van bestaande praktijken van lerarenopleidingen en scholen oproept en welke nieuwe opleidingspraktijken en handvatten voor de doorontwikkeling van Samen Opleiden uit die samenwerking voortvloeien.

De bedoeling is dat we tijdens de workshop good practices delen vanuit een aantal nieuwe onderwijsconcepten in verschillende kleinere groepjes na een korte introductie vanuit thema's als student voice, de rol van coaching en samen opleiden in vernieuwingscholen.

Vervolgens willen we afwisselend in break-out rooms gaan om ervaringen te delen, vragen te verkennen, ideeën op te halen en van en met elkaar te leren als professionals.